

A HAR
OF T
SYNOPTIC GOSPEL

BURTON AND

HARMONY

OF THE

GOSPELS IN GREEK

DOI: 10.1002/anie.200500014

ON AND GOODSPEED

The University of Chicago
Libraries

GIFT OF

Univ. of Chicago Press

**A HARMONY OF THE
SYNOPTIC GOSPELS IN GREEK**

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS

THE BAKER & TAYLOR COMPANY
NEW YORK

THE MACMILLAN COMPANY OF CANADA, LIMITED
TORONTO

THE CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS
LONDON

THE MARUZEN-KABUSHIKI-KAISHA
TOKYO, OSAKA, KYOTO, FUKUOKA, SENDAI

THE MISSION BOOK COMPANY
SHANGHAI

A HARMONY OF THE SYNOPTIC GOSPELS IN GREEK

By

ERNEST DE WITT BURTON

and

EDGAR JOHNSON GOODSPEED

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS

BS3560

A2B93

COPYRIGHT 1920 BY
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

All Rights Reserved

Published December 1920
Second Impression February 1922
Third Impression December 1924
Fourth Impression January 1927
Fifth Impression December 1928

✓
Gift
W. C. F. Allen

Composed and Printed By
The University of Chicago Press
Chicago, Illinois, U.S.A.

PREFACE

For more than a century, since the name "Synoptic Gospels" was first applied to our first three Gospels, because of their observed similarity in content and structure, the task of ascertaining the mutual relations of these three books and their sources has engaged the attention of New Testament scholars. The list of those who have contributed to the solution of the problem is a long one including, among others, Griesbach, Eichhorn, Schleiermacher, Gieseler, Wilke, Baur, Hilgenfeld, Weisse, Holtzmann, Holsten, Bleek, Weiss, Meyer, Wendt, Wellhausen, Jülicher, Wernle, Spitta, and Harnack in Germany, and among English writers, Owen, Marsh, Westcott, Bruce, Woods, Badham, Abbott, Salmon, Wright, Hawkins, Stanton, Sanday, and Streeter. One result of the labors of these men is that the question is no longer one which concerns the technical scholar only but demands the consideration of all who aspire to any measure of independence in their judgment of the value of the Gospels. Value is not indeed determined by origin, but the two matters are so intimately related that one cannot determine the former without an intelligent judgment on the latter. For the reaching of such a judgment an indispensable instrument is an arrangement of the Gospels in parallelism which makes possible an accurate comparison of their text, sentence by sentence, phrase by phrase, word by word.

Convinced by experience that none of the works prepared and published for this purpose fully met the necessities of the case, we began some years ago the preparation of a work which should more perfectly serve the needs of the student. The main lines for such a work were laid down in an essay published in 1904.¹ Having in mind the widening interest in the subject on the part of students who do not read Greek, and discovering that the main facts can be exhibited even in the English text, we recently published with Charles Scribner's Sons of

¹ See Burton, *Some Principles of Literary Criticism and Their Application to the Synoptic Problem*, Chicago, 1904; cf. also Burton, "Some Phases of the Synoptic Problem" in *Journal of Biblical Literature*, Vol. XXXI, Part II, 1912.

New York, *A Harmony of the Synoptic Gospels for Historical and Critical Study*. Except for its use of the Greek text in place of the English, the present work is in method and execution substantially identical with that.

As the purpose of this book is not harmonization or the discovery from the narratives of a historical order of events, but the exhibit of the facts respecting the parallelism of the Gospels as they stand, we have in general retained each of the three Gospels in its own order. The only exceptions to this statement are that the material of Matt. chaps. 8-11, in which Matthew has followed an order of his own, we have arranged in the order of the other evangelists, and that Luke 8:19-21, which though closely parallel to Mark 3:13-35 is placed by Luke after the Parables by the Sea instead of before them as in Mark, we have placed in Mark's position.

We have found the intricate documentary relationships of the Synoptic Gospels greatly clarified by making a sharp distinction between (1) parallel sections, and (2) parallel material in non-parallel sections.¹ Parallel sections are sections which by position and content or by content only are shown to be as sections basally identical—narratives of the same event, or discourses dealing with the same subject in closely parallel language. They may differ greatly in extent by reason of one evangelist's including material which another omits. Parallel passages in non-parallel sections are passages which, though standing in sections not basally identical, closely resemble each other in thought or language. This *Harmony* places in parallelism not only the whole of the two or more parallel sections but also all parallel material in non-parallel sections. The latter is printed in smaller type and sometimes for practical convenience at the bottom of the page.

The book is therefore not constructed in the interest of any theory. Yet by our study of the facts, which has extended now through many years, we have come to hold certain definite opinions with regard to the relations of the Synoptic Gospels to one another and their literary sources, and we judge it not unprofitable to state briefly the theory which the facts seem to us to demand—a theory which we are more and more convinced furnishes the clue to the complicated problem.

¹ Burton, *Principles of Literary Criticism*, pp. 54 f.

1. Our Second Gospel, or a document in large part identical with it, was employed as a source by both our First and Third Gospels.

2. Matthew and Luke also possessed in common a document containing substantially the non-Markan material now found in Luke 3:1—9:50, viz., Luke 3:7-18, 23-38; 4:2-30; 5:1-11; 6:20—8:3. For convenience, it may be called G.

3. Matthew and Luke possessed a third document consisting substantially of the non-Markan material now found in Luke 9:51—19:28, viz., Luke 9:51—18:14 and 19:1-28, from which Matthew drew about one-half; or this portion of Luke is itself composite, consisting of two documents, one of which Matthew possessed, but both of which were in the hands of Luke, probably already combined into one. The portion which was used by Luke only, and perhaps not in the hands of Matthew, may be called P₁; the remainder P_m; or the whole document P.

4. Matthew also possessed a document not in the hands of Luke. It included about one hundred and fifty verses of sayings of Jesus, now scattered through chapters 5-25 of Matthew.

5. Besides these major sources, there were, undoubtedly, several other sources of Matthew and Luke, oral or written, each having his own; thus, e.g., Luke had his infancy narrative and a special narrative of the passion and resurrection story; Matthew had his infancy story and a source or sources of rather late origin and pertaining to the public ministry and to the passion history.

The text of the Gospels employed in this book is that of Westcott and Hort, the critical excellence of which is now, thirty-nine years after its publication, more firmly established than ever, and is nowhere more significant than in the comparison of the Gospels. The use of this text with its marginal readings has made it possible for us to limit our additions to the latter for the most part to those variant readings which illustrate the effect of harmonistic corruption bearing directly on the synoptic problem.

Permission of the publishers, MacMillan and Company, Ltd., London, to make use of this text is herewith gratefully acknowledged.

To President Judson and the University of Chicago we desire to express our deep appreciation of their co-operation in the publication of this volume. Without the subsidy which the University, on the recommendation of the

PREFACE

President, granted with no expectation of reimbursement, our work must still have remained in manuscript. Our hearty thanks are due to Miss Fridelle Newberger, Mrs. Mabel C. Lee, Mr. William H. Herdman, Mrs. Elizabeth Mader, and Mrs. Jessie Dunten Johnson, who with an interest, skill, and cheerfulness unequaled in our experience, have co-operated with us to make the book typographically correct.

ERNEST DEWITT BURTON
EDGAR JOHNSON GOODSPEED

UNIVERSITY OF CHICAGO
August 1, 1920

ANALYTICAL OUTLINE OF THE SYNOPTIC GOSPELS

PART I INFANCY AND YOUTH OF JESUS

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
1. Luke's Preface			1:1-4				1
2. The Genealogy (Mt)	1:1-17					3:23-34	1
3. The Birth of John Promised			1:5-25				4
4. The Annunciation to Mary			1:26-38	1:18b, 20c, 21a			4
5. The Annunciation to Joseph	1:18-25					1:27; 2:5b, 4; 1:31, 35; 2:7a, 21b	5
6. Mary's Visit to Elizabeth			1:39-56				6
7. The Birth of John the Baptist			1:57-80				7
8. The Birth of Jesus			2:1-7	1:20b; 2:1; 1:18b, 25a			8
9. The Angels and the Shepherds			2:8-20				8
10. The Circumcision			2:21	1:25b			9
11. The Presentation in the Temple			2:22-39	2:23a			9
12. The Wisemen from the East	2:1-12					2:4	10
13. The Flight into Egypt	2:13-23					2:39b	11
14. Childhood at Nazareth			2:40				11
15. Visit to Jerusalem			2:41-50				11
16. Eighteen Years at Nazareth			2:51, 52				12

PART II INTRODUCTION TO PUBLIC WORK

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
17. The Ministry of the Baptist	3:1-12	1:1-8	3:1-20	4:17b; 11:10b; 12:34; 7:19; 14:3, 4	1:15b; 6:17, 18	7:27b; 3:21	13

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
18. The Baptism of Jesus, and the Genealogy (Lk)	3:13-17	1:9-11	3:21-38	3:6; 17:5; 1:1-16	1:5; 9:7	9:35	17
19. The Temptation	4:1-11	1:12, 13	4:1-13				20

PART III THE GALILEAN MINISTRY

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
	CHAPTER I. THE BEGINNINGS OF JESUS' WORK IN GALILEE, §§ 20-23						
20. The Departure into Galilee	4:12-17	1:14, 15	4:14, 15	3:2; 4:24, 23a; 9:35a	1:21, 28, 39a; 6:6b	4:31, 44	23
21. The Rejection at Nazareth (Lk)			4:16-30	13:53-58	6:1-6a		24
22. The Call of the Four (Mt-Mk)	4:18-22	1:16-20				5:1-11	27
23. The Response to Jesus' Work	4:23-25			9:35	1:39; 6:6b; 1:28, 32, 34a; 3:7b, 8	4:44, 14a, 15, 37, 14b, 40; 6:17b	28
CHAPTER II. TEACHING AND GATHERING DISCIPLES, §§ 24-27							
24. A Day in Capernaum	8:14-17	1:21-34	4:31-41	4:13; 7:28b, 29; 4:24a; 12:16	3:11, 12	4:14b	30
25. A Preaching Tour in Galilee		1:35-39	4:42-44	4:23; 9:35	6:6b	5:16; 4:15a	33
26. The Call of the Four (Lk)			5:1-11	4:18-22	1:16-20		34
27. The Healing of a Leper	8:1-4	1:40-45	5:12-16				36

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER III. THE GROWING HOSTILITY OF THE PHARISEES, §§ 28-32							
28. The Healing of a Paralytic	9:1-8	2:1-12	5:17-26		5:21; 3:22		37
29. The Call of Levi	9:9-13	2:13-17	5:27-32				40
30. The Question about Fasting	9:14-17	2:18-22	5:33-39				41
31. Plucking Grain on a Sabbath	12:1-8	2:23-28	6:1-5				42
32. The Withered Hand	12:9-14	3:1-6	6:6-11			14:5; 12:24; 14:3, 4a	44
CHAPTER IV. THE ORGANIZATION OF JESUS' FOLLOWERS, §§ 33, 34							
33. The Fame of Jesus	12:15-21	3:7-12		4:25	1:34b	6:17-19; 4:41	46
34. The Choosing of the Twelve		3:13-19a	6:12-19	5:1a; 10:2-4; 12:15; 4:25	1:35; 3:7-10		48
CHAPTER V. THE SERMON ON THE MOUNT, §§ 35-44							
35. The Character and Duties of Disciples	5:1-16		6:20-26		3:13; 9:50b; 4:21b	6:12, 13; 17; 14:34b, 35a; 11:33; 8:16	49
36. The Righteousness of the Kingdom and the Law	5:17-20					16:7	52
37. The Righteousness of the Kingdom and the Teaching of the Synagogue	5:21-48		6:27-36	18:9, 8; 19:7, 9; 7:12a	9:47, 43; 10:4, 11; 12:12; 31	12:58, 59; 16:18	52
38. The Righteousness of the Kingdom and the Ostentation of the Jews	6:1-18			6:32; 26:41; 18:35	14:36, 38; 11:25	12:30; 11:2-4; 22:40	57
39. Trusting and Serving God Alone	6:19-34					12:33, 34; 11:34; 35; 16:13; 12:22-31	60
40. On Judging	7:1-6		6:37-42	15:14b; 10:24, 25a	4:24b		63
41. On Asking of God	7:7-11			21:22	11:24	11:9-13	64

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
42. The Golden Rule	7:12			22:40		6:31	65
43. On Doing Righteousness	7:13-27		6:43-49	12:33; 3:10b; 12:35, 34b		13:24; 3:9b; 13:26, 27	65
44. The Wonder of the Multitude	7:28, 29				1:22	7:1a	68
CHAPTER VI. GALILEAN EVENTS NOT NARRATED BY MARK, §§ 45-49							
45. The Centurion's Servant	8:5-13		7:1-10	7:28a; 13:42, 50; 22:13b; 24:51; 25:30		13:29, 28b, a	68
46. The Raising of the Widow's Son			7:11-17				71
47. The Message from John the Baptist	11:2-30		7:18-35	21:31b, 32; 13:9, 43b; 10:15; 28:18b	1:2; 9:13; 4:9b, 23	16:16; 8:8b; 14:35b; 10:13-15, 12, 21, 22	72
48. The Anointing of Jesus (Lk)			7:36-50				77
49. A Preaching Tour, Women Accompanying			8:1-3	26:6, 7	14:3		79
CHAPTER VII. OPPOSITION AND SUSPICION, §§ 50, 51							
50. On Casting out Demons by Beelzebub (Mt-Mk)	12:22-45	3:19b-30		9:32-34; 7:16-20; 3:10b, 7b; 23:33; 16:4a	8:22f; 9:40; 8:12	11:14-23; 9:50b; 12:10; 6:43-45; 3:9b, 7b; 11:29-32, 24-26	79
51. The Kindred of Jesus	12:46-50	3:31-35	8:19-21				86
CHAPTER VIII. PARABLES BY THE SEA, §§ 52-65							
52. The Soils	13:1-9	4:1-9	8:4-8	Cf § 47	C § 47	Cf § 47	87
53. The Reason for the Parables	13:10-17	4:10-12	8:9, 10		4:25	8:18b, 12b; 10:23, 24	89

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
54. The Explanation of the Parable of the Soils	13:18-23	4:13-20	8:11-15		4:12b		90
55. On the Use of Parables		4:21-25	8:16-18	5:15; 10:26b. Cf § 47. 7:2b; 13:12; 25:29	Cf § 47	11:33; 12:2. Cf § 47. 6:38b; 19:26	92
56. The Tares	13:24-30						93
57. The Seed Growing of Itself		4:26-29					94
58. The Mustard Seed	13:31, 32	4:30-32				13:18, 19	94
59. The Leaven	13:33					13:20, 21	95
60. Jesus' Custom of Speaking in Parables	13:34, 35	4:33, 34					95
61. The Explanation of the Parable of the Tares	13:36-43			Cf §§ 45, 47	Cf § 47	Cf § 45. 13:28. Cf § 47	95
62. The Hidden Treasure	13:44						97
63. The Pearl of Great Price	13:45, 46						97
64. The Drag Net	13:47-50			Cf § 45. 13:43		Cf § 45. 13:28	97
65. The Understanding and Use of Parables	13:51-53						98
CHAPTER IX. DEEDS OF POWER ABOUT THE SEA OF GALILEE, AND RETURN TO NAZARETH, §§ 66-69							
66. The Stilling of the Tempest	8:18-27	4:35-41	8:22-25			9:57-60	98
67. The Gerasene Demoniac	8:28-34	5:1-20	8:26-39				100
68. The Raising of Jairus' Daughter, and Other Acts of Healing	9:18-34	5:21-43	8:40-56	9:1. Cf §§ 141, 50	Cf § 141. 8:22-26. Cf § 50	Cf § 141. 11:14, 15	104
69. The Rejection at Nazareth (Mt-Mk)	13:54-58	6:1-6a				4:16-24	109
CHAPTER X. DISCOURSE TO THE TWELVE ON PREACHING THE GOSPEL, §§ 70-76							
70. The Sending Forth of the Apostles	9:35-10:4	6:6b, 7	9:1	4:23; 14:14	6:34; 1:39; 3:16-19a	10:2; 4:44; 6:14-16	111
71. Instructions for the Journey	10:5-15	6:8-11	9:2-5	10:1; 4:17; 10:16, 18; 11:24	6:7, 12; 1:15; 6:13	9:1; 10:3-12	113
72. Persecution Predicted	10:16-23			11:24; 24:9, 13	13:9; 6:11b; 13:11-13	10:3; 21:12 - 19; 12:11, 12	116

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
73. Courage and Faith	10:24-33				3:22; 4:22; 8:38	6:40; 8:17; 12:2-9; 21:18; 9:26	118
74. On Taking up One's Cross	10:34-39			16:24b, 25	13:12; 8:34b, 35	12:51-53; 14:26, 27; 9:23b, 24; 17:33	120
75. On Rewards	10:40-42			18:5	9:37, 41	10:16; 9:48b	121
76. The Departure of Jesus and the Disciples	11:1	6:12, 13	9:6	10:7, 8; 7:28; 13:53; 19:1; 26:1			122
CHAPTER XI. THE CLIMAX OF THE GALILEAN WORK, §§ 77-80							
77. The Death of John the Baptist	14:1-12	6:14-29	9:7-9			3:19, 20	123
78. The Feeding of the Five Thousand	14:13-23a	6:30-46	9:10-17	15:32-39; 9:36	8:1-10		125
79. The Walking on the Sea	14:23b-36	6:47-56			15:39		129
80. Eating with Unwashen Hands	15:1-20	7:1-23				6:39	131
CHAPTER XII. THE SYROPHOENICIAN JOURNEY, §§ 81, 82							
81. The Syrophenician Woman	15:21-28	7:24-30		10:6	10:47b		134
82. The Return to the Sea of Galilee	15:29-31	7:31-37					136
CHAPTER XIII. RETURN TO THE SEA OF GALILEE, §§ 83-85							
83. The Feeding of the Four Thousand	15:32-39	8:1-10		14:13-23a	6:30-46	9:10-17	137
84. Demanding a Sign from Heaven	16:1-12	8:11-21		12:39b		12:54-56; 11:29b; 12:1b	139
85. The Blind Man of Bethsaida		8:22-26					141

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER XIV. JOURNEY TO CAESAREA PHILIPPI, §§ 86-91							
86. Peter's Confession	16:13-20	8:27-30	9:18-21	18:18			142
87. Jesus Foretells His Death	16:21-28	8:31-9:1	9:22-27	17:22, 23; 20:18; 10:38, 39, 33	9:31; 10: 33, 34	17:25; 9: 44; 18: 31-33; 14:27; 17:33; 12:9	143
88. The Transfiguration	17:1-13	9:2-13	9:28-36	3:17	1:11	3:22	146
89. The Epileptic Boy	17:14-20	9:14-29	9:37-43a	21:21	11:22, 23	17:6	149
90. Jesus Again Foretells His Death	17:22, 23	9:30-32	9:43b-45	16:21; 20: 18	8:31; 10: 33, 34	9:22; 17: 25; 18: 31-33	152
91. The Temple Tax	17:24-27				9:33a		152
CHAPTER XV. DISCOURSE ON HUMILITY, §§ 92-98							
92. Who Is Greatest?	18:1-5	9:33-37	9:46-48	17:24a; 23:11; 20:26, 27; 10:40	10:43, 44, 15	22:26; 18: 17; 10:16	153
93. The Man Casting out Demons		9:38-41	9:49, 50	12:30a; 10:42		11:23a	154
94. On Offences	18:6-10	9:42-50		5:30, 29, 13b		17:1b, 2; 14:34	155
95. The Ninety and Nine	18:12-14					15:4-7	157
96. Concerning Reconciliation	18:15-17					17:3	158
97. Binding and Loosing	18:18-20			16:19b			159
98. On Forgiveness	18:21-35			6:15	11:25	17:4	159

PART IV FROM GALILEE TO JERUSALEM

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
	CHAPTER I. SENDING MESSENGERS BEFORE HIS FACE, §§ 99-103						
99. The Departure from Galilee	19:1, 2	10:1	9:51-56				162
100. Answers to Three Disciples			9:57-62	8:19-22			163

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
101. Mission of the Seventy			10:1-16	10:1; 9:37, 38; 10:7-16a, 18; 11:21-24; 10:40; 18:5	6:7-11; 9:37	9:2-5, 48b	164
102. The Return of the Seventy			10:17-24	11:25-27; 28:18b; 13:16, 17	11:16-18		168
103. The Good Samaritan			10:25-37	22:35a, 37-40	12:29-31		169
CHAPTER II. SINGLENESSE OF PURPOSE AND BELIEVING PRAYER, §§ 104, 105							
104. Visit to Martha and Mary			10:38-42				171
105. Concerning Prayer			11:1-13	6:9-13; 7:7-11	14:36, 38		172
CHAPTER III. REPROOF OF THE PHARISEES AND LAWYERS, §§ 106-110							
106. On Casting out Demons by Beelzebub (Lk)			11:14-28	9:32-34; 12:22-24, 38, 25-30, 43-45, 50	3:22-27; 9:40; 3:30, 35	9:50	174
107. The Sign of Jonah			11:29-32	12:39-42; 16:4a	8:12b		177
108. The Inner Light			11:33-36	5:15; 6:22, 23	4:21b	8:16	178
109. The Rebuke of the Pharisees			11:37-44	23:23-27, 6, 7a	12:38b, 39	20:46	179
110. The Rebuke of the Scribes			11:45-54	23:4, 29-31, 34-36, 14			181
CHAPTER IV. CONCERNING TRUSTFULNESS, FIDELITY, AND WATCHFULNESS, §§ 111-116							
111. Concerning Fearing and Trusting God			12:1-12	16:6, 11b; 10:26b-33; 12:31, 32; 10:19, 20	8:15; 4:22; 8:38; 3:28, 29; 13:11	8:17; 21:18; 9:26; 21:14, 15	183

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
112. The Rich Fool			12:13-21				186
113. Concerning God's Care			12:22-34	6:25-33, 8, 19-21			186
114. Concerning Watchfulness			12:35-40	25:3ff; 24: 43, 44			188
115. The Faithful Steward			12:41-48	24:45-51			189
116. Concerning Fire and Division			12:49-53	10:34-36	10:38b, 39b		190
CHAPTER V. WARNINGS TO THE JEWISH NATION, §§ 117, 118							
117. Interpreting the Times			12:54-59	16:2, 3; 5: 25, 26			191
118. The Galileans Slain by Pilate			13:1-9				192
CHAPTER VI. TEACHINGS BY THE WAY, §§ 119-124							
119. The Woman Healed on a Sabbath			13:10-17			14:5	193
120. The Parables of the Mustard Seed and the Leaven			13:18-21	13:31-33	4:30-32		193
121. The Question Whether Few are Saved			13:22-30	7:13, 14; 25: 11b, 12; 7:22, 23; 8:11, 12. Cf § 45. 19: 30; 20:16	10:31		194
122. Reply to the Warning against Herod			13:31-35	23:37-39			196
123. Discourse at the Table of a Chief Pharisee			14:1-24	12: 10b, 11; 23: 12; 22: 1-10	3:4	6:9; 13: 15; 18: 14b	197
124. Discourse on Counting the Cost			14:25-35	10:37, 38; 16: 24b; 5:13b. Cf § 47	8:34b; 50a. Cf § 47	9:9:23b. Cf § 47	200
CHAPTER VII. PARABLES OF GRACE, §§ 125-127							
125. The Lost Sheep			15:1-7	18:12-14			202
126. The Lost Coin			15:8-10				203
127. The Lost Son			15:11-32				203

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER VIII. WARNINGS AGAINST UNFAITHFULNESS, UNMERCIFULNESS, AND AVARICE, §§ 128-131							
128. The Unjust Steward			16:1-13	6:24			204
129. Concerning the Law and the Kingdom			16:14-18	11:13, 12; 5:18, 32; 19:9	10:11, 12		205
130. The Rich Man and Lazarus			16:19-31				206
131. Concerning Forgiveness and Faith			17:1-10	18:7, 6, 15, 21, 22; 21: 21; 17: 20b	9:42; 11: 22, 23		207
CHAPTER IX. CONCERNING THANKFULNESS, WATCHFULNESS, AND HUMILITY, §§ 132-134							
132. The Ten Lepers			17:11-19				209
133. The Coming of the Kingdom			17:20-18:8	24:23,26, 27; 16: 21; 17: 22, 23; 20:18; 24:37- 39, 17, 18; 10: 39; 16: 25; 24: 40,41,28	13:21; 8: 9:22, 44; 31; 9:31; 10:33, 33; 34; 13: 15, 16; 8:35	18:31- 21; 9:24	209
134. The Pharisee and the Publican			18:9-14	23:12		14:11	213
CHAPTER X. TEACHINGS BEYOND JORDAN, §§ 135-141							
135. Concerning Divorce	19:3-12	10:2-12		5:32		16:18	214
136. Blessing Little Children	19:13-15	10:13-16	18:15-17	18:3			217
137. The Rich Young Man	19:16-30	10:17-31	18:18-30	22:39; 20: 16	12:31	10:27; 22: 30b; 13: 30	217
138. The Vineyard and the Husbandmen	20:1-16			19:30	10:31	13:30	221
139. The Prediction of the Crucifixion	20:17-19	10:32-34	13:31-34	16:21; 17: 22, 23	8:31; 9:31	9:22, 44; 17:25	222
140. The Ambition of James and John	20:20-28	10:35-45		23:11	9:35b	12:50a; 22:25- 27; 9:48b	223
141. Bartimæus Healed	20:29-34	10:46-52	18:35-43	9:27-31; 15:22			225

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
	CHAPTER XI. THE APPROACH TO JERUSALEM, §§ 142, 143						
142. Zacchæus the Publican			19:1-10				228
143. Parable of the Minæ			19:11-28	25:14, 19-29; 13:12	13:34; 4:25; 10:32	8:18b	228

PART V

LAST DAYS IN JERUSALEM

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER I. THE AUTHORITY OF JESUS ASSERTED AND DENIED IN JERUSALEM, §§ 144-148							
144. The Triumphal Entry	21:1-11	11:1-11	19:29-44	24:2b; 21:17	13:2	21:6b, 37	232
145. The Cursing of the Fig Tree		11:12-14		21:18, 19	11:20		235
146. The Cleansing of the Temple	21:12-17	11:15-19	19:45-48	22:33	11:11b	21:37	235
147. The Lesson of the Withered Fig Tree	21:18-22	11:20-25		17:20; 6:14, 15; 7:7; 18:19, 35	11:12-14	17:6; 11:9	237
148. Jesus' Authority Challenged	21:23-27	11:27-33	20:1-8		12:35; 14:49	21:37	239
CHAPTER II. PARABLES OF WARNING TO THE JEWISH LEADERS, §§ 149-151							
149. The Two Sons	21:28-32						240
150. The Unfaithful Husbandmen	21:33-46	12:1-12	20:9-19				240
151. The Marriage Feast	22:1-14			8:12; § 45		14:16 ff. 13:28	243
CHAPTER III. DEBATE WITH THE JEWISH RULERS, §§ 152-155							
152. Paying Tribute to Caesar	22:15-22	12:13-17	20:20-26				245
153. The Question about the Resurrection	22:23-33	12:18-27	20:27-38		11:18b		246

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
154. The Question about the Great Commandment	22:34-40	12:28-34	20:39, 40	5:43; 19:19b; 7:12b; 22:46		10:27	248
155. Jesus' Question about the Son of David	22:41-46	12:35-37	20:41-44		12:34b	20:40	250
CHAPTER IV. DENUNCIATION OF THE SCRIBES AND PHARISEES, §§ 156-159							
156. Ostentation	23:1-12	12:38-40	20:45-47	20:26, 27	9:35b; 10:43, 44	11:46, 43; 9:48b; 22:26; 14:11; 18:14b	251
157. Various Sins	23:14-36			5:34; 23:6; 3:7b; 12:34	12:38	11:52, 39-44; 20:47, 48; 3:7b; 11:49-51	253
158. Lament over Jerusalem	23:37-39					13:34, 35	257
159. The Widow's Mite		12:41-44	21:1-4				258
CHAPTER V. DISCOURSE ON THE LAST THINGS, §§ 160-169							
160. Prediction of the Destruction of the Temple	24:1, 2	13:1, 2	21:5, 6			19:44	258
161. The Great Tribulation	24:3-14	13:3-13	21:7-19	10:17-22, 30	13:22	12:11, 12, 7a	259
162. The Abomination of Desolation	24:15-28	13:14-23	21:20-24			17:31, 23, 24, 37b	262
163. Concerning the Coming of the Son of Man	24:29-31	13:24-27	21:25-28				265
164. The Hour that No One Knoweth	24:32-44	13:28-37	21:29-33	25:14, 13		17:26, 27, 34, 35; 19:12; 13:12; 39, 40	266
165. Concerning Faithfulness	24:45-51		21:34-36	8:12. Cf § 45		12:42-46; 13:28a	268
166. Parable of the Ten Virgins	25:1-13			24:42	13:33, 35a	12:35, 36; 13:25b	269

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
167. Parable of the Talents	25:14-30			13:12; 8:12. Cf § 45	13:34; 4:25	19:12-27; 8:18b; 13:28	271
168. Concerning the Judgment of the Son of Man	25:31-46						274
169. Jesus Lodges on the Mount of Olives			21:37, 38	21:23, 17	12:35; 14:49; 11, 19		275
CHAPTER VI. JESUS' LAST INTERVIEWS WITH HIS DISCIPLES, §§ 170-173							
170. Conspiracy of the Chief Priests	26:1-5	14:1, 2	22:1, 2	7:28; 11:1; 13:53; 19:1			275
171. The Anointing of Jesus (Mt-Mk)	26:6-13	14:3-9				7:36-38	276
172. Plot of Judas and the Rulers	26:14-16	14:10, 11	22:3-6				277
173. The Last Supper	26:17-35	14:12-31	22:7-38	18:1; 20:25-28; 23:11; 19:28	9:34; 10:42-45; 9:35b	9:46, 48c	278
CHAPTER VII. THE SUFFERING AND DEATH OF JESUS, §§ 174-180							
174. The Agony in Gethsemane	26:36-46	14:32-42	22:39-46	6:13a		11:4b	284
175. The Betrayal and Arrest	26:47-56	14:43-52	22:47-53	8:17			287
176. Trial Before the Jewish Authorities	26:57-75	14:53-72	22:54-71				289
177. The Trial before Pilate	27:1-31	15:1-20	23:1-25				293
178. The Crucifixion of Jesus	27:32-56	15:21-41	23:26-49				299
179. The Burial of Jesus	27:57-61	15:42-47	23:50-56		16:1		304
180. The Watch at the Sepulchre	27:62-66						306

PART VI

APPEARANCES IN JERUSALEM AND GALILEE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
181. The Resurrection Morning	28:1-10	16:1-8, [9-11]	24:1-12			23:56a	307
182. The Report of the Watch	28:11-15						310
183. The Walk to Emmaus		[16:12, 13]	24:13-35				310
184. The Appearance to the Eleven in Jerusalem, and the Commis- sion of the Disciples (Lk)		[16:14]	24:36-49				313
185. The Appearance to the Eleven in Galilee, and the Commission of the Disciples (Mt)	28:16-20	[16:15- 18]		11:27a		10:22a, 19	314
186. The Ascension		[16:19, 20]	24:50-53				315

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

[The page figure indicates the page on which the passage referred to begins. This Table does not refer to passages from non-parallel sections printed in parallelism for the purpose of comparison.]

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE
Matt 1: 1-17.....	2	1	Matt 12: 1- 8.....	31	42
18-25.....	5	5	9-14.....	32	44
Matt 2: 1-12.....	12	10	15-21.....	33	46
13-23.....	13	11	22-45.....	50	79
Matt 3: 1-12.....	17	13	46-50.....	51	86
13-17.....	18	17	Matt 13: 1- 9.....	52	87
Matt 4: 1-11.....	19	20	10-17.....	53	89
12-17.....	20	23	18-23.....	54	90
18-22.....	22	27	24-30.....	56	93
23-25.....	23	29	31, 32.....	58	94
Matt 5: 1-16.....	35	49	33.....	59	95
17-20.....	36	52	34, 35.....	60	95
21-48.....	37	52	36-43.....	61	95
Matt 6: 1-18.....	38	57	44.....	62	97
19-34.....	39	60	45, 46.....	63	97
Matt 7: 1- 6.....	40	63	47-50.....	64	97
7-11.....	41	64	51-53.....	65	98
12.....	42	65	54-58.....	69	109
13-27.....	43	65	Matt 14: 1-12.....	77	123
28, 29.....	44	68	13-23a.....	78	125
Matt 8: 1- 4.....	27	36	23b-36.....	79	129
5-13.....	45	68	Matt 15: 1-20.....	80	131
14-17.....	24	30	21-28.....	81	134
18-27.....	66	98	29-31.....	82	136
28-34.....	67	100	32-39.....	83	137
Matt 9: 1- 8.....	28	37	Matt 16: 1-12.....	84	139
9-13.....	29	40	13-20.....	86	142
14-17.....	30	41	21-28.....	87	143
18-34.....	68	104	Matt 17: 1-13.....	88	146
Matt 9: 35-10:4.....	70	111	14-20.....	89	149
Matt 10: 5-15.....	71	113	22, 23.....	90	152
16-23.....	72	116	24-27.....	91	152
24-33.....	73	118	Matt 18: 1- 5.....	92	153
34-39.....	74	120	6-10.....	94	155
40-42.....	75	121	12-14.....	95	157
Matt 11: 1.....	76	122	15-17.....	96	158
2-30.....	47	72	18-20.....	97	159

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

			SECTION	PAGE				SECTION	PAGE
Matt	18:21-35.....	98	159		Mark	1:12, 13.....	19	20	
Matt	19: 1, 2.....	99	162			14, 15.....	20	23	
	3-12.....	135	214			16-20.....	22	27	
	13-15.....	136	217			21-34.....	24	30	
	16-30.....	137	217			35-39.....	25	33	
Matt	20: 1-16.....	138	221			40-45.....	27	36	
	17-19.....	139	222		Mark	2: 1-12.....	28	37	
	20-28.....	140	223			13-17.....	29	40	
	29-34.....	141	225			18-22.....	30	41	
Matt	21: 1-11.....	144	232			23-28.....	31	42	
	12-17.....	146	235		Mark	3: 1- 6.....	32	44	
	18-22.....	147	237			7-12.....	33	46	
	23-27.....	148	239			13-19a.....	34	48	
	28-32.....	149	240			19b-30.....	50	79	
	33-46.....	150	240			31-35.....	51	86	
Matt	22: 1-14.....	151	243		Mark	4: 1- 9.....	52	87	
	15-22.....	152	245			10-12.....	53	89	
	23-33.....	153	246			13-20.....	54	90	
	34-40.....	154	248			21-25.....	55	92	
	41-46.....	155	250			26-29.....	57	94	
Matt	23: 1-12.....	156	251			30-32.....	58	94	
	14-36.....	157	253			33, 34.....	60	95	
	37-39.....	158	257			35-41.....	66	98	
Matt	24: 1, 2.....	160	258		Mark	5: 1-20.....	67	100	
	3-14.....	161	259			21-43.....	68	104	
	15-28.....	162	262		Mark	6:1-6a.....	69	109	
	29-31.....	163	265			6b, 7.....	70	111	
	32-44.....	164	266			8-11.....	71	113	
	45-51.....	165	268			12, 13.....	76	122	
Matt	25: 1-13.....	166	269			14-29.....	77	123	
	14-30.....	167	271			30-46.....	78	125	
	31-46.....	168	274			47-56.....	79	129	
Matt	26: 1- 5.....	170	275		Mark	7: 1-23.....	80	131	
	6-13.....	171	276			24-30.....	81	134	
	14-16.....	172	277			31-37.....	82	136	
	17-35.....	173	278		Mark	8: 1-10.....	83	137	
	36-46.....	174	284			11-21.....	84	139	
	47-56.....	175	287			22-26.....	85	141	
	57-75.....	176	289			27-30.....	86	142	
Matt	27: 1-31.....	177	293		Mark	8:31-9:1.....	87	143	
	32-56.....	178	299		Mark	9: 2-13.....	88	146	
	57-61.....	179	304			14-29.....	89	149	
	62-66.....	180	306			30-32.....	90	152	
Matt	28: 1-10.....	181	307			33-37.....	92	153	
	11-15.....	182	310			38-41.....	93	154	
	16-20.....	185	314			42-50.....	94	155	
Mark	1: 1- 8.....	17	13		Mark	10: 1.....	99	162	
	9-11.....	18	17			2-12.....	135	214	

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE
Mark 10:13-16.....	136	217	Luke 2:41-50.....	15	11
17-31.....	137	217	51, 52.....	16	12
32-34.....	139	222	Luke 3: 1-20.....	17	13
35-45.....	140	223	21-38.....	18	17
46-52.....	141	225	Luke 4: 1-13.....	19	20
Mark 11: 1-11.....	144	232	14, 15.....	20	23
12-14.....	145	235	16-30.....	21	24
15-19.....	146	235	31-41.....	24	30
20-25.....	147	237	42-44.....	25	33
27-33.....	148	239	Luke 5: 1-11.....	26	34
Mark 12: 1-12.....	150	240	12-16.....	27	36
13-17.....	152	245	17-26.....	28	37
18-27.....	153	246	27-32.....	29	40
28-34.....	154	248	33-39.....	30	41
35-37.....	155	250	Luke 6: 1- 5.....	31	42
38-40.....	156	251	6-11.....	32	44
41-44.....	159	258	12-19.....	34	48
Mark 13: 1, 2.....	160	258	20-26.....	35	49
3-13.....	161	259	27-36.....	37	52
14-23.....	162	262	37-42.....	40	63
24-27.....	163	265	43-49.....	43	65
28-37.....	164	266	Luke 7: 1-10.....	45	68
Mark 14: 1, 2.....	170	275	11-17.....	46	71
3- 9.....	171	276	18-35.....	47	72
10, 11.....	172	277	36-50.....	48	77
12-31.....	173	278	Luke 8: 1- 3.....	49	79
32-42.....	174	284	4- 8.....	52	87
43-52.....	175	287	9, 10.....	53	89
53-72.....	176	289	11-15.....	54	90
Mark 15: 1-20.....	177	293	16-18.....	55	92
21-41.....	178	299	19-21.....	51	86
42-47.....	179	304	22-25.....	66	98
Mark 16: 1-8[9-11].....	181	307	26-39.....	67	100
[16:12, 13].....	183	310	40-56.....	68	104
[14].....	184	313	Luke 9: 1.....	70	111
[15-18].....	185	314	2- 5.....	71	113
[19, 20].....	186	315	6.....	76	122
Luke 1: 1- 4.....	1	1	7- 9.....	77	123
5-25.....	3	4	10-17.....	78	125
26-38.....	4	4	18-21.....	86	142
39-56.....	6	6	22-27.....	87	143
57-80.....	7	7	28-36.....	88	146
Luke 2: 1- 7.....	8	8	37-43a.....	89	149
8-20.....	9	8	43b-45.....	90	152
21.....	10	9	46-48.....	92	153
22-39.....	11	9	49, 50.....	93	154
40.....	14	11	51-56.....	99	162
			57-62.....	100	163

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE
Luke 10: 1-16.....	101	164
17-24.....	102	168
25-37.....	103	169
38-42.....	104	171
Luke 11: 1-13.....	105	172
14-28.....	106	174
29-32.....	107	177
33-36.....	108	178
37-44.....	109	179
45-54.....	110	181
Luke 12: 1-12.....	111	183
13-21.....	112	186
22-34.....	113	186
35-40.....	114	188
41-48.....	115	189
49-53.....	116	190
54-59.....	117	191
Luke 13: 1- 9.....	118	192
10-17.....	119	193
18-21.....	120	193
22-30.....	121	194
31-35.....	122	196
Luke 14: 1-24.....	123	197
25-35.....	124	200
Luke 15: 1- 7.....	125	202
8-10.....	126	203
11-32.....	127	203
Luke 16: 1-13.....	128	204
14-18.....	129	205
19-31.....	130	206
Luke 17: 1-10.....	131	207
11-19.....	132	209
Luke 17:20-18:8.....	133	209
Luke 18: 9-14.....	134	213
15-17.....	136	217

	SECTION	PAGE
Luke 18:18-30.....	137	217
31-34.....	139	222
35-43.....	141	225
Luke 19: 1-10.....	142	228
11-28.....	143	228
29-44.....	144	232
45-48.....	146	235
Luke 20: 1- 8.....	148	239
9-19.....	150	240
20-26.....	152	245
27-38.....	153	246
39,40.....	154	248
41-44.....	155	250
45-47.....	156	251
Luke 21: 1- 4.....	159	258
5, 6.....	160	258
7-19.....	161	259
20-24.....	162	262
25-28.....	163	265
29-33.....	164	266
34-36.....	165	269
37,38.....	169	275
Luke 22: 1, 2.....	170	275
3- 6.....	172	277
7-38.....	173	278
39-46.....	174	284
47-53.....	175	287
54-71.....	176	289
Luke 23: 1-25.....	177	293
26-49.....	178	299
50-56.....	179	304
Luke 24: 1-12.....	181	307
13-35.....	183	310
36-49.....	184	313
50-53.....	186	315

TEXTUAL SYMBOLS AND ABBREVIATIONS

SYMBOLS AND ABBREVIATIONS USED IN THE APPARATUS OF READINGS

TOGETHER WITH THE MANUSCRIPT SYMBOLS OF VON SODEN

- Σ Cod. Sinaiticus, fourth century. Petrograd. Sod. δ 2.
Α Cod. Alexandrinus, fifth century. London. Sod. δ 4.
Β Cod. Vaticanus, fourth century. Rome. Sod. δ 1.
C Cod. Ephraemi Rescriptus, fifth century. Paris. Sod. δ 3.
D Cod. Bezae, sixth century. Cambridge. Sod. δ 5.
E Cod. Basiliensis, eighth century. Basle. Sod. ε 55.
F Cod. Boreeli, ninth century. Utrecht. Sod. ε 86.
G Cod. Wolfi A, ninth century. London, Cambridge. Sod. ε 87.
H Cod. Wolfi B, ninth century. Hamburg, Cambridge. Sod. ε 88.
I Sixth century. Petrograd. Sod. ε 16.
K Cod. Cyprius, ninth century. Paris. Sod. ε 71.
L Cod. Regius, eighth century. Paris. Sod. ε 56.
M Cod. Campianus, ninth century. Paris. Sod. ε 72.
N Cod. Purpureus Petropolitanus, sixth century. Petrograd, Patmos, Rome,
London, Vienna. Sod. ε 19.
P Cod. Guelpherbytanus A, sixth century. Wolfenbüttel. Sod. ε 33.
Q Cod. Guelpherbytanus B, fifth century. Wolfenbüttel. Sod. ε 4.
R Cod. Nitriensis, sixth century. London. Sod. ε 22.
S Cod. Vaticanus 354, tenth century. Rome. Sod. ε 1027.
T Cod. Borgianus, fifth century. Rome. Sod. ε 5.
U Cod. Nanianus, tenth century. Venice. Sod. ε 90.
V Cod. Mosquensis, ninth century. Moscow. Sod. ε 75.
W Freer Gospels, fourth or fifth century. Detroit.
X Cod. Monacensis, tenth century. Munich. Sod A³.
Z Cod. Dublinensis, sixth century. Dublin. Sod. ε 26.
Γ Cod. Tischendorfianus IV, ninth century. Oxford, Petrograd. Sod. ε 70.
Δ Cod. Sangallensis, ninth or tenth century. St. Gall. Sod. ε 75.

- Θ Koridethi Gospels, seventh, eighth, or ninth century. Tiflis.
 E Cod. Zacynthius, eighth century. London. Sod. A¹.
 II Cod. Petropolitanus, ninth century. Petrograd. Sod. ε 73.
 Σ Cod. Rossanensis, sixth century. Rossano. Sod. ε 18.
 Ψ Eighth or ninth century. Athos. Sod. δ 6.
 070 Fifth century. Oxford. Sod. ε 6.
 099 Seventh or eighth century. Paris. Sod. ε 47.
 0112 Seventh century. Sinai. Sod. ε 46.

MINUSCULE OR CURSIVE CODICES

- 1 Twelfth century. Basle. Sod. δ 254.
 13 Thirteenth century. Paris. Sod. ε 368.
 22 Twelfth century. Paris. Sod. ε 288.
 28 Eleventh century. Paris. Sod. ε 168.
 33 (Eichhorn's "Queen of the Cursives"), ninth or tenth century. Paris.
 Sod. δ 48.
 63 Tenth or eleventh century. Dublin. Sod. A¹¹⁸.
 64 Twelfth or thirteenth century. Marquess of Bute. Sod ε 1287.
 69 Fifteenth century. Leicester. Sod. δ 505.
 79 Fifteenth century. Leyden. Sod. ε 529.
 124 Twelfth century. Vienna. Sod. ε 1211.
 131 Fourteenth or fifteenth century. Rome. Sod. δ 467.
 142 Eleventh century. Rome. Sod. δ 151.
 157 Twelfth century. Rome. Sod. ε 207.
 248 Thirteenth century. Moscow. Sod. ε 395.
 271 Eleventh (?) century. Paris. Sod. ε 169.
 274 Tenth century. Paris. Sod. ε 1024.
 346 Twelfth century. Milan. Sod. ε 226.
 min Minuscule or cursive codices.
 Fer The Ferrar group, of south Italian origin, including Codd. 13, 69, 124, 230,
 346, 543, 788, 826, 828, 983, 1689, 1709.

VERSIONS

- arm Armenian version, fifth (?) century.
 eth Ethiopic version, fifth to seventh centuries.
 cop Bohairic (Coptic) version, sixth and seventh centuries.
 go Gothic version, fourth century.

har	Harklensian Syriac version, seventh century.
it	Old (Itala) Latin version, second and third centuries.
pesh	Vulgate (Peshitta) Syriac version, fifth century.
sah	Sahidic (Coptic) version, third and fourth centuries.
syr cur	Old Syriac version, third century, Cod. Curetonianus (fifth century).
syr sin	Old Syriac version, third century, Cod. Sinaiticus (fourth or fifth century).
vg	Vulgate Latin version, fourth century.
verss	versions.

FATHERS

Eus	Eusebius of Caesarea, third and fourth centuries.
Hier	Hieronymus (Jerome), fourth and fifth centuries.
Or	Origen, third century.

THE NOTATION IN THE WESTCOTT AND HORT TEXT

[Condensed from Westcott and Hort, *The New Testament in Greek*, pp. 581-83]

ALTERNATIVE READINGS

Wherever it has been found impossible to decide that one of two or more various readings is certainly right, alternative readings are given: and no alternative reading is given which does not appear to have a reasonable probability of being the true reading. The primary place in the text itself is assigned to those readings which on the whole are the more probable, or in cases of equal probability the better attested (see p. 563 and Introduction § 377). The other alternative readings occupy a secondary place, with a notation which varies according as they differ from the primary readings by Omission, by Addition, or by Substitution.

A secondary reading consisting in the Omission of words retained in the primary reading is marked by simple brackets [] in the text. Thus in Matt 7:24 τοὺς λόγους τοῦτους is the primary reading, τοὺς λόγους without τοῦτους the secondary reading.

A secondary reading consisting in the Addition of words omitted in the primary reading is printed at the foot of the page without any accompanying marks, the place of insertion being indicated by the mark τ in the text. Thus in Matt 23:38 ὁ οἶκος ὑμῶν without ἔρημος is the primary reading, ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος the secondary reading.

A secondary reading consisting in the Substitution of other words for the words of the primary reading is printed at the foot of the page without any accompanying mark, the words of the primary reading being included within the marks ' ' in the text. Thus in Matt 16:20 ἐπερλήσεν is the primary reading, διεστέλλατο the secondary reading.

Where there are two or more secondary readings, they are separated by *v.* at the foot of the page, unless they differ from each other merely by the omission or addition of words; in which case they are distinguished from each other by brackets at the foot of the page, enclosing part or the whole of the longer reading.

SUSPECTED READINGS

Wherever it has appeared to the editors, or to either of them, that the text probably contains some primitive error, that is, has not been quite rightly preserved in any existing document, or at least in any existing document of sufficient authority, the marks † † are placed at the foot of the page, the extreme limits of the words suspected to contain an error of transcription being indicated by the marks ' ' in the text. In a few cases a reading apparently right, and also attested largely though not by the best documents, being probably a successful ancient conjecture, is printed in the text, the better attested reading being placed at the foot with "MSS" added, and a note inserted in the Appendix.

NOTEWORTHY REJECTED READINGS PRINTED WITHIN DOUBLE BRACKETS

A few very early interpolations in the Gospels, omitted by "Western" documents alone (Luke 22:19 f.; 24:3, 6, 12, 36, 40, 51, 52), or by "Western" and "Syrian" documents alone (Matt. 27:49), are inserted within double brackets [] in the body of the text.

A few interpolations in the Gospels, probably "Western" in origin, containing important matter apparently derived from extraneous sources, are inserted within double brackets [] in the body of the text (Matt. 16:2 f.; Luke 22:43 f.; 23:34), or separately (Mark 16:9-20, where the same notation is used for the alternative Shorter Conclusion of the Gospel; John 7:53-8:11).

PART I

INFANCY AND YOUTH OF JESUS

1. LUKE'S PREFACE

LUKE 1:1-4

ΕΠΕΙΔΗΠΕΡ ΠΟΛΛΟΙ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, 2 καθὼς παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπῆρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, 3 ἔδοξε κάμοι παρηκολυθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, 4 ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης. λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

2. THE GENEALOGY (MATT)

MATT 1:1-17

BIBΛΟΣ γενέσεως Ἰησοῦ
Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ υἱοῦ Ἀβ-
ραάμ.

2 Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν
Ἰσαάκ,
Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰα-
κώβ,

Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰού-
δαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ,
3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν
Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς
Θάμαρ,

Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσ-
ρώμ,
Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἀράμ,

4 Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἀμιναδάβ,
Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ναασσών,

Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν
Σαλμών,

5 Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν
Βοὲς ἐκ τῆς Ῥαχάβ,

[From LUKE 3:23-34]

34 Ἀβραάμ

Ἰσαάκ

Ἰακώβ

33 Ἰούδας

Φαρὲς

Ἑσρώμ

Ἀρρελ

Ἰ'Αδμελν'

32 Ναασσών

Σαλά

MATT 1	[From LUKE 3]
Βοὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβὴδ ἐκ τῆς Ρούθ, Ἰωβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσ- σαί, 6 Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυεὶδ τὸν βασιλέα. Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, 7 Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, 8 Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζείαν, 9 Ὀζείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωαθάμ, Ἰωαθάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰάχας, Ἰάχας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζε- κίαν, 10 Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς, Ἀμώς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰω- σεάν, 11 Ἰωσείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος.	Βοὲς Ἰωβὴλ Ἰεσσαί 31 Δαυεὶδ Ναθάμ Ματταθᾶ Μεννά Μελεά 30 Ἐλιακείμ Ἰωνάμ Ἰωσήφ Ἰούδας Συμεών 29 Λεβὶ Μαθθαίτ Ἰωρείμ Ἐλιέξερ Ἰησοῦς 28 Ἦρ Ἐλμαδάμ Κωσάμ Ἀδδελ Μελχελ
12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικε- σίαν Βαβυλῶνος	

MATT 1

Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλα-
 θιήλ,
 Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ζοροβάβελ,
 13 Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν
 τὸν Ἀβιούδ,
 Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἐλιακείμ,
 Ἐλιακείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀζώρ,
 14 Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Σαδώκ,
 Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀχείμ,
 Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλι-
 ούδ,
 15 Ἐλιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἐλεάζαρ,
 Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Μαθθάν,

Μαθθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἰακώβ,
 16 Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν
 τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας,
 ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγό-
 μενος Χριστός.

17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ
 Ἀβραάμ ἕως Δαυεὶδ γενεαὶ
 δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεὶδ
 ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
 γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ
 τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
 ἕως τοῦ χριστοῦ γενεαὶ δεκα-
 τέσσαρες.

[From LUKE 3]

27 Νηρεί

Σαλαθιήλ

Ζοροβάβελ

Ῥησά

Ἰωανάν

26 Ἰωδά

Ἰωσήχ

Σεμεείν

Ματθαθίας

Μαάθ

25 Ναγκαί

Ἐσλεί

Ναούμ

Ἀμώς

Ματθαθίας

24 Ἰωσήφ

Ἰανναί

Μελχεί

Λευεί

Ματθάτ

23 Ἥλει

Ἰωσήφ (§18)

3. THE BIRTH OF JOHN PROMISED

LUKE 1:5-25

ΕΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἑφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἑλεσάβετ. 6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιομασίαις τοῦ κυρίου ἀμειμπτοι. 7 καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν [ἡ] Ἑλεσάβετ στῆρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

8 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεῦν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἑφημερίας αὐτοῦ ἐναντι τοῦ θεοῦ 9 κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατίας ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, 10 καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. 11 ὦφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. 12 καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. 13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσῃκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνὴ σου Ἑλεσάβετ γεννήσει υἱὸν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. 14 καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται. 15 ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον [Κυρίου], καὶ ὄϊνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖνῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, 16 καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. 17 καὶ αὐτὸς [προελεύσεται] ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει. 18 Ἡλεῖα, ἐπιστρέφει καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα" καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. 18 καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον Κατὰ τί γνώσονται τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνὴ μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. 19 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ Ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ καὶ εὐαγγελίσασθαι σοι ταῦτα. 20 καὶ ἰδοὺ ἔση σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἥς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀν' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἷτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. 21 καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ θαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν ἐν τῷ ναῷ αὐτόν. 22 ἐξελθὼν δὲ οὐκ εἰδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεῶν αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. 23 Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 24 Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἑλεσάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα 25 ὅτι Οὕτως μοι πεποίηκεν [Κύριος] ἐν ἡμέραις αἷς ἐπέιδεν ἀφελεῖν οὐνεὶός μου ἐν ἀνθρώποις.

4. THE ANNUNCIATION TO MARY

LUKE 1:26-38

Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἔκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἣ ὄνομα Ναζαρέτ 27 πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ

Mt 1:18b

^a Μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελ-
θεῖν αὐτοὺς (§5)

¹ Num 6:3; 1 Sam 1:11 LXX² Mal 4:5 f (3:23 f)

LUKE 1

ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαρίας. 28 καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπεν Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. 29 ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. 30 καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ Μὴ φοβοῦ, Μαρίας, εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. 31 ^aκαὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32 οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ θεὸς ¹“τὸν θρόνον Δαυεὶδ” τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, 33 “καὶ βασιλεύσει” ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ “εἰς τοὺς αἰῶνας,” καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. 34 εἶπεν δὲ Μαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; 35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ ^bΠνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ²“ἅγιον κληθήσεται,” υἱὸς θεοῦ. 36 καὶ ἰδοὺ Ἐλεισάβετ ἡ συγγενὶς σου καὶ αὕτη συνείληφεν υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα. 37 ὅτι ³οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥήμα. 38 εἶπεν δὲ Μαρίας Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥήμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ’ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

5. THE ANNUNCIATION TO JOSEPH

MATT 1:18-25

ΤΟΤ ΔΕ [ΙΗΣΟΥ] ΧΡΙΣΤΟΥ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. ^aΜνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. 19 Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. 20 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ’ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων ^dἸωσήφ υἱὸς Δαυεὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαρίαν¹ τὴν γυναικὰ σου, ^eτὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἁγίου. 21 τέξεται δὲ υἱὸν καὶ

Mt 1:20c, 21a

^a τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἁγίου. 21 τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, (§5)

^b Cf Mt 1:20c (§5)

Lk 1:27

^c πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαρίας. (§4)

Lk 2:5b

^c σὺν Μαρίας τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὕς ἐκένω. (§8)

^d Cf Lk 2:4 (§8)

Lk 1:31

^e καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. (§4) Cf Lk 1:35 (§4)

¹ Isa 9:7 ² Ex 13:12 ³ Gen 18:14

MATT 1

καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
22 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος
23 ¹“Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν,

καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ.”
ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον “Μεθ’ ἡμῶν ὁ θεός.” 24 Ἐγερθεὶς δὲ [ὁ] Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου
ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. 25 ^aκαὶ
οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως [οἰ] ἔτεκεν υἱόν· ^bκαὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

6. MARY'S VISIT TO ELISABETH

LUKE 1:39-56

Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρινὴν μετὰ σπουδῆς
εἰς πόλιν Ἰούδα, 40 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ.
41 καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἑλισάβετ, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος
ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἑλισάβετ, 42 καὶ ἀνεφώνησεν κραυγῇ
μεγάλῃ καὶ εἶπεν Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναῖξιν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.
43 καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; 44 Ἰδοὺ γὰρ ὡς
ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὠτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος
ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. 45 καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις
αὐτῇ παρὰ Κυρίου. 46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ

Μεγαλύνει ²“ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον,”
47 καὶ “ἡγαλλίασεν” τὸ πνεῦμά μου “ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτήρῳ μου”
48 ὅτι ³“ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ,”
ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσιν με πᾶσαι αἱ γενεαί·

49 ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ δυνατός,
καὶ ⁴“ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ,”
50 καὶ ⁵“τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ γενεὰς
τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.”

51 Ἐποίησεν κράτος ⁶“ἐν βραχίονι” αὐτοῦ,
“διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους” διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν
52 ⁷“καθεῖλεν δυνάστας” ἀπὸ θρόνων καὶ ⁸“ὑψώσεν ταπεινοὺς,
53 ⁹πεινῶντας ἐπέπλησεν ἀγαθῶν” καὶ “πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν κενούς.

Lk 2:7a

^a καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν
πρωτότοκον, (§8)

Lk 2:21b

^b καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰη-
σοῦς, (§10)

¹ Isa 7:14 ² I Sam 2:1 ³ I Sam 1:11 ⁴ Ps 111 (110):9 ⁵ Ps 103 (102):17 ⁶ Ps 89 (88):10
⁷ Job 12:19 ⁸ Job 5:11; I Sam 2:7 f ⁹ Ps 107 (106):9; 34(33):10 LXX; I Sam 2:5

LUKE 1

- 54 ἄντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,
²μνησθῆναι ἐλέους,
 55 ³καθὼς ἑλάλησεν “πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
 τῷ Ἀβραάμ” καὶ τῷ “σπέρματι” αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.
 56 Ἐμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

7. THE BIRTH OF JOHN THE BAPTIST

LUKE 1:57-80

Τῇ δὲ Ἐλεισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.
 58 καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν Κύριος τὸ ἔλεος
 αὐτοῦ μετ’ αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. 59 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθαν
 περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν.
 60 καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. 61 καὶ
 εἶπαν πρὸς αὐτήν ὅτι Οὐδεὶς ἔστιν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι
 τούτῳ. 62 ἐνένεον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. 63 καὶ αἰτή-
 σας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων Ἰωάννης ἔστιν ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες.
 64 ἀνεψύχθῃ δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραρρήμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν
 τὸν θεόν. 65 Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ
 ὀρειῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, 66 καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκού-
 σαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεῖρ
 Κυρίου ἦν μετ’ αὐτοῦ. 67 Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος
 ἁγίου καὶ ἐπροφῆτευσεν λέγων

- 68 “Εὐλογητὸς Κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ,”
 ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν ⁵“λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ,”
 69 καὶ ⁶“ἡγειρεν κέρας” σωτηρίας ἡμῖν
 ἐν οἴκῳ “Δαυεὶδ” παιδὸς αὐτοῦ,
 70 καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,
 71 ⁷“σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς” πάντων “τῶν μισούντων ἡμᾶς,”
 72 ποιῆσαι ⁸“ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν,”
 καὶ “μνησθῆναι διαθήκης” ἁγίας “αὐτοῦ,”
 73 “ὄρκον” ὃν “ᾤμωσεν πρὸς Ἀβραάμ” τὸν πατέρα ἡμῶν,
 74 τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ῥυσθέντας
 75 λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ
 ἐνώπιον αὐτοῦ ἰπάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν.

¹ Isa 41:8 f ² Ps 98(97):3 ³ Mic. 7:20 ⁴ Ps 41(40):13; 72(71):18; 106(105):48
 Ps 111(110):9 ⁵ Ps 132(131):17; 1 Sam 2:10 ⁶ Ps 106(105):10 ⁷ Ps 105(104):3 f; 106(105):48;
 Mic 7:20

LUKE 1

76 Καὶ σὺ δέ, παιδίον, προφῆτης Ὑψίστου κληθήσῃ,
προπορεύσῃ γὰρ ¹“ἐνώπιον Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ,”

77 τοῦ δοῦναι γνώσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ
ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,

78 διὰ σπλάγχχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν,
ἐν οἷς ἐπισκέπεται ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους,
79 ²“ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,”
τοῦ κατευθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

80 Τὸ δὲ παιδίον ἠΰξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως
ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραῆλ.

8. THE BIRTH OF JESUS

LUKE 2:1-7

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου
ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· ² (αὕτη ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος
τῆς Συρίας Ἰκκηνίου¹·) ³ καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν
ἑαυτοῦ πόλιν. ⁴ Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς
τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυεὶδ ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ
πατριᾶς Δαυεὶδ, ⁵ ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὔσῃ ἐγκύῃ.
⁶ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, ⁷ καὶ
ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν
ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

9. THE ANGELS AND THE SHEPHERDS

LUKE 2:8-20

Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς
τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. ⁹ καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα
Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν· ¹⁰ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ
ἄγγελος Μὴ φοβεῖσθε, ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην ἣτις ἔσται παντὶ

^a Cf Mt 1:20b (§5); 2:1 (§12)

Mt 1:18b

^b Μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελ-
θεῖν αὐτοὺς εὐρῆθι ἐν γαστρὶ ἔχουσα
ἐκ πνεύματος ἁγίου. (§5)

Mt 1:25a

^c καὶ οὐκ ἐγένωσκεν αὐτὴν ἕως [οὔ]
ἔτεκεν υἱόν· (§5)

¹ Mal 3:1

² Isa 9:2

WH mg: Lk 2:2 Κυρηνου

LUKE 2

τῷ λαῷ, 11 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σῶτήρ ὃς ἐστὶν χριστὸς κύριος ἐν πόλει Δαυεὶδ·
12 καὶ τοῦτο ὑμῖν ¹ σημεῖον, εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ.
13 καὶ ἐξέφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πληθὸς στρατιᾶς οὐρανόυ· αἰνούντων τὸν
θεὸν καὶ λεγόντων

14 Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις ἐυδοκίας¹.

15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν
πρὸς ἀλλήλους Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ καὶ ἴδωμεν τὸ ρῆμα τοῦτο τὸ γεγονός δὲ ὁ
κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. 16 καὶ ἦλθαν σπεύσαντες καὶ ἀνέβραν τήν τε Μαριάμ καὶ τὸν
Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· 17 ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ρήματος
τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. 18 καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες θαύμασαν
περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς, 19 ἡ δὲ [Μαρία] πάντα συνετήρει τὰ
ρήματα ταῦτα συνβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 20 καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξά-
ζοντες καὶ αἰνούντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

10. THE CIRCUMCISION

LUKE 2:21

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτῶ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, ^ακαὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα
αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτόν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

11. THE PRESENTATION IN THE TEMPLE

LUKE 2:22-39

Καὶ ὅτε ¹ “ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ” αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωυσέως,
ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστήσαι τῷ κυρίῳ, 23 καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ
Κυρίου ὅτι ² “Πᾶν ἄρσεν διανοίγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται,” 24 καὶ
τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου, ³ “ζεύγος τρυγόνων ἢ δύο
νοσσοὺς περιστέρων.” 25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα

Συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ
Ἰσραήλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν· 26 καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένος ὑπὸ τοῦ
πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν [ἡ] ἀν' ἰδῇ τὸν χριστὸν Κυρίου. 27 καὶ
ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον
Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ 28 καὶ αὐτὸς
ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν

29 Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα,

κατὰ τὸ ρῆμά σου ἐν εἰρήνῃ·

30 ὅτι ⁴ “εἶδον” οἱ ὀφθαλμοί μου “τὸ σωτήριόν σου”

31 ὃ ἡτοίμασας “κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,

32 ⁵ φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἔθνων”

καὶ ⁶ “δόξαν” λαοῦ σου “Ἰσραήλ.”

^a Cf Mt 1:25b (§5)

¹ Lev 12:6 ² Ex 13:12 ³ Lev 12:8; 5:11 ⁴ Isa 40:5; 52:10 ⁵ Isa 25:7 Heb; 42:6; 49:6 ⁶ Isa 46:13

WH mg: Lk 2:12 τὸ 13 οὐρανόυ 14 εὐδοκία 19 Μαριάμ

LUKE 2

33 καὶ ἦν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.
 34 καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἰδοὺ οὗτος κείται εἰς πᾶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντι-
 λεγόμενον, 35 καὶ σοῦ ἡ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν
 ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσέρ, (αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς
 ἕτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, 37 καὶ αὕτῃ χήρα ἕως ἐτῶν ὀγδὼν ὀκτὼ τεσσάρων,) ἡ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστείας καὶ δεήσεων λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. 38 καὶ
 αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς
 προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλήμ.

39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ἠέπεστρεψαν εἰς τὴν
 Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέτ.

12. THE WISE-MEN FROM THE EAST

MATT 2:1-12

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασι-
 λέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες 2 Ποῦ ἐστὶν ὁ
 τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ
 ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. 3 Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη καὶ πᾶσα
 Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, 4 καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ
 λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. 5 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ἐν Βηθ-
 λεὲμ τῆς Ἰουδαίας οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου

6 ¹⁴ Καὶ σύ, Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα,
 οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα·

ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος,

ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ."

7 Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ
 φαινομένου ἀστέρος, 8 καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν Πορευθέντες ἐξετάσατε
 ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὑρῇτε ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καγὼ ἐλθὼν προσκυ-
 νήσω αὐτῷ. 9 οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ ὃν εἶδον
 ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. 10 ἰδόντες
 δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. 11 καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν
 εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ,
 καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον
 καὶ σμύρναν. 12 καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη δι' ἄλλης
 ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Mt 2:23a

^a καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν
 λεγομένην Ναζαρέτ, (§13)

^b Cf Lk 2:4 (§8)¹ Mic 5:2

WH mg: Lk 2:35 δὲ

13. THE FLIGHT INTO EGYPT

MATT 2:13-23

Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ¹ τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεύγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. 14 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, 15 καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος ¹⁶Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου."

16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνέλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. 17 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος 18 ²Ῥαμὰ ἦν Ῥαμὰ ἡκούσθη,

κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμος πολὺς·

Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς,

καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι ὅτι οὐκ εἰσίν."

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων 20 Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ, θετνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. 21 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. 22 ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, 23 καὶ ἔλθων κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

14. CHILDHOOD AT NAZARETH

LUKE 2:40

Τὸ δὲ παιδίον ἠύξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον σοφίᾳ, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

15. VISIT TO JERUSALEM

LUKE 2:41-50

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. 42 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἑτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς 43 καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλῇ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. 44 νομίσαντες δὲ αὐτὸν

Lk 2:39b

^a ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν
εἰς πόλιν αὐτῶν Ναζαρέτ. (§11)

¹ Hos 11:1 ² Jer 31(38):15

WH mg: Mt 2:13 κατ' ὄναρ ἐφάνη

LUKE 2

εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὀδὸν καὶ ἀνεξήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῦσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, 45 καὶ μὴ εὐρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. 46 καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς· 47 ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. 48 καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ δδυνάμενοι ζητοῦμέν σε. 49 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Τί ὅτι ἐξητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναι με; 50 καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

16. EIGHTEEN YEARS AT NAZARETH

LUKE 2:51, 52

καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 52 Καὶ Ἰησοῦς ¹“πρόεκοπτεν” τῇ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ “καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.”

¹ I Sam 2:26

PART II

INTRODUCTION TO PUBLIC WORK

17. THE MINISTRY OF THE BAPTIST

MATT 3:1-12

MARK 1:1-8

LUKE 3:1-20

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ[†].

ΕΝ ΔΕ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
ἐκείναις

παραγίνεται
Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς
κηρύσσων
ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας
2 λέγων ^αΜετανοεῖτε,
ἥγγικεν γὰρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

[Cf v 5 below]

[Cf v 4 below]

[Cf v 4 below]

ΕΝ ΕΤΕΙ δὲ πεντεκαίδε-
κάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου
Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Πον-
τίου Πειλάτου τῆς Ἰουδαίας,
καὶ τετρααρχούντος τῆς Γαλι-
λαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετρααρ-
χούντος τῆς Ἰτουραίας καὶ
Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυ-
σανίου τῆς Ἀβεληνῆς τετρα-
αρχούντος, 2 ἐπὶ ἀρχιερέως
Ἄννα καὶ Καϊάφα,
ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ
ἐπὶ Ἰωάννῃ τὸν Ζαχαρίου υἱὸν
ἐν τῇ ἐρήμῳ.

3 καὶ ἦλθεν
εἰς πᾶσαν περίχωρον τοῦ Ἰορ-
δάνου
κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας
εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν,

Mt 4:17b

Mk 1:15b

^α ἸΜετανοεῖτε,
ἥγγικεν γὰρ¹
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (§20)

^α καὶ ἥγγικεν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ·
μετανοεῖτε
καὶ πιστεῦετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
(§20)

WH mg: Mk 1:1 υἱὸς θεοῦ

Lk 3:3 πᾶσαν with ABLW Or etc; πᾶσαν τὴν ΝCDXΔΘ etc

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
3 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ 'Ησαίου τοῦ προφήτου λέγον- τος [MATT 11:10b] 1 ¹ "Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὅς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθέν σου." (§47) 2 ² "Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ 'Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ." [Cf v 1 above]	2 Καθὼς γέγραπται ἐν τῷ 'Ησαίᾳ τῷ προφήτῃ 1 ¹ "Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὅς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου." 3 2 ² "Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ 'Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ," 4 ἐγένετο 'Ιωάννης ὁ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. [Cf v 6 below]	4 ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λό- γων 'Ησαίου τοῦ προφήτου [LUKE 7:27b] 1 ¹ "Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὅς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθέν σου." (§47) 3 ² "Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ 'Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. 5 πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὅρος καὶ βουνὸς τα- πεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιά ἐἰς εὐθείας καὶ αἱ τραχεῖαι ἐἰς ὁδοὺς λείας. 6 καὶ ὕψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ." [Cf v 2 above] [Cf v 3 above]
4 Αὐτὸς δὲ ὁ 'Ιωάννης εἶχεν τὸ ἐνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώωνν δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ, ἣ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἄκριδες καὶ μέλι ἄγριον. 5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν 'Ιερσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ 'Ιουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ 'Ιορδάνου, 6 καὶ ἐβαπτίζοντο	5 καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ 'Ιουδαία χώρα καὶ οἱ 'Ιεροσολυμεῖται πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο	[Cf v 3 above] [Cf Luke 3:21 (§18)]

¹ Mal 3:1

² Isa 40:3

³ Isa 40:3 ff

MATT 3

ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ'
αὐτοῦ
ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας
αὐτῶν.

[Cf v 4 above

7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φα-
ρισαίων καὶ Σαδδουκαίων

ἐρχομένους

ἐπὶ τὸ βάπτισμα

εἶπεν αὐτοῖς

^aΓεννήματα ἐχιδνῶν,

τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν

ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

8 ποιήσατε οὖν καρπὸν

ἄξιον τῆς μετανοίας·

9 καὶ μὴ δόξετε λέγειν ἐν
ἑαυτοῖς

Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ,

λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται

ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων

ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

10 ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς

τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κείται·

^bπᾶν οὖν δένδρον

μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν

ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

MARK 1

ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ
ποταμῷ
ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας
αὐτῶν.

6 καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης

ἐνδεδυμένος

τρίχας καμήλου

καὶ ζώνην δερματίνην

περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ,

καὶ ἔσθων

ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.

LUKE 3

7 Ἐλεγεν οὖν

τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις

βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ

^aΓεννήματα ἐχιδνῶν,

τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν

ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

8 ποιήσατε οὖν καρποὺς

ἀξίους¹ τῆς μετανοίας·

καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν
ἑαυτοῖς

Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ,

λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται

ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων

ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

9 ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς

τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κείται·

^bπᾶν οὖν δένδρον

μὴ ποιῶν καρπὸν [καλὸν]

ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

^a Cf Mt 12:34 (§50); 23:33 (§157)

Mt 7:19

^b πᾶν δένδρον

μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν

ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§43)

WH mg: Lk 3:8 ἀξίους καρποὺς.

Mt 3:8 καρπὸν ἀξίων with **NBCW** etc; καρποὺς ἀξίους Lk etc (from Lk 3:8)

NACLXΔΘ etc; ἀξίους καρποὺς B Or; καρπὸν ἀξίων DW etc, from Mt 3:8

Lk 3:8 καρποὺς ἀξίους with

MATT 3

MARK 1

LUKE 3

11 ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω
ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν·

ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος
ἰσχυρότερός μου ἐστίν,
οὗ οὐκ εἰμι ἱκανός

τὰ ὑποδήματα βαστάσαι·

[Cf above]

αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει
ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί·

12 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ,
καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα
αὐτοῦ,

7 καὶ ἐκήρυσεν λέγων

[Cf v 8 below]

Ἐρχεται

ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω [μου],
οὗ οὐκ εἰμι ἱκανός

κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα
τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ·

8 ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι,
αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς
πνεύματι ἁγίῳ.

10 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ
ὄχλοι λέγοντες Τί οὖν ποιή-
σωμεν; 11 ἀποκριθεὶς δὲ ἔλε-
γεν αὐτοῖς Ὁ ἔχων δύο
χιτῶνας μεταδότη τῷ μὴ
ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα
ὁμοίως ποιείτω. 12 ἦλθον δὲ
καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ
εἶπαν πρὸς αὐτὸν Διδάσκαλε,
τί ποιήσωμεν; 13 ὁ δὲ εἶπεν
πρὸς αὐτοὺς Μηδὲν πλεον
παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν
πράσσετε. 14 ἐπηρώτων δὲ
αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέ-
γοντες Τί ποιήσωμεν καὶ
ἡμεῖς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς Μη-
δένα διασείσητε μηδὲ συκο-
φαντήσητε, καὶ ἀρκείσθε τοῖς
ὀψωνίοις ὑμῶν.

15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ
λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάν-
των ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν
περὶ τοῦ Ἰωάννου, μή ποτε
αὐτὸς εἴη ὁ χριστός,
16 ἀπεκρίνατο λέγων πᾶσιν
ὁ Ἰωάννης
Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς·

ἔρχεται δὲ
ὁ ἰσχυρότερός μου,
οὗ οὐκ εἰμι ἱκανός
λῦσαι τὸν ἱμάντα
τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ·

[Cf above]

αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει
ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί·

17 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ
διακαθαῖραι τὴν ἄλωνα
αὐτοῦ

MATT 3

καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ
εἰς τὴν ἀποθήκην[†],
τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει
πυρὶ ἀσβέστῳ.

[MATT 14:3, 4]

Ὁ γὰρ Ἡρώδης

κρατήσας τὸν Ἰωάνην
ἔδωκεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο

διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,

[Cf v 3 above]

4 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάνης
αὐτῷ
Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν
αὐτήν· (§77)

MARK 1

Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης
ἀποστείλας
ἐκράτησεν τὸν Ἰωάνην
καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ

διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν·

[Cf v 17 above]

18 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάνης
τῷ Ἡρώδῃ ὅτι
Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν
τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.
(§77)

LUKE 3

καὶ συναγαγεῖν τὸν σῖτον
εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ,
τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει
πυρὶ ἀσβέστῳ.
18 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα
παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν
λαόν·

19 ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης,

[Cf v 20 below]

ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ
περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναίκος
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν
πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, 20 προ-
σέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν,
κατέκλεισεν τὸν Ἰωάνην ἐν
φυλακῇ.

18. THE BAPTISM OF JESUS, AND THE GENEALOGY (LUKE)

MATT 3:13-17

Τότε
παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας

ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν
Ἰωάνην
τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

MARK 1:9-11

ἼΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ[†]
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
ἦλθεν Ἰησοῦς
ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας
καὶ ἐβαπτίσθη
εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάνου.

LUKE 3:21-28

Ἐγένετο δὲ

WH mg: Mt 3:12 αὐτοῦ Mk 1:9 Ἐγένετο

Mt 3:12 ἀποθήκην with ΝΟΚΜΑ it vg sah etc; BELUW syr sin cur etc add αὐτοῦ

MATT 3

14 ὁ δὲ διεκώλυνεν αὐτὸν λέγων Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σου βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; 15 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Ἄφες ἄρτι, οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν.

[Cf Matt 3:6 (§17)]

16 βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς

εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδὼν ἠνεώχθησαν τ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν πνεῦμα θεοῦ

καταβαῖνον ὥσει περιστερὰν ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν·

17 καὶ ἰδὼν φωνή ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα Ὁὗτός ἐστιν

ὁ υἱὸς Ἰμου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

[Cf Matt 1:1–16 (§2)]

MARK 1

[Cf Mark 1:5 (§17)]

10 καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα

ὥς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν·

11 καὶ φωνή [ἐγένετο] ἐκ τῶν οὐρανῶν Σὺ εἶ

ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

LUKE 3

ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου

ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανόν 22 καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶ εἶδει ὥς περιστερὰν

ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνή ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι Σὺ εἶ

ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

23 Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὥσει ἐτῶν τριάκοντα, ὧν υἱός, ὡς ἐνομίζετο, Ἰωσήφ

τοῦ Ἡλεί 24 τοῦ Ματθαί τοῦ Λευεὶ τοῦ Μελχεί τοῦ Ἰανναὶ τοῦ Ἰωσήφ 25 τοῦ Ματθαίου τοῦ Ἀμῶς

^a Cf Mt 17:5 (§88)

^a Cf Mk 9:7 (§88)

^a Cf Lk 9:35 (§88)

WH mg: Mt 3:15 πρὸς αὐτόν

16 αὐτῷ

17 μου, ὁ ἀγαπητός ἐν

Mt 3:17 Οὗτός ἐστιν: D 1 it syr sin cur read Σὺ εἶ — ὁ υἱὸς μου: syr sin cur add καὶ Mk 1:11 ἐγένετο with ABLW etc; N*DO etc om Lk 3:22 Σὺ εἶ . . . εὐδόκησα: D 3 it etc read υἱὸς μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε (from Ps 2:7)

LUKE 3

τοῦ Ναοῦμ
 τοῦ Ἑσλεί
 τοῦ Ναγγαί
 26 τοῦ Μαάθ
 τοῦ Ματθαίου
 τοῦ Σεμεείν
 τοῦ Ἰωσήχ
 τοῦ Ἰωδά
 27 τοῦ Ἰωανάν
 τοῦ Ῥησά
 τοῦ Ζοροβάβελ
 τοῦ Σαλαθιήλ
 τοῦ Νηρεί
 28 τοῦ Μελχεί
 τοῦ Ἀδδεί
 τοῦ Κωσάμ
 τοῦ Ἑλμαδάμ
 τοῦ Ἡρ
 29 τοῦ Ἰησοῦ
 τοῦ Ἐλιέξερ
 τοῦ Ἰωρείμ
 τοῦ Μαθθάτ
 τοῦ Λευεί
 30 τοῦ Συμεών
 τοῦ Ἰούδα
 τοῦ Ἰωσήφ
 τοῦ Ἰωνάμ
 τοῦ Ἑλιακείμ
 31 τοῦ Μελεά
 τοῦ Μεννά
 τοῦ Ματθαθά
 τοῦ Ναθάμ
 τοῦ Δαυεῖδ
 32 τοῦ Ἰεσσαί
 τοῦ Ἰωβήλ
 τοῦ Βοός
 τοῦ Σαλά
 τοῦ Ναασσών
 33 τοῦ Ἀδμείν¹
 τοῦ Ἀρνεῖ
 τοῦ Ἑσρών

LUKE 3

τοῦ Φαρές
 τοῦ Ἰούδα
 34 τοῦ Ἰακώβ
 τοῦ Ἰσαάκ
 τοῦ Ἀβραάμ
 τοῦ Θαραί
 τοῦ Ναχώρ
 35 τοῦ Σερούχ
 τοῦ Ῥαγαὺ
 τοῦ Φάλεκ
 τοῦ Ἑβερ
 τοῦ Σαλά
 36 τοῦ Καϊνὰμ
 τοῦ Ἀρφαξάδ
 τοῦ Σήμ
 τοῦ Νῶε
 τοῦ Λάμεχ
 37 τοῦ Μαθουσαλά
 τοῦ Ἐνώχ
 τοῦ Ἰάρετ
 τοῦ Μαλελεήλ
 τοῦ Καϊνὰμ
 38 τοῦ Ἐνῶς
 τοῦ Σήθ
 τοῦ Ἀδάμ
 τοῦ θεοῦ.

19. THE TEMPTATION

MATT 4:1-11

Τότε [δ] Ἰησοῦς

ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον
 ὑπὸ τοῦ πνεύματος,

πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβό-
 λου.

2 καὶ νηστεύσας
 ἡμέρας τεσσαράκοντα

MARK 1:12, 13

Καὶ εὐθὺς
 τὸ πνεῦμα

αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.

13 καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ
 τεσσαράκοντα ἡμέρας
 πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ,

LUKE 4:1-13

Ἰησοῦς δὲ
 πλήρης πνεύματος ἁγίου
 ἐπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου,
 καὶ ἦγετο
 ἐν τῷ πνεύματι
 ἐν τῇ ἐρήμῳ
 2 ἡμέρας τεσσαράκοντα
 πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβό-
 λου.
 Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν
 ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις,

MATT 4

καὶ νύκτας τεσσαράκοντα
ὑστερον
ἐπέειπεν.

3 Καὶ προσελθὼν
ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὼν ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι
ἄρτοι γένωνται.
4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Γέγραπται
1 "Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος,
ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπο-
ρευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ."
[Cf vv 8-10 below]

5 Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν
ὁ διάβολος
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν,

MARK 1

καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων,

LUKE 4

καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν
ἐπέειπεν.

3 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα
γένηται ἄρτος.
4 καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν
ὁ Ἰησοῦς
Γέγραπται ὅτι
1 "Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος."

5 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν
ἔδειξεν αὐτῷ
πάσας τὰς βασιλείας
τῆς οἰκουμένης
ἐν στιγμῇ χρόνου.
6 καὶ εἶπεν αὐτῷ
ὁ διάβολος
Σοὶ δώσω
τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν
καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν,
ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ᾧ
ἂν θέλω δίδωμι αὐτήν.
7 σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς
ἐνώπιον ἐμοῦ,
ἔσται σοὺ πάντα.
8 καὶ ἀποκριθεὶς
[ὁ Ἰησοῦς] εἶπεν αὐτῷ¹
Γέγραπται
2 "Κύριον τὸν θεόν σου
προσκυνήσεις
καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις."
9 "Ἐγαγεν δὲ αὐτὸν
εἰς Ἱερουσαλὴμ

¹ Deut 8:3 ² Deut 6:13

WH mg: Lk 4:8 αὐτῷ εἶπεν [ὁ] Ἰησοῦς

MATT 4

καὶ ἔστησεν αὐτὸν
ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ,
ὅ καὶ λέγει αὐτῷ
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
βάλε σεαυτὸν κάτω·
γέγραπται γὰρ ὅτι
1“ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντε-
λεῖται περὶ σοῦ

καὶ
ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν σε,
μή ποτε προσκόψῃς
πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.”
7 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

Πάλιν γέγραπται
2“ Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον
τὸν θεόν σου.”
8 Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν
ὁ διάβολος
εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν,
καὶ δείκνυσιν αὐτῷ
πάσας τὰς βασιλείας
τοῦ κόσμου
καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν,
9 καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ταῦτά σοι πάντα δώσω
ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.
10 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
“Ἦπαγε, Σατανᾶ·
γέγραπται γὰρ
3“ Κύριον τὸν θεόν σου
προσκυνήσεις
καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.”

11 Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διά-
βολός,

καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσήλθον
καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

MARK 1

καὶ οἱ ἄγγελοι
διηκόνουν αὐτῷ.

LUKE 4

καὶ ἔστησεν
ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ,
καὶ εἶπεν [αὐτῷ]
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω·
10 γέγραπται γὰρ ὅτι
1“ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντε-
λεῖται περὶ σοῦ
τοῦ διαφυλάξαι σε,”

11 καὶ ὅτι
“ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν σε
μή ποτε προσκόψῃς
πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.”
12 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς ὅτι
Εἴρηται
2“ Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον
τὸν θεόν σου.”
[Cf vv 5-8 above]

13 Καὶ συντελέσας πάντα
πειρασμὸν
ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ’ αὐτοῦ
ἄχρι καιροῦ.

1 Ps 91 (90):11 f

2 Deut 6:16

3 Deut 6:13

PART III

THE GALILEAN MINISTRY

CHAPTER I. THE BEGINNINGS OF JESUS' WORK IN GALILEE, §§20-23

20. THE DEPARTURE INTO GALILEE

MATT 4:12-17	MARK 1:14, 15	LUKE 4:14, 15
'Ακούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 13 καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρά ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Καφαρ- ναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλῶν καὶ Νεφθα- λείμ· 14 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγον- τος 15 ¹“Γῇ Ζαβουλῶν καὶ γῇ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, 16 ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκοτίᾳ φῶς εἶδεν μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.” 17 ΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν	Καὶ μετὰ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν [Of Mark 1:21 (§24)] 15 κηρύσσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ [καὶ λέγων]	Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν. [Of Luke 4:31 (§24)]

¹ Isa 9:1 f

Mk 1:15 καὶ λέγων with BKL MW ΔΘ it vg pesh etc; λέγων ADEF etc; N* syr sin om

MATT 4	MARK 1	LUKE 4
^a Μετανοεῖτε, ἡγγικεν γάρ ¹ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. [MATT 4:24] καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· (§23) [MATT 4:23a] ^b Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν (§23)	ὅτι Πεπλήρωται ὁ καιρὸς ^a καὶ ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. [MARK 1:28] Καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περιχώρον τῆς Γαλιλαίας. (§24) [MARK 1:39a] ^b καὶ ἦλθεν [Cf v 39b (§25)] κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν (§25)	καὶ φήμῃ ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. 15 ^b καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

21. THE REJECTION AT NAZARETH (LUKE)

[MATT 13:53-58]	[MARK 6:1-6a]	LUKE 4:16-30
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ 'Ιησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. (§65) 54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ	Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.	Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν ἱεθραμ- μένος ¹ , καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ

Mt 3:2

^a Μετανοεῖτε,
ἡγγικεν γάρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (§17)

Mt 9:35a

^b Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς
τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν (§70)

Mk 6:6b

^b Καὶ περιῆγεν
τὰς κώμας κύκλῳ
διδάσκων. (§70)

Lk 4:44

^b Καὶ ἦν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς
τῆς Ἰουδαίας. (§25)

[MATT 13]

ἐδίδασκεν αὐτοὺς
ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,

ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς

καὶ λέγειν Πόθεν τούτῳ
ἡ σοφία αὕτη
καὶ αἱ δυνάμεις;

55 οὐχ οὗτός ἐστιν
ὁ τοῦ τέκτονος υἱός;
οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαρ-
ιὰμ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

[MARK 6]

2 Καὶ γενομένου σαββάτου
ἤρξατο διδάσκειν
ἐν τῇ συναγωγῇ·

καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες

ἐξεπλήσσοντο

λέγοντες Πόθεν τούτῳ ταῦτα,
καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα τούτῳ,
καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται
διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι;
3 οὐχ οὗτός ἐστιν
ὁ τέκτων,
ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας
καὶ ἀδελφός

LUKE 4

ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων

εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.
17 καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον
τοῦ προφήτου Ἡσαίου, καὶ
ἀνοίξας τὸ βιβλίον εὗρεν [τὸν]
τόπον οὗ ἦν γεγραμμένος
18 ¹“Πνεῦμα Κυρίου ἐπ’ ἐμέ,
οὗ ἐνεκεν ἔχρισέν με εὐαγ-
γελίσασθαι πτωχοῖς,
ἀπέσταλκέν με κηρύξαι αἰχμα-
λώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς
ἀνάβλεψιν,
ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν
ἀφέσει,
19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου
δεκτόν.”
20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον
ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν·
καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν
τῇ συναγωγῇ ἦσαν ἀτενί-
ζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ
λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σή-
μερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ
αὕτη ἐν τοῖς ὡσὶν ὑμῶν.
22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν
αὐτῷ
καὶ ἐθαύμαζον
ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος
τοῖς ἐκπορευομένοις
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
καὶ ἔλεγον

Οὐχί
υἱὸς ἐστιν Ἰωσήφ οὗτος;

[MATT 13]

Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήφ
καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;
56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ
πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν;
πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;
57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος
εἰ μὴ ἐν τῇ[†] πατρίδι

καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνά-
μεις πολλάς

διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (§69)

[MARK 6]

Ἰακώβου καὶ Ἰωσήτου
καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος;
καὶ οὐκ εἰσιν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ
ὥδε πρὸς ἡμᾶς;
[Cf v 2 above]
καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος
εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ
καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι
οὐδεμίαν δυνάμιν,
εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς
χεῖρας ἰθεράπευσεν[†]

6 καὶ ἔθαύμασεν[†]
διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (§69)

LUKE 4

23 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παρα-
βολὴν ταύτην Ἰατρεῖ, θερά-
πευσον σεαυτὸν ὅσα ἡκούσα-
μεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρ-
ναοὺμ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ
πατρίδι σου.

24 εἶπεν δὲ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν
ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

25 ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω
ὑμῖν, πολλαὶ χήραι ἦσαν ἐν
ταῖς ἡμέραις Ἡλείου ἐν τῷ
Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐ-
ρανὸς[†] ἔτη τρία καὶ μῆνας
ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας
ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, 26 καὶ
πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμ-
φθη Ἡλείας εἰ μὴ¹ εἰς
Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς
γυναῖκα χήραν." 27 καὶ
πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ
Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἑλισαίου τοῦ
προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν
ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Ναϊμὰν ὁ
Σύρος. 28 καὶ ἐπλήσθησαν
πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ

¹ I Kings 17:9

WH mg: Lk 4:25 ἐπὶ

LUKE 4

ἀκούοντες ταῦτα, 29 καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὁφρύος τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις ὠκοδόμητο αὐτῶν, ὥστε κατάκρημνίσαι αὐτόν· 30 αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

22. THE CALL OF THE FOUR (MATT-MARK)

MATT 4:18-22

Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς,

[Cf v 21 below]

Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον

MARK 1:16-20

Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν

[Cf v 19 below]

Σίμωνα

[LUKE 5:1-11]

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκοῦειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ

καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ,

2 καὶ εἶδεν ἑπλοῖα δύο¹ ἐστῶτο παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἀλεεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες

ἑπλυνον¹ τὰ δίκτυα.

3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος,

ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὄλιγον, καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς ὄχλους.

4 ὥς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἐπανάγαγε

εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.

5 καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ δίκτυα.

6 καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πληθὺς ἰχθύων πολλῶν, διερήσαστο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν.

7 καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντας συλλαβεῖσθαι

πλοῖον τοῦ ἐλθόντας συλλαβεῖσθαι

Mt 4:18 περιπατῶν with **NBCLWA** etc; παράγων D it syr sin 33. it vg etc; περιπατῶν δὲ **AWTΔΘΠ** syr sin pesh etc

Mk 1:16 καὶ παράγων with **NBDL**

MATT 4

[Cf v 21 below]

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ,
βάλλοντας ἀμφίβληστρον
εἰς τὴν θάλασσαν,
ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς·
19 καὶ λέγει αὐτοῖς

Δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ ποιήσω ὑμᾶς
ἀλεεῖς ἀνθρώπων.

20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες
τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.
21 Καὶ προσβάς ἐκεῖθεν εἶδεν
ἄλλους δύο ἀδελφούς,
Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου
τοῦ πατρὸς αὐτῶν
καταρτίζοντας τὰ δίκτυα
αὐτῶν,
καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.
22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες
τὸ πλοῖον
καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν

ἠκολούθησαν αὐτῷ.

MARK 1

[Cf v 19 below]

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
Σίμωνος
ἀμφιβάλλοντας
ἐν τῇ θαλάσῃ,
ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς·
17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς
Δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ ποιήσω ὑμᾶς
γενέσθαι ἀλεεῖς ἀνθρώπων.

18 καὶ εὐθὺς ἀφέντες
τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.
19 Καὶ προσβάς ὀλίγον εἶδεν

Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ

καταρτίζοντας τὰ δίκτυα,
καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς.
20 καὶ ἀφέντες

τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον
ἐν τῷ πλοίῳ
μετὰ τῶν μισθωτῶν
ἀπήλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

[LUKE 5]

αὐτοῖς· καὶ ἦλθαν, καὶ ἔπλησαν
ἀμφότερα τὰ πλοῖα ὥστε βυ-
θίσσθαι αὐτά. 8 ἰδὼν δὲ Σίμων
Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν
Ἰησοῦ λέγων Ἐξελθε ἀπ' ἐμοῦ,
ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε·
9 θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ
πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ
ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων Ἵν' συναβον,
10 ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ
Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου,
οἱ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.

καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα
Ἰησοῦς
Μὴ φοβοῦ·
ἀπὸ τοῦ νῦν
ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.
11 καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα
ἐπὶ τὴν γῆν
ἀφέντες
πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§26)

[Cf v 10 above]

[Cf v 2 above]

Mk 1:16 ἀμφιβάλλοντας with NA (*-tes) BDLWΔ etc; ἀμφιβαλοντες Θ; βάλλοντας MΓ etc; ΑΩΓΔΠ et
add ἀμφίβληστρον: Θ adds τὰ δίκτυα

23. THE RESPONSE TO JESUS' WORK

MATT 4:23-25 [+§35]

^aΚαὶ περιῆγενἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ,
διδάσκωνἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείαςκαὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν
ἐν τῷ λαῷ.24 ^bκαὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ

εἰς ὅλην τὴν Συρίαν·

καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ

πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας
ποικίλαις νόσοιςκαὶ βασάνοις συνεχομένους,
δαιμονιζομένους καὶ σεληνια-
ζομένους καὶ παραλυτικούς,

[MARK 1:39]

^aκαὶ ἦλθεν

κηρύσσων

εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν

εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν

καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. (§25)

[MARK 1:28, 32, 34a]

^bΚαὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ

εὐθὺς πανταχοῦ

εἰς ὅλην τὴν περιχώρον τῆς Γαλι-
λαίας. . . .

32 Ὁψίας δὲ γενομένης,

ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος,

ἔφερον πρὸς αὐτὸν

πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας

!Cf v 34 below]

καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· . . .

[LUKE 4:44]

^aΚαὶ ἦν

κηρύσσων

εἰς τὰς συναγωγὰς

τῆς Ἰουδαίας. (§25)

[LUKE 4:37]

^bΚαὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦεἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.
(§24)

[LUKE 4:40]

Δύνοιτος δὲ τοῦ ἡλίου

ἅπαντες¹ ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας
νόσοις ποικίλαις

ἦγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν·

Mt 9:35

^aΚαὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦςτὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας,
διδάσκωνἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείαςκαὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν. (§70)

Mk 6:6b

^aΚαὶ περιῆγεντὰς κώμας κύκλῳ
διδάσκων. (§70)

Lk 4:14a, 15

^aΚαὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς
ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος
εἰς τὴν Γαλιλαίαν. . . .15 καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν,

δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. (§20)

Lk 4:14b

^bκαὶ φήμῃ ἐξῆλθεν
καθ' ὅλης τῆς περιχώρου
περὶ αὐτοῦ. (§20)

Mt 4:24 καὶ . . . Συρίαν: syr sin om — δαιμονιζομένους with BC etc; καὶ δαιμ. NDEWFΣ it vg syr cur etc

MATT 4	[MARK 1]	[LUKE 4]
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.	34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κα- κῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, (§24)	ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεῖς ἐθεράπευεν ¹ αὐτούς. (§24)
25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ	[MARK 3:7b, 8]	[LUKE 6:17b]
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως	καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας	καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ
καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας	ἐῆκολούθησεν, 8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ¹ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, ¹ πλῆθος πολλόν, ἀκούοντες ὅσα ἔποιε ¹ ἦλθαν πρὸς αὐτόν. (§33)	ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. (§33)
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. (+§35)		

CHAPTER II. TEACHING AND GATHERING DISCIPLES, §§24-27

24. A DAY IN CAPERNAUM

§45+] MATT 8:14-17 [+§66]	MARK 1:21-34	LUKE 4:31-41
[Cf Matt 4:13 (§20)] [MATT 7:28b, 29] ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ	Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναούμ. Καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασιν ἔεισελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν ¹ . 22 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,	Καὶ κατήλθεν εἰς Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν 32 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,

[MATT 7]

29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων

καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς
αὐτῶν. (§44)

MARK 1

ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων

καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

23 καὶ εὐθὺς
ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν
ἄνθρωπος
ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,

καὶ ἀνέκραξεν 24 λέγων

Τί ἡμῖν καὶ σοί,
Ἰησοῦ Ναζαρηνέ;
ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς;
οἶδά σε τίς εἶ,
ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

25 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς [λέγων]
Φιμώθητι καὶ ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ.
26 καὶ σπαράξαν αὐτὸν
τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον
καὶ φωνῆσαν φωνῇ μεγάλῃ
ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

27 καὶ ἐθαμβήθησαν ἅπαντες,

ὥστε συνζητεῖν αὐτοῦς¹
λέγοντας

Τί ἐστιν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ·
κατ' ἐξουσίαν
καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκα-
θάρτοις ἐπιτάσσει,
καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.

28 ^aΚαὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ
αὐτοῦ εὐθὺς πανταχοῦ
εἰς ὅλην τὴν περιχώρον
τῆς Γαλιλαίας.

LUKE 4

ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ
ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

33 καὶ
ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν
ἄνθρωπος
ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκα-
θάρτου,

καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ

34 Ἐα, τί ἡμῖν καὶ σοί,
Ἰησοῦ Ναζαρηνέ;
ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς;
οἶδά σε τίς εἶ,
ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

35 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς λέγων
Φιμώθητι καὶ ἐξελθε ἀπ' αὐτοῦ.
καὶ ρίψαν αὐτὸν
τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον

ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ
μηδὲν βλάψαν αὐτόν.
36 καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ
πάντας,
καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους
λέγοντες

Τίς ὁ λόγος οὗτος
ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει
ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις
πνεύμασιν,
καὶ ἐξέρχονται;

37 ^aΚαὶ ἐξεπορεύετο ἡχος
περὶ αὐτοῦ
εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

Lk 4: 14b

^a καὶ φήμη ἐξῆλθεν
καθ' ὅλης τῆς περιχώρου
περὶ αὐτοῦ. (§20)

WH mg: Mk 1:24 οἶδαμὲν 27 πρὸς ἑαυτοῖς

Mk 1:27 αὐτοῖς with NB etc; πρὸς ἑαυτοῖς ACDWΓΘ etc

MATT 8

MARK 1

LUKE 4

Καί

ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν
Πέτρου

εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ
βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν·

15 καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς,

καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός,
καὶ ἡγέρθη, καὶ
δικιόνει αὐτῷ.

16 Ὁψίας δὲ γενομένης

προσῆνεγκαν αὐτῷ

[Cf below and Matt 4:24 (§23)]

δαιμονιζομένους πολλούς·

καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα
λόγῳ,
καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας
ἐθεράπευσεν·

29 Καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συνα-
γωγῆς ἔξελθόντες
ἦλθαν¹ εἰς τὴν οἰκίαν
Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου
μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.

30 ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος
κατέκειτο πυρέσσουσα,
καὶ εὐθὺς λέγουσιν αὐτῷ
περὶ αὐτῆς.

31 καὶ προσελθὼν ἡγειρεν αὐτὴν
κρατήσας τῆς χειρὸς·

καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός,
καὶ
δικιόνει αὐτοῖς.

32 Ὁψίας δὲ γενομένης,
ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος,
ἔφερον πρὸς αὐτὸν
πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας
[Cf v 34 below]

καὶ τοὺς δαιμονιζομένους·

33 καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπι-
συνηγμένη πρὸς τὴν θύραν.

34 καὶ
ἐθεράπευσεν
πολλοὺς κακῶς ἔχοντας
ποικίλαις νόσοις,
καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν,

[MARK 3:11]

καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα,
ὅταν αὐτὸν ἰθεώρουν,
προσέπιπτον αὐτῷ
καὶ ἔκραζον ἰέγοντα¹ ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. (§33)

38 Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς
συναγωγῆς
εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν
Σίμωνος.

πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν
συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ,
καὶ ἡρώτησαν αὐτὸν
περὶ αὐτῆς.

39 καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς

ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ,
καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν·
παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα
δικιόνει αὐτοῖς.

40 Δύοντος δὲ τοῦ ἡλίου
ἄπαντες¹ ὅσοι εἶχον
ἀσθενούντας
νόσοις ποικίλαις

ἡγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν·

ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς
χείρας ἐπιτιθεῖς

ἔθεράπευεν¹
αὐτούς.

41 Ἐξήρχετο¹ δὲ καὶ δαιμόνια
ἀπὸ πολλῶν,

κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·

WH mg: Mk 1:29 ἐξελθὼν ἦλθεν

Lk 4:40 πάντες

ἐθεράπευσεν

41 ἐξήρχοντο

Mk 1:29 ἐκ τῆς συν. ἐξελθόντες ἦλθαν with L; ἐκ τ.σ. ἐξελθόντες ἦλθον NACAT etc.; ἐκ τ.σ. ἐξελθὼν ἦλθεν B etc.; (καὶ Σ, καὶ εὐθέως Θ) ἐξελθὼν (δὲ DW, εὐθὺς Σ) ἐκ τ.σ. ἦλθεν DW62 Lk 4:40 ἐθεράπευεν with BDW it vg pesh; ἐθεράπευσεν NACLAΘ etc

[MATT 12:16]

καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς

ἵνα μὴ
φανερὸν αὐτὸν
ποιήσωσιν· (§33)

MATT 8

17 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου
λέγοντος ¹“Αὐτὸς τὰς ἀσ-
θενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς
νόσους ἐβάστασεν.” (+§66)

MARK 1

καὶ οὐκ ἤφιε· καὶ πολλὰ ἐπ-
λαλεῖν ἐτίμα αὐτοῖς
τὰ δαιμόνια,

ἵνα μὴ
αὐτὸν φανερὸν
ποιήσωσιν. (§33)
ὅτι ᾔδεισαν
αὐτὸν [Χριστὸν
εἶναι].

[MARK 3:12]

LUKE 4

καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ
λαλεῖν,

ὅτι ᾔδεισαν
τὸν χριστὸν αὐτὸν
εἶναι.

25. A PREACHING TOUR IN GALILEE

MARK 1:35-39

Καὶ πρωὶ ἐννυχα λίαν
ἀναστὰς ἐξῆλθεν [καὶ ἀπηλ-
θεν]
εἰς ἔρημον τόπον
κάκεϊ προσήυχετο.
36 καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σί-
μων
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ,
37 καὶ εὗρον αὐτὸν
καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι
Πάντες ζητοῦσιν σε.
38 καὶ λέγει αὐτοῖς
“Ἀγωμεν ἀλλαχοῦ
εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις,
ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω,
εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον.

LUKE 4:42-44

Γενομένης δὲ ἡμέρας
ἐξελθὼν ἐπορεύθη
εἰς ἔρημον τόπον·
[Cf Luke 5:16 (§27)]
καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν,
καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ,
καὶ κατείχον αὐτὸν τοῦ μὴ
πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.
43 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι
Καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν
ἑὺαγγελίσασθαι με δεῖ
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην.

¹ Isa 53:4

WH mg: Lk 4:43 εὐαγγελίσασθαι δεῖ με

Mk 1:34 λαλεῖν τὰ δαιμόνια with ACLWA etc.; τὰ δαιμ. λαλ. B; αὐτὰ λαλεῖν Do it vg etc — Χριστὸν εἶναι with
BC (τὸν Χρ. αὐτὸν εἶναι) LW62 33. etc.; NADA it vg syr sin pesh etc om 35 ἐξῆλθεν καὶ: W om — καὶ ἀπῆλθεν
with NACDL6 etc.; om B etc 38 ἀλλαχοῦ with NBCL 33. etc.; ADFA it vg syr sin pesh etc om

[MATT 4:23]	MARK 1	LUKE 4
^aΚαὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. (§23)	39 ^aκαὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.	44 ^aΚαὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Ἰουδαίας.

26. THE CALL OF THE FOUR (LUKE)

[MATT 4:18-22]	[MARK 1:16-20]	LUKE 5:1-11
Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς, [Cf v 21 below] Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον	Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν [Cf v 19 below] Σίμωνα	Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, 2 καὶ εἶδεν ἡλιόφωτος παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἀλλεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες ἔπλυνον¹ τὰ δίκτυα. 3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἐν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον, καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς ὄχλους. 4 ὥς δὲ ἐπαύ- σατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἐπανάγαγε εἰς τὸ

Mt 9:35	Mk 6:6b	Lk 4:15a
^a Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. (§70)	^a Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. (§70)	^a καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, (§20)

WH mg: Lk 5:2 δύο πλοῖα ἔπλυναν

Lk 4:44 τῆς Ἰουδαίας with NBCL syr sin etc; τῆς Γαλιλαίας ADXΔΘ it vg al pler; τῶν Ἰουδαίων W

[MATT 4]

[MARK 1]

LUKE 5

[Cf v 21 below]

[Cf v 19 below]

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ,
βάλλοντας ἀμφίβληστρον
εἰς τὴν θάλασσαν,
ἦσαν γὰρ ἀλλεῖς·
19 καὶ λέγει αὐτοῖς

Δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ ποιήσω ὑμᾶς
ἀλλεῖς ἀνθρώπων.

20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες
τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
Σίμωνος
ἀμφιβάλλοντας
ἐν τῇ θαλάσῃ,
ἦσαν γὰρ ἀλλεῖς·
17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς

Δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι
ἀλλεῖς ἀνθρώπων.

18 καὶ εὐθὺς ἀφέντες
τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκ-
τυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. 5 καὶ
ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ἐπι-
στάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιᾶ-
σαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ
τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ
δίκτυα. 6 καὶ τοῦτο ποιή-
σαντες συνέκλεισαν πλῆθος
ἰχθύων πολὺ, διεμήσσετο δὲ
τὰ δίκτυα αὐτῶν. 7 καὶ κα-
τένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ
ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος
συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλ-
θαν, καὶ ἐπλησαν ἀμφοτέρω
τὰ πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι
αὐτά. 8 ἰδὼν δὲ Σίμων
Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνα-
σιν Ἰησοῦ λέγων Ἐξελθε
ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτω-
λός εἰμι, κύριε· 9 θάμβος γὰρ
περίεσχεν αὐτὸν καὶ πάντας
τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρα
τῶν ἰχθύων ἰδὼν συνέλαβον,
10 ὁμοίως δὲ καὶ
Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς
Ζεβεδαίου,
οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.

καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα
Ἰησοῦς
Μὴ φοβοῦ·
ἀπὸ τοῦ νῦν
ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.
11 καὶ καταγαγόντες τὰ
πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν
ἀφέντες
πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

[MATT 4]	[MARK 1]	LUKE 5
21 Καὶ προβάς ἐκείθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§22)	19 Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, 20 καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. (§22)	[Of v 10 above] [Of v 2 above]

27. THE HEALING OF A LEPER

§44+] MATT 8:1-4 [+§45	MARK 1:40-45	LUKE 5:12-16
Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.		Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων
2 Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν	Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς	καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν
προσεκύνει αὐτῷ	παρακαλῶν αὐτὸν [καὶ γονυπετῶν]	πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ
λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς	λέγων αὐτῷ ὅτι Ἐὰν θέλῃς	λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς
δύνασαι με καθαρίσαι.	δύνασαι με καθαρίσαι.	δύνασαι με καθαρίσαι.
3 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ	41 καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἥψατο	13 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ
λέγων	καὶ λέγει αὐτῷ	λέγων
Θέλω, καθαρίσθητι·	Θέλω, καθαρίσθητι·	Θέλω, καθαρίσθητι·
καὶ εὐθέως	42 καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα,	καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.
ἐκαθερίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.	καὶ ἐκαθερίσθη.	
	43 καὶ ἐμβριμσάμενος αὐτῷ εὐθὺς ἐξέβαλεν αὐτόν,	

Mk 1:40 *καὶ γονυπετῶν* with **Σ**L^Θ etc; *καὶ γον. αὐτὸν* A C Δ syr sin etc; *καὶ* W; B D G^r etc om

MATT 8	MARK 1	LUKE 5
4 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς "Ορα μηδενὶ εἶπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν ¹ "δείξον τῷ ἱερεῖ," καὶ προσένεγκον τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (+§45)	44 καὶ λέγει αὐτῷ "Ορα μηδενὶ μηδὲν εἶπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν ¹ "δείξον τῷ ἱερεῖ" καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ὃ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 45 ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζεν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν ¹ εἰσελθεῖν, ἀλλὰ ἔξω ἐπ' ἐρήμοις τόποις [ἦν]. [Cf Mark 1:35 (§25)] καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάν- τοθεν.	14 καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ¹ "δείξον" σεαυτὸν "τῷ ἱερεῖ," καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 15 διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. 16 αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.

CHAPTER III. THE GROWING HOSTILITY OF THE PHARISEES, §§28-32

28. THE HEALING OF A PARALYTIC

§67+] MATT 9:1-8

Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον
διεπέρασεν, καὶ ἦλθεν
εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

MARK 2:1-12

[Cf Mark 5:21 (§68)]
Καὶ εἰσελθὼν πάλιν
εἰς Καφαρναοὺμ
δι' ἡμερῶν
ἤκουσθη ὅτι ἔν οἴκῳ ἐστίν¹.

LUKE 5:17-26

Καὶ ἐγένετο

ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων,

¹ Lev 13:49

WH mg: Mk 1:45 εἰς πόλιν φανερώς 2:1 εἰς οἶκόν ἐστιν

Lk 5:14 D adds ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον· ὥστε μηκέτι δύνασθαι αὐτὸν φανερώς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλὰ ἔξω ἦν ἐν ἐρήμοις τόποις· καὶ συνήρχοντο πρὸς αὐτόν· καὶ ἦλθεν πάλιν εἰς Καφαρναοὺμ (Cf Mk 1:45; 2:1)

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
	2 καὶ συνήχθησαν πολλοὶ [Cf Mark 3:22 (§50)]	καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι οἱ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ
	ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν,	καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν.
2 Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον.	καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. 3 καὶ ἔρχονται φέροντες πρὸς αὐτόν παραλυτικὸν αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.	18 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐξήτουν αὐτὸν εἰσενεγ- κεῖν καὶ θεῖναι [αὐτόν] ἐνώπιον αὐτοῦ.
	4 καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κρᾶβαττον ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.	19 καὶ μὴ εὐρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτόν διὰ τὸν ὄχλον ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτόν σὺν τῷ κλινιδίῳ
καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ Θάρσει, τέκνον· ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι.	5 καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ Τέκνον, ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι.	εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.
3 Καὶ ἰδοὺ τινες τῶν γραμματέων	6 ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ κα- θήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν	20 καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν "Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς Οὗτος βλασφημεῖ.	7 Ἰὼ οὗτος οὕτω λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφίεναι ἁμαρτίας	21 καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι- σαῖοι λέγοντες Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἁμαρτίας ἀφεῖναι

WH mg: Mk 2:7 ὅτι

Mk 2:7 Tl: ὅτι BΘ

MATT 9

4 καὶ [εἰδὼς] ὁ Ἰησοῦς

τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν

εἶπεν

"Ἴνα τί ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

5 τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον,
εἰπεῖν

Ἐφίενται σου αἱ ἁμαρτίαι,
ἢ εἰπεῖν Ἐγειρε

καὶ περιπάτει;

6 ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι

ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που

ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας—
τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ
Ἐγειρε!

ἄρῳ σου τὴν κλίνην

καὶ ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

7 καὶ ἐγερθεῖς

ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

8 Ἰδόντες δὲ

οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν

καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν

τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην
τοῖς ἀνθρώποις.

MARK 2

εἰ μὴ εἰς ὁ θεός;

8 καὶ εὐθὺς ἐπιγυνὸς ὁ Ἰησοῦς

τῷ πνεύματι αὐτοῦ

ὅτι [οὕτως] διαλογίζονται
ἐν ἑαυτοῖς

λέγει [αὐτοῖς]

Τί ταῦτα διαλογίζεσθε

ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

9 τί ἐστιν εὐκοπώτερον,

εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ

Ἀφίενται σου αἱ ἁμαρτίαι,

ἢ εἰπεῖν Ἐγειρῶ

[καὶ] ἄρῳ τὸν κράβαττόν σου

καὶ περιπάτει;

10 ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι

ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που

ἁφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς!

—λέγει τῷ παραλυτικῷ

11 Σοὶ λέγω, ἔγειρε

ἄρῳ τὸν κράβαττόν σου

καὶ ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

12 καὶ ἡγήρηθαι καὶ εὐθὺς

ἄρας τὸν κράβαττον

ἐξῆλθεν

ἔμπροσθεν πάντων,

ὥστε ἐξίστασθαι

πάντας

καὶ δοξάζειν τὸν θεόν

[λέγοντας] ὅτι

Οὕτως οὐδέποτε εἶδαμεν.

LUKE 5

εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός;

22 ἐπιγυνὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς

τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν

ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς

Τί διαλογίζεσθε

ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

23 τί ἐστιν εὐκοπώτερον,

εἰπεῖν

Ἀφίενται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου,

ἢ εἰπεῖν Ἐγειρε

καὶ περιπάτει;

24 ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι

ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν
ἔχει

ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας—

εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ

Σοὶ λέγω, ἔγειρε

καὶ ἄρας τὸ κλινιδίόν σου

πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

25 καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς

ἐνώπιον αὐτῶν,

ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο,

ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ

δοξάζων τὸν θεόν.

26 Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν

ἅπαντας

καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν,

καὶ ἐπλήσθησαν φόβου

λέγοντες ὅτι

Εἶδαμεν παράδοξα σήμερον.

WH mg: Mt 9:4 ἰδὼν

6 Ἐγερθεῖς

Mk 2:10 ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας

Lk 5:24 παραλυτικῷ

Mk 2:8 αὐτοῖς; BΘ om — ταῦτα; Θ om 9 Ἐγειρῶ with BLΘ 28.; Ἐγειρε NACD 33. etc — καὶ with NABTAΘ etc; CDL 33. pesh etc om 10 ἀφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς with BΘ 142. 157.; ἐπὶ τ. γ. ἀφ. ἀμ. NCDLΔ etc; ἀφ. ἐπὶ τ. γ. ἀμ. AEF etc Lk 5:24 παραλελυμένῳ with ABETΔ etc; παραλυτικῷ NCDLXΘΞ etc

29. THE CALL OF LEVI

MATTHEW 9:9-13

Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς
ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον
καθήμενον ἐπὶ τῷ τελωνίῳ,
Μαθθαῖον λεγόμενον,
καὶ λέγει αὐτῷ
Ἄκολουθε μοι·
καὶ
ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

10 Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνα-
κειμένου
ἐν τῇ οἰκίᾳ,
καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι
καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες
συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

11 καὶ ἰδόντες
οἱ Φαρισαῖοι

ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει
ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

12 ὁ δὲ ἀκούσας

εἶπεν

Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ
ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες.

MARK 2:13-17

Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν
παρὰ τὴν θάλασσαν·
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς
αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

14 Καὶ παράγων εἶδεν Λευεὶν
τὸν τοῦ Ἀλφαίου
καθήμενον ἐπὶ τῷ τελωνίῳ,

καὶ λέγει αὐτῷ
Ἄκολουθε μοι.

καὶ
ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

15 Καὶ γίνεται κατακεῖ-
σθαι αὐτόν
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ,
καὶ πολλοὶ τελῶναι
καὶ ἁμαρτωλοὶ
συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολού-
θουν αὐτῷ.

16 καὶ
οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων

ἰδόντες ὅτι ἐσθίει μετὰ τῶν
ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν
ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει τ·

17 καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς
λέγει αὐτοῖς [ὅτι]

Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ
ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες·

LUKE 5:27-32

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν

καὶ ἐθεάσατο τελωνὴν ὀνόματι
Λευεὶν
καθήμενον ἐπὶ τῷ τελωνίῳ,

καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ἄκολουθε μοι.

28 καὶ καταλιπὼν πάντα
ἀναστὰς ἠκολούθει αὐτῷ.

29 Καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγά-
λην Λευεὶς αὐτῷ
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ·
καὶ ἦν ὄχλος πολλὸς τελωνῶν
καὶ ἄλλων
οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν¹
κατακείμενοι.

30 καὶ ἐγόγγυζον
οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς αὐτῶν

πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέ-
γοντες

Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε
καὶ πίνετε;

31 καὶ ἀποκριθεὶς [ὁ] Ἰησοῦς
εἶπεν πρὸς αὐτούς

Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ
ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες·

WH mg: Mk 2:16 καὶ πίνει

Lk 5:29 αὐτοῦ

Mt 9:9 ἠκολούθησεν with BC⁵² al pler; ἠκολούθει ND etc. Mk 2:15 γίνεται with NBL 33. etc; ἐγένετο ACD¹⁷ etc. 16 καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων with B 124.; NL 33. etc om οἱ; Δ om καὶ οἱ; ACD¹⁷ etc read καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι — ἐσθίει² with NBD etc, ἐσθίεται (for -re) Θ; ACL⁴ al pler add καὶ πίνει; NCL⁴ add also ὁ διδάσκαλος ὑμῶν Lk 5:29 αὐτῶν; B1. 22. etc αὐτοῦ

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
13 πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστίν ¹ “Ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν” οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοῦς.	οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοῦς.	32 οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοῦς εἰς μετάνοιαν.

30. THE QUESTION ABOUT FASTING

MATT 9:14-17 [+§68]	MARK 2:18-22	LUKE 5:33-39
Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν [†] , οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν; 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ’ ὅσον μετ’ αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ’ αὐτῶν ὁ νυμφίος,	Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάν- νου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ [μαθηταὶ] οὐ νηστεύουσιν; 19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ’ αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμ- φίον μετ’ αὐτῶν οὐ δύνανται νηστεύειν. 20 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ’ αὐτῶν ὁ νυμφίος,	Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν Οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν. 34 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ’ αὐτῶν ἐστὶν ποιῆσαι νηστεύσαι; 35 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ’ αὐτῶν ὁ νυμφίος

[†] Hos 6:6; cf Mt 12:7 (§ 31)

WH mg: Mt 9:14 πολλά

Mt 9:13 ἁμαρτωλοῦς with **BDWA** etc; **OLXΘ** syr sin sah etc add εἰς μετάνοιαν 14 νηστεύομεν with **NB** min pauc; **CDLWXΔΘ** verss etc add πολλά Mk 2:18 σοὶ μαθηταὶ with **AODLW** etc; σου μαθ. Δ; μαθ. σου **Θ** etc; B min pauc om μαθ. Lk 5:34 νηστεύσαι with **BXΞ** 28.; νηστεύειν **NAOLWΔΘ** etc

MATT 9

καὶ τότε νηστεύουσιν.

16 οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπιβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ·

αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου,

καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

17 οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἄσκοι, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἄσκοι ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται. (+ §68)

MARK 2

καὶ τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

21 οὐδεὶς ἐπιβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιράπτει ἐπὶ ἱματίον παλαιόν· εἰ δὲ μή,

αἶρει τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

22 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἀπόλλυται καὶ οἱ ἄσκοι. [ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς.]

LUKE 5

τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 36 Ἐλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπιβλημα ἀπὸ ἱματίου καινοῦ σχίσας ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε,

καὶ τὸ καινὸν σχίσει

καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνήσει τὸ ἐπιβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.

37 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἄσκοι ἀπολοῦνται· 38 ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

39 [Ὁὐδεὶς¹ πῶν παλαιὸν θέλει νέον· λέγει γὰρ Ὁ παλαιὸς χρηστός ἐστιν.]

31. PLUCKING GRAIN ON A SABBATH

§47+| MATT 12:1-8

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέεασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν

MARK 2:23-28

Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν διαπορεύεσθαι¹ διὰ τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ἰδοὺν ποιεῖν¹ τίλλοντας

LUKE 6:1-5

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

WH mg: Mk 2:23 παραπορεύεσθαι ὁδοποιεῖν Lk 5:39 Καὶ οὐδὲς

Mk 2:22 ἀπόλλυται καὶ οἱ ἄσκοι with B cop; καὶ οἱ ἄσκοι ἀπολοῦνται D it codd; ἐκχεῖται καὶ οἱ ἄσκοι ἀπολοῦνται ΔΘ (ἀπολυνται) ΔΘ (ἀπολυνται) etc; ἐκχεῖται καὶ οἱ ἄσκοι L — ἀλλὰ . . . καινοὺς with N⁸B 102.; ΔΘLΔΘ etc add βλητέον; W adds βάλλουσιν; D it codd om ἀλλὰ . . . καινοὺς Lk 5:38 βλητέον with ABCRXΘ etc; βάλλουσιν N⁸D it etc — ACD (τηροῦνται) RXXΘ verss etc add καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται; NBLW 33. etc om 39 D it Eus om v 39

MATT 12

στάχνας καὶ ἔσθιεν.

2 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες
εἶπαν αὐτῷ
Ἴδὸν οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν
δοῦκ' ἐξεστὶν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.

3 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
Οὐκ ἀνέγνωτε
τί ἐποίησεν Δαυεὶδ

ὅτε ἐπείνασεν
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;
4 πῶς εἰσῆλθεν
εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ

καὶ ¹“τοὺς ἄρτους τῆς προ-
θέσεως” ἔφαγον,

ὁ οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν
οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ,
εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις;

5 ἡ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ
ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν
τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βε-
βηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοί εἰσιν;

6 λέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν
ὧδε. 7 εἰ δὲ ἐγνώσκετε τί
ἐστὶν ²“Ἐλεος θέλω καὶ οὐ
θυσίαν,” οὐκ ἂν κατεδικάσατε
τοὺς ἀναίτιους.

MARK 2

τοὺς στάχνας.

24 καὶ οἱ Φαρισαῖοι
ἔλεγον αὐτῷ
Ἴδε τί ποιοῦσιν
τοῖς σάββασιν ὁ οὐκ ἐξεστὶν;

25 καὶ λέγει αὐτοῖς
Οὐδέποτε ἀνέγνωτε
τί ἐποίησεν Δαυεὶδ
ὅτε χρεῖαν ἔσχεν
καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;
26 [πῶς] εἰσῆλθεν
εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ
ἐπὶ Ἀβιάθαρ ἀρχιερέως
καὶ ¹“τοὺς ἄρτους τῆς προ-
θέσεως” ἔφαγεν,

οὓς οὐκ ἐξεστὶν φαγεῖν

εἰ μὴ τοὺς ἱερεῖς,
καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ
οὓσιν;

27 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς

Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄν-
θρωπον ἐγένετο καὶ οὐχ ὁ
ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον·

LUKE 6

καὶ ἥσθιον τοὺς στάχνας
ψάλλοντες ταῖς χερσίν.
2 τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων
εἶπαν

Τί ποιεῖτε
ὁ οὐκ ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν;
3 καὶ ἀποκριθεὶς
πρὸς αὐτοὺς εἶπεν [ὁ] Ἰησοῦς
Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε
ὁ ἐποίησεν Δαυεὶδ

ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;
4 [ὥς] εἰσῆλθεν
εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ

καὶ ¹“τοὺς ἄρτους τῆς προ-
θέσεως” λαβὼν ἔφαγεν
καὶ ἔδωκεν τοῖς μετ' αὐτοῦ,
οὓς οὐκ ἐξεστὶν φαγεῖν

εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;

5 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς

¹ I Sam 21:6 ² Hos 6:6; cf Mt 9:13 (§29)

Mt 12:4 ἔφαγον with **NB**; ἔφαγεν CDWΘ al pler Mk 2:26 πῶς with **NCLAΘ** al pler; BD om —
ἐπὶ Ἀβιάθαρ (τοῦ Αἰ) ἀρχιερέως with **NBLΘ** al pler; DW 271. It codd om — τοῖς ἱερεῖς with **NBL**; τοῖς ἱερεῦσιν
ACWΔΘ al pler 27, 28 D om τὸ σάβ. διὰ . . . ὥστε Lk 6:2 ἐξεστὶν with **BT** it vg arm; **NACWΘ**
cop pesh etc add ποιεῖν 4 ὥς with **NACW** al pler; πῶς LXXΘ 33. etc; BD om 5 D inserts this v
after v 10, and reads here: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ θεασάμενός τινα ἐργαζόμενον τῷ σαββάτῳ εἶπεν αὐτῷ Ἀνθρώπε εἰ μὲν
οἶδας τί ποιεῖς μακάριος εἰ· εἰ δὲ μὴ οἶδας ἐπικατάρατος καὶ παραβάτης εἰ τοῦ νόμου

MATT 12

8 κύριος γάρ ἐστιν
τοῦ σαββάτου
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

MARK 2

28 ὥστε κύριός ἐστιν
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
καὶ τοῦ σαββάτου.

LUKE 6

Κυρίου ἐστιν
τοῦ σαββάτου
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου¹.

32. THE WITHERED HAND

MATT 12:9-14

Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν
εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.

καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος
χεῖρα ἔχων ξηράν.

10 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν
λέγοντες

Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν
θεραπεύειν;
ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

MARK 3:1-6

Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν
εἰς συναγωγὴν,

καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος
ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα.

2 καὶ παρετήρουν αὐτὸν

εἰ τοῖς σάββασιν
θεραπεύσει αὐτόν,
ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

3 καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ
τῷ τὴν χεῖρα ἔχοντι ξηράν
Ἐγείρε
εἰς τὸ μέσον.

LUKE 6:6-11 [+§34]

Ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαβ-
βάτῳ
εἰσελθεῖν αὐτὸν
εἰς τὴν συναγωγὴν
καὶ διδάσκειν.
καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ
καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν
ξηρά.

7 παρετηροῦντο δὲ αὐτόν
οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι-
σαῖοι
εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ
θεραπεύει,¹
ἵνα εὕρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ.
8 αὐτὸς δὲ ᾗδει τοὺς διαλο-
γισμοὺς αὐτῶν,
εἶπεν δὲ τῷ ἀνδρὶ
τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα
Ἐγείρε καὶ στήθι
εἰς τὸ μέσον.
καὶ ἀναστὰς ἔστη.

[LUKE 14:5]

καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν
Τίνος ὑμῶν
υἱὸς ἢ βοῦς
εἰς φρέαρ πεσεῖται,

WH mg: Lk 6:5 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου 7 θεραπεύσει

Mk 3:2 τοῖς with ABLWA al pler; ἐν τοῖς NCDHMΘ cop — θεραπεύει with ABCDLΘ al pler; θεραπεύει
NWA 271. Lk 6:5 τοῦ σαβ. ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ. with NBW pesh har cop eth; ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ. καὶ τοῦ σαβ.
ADLRXΔΘ it vg etc 7 θεραπεύει with NADLW etc: θεραπεύει BXΔΘ cop etc

MATT 12	MARK 3	[LUKE 14]
οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;		καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; (§123) [Cf Luke 12:24 (§113)]
12 πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου.	4 ^α καὶ λέγει αὐτοῖς	9 ^α εἶπεν δὲ [ὁ] Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς Ἐπερωτῶ ὑμᾶς, εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι;
ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.	"Ἐξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτείνειν; οἱ δὲ ἐσιώπων.	
	5 καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συνλูปόμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ	10 καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς
13 Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ "Ἐκτεινόν σου τὴν χεῖρα" καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιής ὡς ἡ ἄλλη.	"Ἐκτεινον τὴν ἑξήρα σου" καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.	εἶπεν αὐτῷ "Ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου" ὁ δὲ ἐποίησεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.
14 Ἐξεληθόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι	6 Καὶ ἐξεληθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν	11 Αὐτοὶ δὲ
συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτὸ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.	συμβούλιον ἑδίδουν κατ' αὐτὸ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.	ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ. (+§34)

Lk 14:3, 4a

^α καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων

Ἐξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσαι ἢ οὐ;

4 οἱ δὲ ἠσύχασαν. (§123)

WH mg: Mk 3:5 χεῖρα 6 ἐποίησαν

Lk 6:10 αὐτοῦ: DΘ add ὡς καὶ (Θ om) ἢ ἄλλη: D inserts v 5 after v 10

CHAPTER IV. THE ORGANIZATION OF JESUS' FOLLOWERS, §§33, 34

33. THE FAME OF JESUS

MATT 12:15-21 [+§50]

Ὁ δὲ Ἰησοῦς γινούς

ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν.

[MATT 4:25]

Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ
πολλοί,ἀπὸ τῆς Γαλι-
λαίαςκαὶ Δεκαπόλεως
καὶ Ἱεροσολύμων
καὶ Ἰουδαίαςκαὶ πέραν τοῦ
Ἰορδάνου. (§23)καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάν-
τας,

MARK 3:7-12

Καὶ ὁ Ἰησοῦς
μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ἀνεχώρησεν πρὸς τὴν θάλασ-
σαν·
καὶπολὺ πλῆθος
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας

ἠκολούθησεν,

8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας¹
καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων
καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουμαίας
καὶ πέραν τοῦ
Ἰορδάνου
καὶ περὶ Τύρον
καὶ Σιδῶνα,¹
πλῆθος πολὺ,
ἀκούοντες ὅσα ἔποιε¹
ἦλθαν πρὸς αὐτόν.9 καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσ-
καρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον
ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν·10 πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν,
ὥστε ἐπιτίπτειν αὐτῷ
ἵνα αὐτοῦ ἄψωνται
ὅσοι εἶχον μάστιγας.

[LUKE 6:17-19]

καὶ καταβὰς
μετ' αὐτῶν
ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,

καὶ

ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ,
καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας
καὶ Ἱερουσαλὴμκαὶ τῆς παραλίου Τύρου
καὶ Σιδῶνος,οἱ ἦλθαν ἀκούσαι αὐτοῦ καὶ
ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν·18 καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευ-
μάτων ἀκαθάρτων
ἐθεραπεύοντο·19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐξήτουν
ἅπτεσθαι αὐτοῦ,ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο
καὶ ἰάτο πάντας. (§34)

WH mg: Mk 3:7 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἠκολούθησεν, 8 Σιδῶνα,—

ἐπολεῖ

MATT 12

16 ^aκαὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς
ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν
ποιήσωσιν·

17 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέ-
γοντος

18 ¹“Ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν
ἡρέτισα,

ὁ ἀγαπητός μου ὃν εὐδόκησεν
ἡ ψυχὴ μου·

θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ’ αὐτόν,
καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπ-
αγγελεῖ.

19 Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγᾶσει,
οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς
πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

20 κάλαμον συντετριμμένον
οὐ κατεάξει

καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει,
ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῆκος τὴν
κρίσιν.

21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη
ἐλπιούσιν.” (+§50)

MARK 3

11 ^aκαὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκά-
θαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν,
προσέπιπτον αὐτῷ
καὶ ἔκραζον ἰλέγοντα¹ ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

12 καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς
ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν
ποιήσωσιν.

Mk 1:34b

^a καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν,

καὶ οὐκ ἦφιεν
λαλεῖν τὰ δαιμόνια,
ὅτι ᾔδεισαν αὐτὸν [Χριστὸν
εἶναι]. (§24)

Lk 4:41

^a ἱερέητο¹ δὲ καὶ δαιμόνια
ἀπὸ πολλῶν,
κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·
καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ
λαλεῖν,
ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν
εἶναι. (§24)

¹ Isa 42:1-4; 41:8 f

WH mg: Mk 3:11 λέγοντες

Lk 4:41 ἐξήρχοντο

Mk 3:12 ποιήσωσι(ν): O etc add ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι (cf Mk 1:34; Lk 4:41, §24)

34. THE CHOOSING OF THE TWELVE

MARK 3:13-19a

LUKE 6:12-19

[Cf Matt 5:1a (§35)]

Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος
[Cf Mark 1:35 (§25)]

[MATT 10:2-4]

Τῶν δὲ δώδεκα

ἀποστόλων

τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·

καὶ προσκαλεῖται
οὓς ἠθέλην αὐτός,
καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.
14 καὶ ἐποίησεν δώδεκα,
οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,ἵνα ᾧσιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα
ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν
15 καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλλειν
τὰ δαιμόνια·
16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα
(καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι)
Πέτρον,17 καὶ Ἰάκωβον
τὸν τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν
τοῦ Ἰακώβου
(καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα¹
Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Ἰῖοι Βρον-
τῆς),18 καὶ Ἀνδρέαν
καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο-
μαῖον
καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν
καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου
καὶ Θαδδαῖον
καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ,
ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέ-
ραις ταύταις
ἐξελεῖν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος
προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτε-
ρεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.
13 καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα,
προσεφώνησεν
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
καὶ
ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα,
οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,14 Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν
Πέτρον
καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
καὶ Ἰάκωβον

καὶ Ἰωάννην

καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο-
μαῖον15 καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν
[καὶ] Ἰάκωβον Ἀλφαίουκαὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον
Ζηλωτὴν16 καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου
καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ
ὃς ἐγένετο προδότης,

WH mg: Mk 3:17 ὀνόματα

Mk 3:14 οὓς . . . ὠνόμασεν with NBC*W (after μετ' αὐτοῦ) ΔΘ min pauc cop etc; ADL it vg pesh al
pler om 16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα with NBC*WA; ADLΘ al pler om

	MARK 3	LUKE 6
[Cf Matt 12:15 (§33)]	[Cf Mark 3:7-10 (§33)]	17 καὶ καταβάς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολλὸ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, 18 οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· καὶ οἱ ἐνοχλοῦμενοι ἀπὸ πνευ- μάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο· 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔζήτουν ἄπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρ- χετο καὶ ἰᾶτο πάντας.
[Cf Matt 4:25 (§23)]		

CHAPTER V. THE SERMON ON THE MOUNT, §§35-44

35. THE CHARACTER AND DUTIES OF DISCIPLES

§23+] MATT 5:1-16		LUKE 6:20-26
Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθαν [αὐτῷ] οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· 2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων 3 ΜΑΚΑΡΙΟΙ ¹ “οἱ πτωχοὶ” τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 4 μακάριοι “οἱ πενθοῦντες,” ὅτι αὐτοὶ “παρακληθήσονται.”	[Cf Mark 3:13 (§34)]	[Cf Luke 6:12, 13, 17 (§34)] Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλ- μοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ ἔλεγεν Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 21b below]

¹ Isa 61:1 f

MATT 5

5 μακάριοι ¹“οἱ πραεῖς,”
ὅτι αὐτοὶ “κληρονομήσουσι
τὴν γῆν.”

6 μακάριοι οἱ πεινῶντες
καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην,
ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.
[Cf v 4 above]

7 μακάριοι οἱ ἐλεήμονες,
ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

8 μακάριοι ²“οἱ καθαροὶ τῇ
καρδίᾳ,”

ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,
ὅτι [αὐτοὶ] υἱοὶ θεοῦ κλη-
θήσονται.

10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι
ἐνεκὲν δικαιοσύνης,

ὅτι αὐτῶν ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

11 μακάριοί ἐστε ὅταν

ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν
καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ’
ὑμῶν ψευδόμενοι
ἐνεκὲν ἑμοῦ·

12 χαίrete

καὶ ἀγαλλιᾶσθε,

ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν

πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

οὕτως γὰρ

ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας

τοὺς πρὸ ὑμῶν.

LUKE 6

21 μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν,

ὅτι χορτασθήσεσθε.

μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν,
ὅτι γελάσετε.

22 μακάριοί ἐστε ὅταν
μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι,
καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς
καὶ ὀνειδίσωσιν

καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν
ὡς πονηρὸν

ἐνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου

23 χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ

καὶ σκιρτήσατε,

ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν

πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ·

κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ

ἐποιοῦν τοῖς προφῆταις

οἱ πατέρες αὐτῶν.

24 Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλου-
σίοις,

ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν
ὑμῶν.

¹ Ps 37 (36):11

² Ps 24 (23):4

MATT 5

13 Ὑμεῖς ἐστέ τὸ ἄλας τῆς γῆς·

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀλισθήσεται;
εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι

εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσ-
θαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

14 Ὑμεῖς ἐστέ τὸ φῶς τοῦ
κόσμου. οὐ δύναται πόλις
κρυβῆναι ἐπάνω ὁρους κειμένη·

15 οὐδὲ καίουσιν λύχνον
καὶ τιθέασιν αὐτὸν
ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ
οἰκίᾳ.

16 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς
ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ-
πων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ
καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν
πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.

[MARK 9:50b]

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας ἀναλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; (§94)

LUKE 6

25 οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησ-
μένοι νῦν,

ὅτι πεινάσετε.

οὐαὶ, οἱ γελῶντες νῦν,

ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

26 οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς
εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι,
κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν
τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πα-
τέρες αὐτῶν.

[LUKE 14:34b, 35a]

ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν
εὐθετόν ἐστιν·

ἔξω βάλλουσιν αὐτό. (§124)

[LUKE 11:33]

^aΟὐδεὶς λύχνον ἄψας

εἰς κρύπτῃν τίθησιν

οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον

ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,

ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέ-
πωσιν. (§108)

Mk 4:21b

^a Μῆτι ἔρχεται ὁ λύχνος

ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ

ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην,

οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῇ;

(§55)

Lk 8:16

^a Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας

καλύπτει αὐτὸν σκεύει

ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν,

ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν,

ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ

φῶς. (§55)

36. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE LAW

MATT 5:17-20

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι·

18 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰώτα ἓν ἢ μία κερέα οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως [ἂν] πάντα γένηται.

19 ὃς ἂν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 20 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἂν μὴ περισσέυσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

[LUKE 16:17]

Εὐκοπώτερον δὲ ἐστὶν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου ἓ μίαν κερέαν¹ πεσεῖν. (§129)

37. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE TEACHING OF THE SYNAGOGUE

MATT 5:21-48

Ἐκούσατε ὅτι ἐρρήθη τοῖς ἀρχαίοις ¹“Οὐ φονεύσεις.” ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. 22 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς

LUKE 6:27-36

¹ Ex 20:13; Deut 5:17

ΜΑΤΤ 5

τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 23 ἂν
οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κακεῖ
μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου
ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες
ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν
τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπαγε
πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελ-
φῷ σου, καὶ τότε ἔλθων πρός-
φερε τὸ δῶρόν σου.

25 ἴσθι εὐνῶν
τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ

ἕως ὅτου εἰ μετ' αὐτοῦ
ἐν τῇ δόδῳ,

μή ποτέ σε παραδῶ
ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ,
καὶ ὁ κριτῆς
τῷ ὑπηρέτῃ,
καὶ

εἰς φυλακὴν βληθήσῃ·

26 ἀμὴν λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως ἂν

ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράν-
την.

27 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
1“Οὐ μοιχεύσεις.” 28 Ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέ-
πων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυ-
μῆσαι [αὐτήν] ἤδη ἐμοίχευσεν
αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

29 ^aεἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,

[ΛΥΚΕ 12:58, 59]

ὥς γὰρ ὑπάγεις

μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου
ἐπ' ἄρχοντα,

ἐν τῇ δόδῳ δὸς ἐργασίαν
ἀπηλλάχθαι [ἀπ'] αὐτοῦ.
μή ποτε κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει
τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ
σε βαλεῖ εἰς φυλακὴν.

59 λέγω σοι,

οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν

ἕως καὶ

τὸ ἔσχατον λεπτόν ἀποδῷς. (§117)

Mt 18:9a

^a καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου
σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σου' (§94)

Mk 9:47a

^a καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου
σκανδαλίζῃ σε,
ἔκβαλε αὐτόν' (§94)

¹ Ex 20:14; Deut 5:18

MATT 5

ἂσυμφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν
 σου
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
 βληθῇ εἰς γέενναν·
 30 ἔκαὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ
 σκανδαλίζει σε,
 ἐκκοψον αὐτήν καὶ βάλε
 ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν
 σου
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
 εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.
 31 Ἐρρέθη δέ
 1c“ Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
 δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.”

Mt 18:9b

ἂ καλὸν σοὶ ἐστὶν
 μονόφθαλμον
 εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν
 τοῦ πυρός. (§94)

Mt 18:8

ḃ Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου
 ἢ ὁ πούς σου
 σκανδαλίζει σε,
 ἐκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε
 ἀπὸ σοῦ·
 καλὸν σοὶ ἐστὶν
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν
 ἢ χωλόν,
 ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα
 βληθῆναι
 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. (§94)

° Cf Mt 19:7 (§135)

Mk 9:47b

ἂ καλὸν σέ ἐστιν
 μονόφθαλμον
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, (§94)

Mk 9:43

ḃ Καὶ ἐὰν
 ἴσκανδαλισῇ¹ σε ἡ χεὶρ σου,
 ἀπόκοψον αὐτήν·
 καλὸν ἐστὶν σε
 κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
 ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα
 ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,
 εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. (§94)

° Cf Mk 10:4 (§135)

¹ Deut 24:1(3)

MATT 5

32 Ἄγω δὲ λέγω ὑμῖν
ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
παρεκτὸς λόγου πορνείας

ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι
[, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ μοιχᾷται].

33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρ-
ρέθη τοῖς ἀρχαίοις ¹“Οὐκ
ἐπιорκήσεις, ἀποδώσεις” δὲ
“τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.”

34 Ἄγω δὲ λέγω ὑμῖν μὴ
ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν ²“τῷ
οὐρανῷ,” ὅτι “θρόνος ἐστὶν
τοῦ θεοῦ.” 35 μήτε ἐν “τῇ
γῇ,” ὅτι “ὑποπόδιόν ἐστιν
τῶν ποδῶν αὐτοῦ.” μήτε εἰς
Ἱεροσόλυμα, ὅτι ³“πόλις”
ἐστὶν “τοῦ μεγάλου βασι-
λέως.” 36 μήτε ἐν τῇ κε-
φαλῇ σου ὀμόσης, ὅτι οὐ
δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν
ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. 37 Ἔσ-
τω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί,
οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων
ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

38 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
⁴“Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ”

[LUKE 16:18]

^aΠᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ γαμῶν ἑτέραν
μοιχεύει,
καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς
γαμῶν μοιχεύει. (§129)

Mt 19:9

^a Ἄγω δὲ ὑμῖν
ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾷται.¹ (§135)

Mk 10:11, 12

^a καὶ λέγει αὐτοῖς
“Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾷται ἐπ’ αὐτήν,
12 καὶ ἐὰν αὕτη ἀπολύσασα
τὸν ἄνδρα αὐτῆς
γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾷται. (§135)

¹ Num 30:2; Deut 23:21

² Isa 66:1

³ Ps 48(47):2

⁴ Ex 21:24; Lev 24:20; Deut 19:21

WH mg: Mt 5:37 ἔσται

Mt 5:32 πᾶς ὁ ἀπολύων with **ΣBL** vg pesh al pler.; ὃς ἂν ἀπολύσῃ D etc — καὶ ὃς . . . μοιχᾷται: B min
καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾷται: D 64. 3 ff om

MATT 5

καὶ “ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.”
39 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν

[Cf v 44 below]

μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ·
ἀλλ’ ὅστις σε ραπίζει
εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα [σου],
στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην·
40 καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι
καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν,
ἅφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον·
41 καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει
μίλιον ἔν, ὑπαγε μετ’ αὐτοῦ
δύο.

42 τῷ αἰτοῦντί σε δός,
καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανί-
σασθαι
μὴ ἀποστραφῆς.

[MATT 7:12a]

Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
(§42)

43 Ἐκούσατε ὅτι ἐρρέθη
11 “Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
σου”

καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.
44 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν
καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
διωκόντων ὑμᾶς·

LUKE 6

27 Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς
ἀκούουσιν,
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν,
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν
ὑμᾶς,
28 εὐλογεῖτε τοὺς καταρω-
μένους ὑμᾶς,
προσεύχεσθε περὶ τῶν ἐπη-
ρεαζόντων ὑμᾶς.

29 τῷ τύπτοντί σε
ἐπὶ τὴν σιαγόνα
πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου
τὸ ἱμάτιον
καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.

30 παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ

μὴ ἀπαίτει.

31 καὶ καθὼς θέλετε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
1 τ ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

[Cf Mark 12:31 and parallels
(§154)]

[Cf v 27 above, and v 35a below]

[Cf v 28 above]

¹ Lev 19:18

WH mg: Lk 6:31 καὶ ὑμεῖς

Mt 5:39 δεξιάν: D 1 it syr sin cur al om — σιαγόνα σου with BD vg; σου σιαγόνα Lθ al pler; NW min etc
σιαγόνα 44 τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν with NB min it vg syr cur sin etc; DLWΔ al pler add εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους
ὑμᾶς (ὑμῖν D*); DLWΔΘΣ al pler add καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν (min τοὺς μισούντας) ὑμᾶς (from Lk 6:27)
Lk 6:29 ἐπὶ with ABLR al pler; εἰς NDWΘ Clem Or 30 αἰτοῦντί with NBW; τῷ αἰτ. ADRe al pler

MATT 5

45 ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

46 ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

47 καὶ ἐὰν ἀσπάσῃσθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἔθνηκοι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

[Of v 44 above]

[Of v 45 above].

48 ¹“Ἔσεσθε” οὖν ὑμεῖς “τέλειοι” ὥς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

LUKE 6

[Of v 35b below]

32 καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν.

33 καὶ [γὰρ] ἐὰν ἀγαθοποιήτε τοὺς ἀγαθοποιούντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν.

34 καὶ ἐὰν δανίσῃτε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις [ἐστίν]; καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανίζουσιν ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα.

35 πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε ἡμῶν¹ ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ Ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς.

36 Γίνεσθε οἰκτίρμονες καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν·

38. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE OSTENTATION OF THE JEWS

MATT 6:1-18

Προσέχετε [δε] τὴν διακαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν

¹ Deut 18:13

ΜΑΤΤ 6

ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2 "Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἐμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

3 σοῦ δὲ ποιῶντος ἐλεημοσύνην μὴ γνῶτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, 4 ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

5 Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

6 σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, ¹ "εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι" τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. 7 Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ἔθνη, δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 μὴ οὖν ὁμοιωθῇτε αὐτοῖς,

[LUKE 12:30]

ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν,

¹ Isa 26:20; 2 Kings 4:33

MATT 6

οἰδεν γὰρ [ὁ θεός] ὁ πατὴρ
ὑμῶν

ὧν χρεῖαν ἔχετε
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε
ὑμεῖς

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς·

Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,
10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου,
γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν
τὸν ἐπιούσιον

δός ἡμῖν σήμερον·

12 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

13 ^δκαὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
εἰς πειρασμόν,
ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
πονηροῦ.

14 Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε
τοῖς ἀνθρώποις·

τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος·

15 Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε

[Cf Mark 14:36 (§174)]

[MARK 11:25]

καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,
ἀφίετε εἰ τι ἔχετε κατὰ τινος,

ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν
τὰ παραπτώματα ὑμῶν. (§147)

[LUKE 12]

ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν

ὅτι χρῆζετε τούτων· (§113)

[LUKE 11:2-4]

εἶπεν δὲ αὐτοῖς

Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε

Πάτερ,

ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·

4 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν,
καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν

παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν·

^δκαὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
εἰς πειρασμόν. (§105)

^a Cf Mt 6:32 (§39)

^b Cf Mt 26:41 (§174)

^b Cf Mk 14:38 (§174)

^b Cf Lk 22:40 (§174)

Mt 18:35

^c Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου ὁ οὐράνιος
ποιήσει ὑμῖν
ἔὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (§98)

Mt 6:8 ὁ θεός with ^h*B sah; DWAΘΣ al pler om

MATT 6

τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει
τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

16 "Όταν δὲ νηστεύητε, μὴ
γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυ-
θρωποὶ, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ
πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν
τὸν μισθὸν αὐτῶν. 17 σὺ
δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν
κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου
νύψαι, 18 ὅπως μὴ φανῇς
[τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων] ἀλ-
λὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ
κρυφαίῳ· καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ
βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀπο-
δώσει σοι.

39. TRUSTING AND SERVING GOD ALONE

MATT 6:19-34

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυ-
ροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς
καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ
ὅπου κλέπται διορύσσουσιν
καὶ κλέπτουσιν·

20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν
θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ,
ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρώσις
ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσ-
σουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν·

21 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρός
σου,
ἐκεῖ ἔσται [καὶ] ἡ καρδιά σου.

[LUKE 12:33, 34]

Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν
καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε
ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιού-
μενα,

θησαυρὸν ἀνέκλειπτον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίξει

οὐδὲ σῆς διαφθείρει·

34 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρός
ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.
(§113)

WH mg: Mt 6:18 νηστεύων τοῖς ἀνθρώποις

Mt 6:21 B om καὶ

ΜΑΤΤ 6

22 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.

ἐὰν οὖν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου
ἀπλοῦς,
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔσται·

23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
πονηρὸς ᾗ,
ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτινὸν
ἔσται.

εἰ οὖν τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν,
τὸ σκότος πόσον.

24 Οὐδεὶς δύναται
δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
ἐτέρου καταφρονήσει·
οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾷ.

25 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν
τί φάγητε [ἢ τί πίητε],
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν
τί ἐνδύσθησθε·
οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;
26 ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ
ὅτι οὐ σπείρουσιν
οὐδὲ θερίζουσιν
οὐδὲ σνάγουσιν
εἰς ἀποθήκας,
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν

[LUKE 11:34, 35]

Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου.
ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου
ἀπλοῦς ᾗ,
καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔστιν·
ἐπὰν δὲ
πονηρὸς ᾗ,
καὶ τὸ σῶμά σου σκοτινόν.

35 Ἰσκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. (§108)

[LUKE 16:13]

Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται
δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
ἐτέρου καταφρονήσει.
οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾷ. (§128)

[LUKE 12:22-31]

Ἐἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
[αὐτοῦ]

Διὰ τοῦτο ἰλέγω ὑμῖν',
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ
τί φάγητε,
μηδὲ τῷ σώματι [ὑμῶν]
τί ἐνδύσθησθε.

23 ἢ γὰρ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

24 κατανοήσατε τοὺς κόρακας

ὅτι ἰοὺ σπείρουσιν
οὐδὲ¹ θερίζουσιν,
οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον
οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς

MATT 6

ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά·
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον
διαφέρετε αὐτῶν;
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν
ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα;

28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί
μεριμνᾶτε;
καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
πῶς αὐξάνουσιν·
οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·
29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
οὐδὲ Σολομών
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
περιεβάλετο ὥς ἐν τούτων.
30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν,
οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι;
31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέ-
γοντες
Τί φάγωμεν; ἢ Τί πίωμεν;
ἢ Τί περιβαλώμεθα;

32 πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη
ἐπιζητοῦσιν·
οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος
ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.
33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν
καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα
προστεθήσεται ὑμῖν.
34 μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς
τὴν αὔριον, ἢ γὰρ αὔριον
μεριμνήσει αὐτῆς· ἀρκετὸν τῇ
ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

[LUKE 12]

τρέφει αὐτοὺς·
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς
διαφέρετε τῶν πετεινῶν.
25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
προσθεῖναι πῆχυν;
26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε,
τί περὶ τῶν λοιπῶν
μεριμνᾶτε;
27 κατανοήσατε τὰ κρίνα
πῶς αὐξάνει·
οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·
λέγω δὲ ὑμῖν,
οὐδὲ Σολομών
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
περιεβάλετο ὥς ἐν τούτων.
28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον
ὄντα σήμερον καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιάζει,
πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι.
29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε

τί φάγητε καὶ τί πίητε,
καὶ μὴ μετεωρίζεσθε,
30 ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη
τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν,
ἡμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν

ὅτι χρῆζετε τούτων·
31 πλὴν ζητεῖτε
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

καὶ ταῦτα
προστεθήσεται ὑμῖν.
32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον,
ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι
ὑμῖν τὴν βασιλείαν. (§113)

^a Cf Mt 6:8 (§38)

40. ON JUDGING

MATT 7:1-6

Μὴ κρίνετε,
ἵνα μὴ κριθῇτε·

2 ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε
κριθήσεσθε,

καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
μετρηθήσεται ὑμῖν.

[MATT 15:14b]

τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,

ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
πεσοῦνται. (§80)

[MATT 10:24, 25a]

Οὐκ ἔστιν μαθητῆς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον
οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.
25 ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ,
καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.
(§73)

3 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ
δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
4 ἢ πῶς ἐρεῖς
τῷ ἀδελφῷ σου
Ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος

LUKE 6:37-42

καὶ μὴ κρίνετε,
καὶ οὐ μὴ κριθῇτε·
καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ
μὴ καταδικασθῇτε. ἀπολύετε,
καὶ ἀπολυθήσεσθε·

38 δίδετε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
μέτρον καλὸν πεπιεσμένον
σεσαλευμένον ὑπερεκχυννόμε-
νον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον
ὑμῶν·

ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε
ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

39 Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν
αὐτοῖς
Μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν
ὁδηγεῖν;
οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ἐμπεσοῦνται;

40 οὐκ ἔστιν μαθητῆς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον,

κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

41 Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ
ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;
42 πῶς δύνασαι λέγειν
τῷ ἀδελφῷ σου Ἄδελφέ,
ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος

WH mg: Lk 6:38 μετρηθήσεται

Lk 6:37 καὶ οὐ μὴ¹ with **NBCLXΘ** al pler; ἵνα μὴ **ADW** etc — καὶ οὐ μὴ²: ἵνα μὴ **DW***4 it eth etc
38 ἀντιμετρηθήσεται with **NADLRWΘ** etc; μετρηθήσεται **B*P** 3 it arm etc

MATT 7

ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ σου;
5 ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον
ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου τὴν δοκόν,
καὶ τότε διαβλέψεις
ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.
6 Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς
κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαρ-
γαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν
χοίρων, μή ποτε καταπατήσου-
σιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν
καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

LUKE 6

τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου,
αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν οὐ βλέπων;
ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον
τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ τότε διαβλέψεις
τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν.

41. ON ASKING OF GOD

MATT 7:7-11

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησете·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει
καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει
καὶ τῷ κρούοντι ἁνοιγήσεται.¹
9 ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον—
μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;
10 ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ—
μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
ὄντες
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
δώσει ἀγαθὰ
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

[LUKE 11:9-13]

Κἀγὼ ὑμῖν λέγω,
αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησете·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει,
καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει,
καὶ τῷ κρούοντι ἁνοιγήσεται.¹
11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα
αἰτήσῃ¹ ὁ υἱὸς τ

ἰχθύν,
μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει;
12 ἢ καὶ αἰτήσῃ ὄν, ἐπιδώσει
αὐτῷ σκορπίον;
13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
ὑπάρχοντες
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ
[ὁ] ἐξ οὐρανοῦ
δώσει πνεῦμα ἅγιον
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (§105)

WH mg: Mt 7:8 ἀνοίγεται

Mt 7:8 ἀνοιγήσεται with NCLWXΔΣ al pler; ἀνοιχθήσεται Θ; ἀνοίγεται B cop syr cur pesh 9 τίς with B*L 3 it syr cur etc; τίς ἐστιν NCWXΘΣ al pler

42. THE GOLDEN RULE

MATT 7:12

Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος
καὶ οἱ προφῆται.

[LUKE 6:31]

καὶ καθὼς θέλετε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
ἡμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. (§37)

43. ON DOING RIGHTEOUSNESS

MATT 7:13-27

Εἰσελθατε
διὰ τῆς στενῆς πύλης·
ὅτι πλατεία ἡ ἐκδοὺς καὶ εὐρύχωρος
ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν
ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν
οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·
14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ
τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπά-
γουσα εἰς τὴν ζωὴν,
καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες
αὐτήν.

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευ-
δοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται
πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προ-
βάτων ἔσωθεν δὲ εἰσιν λύκοι
ἄρπαγες.

16 Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν
ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· [Cf v 20
below]

μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν
σταφυλὰς
ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

LUKE 6:43-49

[LUKE 13:24]

Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν
διὰ τῆς στενῆς θύρας,

ὅτι πολλοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητή-
σουσιν εἰσελθεῖν

καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν, (§121)

[Cf v 44 below]

Mt 22:40

α ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς
ὅλος ὁ νόμος κρέμαται
καὶ οἱ προφῆται. (§154)

Mt 12:33b

β ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ
τὸ δένδρον γινώσκεται. (§50)

WH mg: Mt 7:13 ἡ πύλη

ΜΑΤΤ 7

17 οὐτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν
καρποὺς ἱκανοὺς ποιεῖ],
τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς
πονηροὺς ποιεῖ.

18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν

καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν,
οὐδὲ δένδρον σαπρὸν
καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

19 ὅπᾶν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

20 ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν
αὐτῶν ἐπιγινώσκειτε αὐτοὺς. [Cf
v 16a above]

[Cf v 16b above]

[ΜΑΤΤ 12:35, 34b]

35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ

ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ,
καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος

ΛΥΚΕ 6

43 Ὁὐ γὰρ ἔστιν δένδρον
καλὸν

ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν,
οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν
ποιοῦν καρπὸν καλόν.

44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ
τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται.

οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγου-
σιν σῦκα,
οὐδὲ ἐκ βᾶτου σταφυλὴν τρυ-
γῶσιν.

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ
τῆς καρδίας
προφέρει τὸ ἀγαθόν,
καὶ ὁ πονηρὸς

Mt 12:33a

^a Ἦ ποιήσατε τὸ δένδρον καλόν
καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν,
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν
καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν.
 (§50)

Mt 3:10b

^b πᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§17)

Mt 12:33b

^c ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον
γινώσκεται. (§50)

Lk 3:9b

^b πᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν [καλόν]
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§17)

WH mg: Mt 7:17 ποιεῖ καλοὺς

Mt 7:17 καρποὺς καλοὺς ποιεῖ: B καρπ. ποιεῖ καλ.: Δ καλ. ποιεῖ καρπ.
with LWXΔΘ etc Lk 6:43 καρπὸν σαπρὸν: D it vg syr sin pesh καρποὺς σαπρούς — καρπὸν καλόν: D it syr
sin pesh καρποὺς καλοὺς

[ΜΑΤΤ 12]

ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ
ἐκβάλλει πονηρά.

34^b ἐκ γὰρ τοῦ περισσέυματος
τῆς καρδίας
τὸ στόμα λαλεῖ. (§50)

ΜΑΤΤ 7

21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι
Κύριε κύριε
εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασι-
λείαν τῶν οὐρανῶν,
ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα
τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.

22 πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Κύριε κύριε,
οὐ ¹“τῷ σῷ ὀνόματι ἐπρο-
φητεύσαμεν,” καὶ τῷ σῷ
ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,
καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις
πολλὰς ἐποιήσαμεν;

23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς
ὅτι Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς.
²“ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ,
οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.”

24 Πᾶς οὖν ὅστις
ἀκούει μου τοὺς λόγους
[τούτους] καὶ ποιεῖ αὐτούς,

ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ,
ὅστις ᾠκοδόμησεν
αὐτοῦ τὴν οἰκίαν

ἐπὶ τὴν πέτραν.

25 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ
καὶ ἦλθαν οἱ ποταμοὶ
καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι
καὶ προσέπεσαν
τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,

ΛΥΚΕ 6

ἐκ τοῦ πονηροῦ
προφέρει τὸ πονηρόν·
ἐκ γὰρ περισσέυματος
καρδίας
λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

46 Τί δέ με καλεῖτε
Κύριε κύριε,

καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ¹ λέγω;

[ΛΥΚΕ 13:26, 27]

τότε ἄρξασθε¹ λέγειν Ἐφάγομεν
ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν
ταῖς πλαταταῖς ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν
Οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ·
“ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ,
πάντες ἐργάται ἀδικίας.” (§121)

47 πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με
καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων
καὶ ποιῶν αὐτούς,
ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὁμοῖος·

48 ὁμοῖός ἐστιν ἀνθρώπῳ
οἰκοδομούντι
οἰκίαν

ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ
ἔθηκεν θεμέλιον

ἐπὶ τὴν πέτραν·
πλημμύρης δὲ γενομένης
προσέρρηξεν ὁ ποταμός

τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,

¹ Jer 27:15(34:12); 14:14 ² Ps 6:8

MATT 7

καὶ οὐκ ἔπεσεν,
τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν
πέτραν.

26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων
μου τοὺς λόγους τούτους
καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς
ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ,
ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν
οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμου.

27 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ
καὶ ἦλθαν οἱ ποταμοὶ
καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι
καὶ προσέκοψαν
τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,
καὶ ἔπεσεν,
καὶ ἦν ἡ πτώσις
αὐτῆς μεγάλη.

LUKE 6

καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλευθῆσαι αὐτὴν
διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι
αὐτὴν.

49 ὁ δὲ ἀκούσας

καὶ μὴ ποιήσας
ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ
οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν
γῆν χωρὶς θεμελίου,

ἣ προσέρρηξεν ὁ ποταμός,

καὶ εὐθὺς συνέπεσεν,
καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα
τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

44. THE WONDER OF THE MULTITUDE

MATT 7:28, 29 [+§27]

[MARK 1:22]

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν
ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·
29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων
καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς
αὐτῶν. (+§27)

καὶ

ἐξεπλήσσοντο
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,
ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων
καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. (§24)

[Cf Luke 7:1a (§45)]

CHAPTER VI. GALILEAN EVENTS NOT NARRATED BY MARK, §§45-49

45. THE CENTURION'S SERVANT

§27+] MATT 8:5-13 [+§24]

[Cf Matt 7:28a (§44)]

Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ
εἰς Καφαρναούμ

LUKE 7:1-10

Ἰ'Επειδὴ ἐπλήρωσεν
πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ
εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ,
εἰσήλθεν
εἰς Καφαρναοὺμ.

WH mg: Lk 7:1 Ἰ'Επει δὲ

Lk 6:48 διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι αὐτὴν with NBL 2 min cop; τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν ACDXΘ al pier;
syr sin om

MATT 8

προσηλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος

παρακαλῶν αὐτὸν ὁ καὶ λέγων
Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται
ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς
βασανιζόμενος.

7 λέγει αὐτῷ Ἐγὼ ἐλθὼν
θεραπεύσω αὐτόν.

8 ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ ἑκατόνταρχος
ἔφη
Κύριε,
οὐκ εἰμι ἱκανὸς
ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην
εἰσέλθῃς·

ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ,
καὶ λαθῇσεται ὁ παῖς μου·
9 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν [τασσόμενος],
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι,
καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ Ἔρχου, καὶ ἔρχεται,
καὶ τῷ δούλῳ μου
Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

LUKE 7

2 Ἐκατοντάρχου δὲ τινος
δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλεν
τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.
3 ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ
ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσ-
βυτέρους τῶν Ἰουδαίων,
ἑρωτῶν αὐτὸν
ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον
αὐτοῦ.

4 οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς
τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐ-
τὸν σπουδαίως λέγοντες ὅτι
ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο,
5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν
καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾧκο-
δόμησεν ἡμῖν.
6 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν
αὐτοῖς.

ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν
ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας
ἐπεμψεν φίλους
ὁ ἑκατοντάρχης
λέγων αὐτῷ
Κύριε, μὴ σκύλλου,
οὐ γὰρ ἱκανὸς εἰμι
ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου
εἰσέλθῃς·

7 διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν ἤξιωσα
πρὸς σέ ἐλθεῖν·
ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ,
καὶ λαθῇτω ὁ παῖς μου·
8 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος,
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι,
καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ Ἔρχου, καὶ ἔρχεται,
καὶ τῷ δούλῳ μου
Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Mt 8:9 τασσόμενος with NB 3 min vg codd etc; OLWXΔΘΣ al pler om Lk 7:6 αὐτῷ with ABCDLRW al pler; NΘ 2 lt vg om 7 διὸ . . . ἐλθεῖν: D 6 lt syr sln om — λαθῇτω with BL; λαθῇσεται NACDRWΘ al pler

MATT 8

10 ἀκούσας δὲ
ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν
καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν

Ἄμην λέγω ὑμῖν,
παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν
ἐν τῷ Ἰσραὴλ εὔρον.

11 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ
1^a ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν¹
ἤξουσιν

καὶ ἀνακλιθήσονται

μετὰ Ἀβραάμ
καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ

ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν
12 σοὶ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας
ἐκβληθήσονται
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον¹

LUKE 7

9 ἀκούσας δὲ ταῦτα
ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν,
καὶ στραφείς τῷ ἀκολουθοῦντι
αὐτῷ ὅχλῳ εἶπεν
Λέγω ὑμῖν,
οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ
τοσαύτην πίστιν εὔρον.

[LUKE 13:29, 28b, a]

καὶ ἤξουσιν

1^a ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν¹

καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου
καὶ ἀνακλιθήσονται
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
28b ὅταν ὀψήσθῃ Ἀβραάμ
καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
^a ὑμεῖς δὲ
ἐκβαλλομένους
ἐξώ.

Mt 13:42a=13:50a

^a καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός¹ (§§61,
64)

Mt 22:13b

^a Δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας
ἐκβάλετε αὐτόν
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον¹ (§151)

Mt 24:51a

^a καὶ διχοτομήσει αὐτόν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσῃ¹ (§165)

Mt 25:30a

^a καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον
ἐκβάλετε
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον¹ (§167)

¹ Mal 1:11; Isa 59:19

Mt 8:10 παρ' οὐδενὶ . . . εὔρον with BW min pauc 3 it syr cur sah cop etc; οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην
πίστιν εὔρον NCLXΘ al pler (=Lk 7:9b) Lk 7:9 οὐδὲ . . . εὔρον; οὐδέποτε τοσαύτην πίστιν εὔρον ἐν τῷ Ἰσραὴλ
D; ἐν οὐδενὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσ. πίσ. εὔρον Θ

MATT 8

^aἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
13 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ
ἐκατοντάρχη "Ἰταγε, ὡς
ἐπίστευσας γενηθήτω σοι"

καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ὥρᾳ
ἐκείνῃ. (+§24)

[LUKE 13]

28a ^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, (§121)

LUKE 7

10 καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν
οἶκον οἱ πεμφθέντες
εὔρον τὸν δούλον ὑγιαίνοντα.

46. THE RAISING OF THE WIDOW'S SON

LUKE 7:11-17

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ¹ ἐξῆς
ἐπορεύθη εἰς πόλιν καλου-
μένην Ναῖν, καὶ συνεπορεύοντο
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ
ὄχλος πολὺς. 12 ὡς δὲ ἤγ-
γισεν τῇ πόλει τῆς πόλεως,
καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς
μονογενὴς υἱὸς τῇ μητρὶ αὐτοῦ,
καὶ αὐτὴ ἦν χήρα, καὶ ὄχλος
τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν
αὐτῇ. 13 καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ
κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ'
αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ Μὴ
κλαῖε. 14 καὶ προσελθὼν
ἤψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστά-
ζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπεν
Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρ-
θητι. 15 καὶ ἀνεκάθισεν¹ ὁ
νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ
ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

^a Mt 13:42b = 13:50b = 22:13c
= 24:51b = 25:30b

ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
(§§61, 64, 151, 165, 167)

WH mg: Lk 7:11 τῇ 15 ἀνεκάθισεν

Mt 8:13 ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ (CAΘ 33. 8 it etc. ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης) with BLW (ἡμέρα) etc; N*CMXΘ etc
add καὶ ὑποστρέψας ὁ ἐκατοντάρχης εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ (ἐν . . . ὥρᾳ οἰμ N*) εὔρον τὸν παῖδα (αὐτοῦ M)
ὕγιαίνοντα

LUKE 7

16 Ἐλαβεν δὲ φόβος πάντας¹, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι Προφῆτης μέγας ἡγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι Ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. 17 καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

47. THE MESSAGE FROM JOHN THE BAPTIST

§ 76+] MATT 11:2-30 [+§ 31]

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας
ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ

τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ

πέμψας
διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
3 εἶπεν αὐτῷ
Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος
ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Πορευθέντες ἀπαγγέilate
Ἰωάννῃ
ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε·

LUKE 7:18-35

Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
περὶ πάντων τούτων.
καὶ προσκαλεσάμενος
δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ὁ Ἰωάννης ἐπεμψεν

πρὸς τὸν κύριον λέγων
19 Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος
ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;
20 παραγερόμενοι δὲ πρὸς
αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν Ἰω-
άννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέστειλεν
ἡμᾶς πρὸς σέ λέγων Σὺ εἶ ὁ
ἐρχόμενος ἢ ἄλλον¹ προσδο-
κῶμεν; 21 ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νό-
σων καὶ μαστίγων καὶ πνευμά-
των πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς
πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν.
22 καὶ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς
Πορευθέντες ἀπαγγέilate
Ἰωάννῃ
ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε·

MATT 11

5 ¹“τυφλοὶ ἄναβλέπουσιν”
καὶ¹ χωλοὶ περιπατοῦσιν,
λεπροὶ καθαρίζονται
καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,
καὶ νεκροὶ ἐγείρονται
καὶ “πτωχοὶ εὐαγγελίζον-
ται.”

6 καὶ μακάριός ἐστιν
ὅς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 Τούτων δὲ πορευομένων

ἤρξατο δ' Ἰησοῦς λέγειν
τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου
Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι;
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευό-
μενον;
8 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς
ἡμφιεσμένον;
ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες

ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων.
9 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε;
προφήτην ἰδεῖν;
ναί, λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.

10 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέ-
γραπται

2¹“Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὅς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου
ἐμπροσθέν σου.”

11 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐκ ἐγγίγερται

[MARK 1:2]

Καθὼς γέγραπται

ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ

2¹“Ἰδοὺ ἀποστέλλω

τὸν ἄγγελόν μου

πρὸ προσώπου σου,

ὅς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου”
(§17)

LUKE 7

1¹“τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν,”
χωλοὶ περιπατοῦσιν,
λεπροὶ καθαρίζονται
καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,
νεκροὶ ἐγείρονται,
“πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.”

23 καὶ μακάριός ἐστιν
ὅς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

24 Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγ-
γέλων Ἰωάννου
ἤρξατο λέγειν
πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου
Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι;
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευό-
μενον;

25 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις
ἡμφιεσμένον;
ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ
καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες
ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.

26 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
προφήτην;
ναί, λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.

27 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέ-
γραπται

2¹“Ἰδοὺ ἀποστέλλω

τὸν ἄγγελόν μου

πρὸ προσώπου σου,

ὅς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου
ἐμπροσθέν σου.”

28 λέγω ὑμῖν,

¹ Isa 61:1 ² Mal 3:1

WH mg: Mt 11:5 ἀναβλέπουσιν,

Mt 11:5 καὶ with **NBCLW** al pler; Z4 28. 6 it vg cop etc om 8 μαλακοῖς with **NBDZ** it vg etc;
μαλ. ἱματίοις **CLWXΔΘ** al pler 9 προφήτην ἰδεῖν with **NBWZ** Or: ἰδεῖν; προφήτην **CDLXΘ** al pler

MATT 11

ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων
'Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ·

ὁ δὲ μικρότερος

ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν
μείζων αὐτοῦ ἐστίν.

[Cf Matt 21:31b, 32 (§149)]

[Cf v 13 below]

12 ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν 'Ιωάννου
τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
βιάζεται,

καὶ βιασται ἀρπάξουσιν αὐτήν.

13 πάντες γὰρ

οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος
ἕως 'Ιωάννου ἐπροφῆτευσαν·

14 καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι,
αὐτός ἐστιν 'Ηλίας ὁ μέλλων
ἐρχεσθαι.

[MATT 13:9
=43b]

15 'Ο ἔχων ὦτα 'Ο ἔχων ὦτα
ἀκουέτω. ἀκουέτω.

(§52, 61)

16 Τίνι δὲ ὁμοίωσω
τὴν γενεάν ταύτην;

ὁμοία ἐστὶν παιδίῳ
καθημένῳ ἐν ταῖς ἀγοραῖς
ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἐτέροις

17 λέγουσιν

Ὡλήσαμεν ὑμῖν

καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·

[Cf Mark 9:13 (§88)]

[MARK 4:9b]

*Ὁς ἔχει ὦτα ἄκουειν ἀκουέτω.

(§52)

[MARK 4:23]

Εἴ τις ἔχει ὦτα ἄκουειν ἀκουέτω.

(§55)

LUKE 7

μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν
'Ιωάννου οὐδεὶς ἐστίν·

ὁ δὲ μικρότερος

ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ

μείζων αὐτοῦ ἐστίν.—

29 Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας
καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν
τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ
βάπτισμα 'Ιωάννου· 30 οἱ δὲ
Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν
βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς
ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ'
αὐτοῦ.—

[LUKE 16:16]

'Ο νόμος καὶ οἱ προφῆται
μέχρι 'Ιωάννου· ἀπὸ τότε

ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται

καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. (§129)

[Cf Luke 16:16a above]

[LUKE 8:8b]

'Ο ἔχων ὦτα ἄκουειν ἀκουέτω.

(§52)

[LUKE 14:35b]

'Ο ἔχων ὦτα ἄκουειν ἀκουέτω.

(§124)

31 Τίνι οὖν ὁμοίωσω τοὺς
ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης,
καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;

32 ὅμοιοί εἰσιν παιδίῳ
τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις
καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις,
ἃ λέγει

Ὡλήσαμεν ὑμῖν

καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·

MATT 11

ἐθρηνήσαμεν
καὶ οὐκ ἐκόψασθε·
18 ἦλθεν γὰρ
Ἰωάννης
μῆτε ἐσθίων
μῆτε πίνων,
καὶ λέγουσιν Δαιμόνιον ἔχει·
19 ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐσθίων καὶ πίνων,
καὶ λέγουσιν
Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος
καὶ οἰνοπότης,
τελωνίων φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.
καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία
ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.

20 Τότε ἤρξατο οὐκιδίζειν
τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ
πλείσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι
οὐ μετενόησαν·

21 Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο
αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
ὑμῖν,
πάλοι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ
μετενόησαν.

22 πλὴν λέγω ὑμῖν,
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον
ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ ὑμῖν.

23 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως ᾧδου καταβήσῃ.”

LUKE 7

ἐθρηνήσαμεν
καὶ οὐκ ἐκλαύσατε·
33 ἐλήλυθεν γὰρ
Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς
μὴ ἔσθων ἄρτον
μῆτε πίνων οἶνον,
καὶ λέγετε Δαιμόνιον ἔχει·
34 ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου
ἔσθων καὶ πίνων,
καὶ λέγετε
Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος
καὶ οἰνοπότης,
φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.
35 καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία
ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐ-
τῆς¹.

[LUKE 10:13-15]

Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδά·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν
αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
ὑμῖν,
πάλοι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ
καθήμενοι μετενόησαν.
14 πλὴν
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον
ἔσται ἐν τῇ κρίσει
ἢ ὑμῖν.
15 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως τοῦ ᾧδου καταβήσῃ¹.” (§101)

¹ Isa 14:13, 15

WH mg: Lk 7:35 τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων

Mt 11:19 ἔργων with NB*W 124. cop pesh etc; τέκνων CDLXΘ al pler Lk 7:33 μὴ with NBWZ 157.; μῆτε ADLXΘ al pler — ἐσθίων with BD; ἐσθίων NALXΘ etc — D 6 min 7 it syr sin cur etc om ἄρτον, οἶνον 35 τέκνων: N ἔργων

MATT 11

ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγενή-
θησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενό-
μεναι ἐν σοί, ἔμεινεν ἂν
μέχρι τῆς σήμερον.

[MATT 10:15]

24 πλήν ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον
ἔσται

γῇ Σοδόμων γῇ Σοδόμων
καὶ Γομόρρων

ἀνεκτότερον
ἔσται

ἐν ἡμέρᾳ κρί- ἐν ἡμέρᾳ κρί-
σεως σεως

ἢ σοι. ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. (§71)

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
Ἐξομολογοῦμαι σοι, πάτερ
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἔκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
26 ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

[MATT 28:18b]

27 Πάντα μοι Ἐδόθη μοι
παρεδόθη πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ
ἐπὶ [τῆς] γῆς.
(§185)

ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν
εἰ μὴ ὁ πατήρ,
οὐδὲ τὸν πατέρα

[LUKE 10:12]

λέγω ὑμῖν ὅτι

Σοδόμοις

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ

ἀνεκτότερον ἔσται

ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. (§102)

[LUKE 10:21, 22]

Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἡγαλλίασατο τῷ πνεύματι
τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν
Ἐξομολογοῦμαι σοι, πάτερ
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

22 Πάντα μοι
παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστιν ὁ υἱὸς
εἰ μὴ ὁ πατήρ,
καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ

MATT 11

τις ἐπιγινώσκει

εἰ μὴ ὁ υἱὸς

καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς
ἀποκαλύψαι.

28 Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ
κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι,
κάγῳ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

29 Ἰρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ'
ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ,
ὅτι πραὺς εἰμι καὶ ταπεινὸς
τῇ καρδίᾳ, καὶ ¹“εὐρήσετε
ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς
ὑμῶν.” 30 ὁ γὰρ ζυγὸς μου
χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου
ἐλαφρόν ἐστιν. (+§31)

[LUKE 10]

εἰ μὴ ὁ υἱὸς

καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς
ἀποκαλύψαι. (§102)

48. THE ANOINTING OF JESUS (LUKE)

[MATT 26:6, 7]

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου

ἐν Βηθανίᾳ

ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,

[Cf v 7 below]

7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνή

ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου
βαρυτίμου

[MARK 14:3]

Καὶ ὄντος αὐτοῦ

ἐν Βηθανίᾳ

ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ

κατακειμένου αὐτοῦ

ἦλθεν γυνή

ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου
πιστικῆς ¹“πολυτελοῦς.”

LUKE 7:36-50

Ἦρώτα δὲ τις αὐτὸν τῶν
Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ'
αὐτοῦ καὶ εἰσελθὼν

εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου
κατεκλίθη.

37 Καὶ ἰδοὺ γυνή
ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἀμαρτωλός,
καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται
ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου

38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ
τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα,
τοῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν
τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς
θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς
ἐξέμασσεν, καὶ κατεφίλει
τοὺς πόδας αὐτοῦ

¹ Jer 6:16 Heb

[MATT 26]

καὶ κατέχεεν
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
ἀνακειμένου. (§171)

[Cf Matt 26:6 above]

[MARK 14]

συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον
κατέχεεν
αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς. (§171)

[Cf Mark 14:3 above]

LUKE 7

καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ.

39 Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων Οὗτος εἰ ἦν [ὁ] προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἢ γυνὴ ἥτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλὸς ἐστίν. 40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτὸν Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ Διδάσκαλε, εἰπέ, φησὶν. 41 δύο χρεοφιλέται ἦσαν δανιστῇ τινί· ὁ εἰς ὥφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. 42 μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν πλεῖον ἀγαπήσει αὐτόν; 43 ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ὑπολαμβάνω ὅτι ὃ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ὅρθῶς ἔκρινας. 44 καὶ στραφείς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἄνοιξ' ἐπὶ τοὺς πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξεν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξίν αὐτῆς ἐξέμαξεν. 45 φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλειπεν¹ καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. 46 ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἠλείψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἠλείψεν τοὺς πόδας μου. 47 οὐ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς

LUKE 7

αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν
πολύ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται,
ὀλίγον ἀγαπᾷ. 48 εἶπεν δὲ
αὐτῇ Ἀφένονται σου αἱ ἁμαρ-
τίαι. 49 καὶ ἤρξαντο οἱ συ-
νανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς
Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρ-
τίας ἀφίησιν; 50 εἶπεν δὲ
πρὸς τὴν γυναῖκα Ἡ πίστις
σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς
εἰρήνην.

49. A PREACHING TOUR, WOMEN ACCOMPANYING

LUKE 8:1-3

[+§52]

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ
εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, 2 καὶ γυναῖκες τινες
αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη
Μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, 3 καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου
Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ ἑτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων
αὐταῖς. (+§52)

CHAPTER VII. OPPOSITION AND SUSPICION, §§50, 51

50. ON CASTING OUT DEMONS BY BEELZEBUB (MATT-MARK)

§33+] MATT 12:22-45

MARK 3:19b-30

Καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον·
20 καὶ συνέρχεται πάλιν [ὁ]
ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι
αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν.
21 καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐ-
τοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν,
ἐλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη.

[MATT
9:32-34]

Τότε

Αὐτῶν δὲ
ἐξερχομένων
ἰδοὺ

[LUKE 11:14-23]

Καὶ
ἦν ἐκβάλλων

MATT 12	[MATT 9]	MARK 3	[LUKE 11]
Ἰπροσήνεγκαν αὐτῷ	προσήνεγκαν αὐτῷ	[Of Mark 8:22 f (§85)]	
δαιμονιζόμε- νον	δαιμονιζόμενον·		δαιμόνιον
τυφλὸν καὶ κωφόν ¹ .			κωφόν·
καὶ	33 καὶ		ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ἐθεράπευσεν αὐτόν,	ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου		ἐλάλησεν ὁ κωφός.
ὥστε τὸν κω- φόν	ὁ κωφός.		
λαλεῖν			
καὶ βλέπειν.			
23 Καὶ ἐξίς- ταντο πάντες	καὶ θαύμασαν		Καὶ θαύμασαν
οἱ ὄχλοι	οἱ ὄχλοι		οἱ ὄχλοι·
καὶ ἔλεγον	λέγοντες		
Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς	Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ		
Δαυεὶδ;	Ἰσραήλ.		
24 οἱ δὲ	[34 οἱ δὲ	22 καὶ οἱ	15 τινὲς δὲ
Φαρισαῖοι	Φαρισαῖοι	γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων κατα βάντες	ἐξ αὐτῶν
ἀκούσαντες εἶπον	ἔλεγον	ἔλεγον ὅτι Βεεζεβοὺλ ἔχει,	εἶπαν
Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει			
τὰ δαιμόνια			
εἰ μὴ ἐν τῷ	Ἐν τῷ	καὶ ὅτι ἐν	Ἐν
Βεεζεβοὺλ			Βεεζεβοὺλ
ἄρχοντι	ἄρχοντι	τῷ ἄρχοντι	τῷ ἄρχοντι
τῶν δαιμονίων.	τῶν δαιμονίων	τῶν δαιμονίων	τῶν δαιμονίων
	ἐκβάλλει	ἐκβάλλει	ἐκβάλλει
	τὰ δαιμόνια.]	τὰ δαιμόνια.	τὰ δαιμόνια·
	(§68)		
[Of Matt 12:38 below]			16 ἕτεροι δὲ πειράζοντες

MATT 12

25 Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις
αὐτῶν

εἶπεν αὐτοῖς

Πᾶσα βασιλεῖα
μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς
ἐρημοῦται,

καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία
μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς
οὐ
σταθήσεται.

26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς
τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει,
ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη·
πῶς οὖν σταθήσεται

ἡ βασιλεῖα αὐτοῦ;

27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
οἱ υἱοὶ ὑμῶν
ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;

διὰ τοῦτο
αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.

28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ
ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεῖα τοῦ θεοῦ.

29 ἢ πῶς δύναται τις
εἰσελθεῖν

εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ

καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ
ἄρπάσαι,

MARK 3

23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς
ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς
Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατα-
νᾶν ἐκβάλλειν;

24 καὶ ἐὰν βασιλεῖα
ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ,
οὐ δύναται σταθῆναι
ἡ βασιλεῖα ἐκείνη·

25 καὶ ἐὰν οἰκία
ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ,
οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη
στῆναι·

26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς
ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν
καὶ ἐμερίσθη,
οὐ δύναται στῆναι
ἀλλὰ τέλος ἔχει.

[Of v 30 below]

27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς

εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ
εἰσελθὼν

τὰ σκεύη αὐτοῦ
διαρπάσαι

[LUKE 11]

σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐξήτουν παρ'
αὐτοῦ.

17 αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν
τὰ διανοήματα

εἶπεν αὐτοῖς

Πᾶσα βασιλεῖα
ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα¹
ἐρημοῦται,

καὶ οἶκος
ἐπὶ οἶκον

πίπτει.

18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς

ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη,
πῶς σταθήσεται

ἡ βασιλεῖα αὐτοῦ;
ὅτι λέγετε ἐν Βεεζεβοὺλ
ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
οἱ υἱοὶ ὑμῶν
ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;

διὰ τοῦτο
αὐτοὶ ὑμῶν κριταὶ¹ ἔσονται.

20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ
[ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεῖα τοῦ θεοῦ.

21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος

φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,
ἐν εἰρήνῃ ἔστιν
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·

MATT 12

ἐὰν μὴ πρῶτον
δήσῃ τὸν ἰσχυρόν;

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

30 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστί,·
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει.

31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία
ἀφεθήσεται ἰ
τοῖς ἀνθρώποις,

ἢ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία

οὐκ ἀφεθήσεται.

32 καὶ ὁς ἐὰν εἴπῃ λόγον
κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·

ὁς δ' ἂν εἴπῃ
κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,

οὐκ ἀφεθήσεται ἰ αὐτῷ
οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι
οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

MARK 3

ἐὰν μὴ πρῶτον
τὸν ἰσχυρόν δήσῃ,

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
πάντα
ἀφεθήσεται
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων,
τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασ-
φημίαι ὅσα ἐὰν βλασφημή-
σωσιν·

29 ὁς δ' ἂν βλασφημήσῃ
εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
οὐκ ἔχει ἄφεσιν

εἰς τὸν αἰῶνα,

ἀλλὰ ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου
ἁμαρτήματος.

30 ὅτι ἔλεγον Πνεῦμα ἀκά-
θαρτον ἔχει.

[LUKE 11]

22 ἐπὶ δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ
ἐπελθὼν νίκησεν αὐτόν,
τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει ἐφ'
ἧ ἐπεποίθει,
καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ
διαδίδωσιν.
23 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστί,·
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει. (§106)

[LUKE 12:10]

Καὶ πᾶς ὁς ἐρεῖ λόγον
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
τῷ δὲ
εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
βλασφημήσαντι
οὐκ ἀφεθήσεται. (§111)

[Cf Luke 11:18 above]

Mk 9:40

^a ὁς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν,
ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. (§93)

Lk 9:50b

^a ὁς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν
ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν. (§93)

MATT 12 [MATT 7:16-20] ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβέλων σῦκα; 33 Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν· καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ· 18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. [Cf Matt 3:10b (§17)] 19 πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. (§43) [Cf Matt 7:16 above]		[Cf Luke 6:44b below] [LUKE 6:43-45] Οὐ γὰρ ἔστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. [Cf Luke 3:9b (§17)] 44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν
---	--	---

MATT 12

34^a γεννήματα

ἐχιδνῶν,

πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν
πονηροὶ ὄντες;ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος
τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ

ἐκβάλλει τ' ἀγαθὰ,

καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος

ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ

ἐκβάλλει πονηρά.

[Cf v 34b above]

36 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν
ῥῆμα ἀργόν ὃ λαλήσουσιν οἱ
ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ
αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρί-
σεως· 37 ἐκ γὰρ τῶν λόγων
σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν
λόγων σου καταδικασθήσῃ.38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ
τινὲς τῶν γραμματέων καὶ
Φαρισαίων λέγοντες
Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ
σημεῖον ἰδεῖν.

[MATT 16:4a]

39 ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς

εἶπεν αὐτοῖς

Γενεὰ πονηρὰ Γενεὰ πονηρὰ

Mt 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν, (§17)

Cf Mt 23:33 (§157)

WH mg: Mt 12:35 τὰ

Mt 12:35 ἀγαθὰ with BDWXΘ etc; τὰ ἀγαθὰ NCLΔΣ etc

[LUKE 6]

συλλέγουσιν σῦκα,

οὐδὲ ἐκ βάλτου

σταφυλὴν τρυγῶσιν.

[Cf v 45b below]

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος

ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ

τῆς καρδίας

προφέρει τὸ ἀγαθόν,

καὶ ὁ πονηρὸς

ἐκ τοῦ πονηροῦ

προφέρει τὸ πονηρόν·

ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας

λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. (§43)

[Cf Luke 11:16 above (§106)]

[LUKE 11:29-32]

Τῶν δὲ ὀχλῶν ἐπαθροισζομένων

[MARK 8:12]

καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι

αὐτοῦ λέγει

Τί ἡ γενεὰ αὕτη

ἤρξατο λέγειν

Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ

Lk 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν, (§17)

MATT 12

[MATT 16]

καὶ μοιχαλὶς καὶ μοιχαλὶς
σημεῖον ἐπι- σημεῖον ἐπιζη-
ζητεῖ, τεῖ,

καὶ σημεῖον καὶ σημεῖον
οὐ δοθήσεται οὐ δοθήσεται
αὐτῇ αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ εἰ μὴ τὸ
σημεῖον Ἰωνᾶ σημεῖον Ἰωνᾶ.
τοῦ προφῆτου. (§84)

40 ὥσπερ γὰρ “ἦν Ἰωνᾶς

ἔν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς
ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,”
οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που

ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς
ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

41 ἄνδρες Νινευεῖται
ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα
Ἰωνᾶ,

καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

42 βασίλισσα νότου
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ

τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ αὐτήν·
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων
τῆς γῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶ-
νος,
καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος
ὧδε.

[Of v 41 above]

[MARK 8]

ζητεῖ σημεῖον;

ἀμὴν λέγω ὅτι,

εἰ δοθήσεται

τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. (§84)

[LUKE 11]

ἔστιν·
σημεῖον ζητεῖ,

καὶ σημεῖον
οὐ δοθήσεται
αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ
σημεῖον Ἰωνᾶ.

30 καθὼς γὰρ ἐγένετο [δ] Ἰωνᾶς
τοῖς Νινευεῖταις σημεῖον,

οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που
τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

[Of v 32 below]

31 βασίλισσα νότου
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῶν ἀνδρῶν
τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ αὐτοὺς·
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων
τῆς γῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,
καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

32 ἄνδρες Νινευεῖται
ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει

¹ Jon 1:17(2:1)

MATT 12

43 Ὄταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον
πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐχ εὗρίσκει.
44 τότε λέγει
Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω
ὅθεν ἐξῆλθον·
καὶ ἔλθὼν εὗρίσκει
σχολάζοντα [καὶ] σεσαρω-
μένον καὶ κεκοσμημένον.
45 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ
ἐπτά ἕτερα πνεύματα πονηρό-
τερα ἑαυτοῦ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ·
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα
τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.
Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ
ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

[LUKE 11]

μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινούσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα
Ἰωανᾶ,
καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωανᾶ ὧδε. (§107)

[LUKE 11:24-26]

Ὄταν τὸ ἀκάθαρτον
πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ μὴ εὗρίσκει
[τότε] λέγει
Ἵποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον·
25 καὶ ἔλθων εὗρίσκει
[σχολάζοντα,] σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.
26 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει
ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ
ἐπτά,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα
τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων. (§106)

51. THE KINDRED OF JESUS

MATT 12:46-50

Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς
ὄχλοις
ἰδοὺ
ἡ μήτηρ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

MARK 3:31-35

Καὶ ἔρχονται
ἡ μήτηρ αὐτοῦ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

§55+ LUKE 8:19-21 [+§66

Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν
ἡ μήτηρ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,

Mk 3:31 ἔρχονται with ABCLΔ al pler; ἔρχεται NDWΘ 1. 6 it etc Lk 8:19 μήτηρ with ABLWXΘ
it vg al pler; ND 69. syr sin cur cop etc add αὐτοῦ — ἰδοὺ θέλοντές σε with BWΞ; ἰδ. σε θέλοντες NALXΘ
al pler; D ζητούντές σε

MATT 12

ἰσθῆκεισαν ἕξω
ζητοῦντες
αὐτῷ λαλῆσαι.^τ

48 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ
Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου,
καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί
μου;
49 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα
[αὐτοῦ]
ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
εἶπεν
'Ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου
καὶ οἱ ἀδελφοί μου'
40 ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ
τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν οὐρανοῖς,
αὐτὸς μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ
καὶ μήτηρ ἐστίν.

MARK 3

καὶ ἕξω στήκοντες
ἀπέστειλαν πρὸς αὐτόν
καλοῦντες αὐτόν.
32 καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν
ὄχλος,
καὶ λέγουσιν αὐτῷ
'Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου
καὶ οἱ ἀδελφοί σου
ἕξω
ζητοῦσίν σε.
33 καὶ ἀποκριθεὶς
αὐτοῖς λέγει
Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου
καὶ οἱ ἀδελφοί;

34 καὶ περιβλεψάμενος
τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλῳ καθ-
μένους λέγει
'Ἴδε ἡ μήτηρ μου
καὶ οἱ ἀδελφοί μου'
35 ὃς ^τ ἂν ποιήσῃ
[τὸ θέλημα] τοῦ θεοῦ,
οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ
καὶ μήτηρ ἐστίν.

LUKE 8

καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν
αὐτῷ
διὰ τὸν ὄχλον.

20 ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ
'Ἡ μήτηρ σου
καὶ οἱ ἀδελφοί σου
ἐστήκασιν ἕξω
ἰδεῖν θέλοντές σε.
21 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν πρὸς αὐτοὺς

Μήτηρ μου
καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν

οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούον-
τες
καὶ ποιοῦντες. (+§66)

CHAPTER VIII. PARABLES BY THE SEA, §§52-65

52. THE SOILS

MATT 13:1-9

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν
ὁ Ἰησοῦς ^τ τῆς οἰκίας
ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν

MARK 4:1-9

Καὶ πάλιν ἤρξατο
διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν.

§49+] LUKE 8:4-8

WH mg: Mt 12:47 εἶπεν δὲ τις αὐτῷ Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἕξω ἐστήκασιν ζητοῦντ ^ε σοι λαλῆσαι.
13:1 ἐκ Mk 3:35 γὰρ [τὰ θελήματα

Mt 12:47 εἶπεν δὲ τις αὐτῷ Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἕξω ἐστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλῆσαι om with
BLF 4 min 2 it syr sin cur; CDWXΘ it vg pesh al pler add 48 B om μου² Mk 3:35 δὲ with P^W
(καὶ δὲ) 2 it cop; δὲ γὰρ NAODLΔΘ al pler

ΜΑΤΤ 13

2 καὶ συνήχθησαν
πρὸς αὐτὸν
ὄχλοι πολλοί,

ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμ-
βάντα
καθῆσθαι,
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἰστῆκει.
3 καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς
πολλὰ ἐν παραβολαῖς
λέγων

Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων
τοῦ σπείρειν.

4 καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν
ὁ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,

5 καὶ ἔλθόντα τὰ πετεινὰ¹
κατέφαγεν αὐτά.
ἄλλα δὲ ἔπεσεν
ἐπὶ τὰ πετρώδη
ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν,
καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν
διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς,
6 ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος
ἐκαυματίσθη

καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν
ἐξηράνθη.

7 ἄλλα δὲ ἔπεσεν
ἐπὶ τὰς ἀκάνθας,
καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι
καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

8 ἄλλα δὲ ἔπεσεν
ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν

MARK 4

καὶ συνάγεται
πρὸς αὐτὸν
ὄχλος πλείστος,

ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμ-
βάντα
καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ,
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν
θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν.
2 καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς
ἐν παραβολαῖς πολλὰ,
καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ Ἀκούετε.

ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων
σπείραι.

4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν
ὁ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,

5 καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ
καὶ κατέφαγεν αὐτό.
καὶ ἄλλο ἔπεσεν
ἐπὶ τὸ πετρώδες [καὶ]
ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν,
καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν
διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·
6 καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος
ἔκαυματίσθη¹

καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν
ἐξηράνθη.

7 καὶ ἄλλο ἔπεσεν
εἰς τὰς ἀκάνθας,
καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι
καὶ συνέπνιξαν αὐτό,
καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν.

8 καὶ ἄλλα ἔπεσεν
εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν,

LUKE 8

Συνιόντος δὲ

ὄχλου πολλοῦ καὶ
τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευο-
μένων πρὸς αὐτὸν

εἶπεν
διὰ παραβολῆς

5 Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων
τοῦ σπείραι τὸν σπόρον αὐτοῦ.
καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν
ὁ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,
καὶ κατεπατήθη
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατέφαγεν αὐτό.
6 καὶ ἕτερον κατέπεσεν
ἐπὶ τὴν πέτραν,

καὶ φυὲν

ἐξηράνθη
διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἱκμάδα.

7 καὶ ἕτερον ἔπεσεν
ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν,
καὶ συνφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι
ἀπέπνιξαν αὐτό.

8 καὶ ἕτερον ἔπεσεν
εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν,

WH mg: Mt 13:4 ἦλθον τὰ πετεινὰ καὶ 7 ἐπνιξαν Mk 4:6 ἐκαυματίσθησαν

Mt 13:4 ἐλθόντα τὰ πετεινὰ with BΘ min; ἦλθεν τὰ πετ. καὶ NOWX etc; ἦλθον τ. π. κ. DLZ 7 ἀπέπνιξαν
with BCW al pler; ἐπνιξαν NDΘ 3 min Mk 4:5 καὶ ὅπου with B 1 it; ὅπου NACLAΘ al pler; καὶ ὅτι DW
it pauc; καὶ ὅπου . . . πολλὴν om syr sin Lk 8:5 τοῦ οὐρανοῦ: DW 6 it syr sin cur pesh om — αὐτό: B αὐτά

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὁ μὲν ἑκατὸν ὁ δὲ ἐξήκοντα ὁ δὲ τριάκοντα. 9 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω. [Cf § 47, p. 74]	καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενα, καὶ ἔφερον εἰς τριάκοντα καὶ ἑνὶ ἐξήκοντα καὶ ἑν ¹ ἑκατὸν. 9 Καὶ ἔλεγεν Ὁς ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. [Cf § 47, p. 74]	καὶ φνέν ἐποίησεν καρπὸν ἐκατονταπλασίονα. Ταῦτα λέγων ἐφώνει Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. [Cf § 47, p. 74]

53. THE REASON FOR THE PARABLES

MATT 13:10-17	MARK 4:10-12	LUKE 8:9, 10
Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; 11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ὅτι Ἰμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. 12 ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὁ ἔχει ἀρρήσεται ἀπ' αὐτοῦ. 13 διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν	Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἡρώτων αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολάς. 11 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ἰμῖν τὸ μυστήριον δέδοται τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ¹ [Cf Mark 4:25 (§55)] ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, 12 ἵνα 1 ^α βλέποντες βλέπωσι καὶ μὴ ἴδωσιν,	Ἐπρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τίς αὕτη εἴη ἡ παραβολή. 10 ὁ δὲ εἶπεν Ἰμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς [Cf Luke 8:18b (§55)] ἐν παραβολαῖς, ἵνα 2 ^α βλέποντες μὴ βλέπωσιν

¹ Isa 6:9 f ² Isa 6:9

WH mg: Mt 13:11 αὐτοῖς Mk 4:8 εἰς . . . εἰς v. ἐν . . . ἐν 11 ἔωθεν

Mt 13:11 εἶπεν with NOZ cop etc; BDLWXΘ syr sin etc add αὐτοῖς Mk 4:10 ἡρώτων with ABLΔ
33. etc; ἡρώτων NO; ἐπρώτων DΘ etc; ἡρώτησαν Π etc; ἐπρώτησαν W — οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα: DWΘ 5
min it syr sin οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

MATT 13

καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν
οὐδὲ συνίουσιν·

14 καὶ ἀναπληροῦνται αὐτοῖς ἡ
προφητεία Ἡσαίου ἡ λέγουσα

1¹· Ἀκοῇ ἀκούσετε
καὶ οὐ μὴ συνήτε,
καὶ βλέποντες βλέψετε
καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

15 ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδιά
τοῦ λαοῦ τούτου,

καὶ τοῖς ὤσιν
βαρέως ἤκουσαν,
καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν
ἐκάμμυσαν·

μή ποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς
καὶ τοῖς ὤσιν ἀκούσωσιν
καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν
καὶ ἐπιστρέψωσιν,
καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.”

16 ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφ-
θαλμοί

ὅτι βλέπουσιν,
καὶ τὰ ὅσα [ὑμῶν] ὅτι ἀκούου-
σιν.

17 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι
ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν.

MARK 4

καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι
καὶ μὴ συνίωσιν,

μή ποτε

ἐπιστρέψωσιν
καὶ ἀφελθῇ αὐτοῖς.”

LUKE 8

καὶ ἀκούοντες
μὴ συνίωσιν.”

[Cf Luke 8:12b (§54)]

[LUKE 10:23, 24]

Καὶ στραφεῖς πρὸς τοὺς
μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν
Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί

οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς
ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν. (§102)

54. THE EXPLANATION OF THE PARABLE OF THE SOILS

MATT 13:18-23

Ἔμεῖς οὖν ἀκούσατε
τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραν-
τος.

MARK 4:13-20

καὶ λέγει αὐτοῖς
Οὐκ οἶδατε
τὴν παραβολὴν ταύτην,

LUKE 8:11-15

ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή.

MATT 13

MARK 4

LUKE 8

19 Παντὸς ἀκούοντος
τὸν λόγον τῆς βασιλείας
καὶ μὴ συνιέντος,
ἔρχεται ὁ πονηρὸς
καὶ ἀρπάζει τὸ ἐσπαρμένον
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ·

οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν
σπαρεῖς.

20 ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη
σπαρεῖς,
οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων
καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς
λαμβάνων αὐτόν·

21 οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν
ἐν ἑαυτῷ
ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν,
γενομένης δὲ θλίψεως
ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον
εὐθὺς σκανδαλίζεται.

22 ὁ δὲ
εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς,
οὗτός ἐστιν
ὁ τὸν λόγον ἀκούων
καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἵματος
καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου

συνπνίγει τὸν λόγον,
καὶ ἄκαρπος γίνεται.

καὶ πῶς πάσας τὰς παρα-
βολὰς γνώσεσθε;

14 Ὁ σπείρων τὸν λόγον
σπείρει.

15 οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρὰ
τὴν ὁδὸν

ὅπου σπείρεται ὁ λόγος,
καὶ ὅταν ἀκούσωσιν

εὐθὺς ἔρχεται ὁ Σατανᾶς
καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν
ἐσπαρμένον εἰς αὐτούς.

[Cf Mark 4:12b (§53)]

16 καὶ οὗτοι εἰσιν ὁμοίως

οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη

σπειρόμενοι,

οἱ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον

εὐθὺς μετὰ χαρᾶς

λαμβάνουσιν αὐτόν,

17 καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν

ἐν ἑαυτοῖς

ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν,

εἴτα γενομένης θλίψεως

ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον

εὐθὺς σκανδαλίζονται.

18 καὶ ἄλλοι εἰσιν οἱ

εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι·

οὗτοι εἰσιν

οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες,

19 καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἵματος

καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου

καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι

εἰσπορευόμεναι

συνπνίγουσιν τὸν λόγον,

καὶ ἄκαρπος γίνεται.

Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ
θεοῦ.

12 οἱ δὲ παρὰ

τὴν ὁδὸν

εἰσιν οἱ ἀκούσαντες,

εἴτα ἔρχεται ὁ διάβολος
καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς
καρδίας αὐτῶν,
ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

13 οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας¹

οἱ ὅταν ἀκούσωσιν

μετὰ χαρᾶς

δέχονται τὸν λόγον,

καὶ ὅτι¹ ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν,

οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν

καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ

ἀφίστανται.

14 τὸ δὲ

εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν,

οὗτοι εἰσιν

οἱ ἀκούσαντες,

καὶ ὑπὸ μεριμνῶν

καὶ πλούτου

καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου

πορευόμενοι

συνπνίγονται

καὶ οὐ τελεοφοροῦσιν.

WH mg; Lk 8:13 τὴν πέτραν | αὐτοῖ

Mk 4:15 εἰς αὐτοὺς with BW min; ἐν αὐτοῖς NCLD etc; ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν DΘ it etc Lk 8:13 τῇ
πέτρᾳ with ABLRWΘ al pler; τὴν πέτραν NDX Or etc

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
23 ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρείς, οὕτως ἐστίν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιείς, ὅς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὃ μὲν ἑκατὸν ὃ δὲ ἐξήκοντα ὃ δὲ τριάκοντα.	20 καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται καὶ καρποφοροῦσιν ἓν τριάκοντα καὶ [ἐν] ἐξή- κοντα καὶ [ἐν]¹ ἑκατόν.	15 τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

55. ON THE USE OF PARABLES

[MATT 5:15]	MARK 4:21-25	LUKE 8:16-18 [+§51]
^aοὐδὲ καλοῦσιν λύχρον καὶ τίθεασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχρίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. (§35)	Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ^aΜήτι ἔρχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην, οὐχ ἵνα ῥέπῃ τὴν λυχρίαν τεθῇ;	^aΟὐδεὶς δὲ λύχρον ἄψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθῃσιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχρίας τίθῃσιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.

Lk 11:33

^a Οὐδεὶς λύχρον ἄψας
εἰς κρύπτῃν τίθῃσιν
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχρίαν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι
τὸ φῶς βλέπωσιν. (§108)

WH mg: Mk 4:20 ἐν . . . [ἐν] . . . [ἐν] 21 MSS ὑπὸ

Lk 8:16 ἐπὶ λυχρίας with ABLWΞ etc; ἐπὶ τὴν λυχρίαν NDX etc; ἐπὶ λυχρίαν Θ — B om ἵνα . . . φῶς

[MATT 10:26b]	MARK 4	LUKE 8
οὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον δ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν δ οὐ γνωσθήσεται. (§73)	22 αὐτοῦ γὰρ ἔστιν¹ κρυπτὸν ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν.	17 αὐτοῦ γὰρ ἔστιν κρυπτὸν δ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον δ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ.
[Cf § 47, p. 74]	23 Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκοῦει ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74] 24 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Βλέπετε τί ἀκούετε.	[Cf § 47, p. 74]
[MATT 7:2b]	ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν καὶ προστεθήσεται ὑμῖν.	[LUKE 6:38b]
καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. (§40)	ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. (§40)	[LUKE 19:26]
[MATT 13:12] [MATT 25:29]	25 ὃς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ.	LUKE 8 [LUKE 19:26] λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν γὰρ παντὶ ἔχῃ, τῷ ἔχοντι δοθήσεται αὐ- τῷ, δοθήσεται.
ὅστις γὰρ τῷ γὰρ ἔχει, ἔχοντι παντὶ δοθήσεται αὐτῷ δοθήσεται	καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει	καὶ ὃς ἂν μὴ ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχῃ, ἔχοντος καὶ ὃ δοκεῖ καὶ ὃ ἔχει ἔχει ἀρθήσεται ἀρθήσεται. ἀπ' αὐτοῦ. (§143) (+§51)
καὶ περισσεύ- καὶ περισσεύ- θήσεται· θήσεται· ὅστις δὲ οὐκ τοῦ δὲ μὴ ἔχει, ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει καὶ ὃ ἔχει	ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.	
ἀρθήσεται ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. ἀπ' αὐτοῦ. (§53) (§167)		

56. THE TARES

MATT 13:24-30

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὡμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 ἐν δὲ τῷ καθεῖδεν τοὺς
ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ

Lk 12:2

αὐτὸν δὲ συγκεκαλυμμένον ἔστιν
δ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτὸν
δ οὐ γνωσθήσεται. (§111)

WH mg: Mk 4:22 γὰρ ἔστιν τι Lk 6:38 μετρηθήσεται

MATT 13

ἀπήλθεν. 26 ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 προσελθόντες δὲ οἱ δούλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς Ἐχθρὸς ἀνθρώπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ αὐτῷ λέγουσιν Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 ὁ δὲ φησιν Οὐ, μὴ ποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσῃτε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον· 30 ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα ἕως¹ τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δέσσατε αὐτά [εἰς] δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον ἱσυνάγετε¹ εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

57. THE SEED GROWING OF ITSELF

MARK 4:26-29

Καὶ ἔλεγεν Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ὡς ἀνθρώπος βάλη τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς 27 καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνεται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. 28 αὐτομάτῃ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτεν στάχυν, εἶτεν ἰπλήρη σῖτον¹ ἐν τῷ στάχυϊ. 29 ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εὐθὺς ¹“ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.”

58. THE MUSTARD SEED

MATT 13:31, 32

“Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων
Ὁμοία ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν

κόκκῳ σινάπεως,
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος
ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·
32 ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν
πάντων τῶν σπερμάτων,

ὅταν δὲ αὐξηθῇ

μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστὶν
καὶ γίνεταί δένδρον,
ὥστε ἐλθεῖν

MARK 4:30-32

Καὶ ἔλεγεν

Πῶς ὁμοιώσωμεν
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ
θῶμεν;

31 ὡς κόκκῳ σινάπεως,
ὃς
ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς,
μικρότερον ὢν
πάντων τῶν σπερμάτων
τῶν ἐπὶ τῆς γῆς—

32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεταί
μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων
καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους,
ὥστε δύνασθαι

[LUKE 13:18, 19]

“Ἐλεγεν οὖν

Τίνι ὁμοία ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ,
καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

19 ὁμοία ἐστὶν
κόκκῳ σινάπεως,
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος
ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,

καὶ ἡύξησεν

καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον,

¹ Joel 3(4):13

MATT 13

1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ”
καὶ “κατασκηνοῖν
ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.”

MARK 4

2“ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνοῖν.”

[LUKE 13]

καὶ 1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκήνωσεν
ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” (§120)

59. THE LEAVEN

MATT 13:33

“Ἄλλην παραβολὴν [ἐλάλη-
σεν αὐτοῖς]:
‘Ὁμοία ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
ζύμῃ,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν
εἰς ἀλεύρου σάτα τρία
ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον.”

[LUKE 13:20, 21]

Καὶ πάλιν εἶπεν

Τίτι ὁμοιώσω
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;
21 ὁμοία ἐστὶν ζύμη,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐκρυψεν
εἰς ἀλεύρου σάτα τρία
ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον. (§120)

60. JESUS' CUSTOM OF SPEAKING IN PARABLES

MATT 13:34, 35

Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ
Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς
ὄχλοις,

καὶ χωρὶς παραβολῆς
οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς·

35 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
διὰ τὸ τοῦ προφήτου λέγοντος

3“Ἄνοιξω ἐν παραβολαῖς
τὸ στόμα μου,
ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ
καταβολῆς.”

MARK 4:33, 34

Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς
πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν
λόγον,

καθὼς ἠδύναντο ἀκοεῖν·

34 χωρὶς δὲ παραβολῆς

οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς,

κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς ἰδίοις μα-
θηταῖς ἐπέλυεν πάντα.

61. THE EXPLANATION OF THE PARABLE OF THE TARES

MATT 13:36-43

Τότε ἀφῆλς τοὺς ὄχλους
ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. Καὶ
προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταί

¹ Dan 4:12, 21 Chald

² Dan 4:12, 21 Chald; Ezek 17:23

³ Ps 78(77):2

WH mg: Mt 13:35 Ἠσαῖον

Mk 4:34 χωρὶς δὲ: καὶ χωρὶς B cop pesh

MATT 13

αὐτοῦ λέγοντες Διασάφησον
 ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζι-
 ζανίων τοῦ ἀγροῦ. 37 ὁ δὲ
 ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁ σπείρων
 τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς
 τοῦ ἀνθρώπου· 38 ὁ δὲ ἀγρός
 ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν
 σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ
 τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια
 εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ,
 39 ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ στείρας
 αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ
 θερισμὸς συντέλεια αἰῶνος ἐσ-
 τιν, οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοι
 εἰσιν. 40 ὥσπερ οὖν συλ-
 λέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ
 κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν
 τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος·
 41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
 θρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ,
 καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασι-
 λείας αὐτοῦ πάντα ¹τὰ
 σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιῶντας
 τὴν ἀνομίαν,”
 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
 εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·
 [Cf §45, p. 70]

42 ^aἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43 Τότε

²οἱ δίκαιοι

ἐκλάμψουσιν” ὥς ὁ ἥλιος
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς
 αὐτῶν.

Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούτω. [Cf §47,
 p. 74]

[Cf §47, p. 74]

[Cf Luke 13:28b below and
 §45, p. 70]

[LUKE 13:28]

^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
 ὅταν ἴδῃσθε¹
 Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ
 καὶ πάντας τοὺς προφῆτας

ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,

ὅμᾱς δὲ ἐκβαλλομένους
 ἔξω. (§121)

[Cf §47, p. 74]

^a Cf §45, p. 71

¹ Zeph 1:3 Heb

² Dan 12:3

62. THE HIDDEN TREASURE

MATT 13:44

Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμ-
μένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὐρὼν
ἄνθρωπος ἐκρυψεν, καὶ ἀπὸ
τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ
πωλεῖ ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει
τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

63. THE PEARL OF GREAT PRICE

MATT 13:45, 46

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν ὅτι ἐμπόρῳ
ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας·
46 εὐρὼν δὲ ἓνα πολύτιμον
μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρα-
κεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἡγό-
ρασεν αὐτόν.

64. THE DRAG NET

MATT 13:47-50

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ
βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν
καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγα-
γούσῃ· 48 ἣν ὅτε ἐπληρώθη
ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγια-
λὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν
τὰ καλὰ εἰς ἄγγην, τὰ δὲ
σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. 49 οὕ-
τως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ
τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ
ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς
πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων
καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·

[Of Luke 13:28b below and
§45, p. 70]

MATT 13

50 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[Cf §45, p. 71]

[Cf Matt 13:43 (§61)]

[LUKE 13:28]

Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ὁψήσθῃ

Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους
ἐξω. (§121)

65. THE UNDERSTANDING AND USE OF PARABLES

MATT 13:51-53 [+§69]

Συνήκατε ταῦτα πάντα;
λέγουσιν αὐτῷ Ναί. 52 ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς Διὰ τοῦτο
πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν
ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκο-
δεσπότῃ ὅστις ἐκβάλλει ἐκ
τοῦ θησανροῦ αὐτοῦ καινὰ
καὶ παλαιά.

53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέ-
λεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παρα-
βολὰς ταύτας, μετήρην ἐκεῖ-
θεν. (+§69)

CHAPTER IX. DEEDS OF POWER ABOUT THE SEA OF GALILEE, AND RETURN
TO NAZARETH, §§66-69

66. THE STILLING OF THE TEMPEST

§24+] MATT 8:18-27

Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄχλον
περὶ αὐτὸν

MARK 4:35-41

§51+] LUKE 8:22-25

Ἐγένετο δὲ
ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον

MATT 8

ἐκέλευσεν

ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

19 Καὶ

προσελθὼν εἰς γραμματεὺς
εἶπεν αὐτῷ
Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι
ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.

20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνώσεις,
ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

21 Ἐτερος δὲ τῶν μαθητῶν

εἶπεν αὐτῷ
Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον
ἀπελθεῖν

καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ

Ἄκολούθει μοι,

καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς
πλοῖον
ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ.

MARK 4

Καὶ λέγει αὐτοῖς
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
ὁψίας γενομένης
Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

36 καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον
παραλαμβάνουσιν αὐτὸν
ὥς ἦν ἐν τῷ
πλοίῳ,

καὶ ἄλλα πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ.

LUKE 8

καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς

Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν
τῆς λίμνης,

[LUKE 9:57-60]

Καὶ

πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ

εἶπεν τις πρὸς αὐτόν

Ἀκολουθήσω σοι

ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.

58 καὶ εἶπεν αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει

ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον

Ἀκολούθει μοι.

ὁ δὲ εἶπεν

Ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθόντι

θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 εἶπεν δὲ αὐτῷ

Ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς,

σύ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν

βασίλειαν τοῦ θεοῦ. (§100)

καὶ ἀνήχθησαν.

23 πλεόντων δὲ αὐτῶν
ἀφύπνωσεν.

MATT 8	MARK 4	LUKE 8
24 καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. 25 καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες Κύριε, σῶσον, ἀπολλύμεθα. 26 καὶ λέγει αὐτοῖς Τί δειλοὶ ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 27 Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες Ποταπὸς ἐστὶν οὗτος ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;	37 καὶ γίνεταὶ λαίλαψ μεγάλη ἀνέμου, καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλον εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἡδὴ γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον. 38 καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα; 39 καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ Σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 40 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί δειλοὶ ἐστε; οὐπω ἔχετε πίστιν; 41 καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούει αὐτῷ;	καὶ κατέβη λαίλαψ 'ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην', καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνευον. 24 προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες 'Ἐπιστάτα ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα· ὁ δὲ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη. 25 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

67. THE GERASENE DEMONiac

MATT 8:28-34 [+§28]	MARK 5:1-20	LUKE 8:26-39
Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν	Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης	Καὶ κατέπλευσαν

WH mg: Lk 8:23 εἰς τὴν λίμνην ἀνέμου

Mk 4:41 ὑπακούει αὐτῷ with BL; αὐτῷ ὑπακούει NCA min; ὑπακούουσιν αὐτῷ AWΘ al pler

MATT 8

εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν

ὑπήντησαν αὐτῷ

δύο δαιμονιζόμενοι

ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι,

χαλεποὶ λίαν

MARK 5

εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασσηνῶν.

2 καὶ ἐξελθόντος αὐτοῦ

ἐκ τοῦ πλοίου

[εὐθύς] ὑπήντησεν αὐτῷ

ἐκ τῶν μνημείων

ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτω,

3 ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν

ἐν τοῖς μνήμασιν,

καὶ οὐδὲ ἀλύσει οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι

4 διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις

πέδαις καὶ ἀλύσεσι δεδέσθαι

καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς

ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντε-

τρίφθαι,

καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν

αὐτὸν δαμάσαι·

5 καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ

ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ

ἐν τοῖς ὅρεσιν ἦν κράζων καὶ

κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.

6 καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν

ἀπὸ μακρόθεν

ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐ-

τόν,

7 καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ

λέγει

Τί ἐμοὶ καὶ σοί,

Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ

τοῦ ὑψίστου;

LUKE 8

εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασσηνῶν,
ἥτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλι-

λαίας.

27 ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ

ἐπὶ τὴν γῆν

ὑπήντησεν

ἄνθρωπος¹

ἐκ τῆς πόλεως

ἔχων δαιμόνια·

καὶ χρόνῳ ἱκανῷ οὐκ ἐνεδύσατο
ἱμάτιον,

καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν

ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.

[Cf v 29b below]

28 ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν

ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ

καὶ φωνῇ μεγάλῃ

εἶπεν

Τί ἐμοὶ καὶ σοί,

Ἰησοῦ υἱὲ [τοῦ θεοῦ]

τοῦ ὑψίστου;

ὥστε μὴ ἰσχύειν τινα

παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.

29 καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν

λέγοντες

Τί ἡμῖν καὶ σοί,

υἱὲ τοῦ θεοῦ;

WH mg: Lk 8:27 ὑπήντησέν [τις] ἄνθρω

Mt 8:28 Γαδαρηνῶν with **N***(Γατ.)BC*Δ(Γαλαδ.) Θ syr sin pesh etc; Γερασσηνῶν it vg sah etc; Γεργεσηνῶν **N**^cEJ.WX cop al pler Mk 5:1 Γερασσηνῶν with **N***BD it vg; Γαδαρηνῶν ACZ pesh al pler; Γεργεσηνῶν LΔΘ 33. syr sin cop etc; Γεργεσηνῶν W 2 εὐθύς; BW 5 it syr sin pesh om — ἐκ τῶν μνημείων: syr sin om 6 αὐτὸν with ABCLΔ etc; αὐτῷ **N**DWΘ al pler Lk 8:26 Γερασσηνῶν with BD it vg sah; Γαδαρηνῶν ARWA syr sin cur pesh al pler; Γεργεσηνῶν **N**LXΘ 33. cop etc 28 τοῦ θεοῦ: DΞ 1.2 it etc om

MATT 8

ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ
βασανίσαι ἡμᾶς;

30 Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν
ἀγέλη χοίρων πολλῶν
βοσκομένη.

31 οἱ δὲ δαίμονες
παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες
Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς,
ἀπόστειλον ἡμᾶς
εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.

32 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὑπάγετε.
οἱ δὲ ἐξελθόντες

ἀπῆλθον εἰς τοὺς χοίρους·
καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν
πᾶσα ἡ ἀγέλη
κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
θάλασσαν,

MARK 5

ὀρκίζω σε τὸν θεόν,
μὴ με βασανίσῃς.
8 ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ
Ἐξελλε
τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον
ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.
[Cf v 4 above]

9 καὶ ἐπηρώτα αὐτόν

Τί ὄνομά σοι;
καὶ λέγει αὐτῷ
Λεγιὼν ὄνομά ἔμοι',
ὅτι πολλοὶ ἐσμεν·

10 καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ
ἵνα μὴ αὐτὰ ἀποστείλῃ
ἐξω τῆς χώρας.

11 Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει
ἀγέλη χοίρων μεγάλη
βοσκομένη·

12 καὶ
παρεκάλεσαν αὐτὸν λέγοντες

Πέμψον ἡμᾶς
εἰς τοὺς χοίρους,
ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσελθωμεν.

13 καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.
καὶ ἐξελθόντα
τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα
εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους,
καὶ ὥρμησεν
ἡ ἀγέλη
κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
θάλασσαν,

LUKE 8

δέομαί σου,
μὴ με βασανίσῃς·
29 ἡ παρῆγγελλεν γὰρ

τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ
ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου.
πολλοῖς γὰρ χρόνοις
συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἔδεσ-
μέυετο
ἀλύσεσιν καὶ πέδαις φυλασ-
σόμενος,
καὶ διαρῆσσαν τὰ δεσμὰ
ἡλαύνετο ἄπο τοῦ δαιμονίου
εἰς τὰς ἐρήμους.

30 ἐπηρώτησεν δὲ αὐτόν
ὁ Ἰησοῦς

Τί σοι ὄνομά ἐστιν;
ὁ δὲ εἶπεν
Λεγιὼν,
ὅτι εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ
εἰς αὐτόν.

31 καὶ παρεκάλουν αὐτόν
ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς
εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

32 Ἦν δὲ ἐκεῖ
ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν
ἡ βοσκομένη ἐν τῷ ὄρει·
καὶ
παρεκάλεσαν αὐτόν

ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς
εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν·

καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

33 ἐξελθόντα δὲ
τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου
εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους,
καὶ ὥρμησεν
ἡ ἀγέλη
κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
λίμνην

MATT 8	MARK 5	LUKE 8
καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. 33 Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζο- μένων.	ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. 14 Καὶ οἱ βόσκοντες αὐτοὺς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστὶν τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, 15 καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. 16 καὶ διηγέσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων. 17 καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν. 18 Καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον παρακάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα μετ' αὐτοῦ ᾗ. 19 καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ	καὶ ἀπεπνίγη. 34 Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγονός ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. 35 ἐξήλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός καὶ ἦλθαν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶραν καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξήλθεν ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας [τοῦ] Ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. 36 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς. 37 καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώ- ρου τῶν Γερασσηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο· αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ὑπέστρεψεν. 38 ἐδεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσεν δὲ αὐτόν λέγων

WH mg: Mt 8:34 τοῦ

Lk 8:37 ἠρώτησεν with **NABOR** etc; ἠρώτησαν DLW verss etc; ἐπαρακάλεσαν Θ — πλοῖον with **NBCLRXG** etc; τὸ πλοῖον ΔWA al pler

	MARK 5	LUKE 8
	Ἔπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς, καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ κύριός σοι πεποίηκεν καὶ ἡλέησέν σε. 20 καὶ ἀπῆλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.	39 Ἐπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα σοι ἐποίησεν ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθεν καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

68. THE RAISING OF JAIRUS' DAUGHTER AND OTHER ACTS OF HEALING

§30+ MATT 9:18-34 [+§70] [Cf Matt 9:1 (§27)]	MARK 5:21-43	LUKE 8:40-56
Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς ἰδοὺ ἄρχων [ἐξ] προσελθὼν¹ προσεκύνει αὐτῷ λέγων ὅτι Ἡ θυγάτηρ μου	Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν συνήχθη ὄχλος πολλὸς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. 22 Καὶ ἔρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγῶγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ 23 καὶ ἱ παρακαλεῖ¹ αὐτὸν πολλὰ λέγων ὅτι Τὸ θυγάτριόν μου [Cf v 42 below]	Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος, ἦσαν γὰρ πάντες προσδο- κῶντες αὐτόν. 41 Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ὃ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ ἰούτος¹ ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρ- χεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτόν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, 42 ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὥς ἑτῶν δώδεκα

WH mg: Mt 9:18 εἰσελθὼν Mk 5:23 παρεκάλει Lk 8:41 αὐτός

Mk 5:23 καὶ παρακαλεῖ with NA²⁸ 33. etc; καὶ παρεκάλει BDW⁴⁰ al pler; παρακαλῶν D 6 it

MATT 9

ἄρτι ἐτελεύτησεν·
ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες
τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν,
καὶ ζήσεται.

19 καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς

ἤκολούθει¹ αὐτῷ
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

20 Καὶ ἰδὼν γυνή
αἰμορροῦσα δώδεκα ἔτη

προσελθοῦσα ὅπισθεν
ἤψατο τοῦ κρασπέδου
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ·

21 ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ
Ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου
αὐτοῦ σωθήσομαι.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς

στραφεὶς

MARK 5

ἐσχάτως ἔχει,
ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς
τὰς χεῖρας αὐτῇ
ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ.

24 καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ.

Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ
ὄχλος πολὺς,
καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

25 καὶ γυνή οὖσα ἐν ῥύσει
αἵματος δώδεκα ἔτη

26 καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ
πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανή-
σασα τὰ παρ' αὐτῆς¹ πάντα
καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ
μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα,
27 ἀκούσασα τὰ περὶ τοῦ
Ἰησοῦ,

ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὅπισθεν
ἤψατο

τοῦ ἱματίου αὐτοῦ·

28 ἔλεγεν γὰρ ὅτι
Ἐὰν ἄψωμαι κἂν τῶν ἱματίων
αὐτοῦ σωθήσομαι.

29 καὶ εὐθὺς ἐξηράνθη ἡ πηγὴ
τοῦ αἵματος αὐτῆς,
καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι
ἵεται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

30 καὶ εὐθὺς ὁ Ἰησοῦς
ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ
τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελ-
θοῦσαν

ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ
ἔλεγεν

Τίς μου ἤψατο τῶν ἱματίων;

31 καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ

LUKE 8

καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκεν.

Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν

οἱ ὄχλοι
συνέπνιγον αὐτόν.

43 καὶ γυνή οὖσα ἐν ῥύσει
αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα,

ἥτις οὐκ ἴσχυσεν ἀπ' οὐδενὸς
θεραπευθῆναι,

44 προσελθοῦσα ὅπισθεν
ἤψατο τοῦ κρασπέδου
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ,

καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις
τοῦ αἵματος αὐτῆς.

[Cf v 46 below]

45 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς
Τίς ὁ ἀψάμενός μου;
ἀρνούμενων δὲ πάντων
εἶπεν ὁ Πέτρος

WH mg: Mt 9:19 ἠκολούθησεν Mk 5:26 ἑαυτῆς

Lk 8:43 ἥτις BD arm syr sin sah; docc pler add ἱατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον 45 Πέτρος with
BΠ syr sin cur sah; XACDLRWΘ etc add καὶ οἱ σὺν αὐτῷ: EXA al pler add καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ

MATT 9

καὶ ἰδὼν αὐτὴν

εἶπεν
Θάρσει, θύγατερ·
ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ
ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

MARK 5

Βλέπεις τὸν ὄχλον

συνθλίβοντά σε,
καὶ λέγεις τίς μου ἤψατο;
32 καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν
τὴν τοῦτο ποιήσασαν.
[Cf v 30 above]

33 ἡ δὲ γυνή

φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα,
εἰδυῖα ὃ γέγονεν αὐτῇ,
ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ
καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν
ἀλήθειαν.

34 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ

Θυγάτηρ,
ἡ πίστις σου σέσωκέν σε·
ὑπάγε εἰς εἰρήνην,
καὶ ἴσθι ὑγιὴς
ἀπὸ τῆς μᾶστιγός σου.

35 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος

ἔρχονται
ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου
λέγοντες ὅτι
Ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν·
τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκα-
λον;

36 ὁ δὲ Ἰησοῦς παρακούσας
τὸν λόγον λαλούμενον
λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ
Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.

37 καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα
μετ' αὐτοῦ συνακολουθήσαι
εἰ μὴ τὸν Πέτρον
καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην

LUKE 8

Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχου
σὶν σε
καὶ ἀποθλίβουσιν.

46 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
Ἡψατό μου τις,
ἐγὼ γὰρ ἔγνωα δύναμιν
ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ.

47 ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνή
ὅτι οὐκ ἔλαθεν
τρέμουσα

ἦλθεν καὶ προσπεσούσα αὐτῷ
δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοί
ἀπήγγειλεν

ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ
καὶ ὥς ἰάθη παραχρῆμα.

48 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ

Θυγάτηρ,
ἡ πίστις σου σέσωκέν σε·
πορεύου εἰς εἰρήνην.

49 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος

ἔρχεται τις
παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου
λέγων ὅτι

Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου,
μηκέτι σκύλλε τὸν διδάσκα-
λον.

50 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας

ἀπεκρίθη αὐτῷ
Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευσον,
καὶ σωθήσεται.

51 ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν
οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν τινα
σὺν αὐτῷ

εἰ μὴ Πέτρον
καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον

Lk 8:45 ἀποθλίβουσιν with NBLΘ 4 min sah cop etc; AO(ri)D(τις μου ἤψατο)RWX al pler add καὶ λέγεις τίς ὁ ἀψάμενός μου Mk 5:36 παρακούσας with NBLWA etc; ἀκούσας ACDΘ it vg al pler

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
	τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. [Cf v 40 below]	καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα.
23 Καὶ ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον	38 καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίον- τας καὶ ἀλαλῶντας πολλά,	52 ἔκλειον δὲ πάντες καὶ ἐκόπ- τοντο αὐτήν.
24 ἔλεγεν Ἐναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει· καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.	39 καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. 40 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.	ὁ δὲ εἶπεν Μὴ κλαίετε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. 53 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. 54 αὐτὸς δὲ
25 ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἡγήθη τὸ κοράσιον.	αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον· 41 καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ Ταλειθὰ κούμ, ὃ ἔστιν μεθερμηνεύμενον Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. 42 καὶ εὐθὺς ἀνέστη τὸ κορά- σιον καὶ περιπάτει, ἦν γὰρ ἑτῶν δώδεκα. [Cf v 43 below]	[Cf v 51b above] κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων Ἡ παῖς, ἔγειρε. 55 καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, [Cf v 42 above] καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. 56 καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός. [Cf v 55 above]

Lk 8:52 οὐ γὰρ with **NSCDLXW** etc; οὐκ AR al pler 54 αὐτὸς δὲ with **NSBDLX** etc; W min add ἐκβαλὼν ἔξω πάντας (W πάντας ἔξω) καί: Θ ἐκβ. π. ἔξω — ἔγειρε with **NSCD** 1. 33. etc; ἐγείρου ARW al pler

MATT 9

26 Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη ἰατρῇ
εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν
τῷ Ἰησοῦ

ἠκολούθησαν ἑξήκοντες καὶ λέγοντες

Ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς υἱὸς Δαυίδ.

28 ἔλθοντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν
προσῆλθαν αὐτῷ οἱ τυφλοί,
καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πιστεύετε ὅτι ἴδυναμαι τοῦτο
ποιῆσαι;

λέγουσιν αὐτῷ Ναί, κύριε.

29 τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτῶν λέγων

Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενη-
θήτω ὑμῖν.

30 καὶ ἠνέψαθησαν αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοί.

Καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς λέγων Ὁρᾶτε μηδεὶς
γινωσκέτω.

31 οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμι-
σαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων
ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ

κωφὸν δαιμονιζόμενον.

33 καὶ
ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου
ἐλάλησεν ὁ κωφός.

καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι
λέγοντες

Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ
Ἰσραὴλ.

[34 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον
Ἐν

τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.]

(+§70) [Cf Matt 12:22-24 (§50)]

MARK 5

[Cf Mark 10:46-52 and paral-
lels (§141)]

[Cf also Mark 8:22-26 (§85)]

[Cf Mark 3:19b-22 and paral-
lels (§50)]

[LUKE 11:14, 15]

Καὶ ἦν ἐκβάλλων
δαίμονιον κωφόν
ἐγένετο δὲ
τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ἐλάλησεν ὁ κωφός.
Καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

15 τινες δὲ αὐτῶν εἶπαν
Ἐν Βεεζεβούλ
τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. (§106)

69. THE REJECTION AT NAZARETH (MATT-MARK)

§65+] MATT 13:54-58 [+ §77]

MARK 6:1-6a

[LUKE 4:16-24]

καὶ ἐλθὼν
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ

ἐδίδασκειν αὐτοὺς
ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,

ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς

καὶ λέγειν
Πόθεν τούτῳ
ἡ σοφία αὕτη

καὶ αἱ δυνάμεις;

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν,
καὶ ἔρχεται
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ,
καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 Καὶ γενομένου σαββάτου
ἤρξατο διδάσκειν
ἐν τῇ συναγωγῇ·

καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες
ἐξεπλήσσοντο

λέγοντες
Πόθεν τούτῳ ταῦτα,
καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα
τούτῳ,
καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται διὰ
τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι;

Καὶ ἦλθεν
εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν ἡ «τεθραμμένος»,

καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων

εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

17 καὶ ἐπέδθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ
προφήτου Ἡσαίου, καὶ ἀνοίξας τὸ
βιβλίον εὗρεν [τὸν] τόπον οὗ ἦν
γεγραμμένον

18 «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ,
οὗ εἵνεκεν ἔχρισέν με εὐαγγελί-
σασθαι πτωχοῖς,
ἀπέσταλκέν με κηρύξαι αἰχμαλώτους
ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν,
ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέ-
σει,

19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκ-
τόν.»

20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς
τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν· καὶ πάντων
οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν
ἀτενίζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ
λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον
πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς
ὠσίν ὑμῶν.

22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ
καὶ θαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις
τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
καὶ ἔλεγον

MATT 13

55 οὐχ οὗτός ἐστιν
ὁ τοῦ τέκνονος υἱός;
οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται
Μαριάμ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
'Ιακώβος καὶ 'Ιωσήφ
καὶ Σίμων καὶ 'Ιούδας;
56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ
πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν;
πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;
57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐ-
τῷ.

ὁ δὲ 'Ιησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος
εἰ μὴ ἐν τῇ ^τ πατρίδι

καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ
δυνάμεις πολλὰς

διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.
(+§77).

MARK 6

3 οὐχ οὗτός ἐστιν
ὁ τέκτων,
ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας
καὶ ἀδελφός
'Ιακώβου καὶ 'Ιωσήτος
καὶ 'Ιούδα καὶ Σίμωνος;
καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ
ὧδε πρὸς ἡμᾶς;
[Cf v 2 above]
καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ 'Ιησοῦς
ὅτι

Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος
εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ
καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι
οὐδεμίαν δύναμιν,
εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπι-
θεῖς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν·

6 καὶ 'εθαύμασεν¹
διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

[LUKE 4]

Οὐχὶ
υἱὸς ἐστιν 'Ιωσήφ οὗτος;

23 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Πάντως
ἐρείτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην
'Ιατρέ, θεράπευσον σεαυτὸν· ὅσα
ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Κα-
φαρναούμ ποιήσον καὶ ὧδε ἐν
τῇ πατρίδι σου.

24 εἶπεν δὲ 'Αμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι
οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν
ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. (§21)

WH mg: Mt 13:57 ἰδιᾱ

Mk 6:6 ἐθαύμαζεν

Mt 13:55 'Ιωσήφ with BC⁵² 33. syr sin cur etc; 'Ιωσής LWΔ pesh etc; 'Ιωάννης NDX etc 57 πατρίδι
with BD⁵² 33 etc; ἰδιᾱ πατ. NZ etc; πατ. αὐτοῦ LWXA etc; ἰδ. πατ. αὐτ. C Mk 6:3 ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς: ὁ τοῦ
τέκνονος υἱὸς καὶ μὴν ἰδ etc — 'Ιωσήτος with BDLΔ⁵² etc; 'Ιωσή ACW pesh al pler; 'Ιωσήφ N ἰd vg etc

CHAPTER X. THE DISCOURSE TO THE TWELVE ON PREACHING THE GOSPEL, §§70-76

70. THE SENDING FORTH OF THE APOSTLES

§68+] MATT 9:35—10:4

^aΚαὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς
τὰς πόλεις πάσας
καὶ τὰς κώμας,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

36 ^bἸδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν ὅτι
ἦσαν ἐσकुλμένοι καὶ ἐριμμένοι
¹“ὥσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα.”

37 τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ
Ὁ μὲν θερисμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι·

MARK 6:6b, 7

^aΚαὶ περιῆγεν
τὰς κώμας κύκλῳ
διδάσκων.

[MARK 6:34]

^bΚαὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολλὸν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ’ αὐτοὺς ὅτι
ἦσαν
¹“ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα,”

καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς
πολλά. (§78)

LUKE 9:1

[LUKE 10:2]
ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
Ὁ μὲν θερисμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι·

Mt 4:23

^a Καὶ περιῆγεν
ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν
ἐν τῷ λαῷ. (§23)

Mk 1:39

^a καὶ ἦλθεν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν
εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν
καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. (§25)

Lk 4:44

^a Καὶ ἦν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς
τῆς Ἰουδαίας. (§25)

Mt 14:14

^b Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν
πολλὸν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ’ αὐτοῖς
καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους
αὐτῶν. (§78)

¹ Num 27:17; Ezek 34:5Mt 9:35 *μαλακίαν* with BCDW syr sin cop etc; *NLXΘ* etc add ἐν τῷ λαῷ

MATT 9

38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ
θερισμοῦ
ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας
εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

MATT 10

1 Καὶ προσκαλεσάμενος
τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ

ἔδωκεν αὐτοῖς
ἐξουσίαν
πνευμάτων ἀκαθάρτων
ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ
καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

2 Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων
τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·

πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος
Πέτρος
καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ,

[Cf v 2 above]

3 Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος,
Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος
ὁ τελώνης,
Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου
καὶ Θαδδαῖος,
4 Σίμων ὁ Καναναῖος

καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης
ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

MARK 6

7 Καὶ προσκαλεῖται
τοὺς δώδεκα,
καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλ-
λειν δύο δύο,
καὶ ἐδίδου αὐτοῖς
ἐξουσίαν
τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων,

[MARK 3:16-19a]

(καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι)
Πέτρον,

[Cf v 18 below]

17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν
τοῦ Ἰακώβου
(καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα)
Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Τίσι Βροντῆς),
18 καὶ Ἀνδρέαν

καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον
καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν

καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου
καὶ Θαδδαῖον
καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον

19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ,
ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. (§34)

[LUKE 10]

δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ
θερισμοῦ
ὅπως ἐργάτας ἐκβάλλῃ
εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. (§100)

LUKE 9

Συνκαλεσάμενος δὲ
τοὺς δώδεκα

ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν¹ καὶ
ἐξουσίαν
ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια

καὶ νόσους θεραπεύειν,

[LUKE 6:14-16]

Σίμωνα δὲ καὶ ὠνόμασεν
Πέτρον
καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
καὶ Ἰάκωβον
καὶ Ἰωάννην

[Cf v 14 above]

15 καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον
καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν

[καὶ] Ἰάκωβον Ἀλφαίου

καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον
Ζηλωτὴν

16 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ
καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ
ὃς ἐγένετο προδότης, (§34)

71. INSTRUCTIONS FOR THE JOURNEY

MATT 10:5-15

Τούτους τοὺς δώδεκα
ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς
παραγγέλλας αὐτοῖς λέγων
Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε,
καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν
μὴ εἰσέλθῃτε· ὁ πορεύεσθε δὲ
μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα
τὰ ἀπολωλὸτα οἴκου Ἰσραήλ.

7 πορευόμενοι δὲ
κηρύσσετε
λέγοντες ὅτι
"Ἦγγικεν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν.
8 ἀσθενούντας θεραπεύετε,
νεκροὺς ἐγείρετε,
λεπροὺς καθαρίζετε,
δαιμόνια ἐκβάλλετε·
δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.
[Of Matt 10:16 (§72)]

9 Μὴ κτήσησθε

[Of v 10 below]

χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον

μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας
ὑμῶν,
10 μὴ πήραν εἰς ὁδὸν
μηδὲ δύο
χιτῶνας

MARK 6:8-11

[Of Mark 6:7 and parallels
(§70)]

[Of Mark 6:12 (§76)]

[Of Mark 1:15 and parallels
(§20)]

[Of Mark 6:13 (§76)]

καὶ παρήγγειλεν
αὐτοῖς
ἵνα μηδὲν αἴρωσιν

εἰς ὁδὸν
εἰ μὴ ῥάβδον μόνον,
μὴ ἄρτον,
μὴ πήραν,

μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,

LUKE 9:2-5

καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς

[LUKE 10:3-12]

ὑπάγετε·

κηρύσσειν

τὴν βασιλείαν [Of vv 9, 11
τοῦ θεοῦ below]
καὶ ἰᾶσθαι, [Of v 9 below]

ἰδοὺ ἀποστέλλω
ὑμᾶς ὡς ἄρνas
ἐν μέσῳ λύκων.

3 καὶ εἶπεν
πρὸς αὐτοὺς
Μηδὲν αἴρετε 4 μὴ βαστάξετε
βαλλάντιον,

εἰς τὴν ὁδόν,
μήτε ῥάβδον

μήτε πήραν μὴ πήραν,
μήτε ἄρτον μὴ ἄργύ-
ριον,

μήτε δύο
χιτῶνας ἔχειν.

Lk 9:2 ἰᾶσθαι with B syr sin cūr; ⲬADL etc add τοὺς ἀσθενεῖς; CWXΘ al pler add τοὺς ἀσθενούντας

MATT 10	MARK 6	LUKE 9 [LUKE 10]
μηδὲ ὑποδήματα	9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ ἵμῃ ἐνδύσασθαι ¹ δύο χιτῶνας. [Cf v 8 above]	μη ὑποδήματα, [Cf v 7 below]
μηδὲ ῥάβδον· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.		καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσασθε.
11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθῃτε,	10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς "Ὅπου ἔαν εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν,	4 καὶ εἰς ἣν ἂν 5 εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέλ- εἰσέλθῃτε οἰκίαν θῇτε, πρῶτον λέγετε
ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· κἀκεῖ μέναιτε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε.	ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε ἐκεῖθεν.	ἐκεῖ μένετε [Cf v 7 below] καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.
12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν· 13 καὶ ἔαν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἄξια, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἔαν δὲ μὴ ἦ ἄξια, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἔφ' ¹ ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.		[LUKE 10] Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. 6 καὶ ἔαν ἐκεῖ ᾗ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. 7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἔσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν, ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. μη μεταβαλινετέ ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. 8 καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,
[Cf v 10 above]		
[Cf v 11 and parallels above]		

WH mg: Mt 10:13 πρὸς Mk 6:9 Μὴ ἐνδύσασθε

Mt 10:13 ἐφ' with NBW etc: πρὸς: CDLXΘ al pler

MATT 10	MARK 6	[LUKE 10]
[Cf v 8 above]		9 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς Ἥγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 11]
[Cf v 7 and parallels above, p. 113]		LUKE 9 [LUKE 10]
14 καὶ ὁς ἂν	11 καὶ ὁς ἂν	5 καὶ ὅσοι ἂν 10 εἰς ἣν δ' ἂν
μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἐξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης	11 καὶ ὁς ἂν τόπος μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν	10 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθῃτε καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς,
ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν	ἐκτινάξατε τὸν χοῦν	ἐξερχόμενοι ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας ἀπὸ τῆς πό- λεως ἐκείνης αὐτῆς εἴπατε
τῶν ποδῶν ὑμῶν.	τὸν ὑποκάτω	τὸν κονιορτὸν 11 Καὶ τὸν κο- νιορτὸν
[Cf Matt 10:18 and parallels (§72)]	τῶν ποδῶν ὑμῶν	ἀπὸ τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν
[Cf v 7 and parallels above, p. 113]	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.	τῶν ποδῶν εἰς τοὺς πόδας ὑμῶν ἀποτινάσσετε ἀπομασσόμεθα ἐπ' αὐτούς. ὑμῖν πλὴν τοῦτο γινώσκετε ὅτι ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 9 above]

WH mg: Mt 10:14 ἐκ

Mt 10:14 τῶν ποδῶν with BDWΘΣ al pler; ἐκ τ. π. NC 33. it vg pesh etc Mk 6:11 τὸν ὑποκάτω:
 D 33. it vg syr sin etc om Lk 9:5 ἀποτινάσσετε with NB 3 min; ἀποτινάξατε ACLWXΘ al pler;
 D ἐκτενάξατε

MATT 10

15 ^aἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον ἔσται
γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρων
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

[LUKE 10]

12 ^aλέγω ὑμῖν

ὅτι Σοδόμοις
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
ἀνεκτότερον ἔσται
ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. (§101)

72. PERSECUTION PREDICTED

MATT 10:16-23

Ἴδού ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων·
γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς Ἰοὶ
ὄφεις¹
καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

17 προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν
ἀνθρώπων·

^bπαραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς
εἰς συνέδρια,
καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
μαστιγώσουσιν ὑμᾶς·
18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ
βασιλεῖς ἀχθήσεσθε
ἕνεκεν ἐμοῦ
^cεἰς μαρτύριον αὐτοῖς
καὶ τοῖς ἔθνεσιν.

[MARK 13:9]

βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς·

^bπαραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς συνέδρια
καὶ εἰς συναγωγὰς
δαρήσεσθε
καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων
σταθήσεσθε
ἕνεκεν ἐμοῦ
^cεἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (§161)

[LUKE 10:3]

ὑπάγετε· ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. (§101)

[LUKE 21:12-19]

πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν
ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ
διώξουσιν,
^bπαραδιδόντες
εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς,
ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ
ἡγεμόνας
ἕνεκεν τοῦ δόματός μου·
13 ^cἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

Mt 11:24

^a πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
γῇ Σοδόμων
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ σοί. (§47)

Mt 24:9a

^b τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς θλίψιν
καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, (§161)

^c Cf Mk 6:11b (§71)

^c Cf Lk 9:5b (§71)

WH mg: Mt 10:16 ὁ ὄφεις

Mt 10:16 ἐν μέσῳ: B εἰς μέσον

ΜΑΤΤ 10

19 ^αὅταν δὲ παραδώσιν ὑμᾶς,

μὴ μεριμνήσητε
πῶς ἢ τί λαλήσητε·
δοθήσεται γὰρ ὑμῖν
ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
τί λαλήσητε·

20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ
οἱ λαλοῦντες
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς
ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

21 ^βπαραδώσει δὲ

ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον
καὶ πατὴρ τέκνον,

καὶ “ἐπанаστήσονται¹ τέκνα
ἐπὶ γονεῖς”
καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

22 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
πάντων
διὰ τὸ ὄνομά μου·

[MARK 13:11–13]

^ακαὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες,

μὴ προμεριμνᾶτε
τί λαλήσητε,
ἀλλ’ ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν
ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
τοῦτο λαλεῖτε,

οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς
οἱ λαλοῦντες
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

12 ^βκαὶ παραδώσει

ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον
καὶ πατὴρ τέκνον,

καὶ “ἐπанаστήσονται τέκνα ἐπὶ
γονεῖς”
καὶ θανατώσουσιν αὐτούς·

13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
πάντων
διὰ τὸ ὄνομά μου.

[LUKE 21]

14 ^αθέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν
μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι,

15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν

στόμα καὶ σοφίαν ἥ οὐ δυνήσονται
ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες¹
οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.

[Cf Luke 12:12a below]

16 ^βπαραδοθήσεσθε δὲ
καὶ ὑπὸ γονέων
καὶ ἀδελφῶν

καὶ συγγενῶν καὶ φίλων,

καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν,
17 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
πάντων
διὰ τὸ ὄνομά μου.

18 καὶ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόληται.

Lk 12:11, 12

^αὍταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ
τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,
μὴ μεριμνήσητε
πῶς [ἢ τί] ἀπολογήσῃθε
ἢ τί εἴπητε·
12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
διδάξει ὑμᾶς
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἃ δεῖ εἰπεῖν. (§111)

Mt 24:9

^βτότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς θλίψιν
καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς,
καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
πάντων τῶν ἐθνῶν
διὰ τὸ ὄνομά μου. (§161)

WH mg: Mt 10:21 ἐπанаστήσεται.

MATT 10

^aὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος
οὗτος σωθήσεται.

23 ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν
τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς
τὴν ἑτέραν· ἀμὴν γὰρ λέγω
ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς
πόλεις [τοῦ] Ἰσραὴλ ἕως
ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

[MARK 13]

^aὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος
οὗτος σωθήσεται. (§161)

[LUKE 21]

19 ^aἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν
κτῆσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. (§161)

73. COURAGE AND FAITH

MATT 10:24-33

Οὐκ ἔστιν μαθητὴς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον
οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον
αὐτοῦ.

25 ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ
ἵνα γένηται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ,
καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.
εἰ ὁ τὸν οἰκοδεσπότην Βεεζε-
βούλ ἐπεκάλεσαν, πόσω μᾶλ-
λον τοὺς οἰκιακοὺς¹ αὐτοῦ.

26 μὴ οὖν φοβηθῇτε αὐτούς·
^bοὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον
ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτὸν
ὃ οὐ γνωσθήσεται.

[Cf Mark 3:22 (§50)]

[LUKE 6:40]

οὐκ ἔστιν μαθητὴς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον,

κατηρτισμένοι δὲ πᾶς
ἔσται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. (§40)

[LUKE 12:2-9]

^bΟὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἔστιν
ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτὸν
ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Mt 24:13

^aὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος
οὗτος σωθήσεται. (§161)

Mk 4:22

^bοὐ γὰρ ἔστιν¹ κρυπτὸν
ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ,
οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον
ἀλλ' ἵνα
ἔλθῃ εἰς φανερὸν. (§55)

Lk 8:17

^bοὐ γὰρ ἔστιν κρυπτὸν
ὃ οὐ φανερόν γενήσεται,
οὐδὲ ἀπόκρυφον
ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ
εἰς φανερὸν ἔλθῃ. (§55)

MATT 10

27 ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἵπατε ἐν τῷ φωτί·
καὶ ὁ εἰς τὸ οὐδὲ ἀκούετε,

κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων.
28 καὶ
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτει-
νόντων τὸ σῶμα
τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων
ἀποκτεῖναι·

φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν
δυνάμενον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γέεννῃ.

29 οὐχὶ δύο στρουθία
ἀσσαρίου πωλεῖται;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐ πωλεῖται ἐπὶ τὴν γῆν
ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.
30 ὁ ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς
πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν.
31 μὴ οὖν φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε
ὑμεῖς.

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσῃ
ἐν ἐμοὶ
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ὁμολογήσω καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

[LUKE 12]

3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἵπατε
ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὁ πρὸς τὸ οὐδὲ ἐλαλήσατε
ἐν τοῖς ταμείοις
κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.
4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτει-
νόντων τὸ σῶμα
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν τι ποιῆσαι.
5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε·
φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι
ἔχοντα ἐξουσίαν

ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·
ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.
6 οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐκ ἔστιν ἐπιληησμένον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
7 ἅλλα καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
πᾶσαι ἡριθμῶνται·
μὴ φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.

8 Λέγω δὲ ὑμῖν,
πᾶς ὅς ἀν ὁμολογήσῃ
ἐν ἐμοὶ
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὁμολογήσῃ ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ·

Lk 21:18

^a καὶ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόλῃται. (§161)

MATT 10

33 ὅστις ἰδὲ ἀρνήσεται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν
ἐμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

[LUKE 12]

9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνήθησεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ. (§111)

74. ON TAKING UP ONE'S CROSS

MATT 10:34-39

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον
βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν·
οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην
ἀλλὰ μάχαιραν.

35 ἦλθον γὰρ διχάσαι
ἄνθρωπον ¹κατὰ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ

καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς
αὐτῆς

καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς
αὐτῆς,”

36 καὶ “ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου
οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.”

37 Ὁ φιλῶν πατέρα

[LUKE 12:51-53]

δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην
δοῦναι ἐν τῇ γῇ;

οὐχί, λέγω ὑμῖν,
ἀλλ’ ἡ διαμερισμὸν.

52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν
πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισμένοι,
τρεῖς ἐπὶ δύο καὶ δύο ἐπὶ τρισίν,
53 διαμερισθήσονται
πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ ¹“υἱὸς ἐπὶ
πατρί,”

μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα
καὶ “θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα,”

πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς
καὶ “νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.”
(§116)

[Cf Mark 13:12 and parallels
(§161)]

[LUKE 14:26, 27]

Εἰ τις ἔρχεται πρὸς με
καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ

Mk 8:38

α ὁ γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι
καὶ ἁμαρτωλῷ,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.
(§87)

Lk 9:26

α ὁ γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους,

τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ
καὶ τοῦ πατρὸς

καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. (§87)

¹ Mic 7:6

MATT 10

ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα
ὑπὲρ ἐμέ

οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
38 ^ακαὶ ὁς οὐ λαμβάνει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.

39 ὁ εὐρὼν
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἀπολέσει αὐτήν,
καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ
ἔνεκεν ἐμοῦ
εὐρήσει αὐτήν.

[LUKE 14]

καὶ τὴν μητέρα

καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα

καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς,
ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.
27 ^αὅστις οὐ βαστάζει
τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ
καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.
(§124)

[LUKE 17:33]

ὁς ἐὰν ζητήσῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι
ἀπολέσει αὐτήν,
ὁς δ' ἂν ἀπολέσει

ζωογονήσῃ αὐτήν. (§133)

75. ON REWARDS

MATT 10:40-42

^βὉ δεχόμενος ὑμᾶς
ἐμὲ δέχεται,

[LUKE 10:16]

^βὉ ἀκούων ὑμῶν
ἐμοῦ ἀκούει,
καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ·

Mt 16:24b, 25

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἕλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ

καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
25 ὁς γὰρ ἐὰν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὁς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν ἐμοῦ
εὐρήσει αὐτήν. (§87)

Mk 8:34b, 35

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἕλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ

καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
35 ὁς γὰρ ἐὰν θέλῃ
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν¹ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὁς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν [ἐμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου
σώσει αὐτήν. (§87)

Lk 9:23b, 24

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι,
ἑαυτὸν ἀπαρνησάσθω¹ ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καθ' ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
24 ὁς γὰρ ἂν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι,
ἀπολέσει αὐτήν·
ὁς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν ἐμοῦ,
οὗτος σώσει αὐτήν. (§87)

Mt 18:5

^β καὶ ὁς ἐὰν
δέξῃται ἓν παιδίον τοιοῦτο
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται. (§92)

Mk 9:37a

^β Ὃς ἂν
[ἔν] τῶν τοιούτων παιδίων δέξῃται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται. (§92)

Lk 9:48b

^β Ὃς ἂν
δέξῃται τοῦτο τὸ παιδίον
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται, (§92)

MATT 10	[MARK 9:41]	[LUKE 10]
^a καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. 41 ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται. 42 καὶ ὃς ἂν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.	^a Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. (§93)	^a ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. (§101)

76. THE DEPARTURE OF JESUS AND THE DISCIPLES

MATT 11:1 [+§47]	MARK 6:12, 13	LUKE 9:6
[Cf Matt 10:7, 8 (§71)] ^b Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώ- δεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. (+§47)	Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν ἵνα μετανοῶσιν, 13 καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξε- βαλλον, καὶ ἡλείφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευνον.	Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

	Mk 9:37b	Lk 9:48c
	^a καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)	^a καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με (§92)
^b Cf Mt 7:28 (§14); 13:53 (§65); 19:1 (§99); 26:1 (§170)		

Mt 10:42 ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν: ἀπόληται ὁ μισθός D it syr sin cop etc

CHAPTER XI. THE CLIMAX OF THE GALILEAN WORK, §§77-80

77. THE DEATH OF JOHN THE BAPTIST

§69+] MATT 14:1-12

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἤκουσεν
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ,

2 καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ
Οὗτός ἐστιν
Ἰωάννης ὁ βαπτιστής·
αὐτὸς ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο
αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν
αὐτῷ.

[Of Matt 16:14 (§86)]

3 Ὁ γὰρ Ἡρώδης

κρατήσας τὸν Ἰωάννην
ἔδησεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο
διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,

MARK 6:14-29

Καὶ ἤκουσεν
ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης,
φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα
αὐτοῦ,

καὶ ἔλεγον ὅτι
[Of Mark 8:28 (§86)]
Ἰωάννης ὁ βαπτίζων
ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο
ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν
αὐτῷ.
15 ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι
Ἡλείας ἐστίν·
ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης
ὡς εἷς τῶν προφητῶν.
16 ἀκούσας δὲ
ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν
Ὁν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην,
οὗτος ἡγέρθη.

17 Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης

ἀποστείλας
ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην
καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ
διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν

LUKE 9:7-9

Ἦκουσεν δὲ
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὰ γινόμενα πάντα,
καὶ διηπόρει
διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινῶν ὅτι
[Of Luke 9:19 (§86)]
Ἰωάννης
ἡγέρθη ἐκ νεκρῶν,

8 ὑπὸ τινῶν δὲ ὅτι
Ἡλείας ἐφάνη,
ἄλλων δὲ ὅτι προφήτης τις
τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

9 εἶπεν δὲ [ὁ] Ἡρώδης
Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα·

τίς δὲ ἐστὶν οὗτος
περὶ οὗ ἀκούω τοιαῦτα;
καὶ ἐξήτει ἰδεῖν αὐτόν.

[LUKE 3:19, 20]

ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης,
ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ

περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν
πονηρῶν ὁ Ἡρώδης,

WH mg: Mk 6:14 λέγεν

Mt 14:3 ἔδησεν with NB 2 it Or; CDWΘ al pler add αὐτὸν — Φιλίππου: D 6 it vg etc om Mk 6:14
ἐλεγον with BD (-σαν) W 2 min 3 it etc; λέγεν NA²⁷CL²⁸ al pler

MATT 14	MARK 6	[LUKE 3]
4 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτῷ Οὐκ ἔξεστιν σοι ἔχειν αὐτήν· 5 καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτείνειν αὐτὴν ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. 6 γενεσίους δὲ γενομένοις τοῦ Ἡρώδου ᾠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρесе τῷ Ἡρώδῃ, 7 ὅθεν μετὰ ὄρκου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἂν αἰτήσεται.	18 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστιν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. 19 ἡ δὲ Ἡρωδιάς ἐνείχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτείνειν, καὶ οὐκ ἠδύνατο· 20 ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἠπόρει, καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν. 21 Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαιροῦ ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίους αὐτοῦ δέλπνον ἐποίησεν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, 22 καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης, ἤρесе τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κορασίῳ Ἀἰτήσόν με ὃ ἂν θέλῃς, καὶ δώσω σοι· 23 καὶ ὤμοσεν αὐτῇ Γ' Ὅτι ἂν με αἰτήσῃς δώσω σοι ἐὼς ἡμίσεος τῆς βασιλείας μου.	20 προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ. (§17)

WH mg: Mk 6:23 ὅτι ὁ ἐάν

Mk 6:22 αὐτοῦ with **ABDLA** etc; αὐτῆς τῆς ACWΘ al pler; τῆς 3 min syr sin etc 2 min etc; ὃ ἐάν **ACLΘ** al pler — με αἰτήσῃς: αἰτήσῃς με A etc; **NHL** 4 it vg cop etc om me

23 ἐάν with BΘ

MATT 14	MARK 6
8 ἡ δὲ προβιβάσθεισα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς	24 καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς Τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπεν Τὴν κεφαλὴν Ἰωάνου τοῦ βαπτίζοντος.
Δός μοι, φησὶν, ὦδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάνου τοῦ βαπτιστοῦ.	25 καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα ῥήτησατο λέγουσα Θέλω ἵνα ἐξαυτῆς δῶς μοι ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάνου τοῦ βαπτιστοῦ.
9 καὶ λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσεν δοθῆναι,	26 καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς ἀνακειμένους οὐκ ἠθέλησεν ἀθετῆσαι αὐτήν·
10 καὶ πέμψας	27 καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέ- ταξεν ἐνέγκαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.
ἀπεκεφάλισεν Ἰωάνην ἐν τῇ φυλακῇ·	28 καὶ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
11 καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς.	ἐπὶ πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.
12 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ πτῶμα καὶ ἔθασαν αὐτόν, καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.	29 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθαν καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.

78. "THE FEEDING OF THE FIVE THOUSAND

MATT 14:13-23a

MARK 6:30-46

LUKE 9:10-17

Καὶ συνάγονται
οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν,

Καὶ ὑποστρέψαντες
οἱ ἀπόστολοι

^a Cf Mt 15:32-39 (§83)^a Cf Mk 8:1-10 (§83)

MATT 14	MARK 6	LUKE 9
	καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν. καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. 31 καὶ λέγει αὐτοῖς Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.	διηγέσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς
'Ακούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν·	32 καὶ ἀπῆλθον ἐν τῷ πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν.	ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαϊδᾶ.
καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ ἰπεξῆ ἀπὸ τῶν πόλεων.	33 καὶ εἶδαν αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἔγνωσαν ¹ πολλοί, καὶ πεξῆ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς. 34 ὁ καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολλὴν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοὺς ὅτι ἦσαν ¹ ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.	11 οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θερα- πείας ἰάτο.
14 ὁ καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολλὴν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐταῖς		
καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώσ- τους αὐτῶν.		

Mt 9:36

^a Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν
ὅτι ἦσαν ἐσकुλμένοι καὶ ἐριμμένοι
¹ὥσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα." (§70)

¹ Num 27:17; Ezek 34:5

WH mg: Mt 14:13 πεσολ

Mk 6:33 ἐπέγνωσαν

Lk 9:10 πόλιν καλουμένην with BLXE 33. etc; κόμην λεγομένην DΘ; τόπον ἔρημον N min pauc it vg syr cu
pesh; τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης A(ἐρ. τόπ.)CWA al pler — Βηθσαϊδᾶ: om N 4 min syr cur

MATT 14

15 Ὁψίας δὲ γενομένης

προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες

"Ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος
καὶ ἡ ὥρα ἥδη παρήλθεν·
ἀπόλυσον¹ τοὺς ὄχλους,
ἵνα ἀπελθόντες εἰς
τὰς κώμας
ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς
βρώματα.

16 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν·
δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.

[Cf v 21 below]

17 οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ

Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ

πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.

18 ὁ δὲ εἶπεν Φέρετέ μοι ὧδε αὐτούς.

19 καὶ ἔκελεύσας τοὺς ὄχλους

ἀνακλιθῆναι

ἐπὶ τοῦ χόρτου,

MARK 6

35 Καὶ ἦδη ὥρας πολλῆς
ἔγενομένης¹προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι

"Ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος,
καὶ ἦδη ὥρα πολλή·

36 ἀπόλυσον αὐτούς,
ἵνα ἀπελθόντες εἰς
τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας
ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς
τί φάγωσιν.

37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς

Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.
καὶ λέγουσιν αὐτῷ

Ἀπελθόντες
ἀγοράσωμεν

δηναρίων διακοσίων ἄρτους
καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν;

[Cf v 44 below]

38 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς
Πόσους ἔχετε ἄρτους;
ὑπάγετε ἴδετε.
καὶ γνόντες λέγουσιν

Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.

39 καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς

ἑστηκέναι¹ πάντας
συμπόσια συμπόσια
ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

LUKE 9

12 Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλι-
νεῖν¹προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα
εἶπαν αὐτῷ

Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον,
ἵνα πορευθέντες εἰς
τὰς κύκλῳ κώμας καὶ ἀγροὺς
καταλύσωσιν καὶ εὕρωσιν
ἐπισιτισμόν,
ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.
13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς

Δότε αὐτοῖς φαγεῖν ὑμεῖς¹.
οἱ δὲ εἶπαν
Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεον ἢ
ἅρτοι πέντε¹ καὶ ἰχθύες δύο,
εἰ μή τι πορευθέντες ἡμεῖς
ἀγοράσωμεν
εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον
βρώματα.

14 ἦσαν γὰρ ὥσει ἄνδρες
πεντακισχίλιοι.εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς
αὐτοῦ

Κατακλίνατε αὐτοὺς
κλισίας ὥσει ἀνὰ πεντήκοντα.

WH mg: Mt 14:15 παρήλθεν ἡδη· ἀπόλυσον οὖν 19 ἐκέλευσεν τοὺς . . . χόρτου καὶ λαβὼν Mk 6:35 γενο-
μένης 39 ἀνακλῖναι Lk 9:13 ὑμεῖς φαγεῖν | πέντε ἄρτοι

Mt 14:16 Ἰησοῦς with BCLWXΘ etc; ND syr cur pesh etc om Lk 9:13 φαγεῖν ὑμεῖς with B 2 it;
ὁμοῖς φαγεῖν NACDLRWXΘ etc 14 ὥσει² with NBCDLR etc; AWWΔΘ al pler om: Θ ἀνὰ ἑκατὸν καὶ

MATT 14	MARK 6	LUKE 9
λαβών¹ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. 20 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. 21 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὥσει πεντακισχίλιοι ἄχωρις γυναικῶν καὶ παιδίων. 22 Καὶ [εὐθέως] ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. 23 καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.	40 καὶ ἀνέπεσαν πρᾶσαι πρᾶσαι κατὰ ἑκατὸν καὶ κατὰ πεν- τήκοντα. 41 καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἔδιδου τοῖς μαθηταῖς ἵνα παρατιθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πάσιν. 42 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν· 43 καὶ ἦσαν κλάσματα δώδεκα κοφίνων πληρώματα καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. 44 καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι ἄνδρες. 45 Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύει τὸν ὄχλον. 46 καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.	15 καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ κατέκλιναν ἅπαντας¹. 16 λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν καὶ ἔδιδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ. 17 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα. [Cf v 14 above]

^a Cf Mt 15:38b (§83)

WH mg: Mt 14:22 τὸ Lk 9:15 πάντας

Mt 14:19 λαβὼν with BLΘ al pler; καὶ λαβὼν NC*W etc; ἔδωκεν D 22 εὐθέως with BDWΘ it vg al pler; ἔδωκεν etc om — μαθητὰς with NC DLW al pler; BXΘ it cop etc add αὐτοῦ — πλοῖον with B2 min etc; τὸ πλ. NC DLW XΘ al pler Mk 6:43 κλάσματα with BLΔ 28; κλασμάτων NADWΘ al pler — κοφίνων with NB 6 min; κοφίνους ADLWΔΘ al pler — πληρώματα with NBLΔ 6 min; πλήρεις ADΘ al pler

79. THE WALKING ON THE SEA

MATT 14:23b-36

ὁψίας δὲ γενομένης
μόνος ἦν ἐκεῖ.

24 Τὸ δὲ πλοῖον ἦδη
ἵσταδιους πολλοὺς ἀπὸ τῆς γῆς
ἀπέειχεν¹,

βασανίζ'μενον

ὑπὸ τῶν κυμάτων,
ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

25 Τετάρτη δὲ φυλακῇ τῆς
νυκτὸς
ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς
περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

26 οἱ δὲ μαθηταὶ ἰδόντες αὐτὸν
ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπα-
τοῦντα
ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι
Φάντασμά ἐστιν,
καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

27 εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν [ὁ
Ἰησοῦς]
αὐτοῖς λέγων
Θαρσείτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φο-
βεῖσθε.

28 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ Κύριε, εἰ σὺ εἶ,
κέλευσόν με ἔλθειν πρὸς σέ
ἐπὶ τὰ ὕδατα· 29 ὁ δὲ εἶπεν
Ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ
πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν
ἐπὶ τὰ ὕδατα [καὶ ἦλθεν]

MARK 6:47-56

καὶ ὁψίας γενομένης

ἦν τὸ πλοῖον
ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης,

καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.
48 καὶ ἰδὼν αὐτοὺς·

βασανιζομένους
ἐν τῷ ἐλαύνειν,
ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος
αὐτοῖς,

περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς
νυκτὸς
ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς
περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης·
καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς.

49 οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν
ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπα-
τοῦντα
ἔδοξαν ὅτι
φάντασμά ἐστιν
καὶ ἀνέκραξαν,
50 πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν
καὶ ἐταράχθησαν.

ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν

μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς
Θαρσείτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φο-
βεῖσθε.

WH mg: Mt 14:24 μέσον τῆς θαλάσσης ἦν 29 ἐλθεῖν

Mt 14:24 σταδ. πολ. ἀπὸ τῆς γῆς ἀπέειχεν with B 4 min syr cur pesh cop etc; ἀπείχεν ἀπὸ τῆς γῆς σταδ. ἑκατὸν θ; μέσον τῆς θαλάσσης ἦν NCLWX it vg al pler; ἦν εἰς μέσον τῆς θαλάσσης D 26 οἱ δὲ μαθ. ἰδόντες αὐτὸν with BD 4 min; καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ CLWX al pler; ἰδόντες δὲ αὐτὸν S*Θ it vg 27 ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς with S*B 131.; αὐτοῖς ὁ Ἰησ. CLWXΘ al pler; αὐτοῖς ND syr cur cop etc

MATT 14

πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων Κύριε, σῶσόν με. 31 εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ Ὁλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

32 καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες Ἄληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθαν ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γεννησαρέτ.

35 καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ

πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,

36 καὶ παρεκάλουν [αὐτὸν] ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο διεσώθησαν.

MARK 6

51 καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

καὶ λίαν ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, [Οἱ Mark 15:39 (§178)]

52 οὐ γὰρ συνήκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδία πεπωρωμένη.

53 Καὶ διαπεράσαντες ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον εἰς Γεννησαρέτ καὶ προσωρμίσθησαν.

54 καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγνόντες αὐτὸν

55 περιέδραμον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάτοις

τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν

ὅπου ἤκουον ὅτι ἔστιν.

56 καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγροὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενούντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἀν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἤψαντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.

80. EATING WITH UNWASHEN HANDS

MATT 15:1-20

Τότε προσέρχονται
τῷ Ἰησοῦ
ἀπὸ Ἱεροσολύμων
Φαρισαῖοι
καὶ γραμματεῖς

λέγοντες

2 Διὰ τί
οἱ μαθηταί σου παραβαίνουνσιν

τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων;

οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας
ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.

3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
[Cf vv 7-9 below]

MARK 7:1-23

Καὶ συνάγονται
πρὸς αὐτὸν

οἱ Φαρισαῖοι
καὶ τινες τῶν γραμματέων
ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων
2 καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς χερσίν,
τοῦτ' ἐστὶν ἀνίπτοις, ἐσθί-
ουσιν τοὺς ἄρτους.— 3 οἱ
γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες
οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμῇ
νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθί-
ουσιν, κρατοῦντες τὴν παρά-
δοσιν τῶν πρεσβυτέρων, 4 καὶ
ἀπ' ἀγορᾶς ἐὰν μὴ ῥαντίσων-
ται¹ οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα
πολλὰ ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρα-
τεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ
ξεστῶν καὶ χαλκίων.—

5 καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ
Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς
Διὰ τί
οὐ περιπατοῦσιν οἱ μαθηταί σου
κατὰ

τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων,

ἀλλὰ κοιναῖς χερσίν
ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον;

6 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
Καλῶς ἐπροφήτευσεν Ἡσαίας
περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν,
ὡς γέγραπται ὅτι

1¹ "Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλε-
σιν με τιμᾷ,
ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω
ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ·

¹ Isa 29:13

WH mg: Mk 7:4 βαπτίζονται

6 Ὁ λαὸς οὗτος

MATT 15

Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;

4 ὁ γὰρ θεὸς εἶπεν

1“Τίμα τὸν πατέρα

καὶ τὴν μητέρα,”

καὶ 2“Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ
μητέρα θανάτῳ τελευτάτω.”

5 ὑμεῖς δὲ λέγετε

“Ὁς ἂν εἴπῃ

τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ

Δῶρον

ὁ ἂν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇθῃς,

οὐ μὴ τιμῇσιν τὸν πατέρα
αὐτοῦ·

6 καὶ ἡκυρώσατε

τὸν λόγον τοῦ θεοῦ

διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

7 ὑποκριταί,

καλῶς ἐπροφήτευσεν

περὶ ὑμῶν Ἡσαίας λέγων

8 3“Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεί-

λεσίν με τιμᾷ,

ἢ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω
ἀπέχει ἀπ’ ἐμοῦ·

9 μάτην δὲ σέβονται με,

διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων.”

MARK 7

7 μάτην δὲ σέβονται με,
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων”

8 ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ
θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν
τῶν ἀνθρώπων.

9 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς

Καλῶς ἀθετεῖτε

τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ,

ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν
τηρήσητε·

10 Μωσῆς γὰρ εἶπεν

1“Τίμα τὸν πατέρα σου

καὶ τὴν μητέρα σου,”

καὶ 2“Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ
μητέρα θανάτῳ τελευτάτω.”

11 ὑμεῖς δὲ λέγετε

Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος

τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ

Κορβάν, ὁ ἐστὶν Δῶρον,

ὁ ἂν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇθῃς,

12 οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν
ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ,

13 ἀκυροῦντες

τὸν λόγον τοῦ θεοῦ

τῇ παραδόσει ὑμῶν

ἢ παρεδώκατε·

καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ
ποιεῖτε.

[Cf vv 6, 7 above]

¹ Ex 20:12; Deut 5:16

² Ex 21:17

³ Isa 29:13

WH mg: Mt 15:6 νόμον

Mt 15:5 αὐτοῦ with SBD syr cur; add ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ CLWXΘ (om αὐτοῦ²) al pler

ΜΑΤΤ 15

10 Καὶ προσκαλεσάμενος

τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς
'Ακούετε καὶ συνίετε'

11 οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ
στόμα

κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον,
ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ
στόματος
τοῦτο κοινοῖ
τὸν ἄνθρωπον.

12 Τότε προσελθόντες οἱ
μαθηταὶ λέγουσιν αὐτῷ Οἶδας
ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες
τὸν λόγον ἐσκανδαλισθησαν;
13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
Πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν
ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκρι-
ζωθήσεται. 14 ἄφετε αὐ-
τοὺς· Ἰτυφλοὶ εἰσιν ὁδηγοί·

τυφλὸς δὲ
τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,
ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
πεσοῦνται.

15 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ
Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολήν.
16 ὁ δὲ εἶπεν Ἀκμὴν
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;
17 οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ
εἰσπορευόμενον
εἰς τὸ στόμα

MARK 7

14 Καὶ προσκαλεσάμενος
πάλιν

τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς
'Ακούσατέ μου πάντες καὶ
σύνετε.

15 οὐδὲν ἔστιν ἔξωθεν τοῦ
ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς
αὐτὸν

ὃ δύναται κοινῶσαι αὐτόν·
ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου
ἐκπορευόμενά
ἐστὶν τὰ κοινούντα
τὸν ἄνθρωπον.

17 Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον
ἀπὸ τοῦ ὄχλου,
ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ

τὴν παραβολήν.

18 καὶ λέγει αὐτοῖς Οὕτως
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;
οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν
εἰσπορευόμενον

εἰς τὸν ἄνθρωπον
οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι,
19 ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐ-
τοῦ εἰς τὴν καρδίαν

[LUKE 6:39]

Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς
Μήτι δύναται τυφλὸς
τυφλὸν ὁδηγεῖν;
οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ἐμπεσοῦνται; (§40)

WH mg: Mt 15:14 ὁδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ [τυφλῶν]

Mk 7:16 om with **NBLA** 2 min cop; add εἰ τις ἔχει ὥτα ἀκούειν ἀκούετω (=4:23) ADWXΘ it vg al pler

MATT 15	MARK 7
εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;	ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν; καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται; —καθαρίζων πάντα τὰ βρώ- ματα.
18 τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κάκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.	20 ἔλεγεν δὲ ὅτι Τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευ- όμενον
19 ἐκ γὰρ τῆς καρδίας	ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον·
ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί,	21 ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται,
φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί,	πορνεῖαι, κλοπαί, φόνοι, μοιχεῖαι,
ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.	22 πλεονεξίαι, πονηρίαι, δό- λος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός,
20 ταῦτά ἐστιν	βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη·
τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.	23 πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

CHAPTER XII. THE SYROPHOENICIAN JOURNEY, §§81, 82

81. THE SYROPHOENICIAN WOMAN

MATT 15:21-28	MARK 7:24-30
Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.	Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρια Τύρου [καὶ Σιδῶνος].

Mk 7:19 ἐκπορεύεται: ἐκβάλλεται N 5 min syr sin; ἐξέρχεται D; χωρεῖ W 24 καὶ Σιδῶνος with NABX
al pler; DLWΔΘ 5 it syr sin etc om

MATT 15

22 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χανααῖα
ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων
ἐξελοῦσα ἔκραξεν¹ λέγουσα
Ἐλέησόν με, κύριε Ἰυῖς¹
Δαυεὶδ·

ἡ θυγάτηρ μου κακῶς
δαιμονίζεται.

23 ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ
λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουν αὐτὸν
λέγοντες Ἀπόλυσον αὐτήν,
ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν.

24 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
ᾠΟὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ
εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα
οἴκου Ἰσραήλ.

25 ἡ δὲ ἔλθοῦσα προσεκύνη
αὐτῷ

λέγουσα
Κύριε, βοήθει μοι.

26 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν
τὸν ἄρτον τῶν τέκνων
καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

27 ἡ δὲ εἶπεν
Ναί, κύριε,
καὶ [γάρ] τὰ κυνάρια

MARK 7

Καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα
ἤθελεν γινῶναι, καὶ οὐκ ἤδυ-
νέσθη λαβεῖν·

25 ἀλλ' εὐθὺς ἀκούσασα γυνή
περὶ αὐτοῦ,

[Of Mark 10:47b (§141)]

ἣς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς
πνεῦμα ἀκάθαρτον,

ἐλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς
πόδας αὐτοῦ·

26 ἡ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς,
Ἰσυροφουνίκισσα¹ τῷ γένει·
καὶ ἠρώτα αὐτὸν
ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς
θυγατρὸς αὐτῆς.

27 καὶ ἔλεγεν αὐτῇ
Ἄφες πρώτον χορτασθῆναι τὰ
τέκνα,

οὐ γάρ ἐστιν καλὸν λαβεῖν
τὸν ἄρτον τῶν τέκνων
καὶ τοῖς κυναρίοις βαλεῖν.
ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ

28 Ναί, κύριε,
καὶ τὰ κυνάρια
ὑποκάτω τῆς τραπέζης

Mt 10:6

^a πορεύεσθε δὲ μᾶλλον
πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα
οἴκου Ἰσραήλ. (§71)

WH mg: Mt 15:22 ἔκραξεν | υἱὲ Mk 7:26 Σύρα Φοινίκισσα

Mt 15:27 γάρ: om B 1 it syr sin pesh etc
καὶ D 3 it; καὶ γάρ ALX it vg al pler

Mk 7:28 καὶ² with NBWΔΘ min pauc pesh etc; ἀλλὰ

MATT 15

ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων
τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τρα-
πέζης

τῶν κυρίων αὐτῶν.

28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῇ

᾿Ω γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις·
γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.

καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ
τῆς ὥρας ἐκείνης.

MARK 7

ἐσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψυχίων

τῶν παιδίων.

29 καὶ εἶπεν αὐτῇ

Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε,
ἐξεληλυθεν ἐκ τῆς θυγατρὸς σου
τὸ δαιμόνιον.

30 καὶ ἀπελθούσα εἰς τὸν οἶκον
αὐτῆς εὔρεν

τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ
τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον
ἐξεληλυθός.

82. THE RETURN TO THE SEA OF GALILEE

MATT 15:29-31

Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ
Ἰησοῦς

ἦλθεν παρὰ

τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας,

καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκά-
θητο ἐκεῖ.

30 καὶ προσῆλθον αὐτῷ
ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ'
ἐαυτῶν

ἰχωλοὺς, κυλλοὺς, τυφλοὺς,
κωφοὺς,¹ καὶ ἑτέρους πολλοὺς,
καὶ ἔριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς
πόδας αὐτοῦ,

καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς·

MARK 7:31-37

Καὶ πάλιν ἐξελθὼν

ἐκ τῶν ὀρίων Τύρου

ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς

τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας

ἀνὰ μέσον τῶν ὀρίων Δεκαπό-
λεως.

32 Καὶ φέρουσιν αὐτῷ

κωφὸν καὶ μογιλάλον,

καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα
ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.

33 καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν
ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν
ἐβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ
εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ καὶ πτύσας
ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ,

34 καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν

MATT 15

31 ὥστε¹ τὸν ὄχλον¹
θαυμάσαι

βλέποντας κωφούς¹ λαλοῦντας¹

¹ καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας
καὶ τυφλοὺς βλέποντας¹
καὶ ἑδόξεσαν¹ τὸν θεὸν
Ἰσραήλ.

MARK 7

οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει
αὐτῷ Ἐφφαθά, ὃ ἐστὶν Δια-
νοίχθητι· 35 καὶ ἠνοίγησαν
αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ
δεσμός τῆς γλώσσης αὐτοῦ,
καὶ ἐλάλει ὀρθῶς· 36 καὶ
διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ
λέγωσιν· ὅσον δὲ αὐτοῖς διε-
στέλλετο, αὐτοὶ μᾶλλον πε-
ρισσότερον ἐκήρυσσον.

37 καὶ
ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήρουντο
λέγοντες Καλῶς πάντα πε-
ποίηκεν,
¹ καὶ τοὺς κωφούς ποιεῖ ἀκούειν
καὶ ἀλάλους λαλεῖν.

CHAPTER XIII. EVENTS AROUND THE SEA OF GALILEE, §§83-85

83. "THE FEEDING OF THE FOUR THOUSAND

MATT 15:32-39

Ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσκαλεσάμενος
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν
Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
ὄχλον,
ὅτι [ἤδη] ἡμέραι τρεῖς
προσμένουσίν μοι καὶ

MARK 8:1-10

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος
καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν,

προσκαλεσάμενος
τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς
2 Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
ὄχλον
ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς¹
¹προσμένουσίν μοι¹ καὶ

^a Cf Mt 14:13-23a (§78)

^a Cf Mk 6:30-46 (§78)

^a Cf Lk 9:10-17 (§78)

WH mg: Mt 15:31 τοὺς ὄχλους | ἀκούοντας | κυλλοὺς ὑγιεῖς | ἐδόξαζον Mk 7:37 ὥς 8:2 ἡμέραις
τριῶν | προσμένουσιν

Mt 15:31 λαλοῦντας: ἀκούοντας B 3 min; ἀκούοντας, ἀλάλους λαλοῦντας min pau; ἀκούοντας καὶ λαλοῦντας Σ
32 ἡδη: om B syr sin etc Mk 8:1 μαθητὰς with NDLA it vg etc; αὐτοῦ add ABWXΘ syr sin pesh al
pler 2 ἡμέραι τρεῖς with SALWXΘ al pler: ἡμέραις τρισὶ B: ἡμέρας τρεῖς Δ etc — μοι: om B etc

MATT 15

οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν·
καὶ ἀπολύσαι αὐτοὺς
νήστεις οὐ θέλω, μή ποτε
ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

33 καὶ λέγουσιν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ
Πόθεν ἡμῖν
ἐν ἐρημίᾳ
ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε χορτάσαι

ὄχλον τοσοῦτον;
34 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πόσους ἄρτους ἔχετε;
οἱ δὲ εἶπαν Ἑπτὰ,
καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

35 καὶ παραγγέλλας τῷ ὄχλῳ
ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν
36 ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ
εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ
ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς

οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

37 καὶ ἔφαγον πάντες
καὶ ἐχορτάσθησαν,
καὶ τὸ περισσεῖον τῶν κλασ-
μάτων ἦραν
ἑπτὰ σφυρίδας πλήρεις.
38 οἱ δὲ ἐσθιοντες ἦσαν
τ^τ τετρακισχίλιοι ἄνδρες
α^α χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων¹.

MARK 8

οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν·
3 καὶ ἂν ἀπολύσω αὐτοὺς
νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν,
ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ·
καὶ τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν
εἰσίν.

4 καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι
Πόθεν τούτους δυνήσεται τις
ᾧδε
χορτάσαι ἄρτων
ἐπ' ἐρημίας;

5 καὶ ἡρώτα αὐτοὺς
Πόσους ἔχετε ἄρτους;
οἱ δὲ εἶπαν Ἑπτὰ.

6 καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ
ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς·
καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους

εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ
ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
ἵνα παρατιθῶσιν

καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
7 καὶ εἶχαν ἰχθύδια ὀλίγα·
καὶ εὐλογήσας αὐτὰ εἶπεν καὶ
ταῦτα παρατιθέναι.

8 καὶ ἔφαγον
καὶ ἐχορτάσθησαν,
καὶ ἦραν περισσεύματα κλασ-
μάτων
ἑπτὰ σφυρίδας.
9 ἦσαν δὲ
ὡς τετρακισχίλιοι.

^a Cf Mt 14:21b (§78)

WH mg: Mt 15:38 ὡς | παιδίων καὶ γυναικῶν

Mt 15:38 τετρακισχίλιοι: ὡς τετρακισχίλιοι BΘ min etc

MATT 15	MARK 8	
39 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγαδάν.	καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς. 10 Καὶ εὐθὺς ἔμβας ὧς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.	
84. DEMANDING A SIGN FROM HEAVEN		
MATT 16:1-12	MARK 8:11-21	
Καὶ προσελθόντες [οἱ] Φαρισαῖοι καὶ Σαδδου- καῖοι πειράζοντες ἔπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδείξαι αὐτοῖς. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς [Ὁ]ψίας γενομένης λέγετε Εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· 3 καὶ πρωὶ Σήμερον χειμῶν, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. τοὺς μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε.]	Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. 12 καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει	[LUKE 12:54-56] Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις Ὅταν ἴδῃτε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν, εὐθὺς λέγετε ὅτι Ὁμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως· 55 καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. 56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν καιρὸν δὲ τοῦτον πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν; (§117)

WH mg: Mt 16:1 ἐπηρώτων

Mk 8:10 αὐτὸς

Mt 16:1 οἱ: om min pauc Or 2, 3 Ὁψίας . . . δύνασθε with CDLW (om ὁ οὐρανός· . . . πυρράζει γὰρ) ӨΣ it vg pesh cop al pler; NBX min syr sin cur etc om

ΜΑΤΤ 16 [ΜΑΤΤ 12:39b]	MARK 8	[LUKE 11:29b]
4 Γενεὰ πον- Γενεὰ πονηρά ηρά καὶ μοιχαλὶς καὶ μοιχαλὶς σημείων ἐπι- σημείων ἐπι- ζητεῖ, ζητεῖ, καὶ σημείων καὶ σημείων οὐ δοθήσεται οὐ δοθήσεται αὐτῇ αὐτῇ εἰ μὴ τὸ εἰ μὴ τὸ σημείον Ἰωνᾶ. σημείον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. (§50) καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν.	Τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημείων; ἀμὴν λέγω, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημείων. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς πάλιν ἐμβὰς ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.	Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρά ἐστίν σημείον ζητεῖ, καὶ σημείον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημείον Ἰωνᾶ. (§107)
5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν¹.	14 Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.	
6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς 'Ορᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης	15 καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων 'Ορᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης	[LUKE 12:1b] ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων. (§111)
τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. 7 οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες ὅτι Ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.	τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. 16 καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλ- λήλους ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχουσιν.	
8 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; 9 οὐπω νοεῖτε,	17 καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὐπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε;	

WH mg: Mt 16:5 λαβεῖν ἄρτους

Mk 8:12 ὑμῖν

Mt 16:4 σημ. ἐπιζητεῖ: B σημ. αἰτεῖ: D ζητεῖ σημείων: Θ σημείον ζητεῖ
NACDWXΘ 6 it syr sin al pler add ὁ Ἰησοῦς

Mk 8:17 γνοὺς with BA cop etc;

MATT 16

οὐδὲ μνημονεύετε
τοὺς πέντε ἄρτους
τῶν πεντακισχιλίων
καὶ πόσους κοφίνους
ἐλάβετε;

10 οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
τῶν τετρακισχιλίων
καὶ πόσας σφυρίδας ἐλάβετε;

11 πῶς οὐ νοεῖτε
ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν;
προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης
τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων.

12 τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ
εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς
ζύμης [τῶν ἄρτων] ἀλλὰ ἀπὸ
τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων.

MARK 8

πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρ-
δίαν ὑμῶν;

18 ¹“ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ
βλέπετε

καὶ ὧτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε;”

19 καὶ οὐ μνημονεύετε ὅτε
τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα

εἰς τοὺς πεντακισχιλίους,
πόσους κοφίνους

κλασμάτων πλήρεις ἦρατε;
λέγουσιν αὐτῷ Δώδεκα.

20 ὅτε ¹ τοὺς ἑπτὰ
εἰς τοὺς τετρακισχιλίους,
πόσων σφυρίδων πληρώματα
κλασμάτων ἦρατε;

καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἑπτὰ.

21 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς

Οὕτω συνίετε;

[Cf v 15 above]

[Cf Luke 12:1b above]

[Cf Luke 12:1b above]

85. THE BLIND MAN OF BETHSAIDA

MARK 8:22-26

Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαιδάν. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν
ἵνα αὐτοῦ ἄψηται. 23 καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἔξω τῆς
κώμης, καὶ πύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθείς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα ἑαυτὸν Εἴ
τι βλέπεις;¹ 24 καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ
περιπατοῦντας. 25 εἰτα πάλιν ἔθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεψεν,
καὶ ἀπεκατέστη, καὶ ἐνέβλεπεν Ἱηλαυγῶς¹ ἅπαντα. 26 καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς οἶκον
αὐτοῦ λέγων Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσελθῆς.

¹ Jer 5:21; Ezek 12:2

WH mg: Mk 8:20 καὶ 23 αὐτὸν εἰ τι βλέπει. 25 ὁηλαυγῶς

Mk 8:19 πόσους with ABLWX al pler; καὶ πόσους NCDMΔΘ etc 21 οὕτω with NCLΔ etc; πῶς οὕτω
ADWXΘ it pesh etc; πῶς οὐ B min 3 it cop etc; πῶς οὐν οὕτω min pauc etc — συνίετε: B νοεῖτε: D συννοεῖτε

CHAPTER XIV. JOURNEY TO CAESAREA PHILIPPI, §§86-91

86. PETER'S CONFESSION

MATT 16:13-20

MARK 8:27-30

LUKE 9:18-21

Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς

Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι
αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ
μόνας

εἰς τὰ μέρη
Καισαρίας τῆς Φιλιππου
ἡρώτα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
λέγων
Τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;
14 οἱ δὲ εἶπαν
Οἱ μὲν
Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
ἄλλοι δὲ Ἡλείαν,
ἕτεροι δὲ Ἱερεμίαν ἢ
ἓνα τῶν προφητῶν.

καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
εἰς τὰς κώμας
Καισαρίας τῆς Φιλιππου·
καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
λέγων αὐτοῖς
Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι;
28 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες
ὅτι
Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
καὶ ἄλλοι Ἡλείαν,
ἄλλοι δὲ ὅτι
εἰς τῶν προφητῶν.

Ἰσυνῆσαν¹ αὐτῷ οἱ μαθηταί,

καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς

λέγων

Τίνα με οἱ ὄχλοι λέγουσιν
εἶναι;

19 οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν,

Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,

ἄλλοι δὲ Ἡλείαν,

ἄλλοι δὲ ὅτι

προφήτης τις τῶν ἀρχαίων
ἀνέστη.

20 εἶπεν δὲ αὐτοῖς

Ἵμεις δὲ τίνα με λέγετε εἶναι

Πέτρος δὲ ἀποκριθεὶς

εἶπεν

Τὸν χριστὸν

τοῦ θεοῦ.

15 λέγει αὐτοῖς
Ἵμεις δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
16 ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος
εἶπεν
Σὺ εἶ ὁ χριστὸς
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.
17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῷ Μακάριος εἶ,
Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ
αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι
ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν [τοῖς]
οὐρανοῖς· 18 καὶ γὰρ δέ σοι
λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ
ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω
μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι
ᾧδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς·
19 δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς
βασιλείας τῶν οὐρανῶν,

29 καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτοὺς
Ἵμεις δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος
λέγει αὐτῷ
Σὺ εἶ ὁ χριστός.

WH mg: Lk 9:18 συνήντησαν

Mt 16:13 τίνα with NB vg cop etc; CDLWXΘ it syr sin cur al pler add με (CW after λέγουσιν)

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
²καὶ ὁ ἐὰν δῃσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρα- νοῖς, καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρα- νοῖς. 20 Τότε ἑπετίμησεν¹ τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδενὶ εἰπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ χριστός.	30 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ.	21 ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν τούτου,

87. JESUS FORETELLS HIS DEATH

MATT 16:21-28	MARK 8:31-9:1	LUKE 9:22-27
^bΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο Ἰη- σοῦς Χριστὸς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.	^bΚαὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι.	εἰπών ὅτι ^bΔεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι¹.

Mt 18:18

^a Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅσα ἐὰν δῃσῃτε ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ
καὶ ὅσα ἐὰν λύσῃτε ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ. (§97)

Lk 17:25

^b πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν
πολλὰ παθεῖν
καὶ ἀποδοκιμασθῆναι
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. (§133)
Cf also Lk 9:44 (§90); 18:31-
33 (§139)

^b Cf Mt 17:22, 23 (§90); 20:18
(§139)

^b Cf Mk 9:31 (§90); 10:33, 34
(§139)

WH mg: Mt 16:20 διεστείλατο

Lk 9:22 ἀναστῆναι

Mk 8:31 μετὰ τρεῖς ἡμέρας: τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ W min 2 it syr sin pesh etc
it syr sin etc μεθ' ἡμέρας τρεῖς

Lk 9:22 τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ: D 7

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
22 καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· Ἰλεῶς σοι, κύριε· οὐ μὴ ᾑσται σοι τοῦτο. 23 ὁ δὲ στραφεῖς εἶπεν τῷ Πέτρῳ Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλον εἰ ἐμοῦ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. 24 Τότε [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. 25 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν·	32 καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος ὁ Πέτρος αὐτὸν ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. 33 ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν Πέτρῳ καὶ λέγει Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. 34 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. 35 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν·	 23 Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἄρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. 24 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν·

Mt 10:38 α καὶ ὁς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. (§74)	Lk 14:27 α ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής. (§124)
Mt 10:39a β ὁ εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν,	Lk 17:33a β ὁς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι ἀπολέσει αὐτήν,

WH mg: Mt 16:22 λέγει αὐτῷ ἐπιτιμῶν Mk 8:35 ψυχὴν αὐτοῦ Lk 9:23 ἀπαρνησάσθω

Mk 8:34 ἐλθεῖν with NBL 4 it pesh etc; ἀκολουθεῖν CDWXΘ it vg al pler; ἐλθεῖν καὶ ἀκολουθεῖν Δ 35 ἑαυτοῦ ψυχὴν with B Or; ψυχὴν αὐτοῦ NACDLWXΔΘ al pler Lk 9:23 ἀρνησάσθω with NADLΘ etc; ἀπαρνησάσθω BCRWX al pler — καθ' ἡμέραν with NABLRWΘ sah cop syr cur pesh; CDXΔ 7 it syr sin sah al pler om

MATT 16

ἄδς δ' ἂν ἀπολέσῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν ἑμοῦ

εὐρήσει αὐτήν.

26 τί γὰρ ὠφεληθήσεται

ἄνθρωπος

ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ

τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;

ἢ τί δώσει ἄνθρωπος

ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

27 μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου

ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ

τοῦ πατρὸς αὐτοῦ

μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ,

καὶ τότε ¹⁴ ἀποδώσει ἐκάστῳ
κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ."

MARK 8

ἄδς δ' ἂν ἀπολέσει
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν [ἑμοῦ

καὶ] τοῦ εὐαγγελίου

σώσει αὐτήν.

36 τί γὰρ ὠφελεῖ

ἄνθρωπον¹

κερδήσαι τὸν κόσμον ὅλον

καὶ ζημιωθῆναι τὴν ψυχὴν

αὐτοῦ;

37 τί γὰρ δοῖ ἄνθρωπος

ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

38 ^bδς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με

καὶ τοὺς ἑμούςς λόγους

ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι

καὶ ἁμαρτωλῷ,

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν

ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ

τοῦ πατρὸς αὐτοῦ

μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

LUKE 9

ἄδς δ' ἂν ἀπολέσῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν ἑμοῦ,

οὗτος σώσει αὐτήν.

25 τί γὰρ ὠφελεῖται¹

ἄνθρωπος

κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον

ἐαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιω-

θεῖς;

26 ^bδς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με

καὶ τοὺς ἑμούςς λόγους,

τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐπαισχυνθήσεται,

ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ

αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς

καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Mt 10:39b

^a καὶ ὁ ἀπολέσας

τὴν ψυχὴν αὐτοῦ

ἐνεκεν ἑμοῦ

εὐρήσει αὐτήν. (§74)

Mt 10:33

ὁ ὅστις ἰδέ¹ ἀρνήσεται με

ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν

ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου

τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (§73)

Lk 17:33b

^a δς δ' ἂν ἀπολέσει

ζωογονήσει αὐτήν. (§133)

Lk 12:9

^b ὁ δὲ ἀρνησάμενός με

ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων

ἀπαρνηθήσεται

ἐνώπιον

τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. (§111)

¹ Ps 62(61):12; Prov 24:12

WH mg: Mk 8:36 ὠφελήσει τὸν ἄνθρωπον

Lk 9:25 ὠφελεῖ

Mt 16:26 ὠφελήσεται with **NBL** 8 min sah cop etc; ὠφελείται CDWXA it vg al pler Mk 8:35 ἑμοῦ
kal: D 4 it etc om 36 ὠφελεῖ with **NBLW** 3 it syr sin pesh etc; ὠφελήσει ACDXΔθ it vg al pler — ἀνθρώπων
with BKS etc; τὸν ἄνθρωπον AC*DWθ etc; ἄνθρωπος **N***LXA etc — κερδήσαι ζημιωθῆναι with **NBL**;
ἐὰν κερδήσῃ ζημιωθῇ ACDWXAθ al pler Lk 9:25 ὠφελείται: ὠφελεῖ **NCD** — ἀνθρώπος: D* ἀνθρώπων

MATTHEW 16

28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων

οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου
ἕως ἂν ἴδωσιν
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ
αὐτοῦ.

MARK 9

1 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
εἰσὶν τινες ὧδε τῶν ἐστηκότων

οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου
ἕως ἂν ἴδωσιν
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ἐκκληθῆναι ἐν δυνάμει.

LUKE 9

27 Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς,
εἰσὶν τινες τῶν αὐτοῦ ἐστηκότων

οἱ οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου
ἕως ἂν ἴδωσιν
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

88. THE TRANSFIGURATION

MATTHEW 17:1-13

Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ
παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς
τὸν Πέτρον
καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην
καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος
ὕψηλόν κατ' ἰδίαν.

2 καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν
αὐτῶν,
καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ ὥς ὁ ἥλιος,
τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο
λευκὰ ὥς τὸ φῶς.

3 καὶ ἰδοὺ
ᾤφθη αὐτοῖς

Μωυσῆς καὶ Ἡλίας
συνλαλοῦντες μετ' αὐτοῦ.

MARK 9:2-13

Καὶ μετὰ ἡμέρας ἕξ
παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς
τὸν Πέτρον
καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην,

καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος
ὕψηλόν κατ' ἰδίαν μόνους.

καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν
αὐτῶν,

3 καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο
στίλβοντα λευκὰ λίαν
οἷα γλαφὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ
δύναται οὕτως λευκᾶναι.

4 καὶ
ᾤφθη αὐτοῖς

Ἡλίας σὺν Μωυσεῖ,
καὶ ἦσαν συνλαλοῦντες τῷ
Ἰησοῦ.

LUKE 9:28-36

Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους
τούτους
ᾧσιν ἡμέραι ὀκτὼ
παραλαβὼν
Πέτρον
καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ἰάκωβον

ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος
προσεύξασθαι.
29 καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν
τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ
ἕτερον

καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ
λευκὸς ἐξαστράπτων.

30 καὶ ἰδοὺ

ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ,
οἵτινες ἦσαν
Μωυσῆς καὶ Ἡλίας,

WH mg: Mt 17:1 τὸν Mk 9:2 τὸν Lk 9:28 καὶ

Mk 9:3 οἷα . . . λευκᾶναι: X 2 it syr sin om; D pesh ὥς οὐ δύναται τις λευκᾶναι ἐπὶ τῆς γῆς

MATT 17

4 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν τῷ Ἰησοῦ
Κύριε, καλὸν ἔστιν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι·
εἰ θέλεις,
ποιήσω ὧδε ἑστῆς σκηνάς,
σοὶ μίαν καὶ Μωυσεῖ μίαν
καὶ Ἡλεία μίαν.

[Cf v 6b below]

5 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἰδοὺ νεφέλη φωτινὴ
ἐπεσκίασεν αὐτοὺς,
[Cf v 6b below]

καὶ ἰδοὺ φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα
ᾠδὸς ἔστιν ὁ υἱὸς μου
ὁ ἀγαπητός,
ἐν ᾧ εὐδόκησα·
ἀκούετε αὐτοῦ.

6 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ
ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν
καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

7 καὶ προσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς
καὶ ἀψάμενος αὐτῶν εἶπεν
Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε.

MARK 9

5 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος
λέγει τῷ Ἰησοῦ
Ῥαββεί, καλὸν ἔστιν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι,

καὶ ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς,
σοὶ μίαν καὶ Μωυσεῖ μίαν
καὶ Ἡλεία μίαν.
6 οὐ γὰρ ᾔδει τί ἀποκριθῇ,
ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο.

7 καὶ ἐγένετο νεφέλη
ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς,
[Cf v 6b above]

καὶ ἐγένετο φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης
ᾠδὸς ἔστιν ὁ υἱὸς μου
ὁ ἀγαπητός,

ἀκούετε αὐτοῦ.

[Cf v 6b above]

LUKE 9

31 οἱ ὁφθέντες ἐν δόξῃ
ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ
ἣν ἤμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερου-
σαλὴμ. 32 ὁ δὲ Πέτρος καὶ
οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι
ὑπνῷ· διαγρηγορήσαντες δὲ
εἶδαν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ
τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνε-
στῶτας αὐτῷ.
33 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρί-
ζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ
εἶπεν ὁ Πέτρος
πρὸς τὸν Ἰησοῦν
Ἐπιστάτα, καλὸν ἔστιν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι,

καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς,
μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωυσεῖ
καὶ μίαν Ἡλεία,
μὴ εἰδὼς ὁ λέγει.

[Cf v 34b below]

34 ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος
ἐγένετο νεφέλη
καὶ ἐπεσκίασεν αὐτοὺς·
ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν
αὐτοὺς εἰς τὴν νεφέλην.

35 καὶ φωνὴ ἐγένετο
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα
ᾠδὸς ἔστιν ὁ υἱὸς μου
ὁ ἐκλελεγμένος,

αὐτοῦ ἀκούετε.

[Cf v 34b above]

^a Cf Mt 3:17 (§18)

^a Cf Mk 1:11 (§18)

^a Cf Lk 3:22 (§18)

WH mg: Mt 17:4 σκηνὰς τρεῖς

Lk 9:35 ἐκλελεγμένος with **NBL** 3 it syr sin sah cop etc; εκλεκτός Θ; ἀγαπητός ACDRWX 5 it vg
syr cur pesh etc; D etc add ἐν ᾧ ἠεδοκῆσα

MATT 17

8 ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ 'αὐτὸν' Ἰησοῦν μόνον.
9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων
Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἔγερθῇ¹.

10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες
Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἠλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;
11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
"Ἠλείας" μὲν ἔρχεται καὶ
"ἀποκαταστήσει" πάντα.

[Cf v 12b below]

12 λέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι Ἠλείας ἤδη ἦλθεν,
καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν
ἀλλὰ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν.
οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.

13 τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

MARK 9

8 καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον μεθ' ἑαυτῶν εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον¹.
9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα
μηδενὶ ἃ εἶδον διηγήσωνται, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.
10 καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς

συνζητοῦντες τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

11 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες

"Ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἠλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

12 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς

"Ἠλείας" μὲν ἔλθων πρῶτον
"ἀποκατιστάνει" πάντα,

καὶ πῶς γέγραπται
ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενηθῇ;

13 ἀλλὰ λέγω ὑμῖν
ὅτι καὶ Ἠλείας ἐλήλυθεν,

καὶ ἐποίησαν αὐτῷ

ὅσα ἠθελον,

[Cf v 12b above]

καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

LUKE 9

36 καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὐρέθη Ἰησοῦς μόνος.

καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακαν.

¹ Mal 4:5 f (3:23 f)

WH mg: Mt 17:8 τὸν 9 ἀναστῇ Mk 9:8 ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν 9 ἀπὸ

Mt 17:8 αὐτὸν Ἰησοῦν μόνον with BΘ; W om αὐτόν; Ἰησοῦν αὐτῶν μόνον N; μόνον τὸν Ἰησοῦν D it vg; τὸν Ἰησοῦν μόνον al 9 ἐγερθῇ with BD; ἀναστῇ NCWΘ al pler Mk 9:11 οἱ γραμματεῖς with ABCDWX ΔΘ al pler; οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γρ. NL 4 it vg

89. THE EPILEPTIC BOY

MATT 17:14-20

Καὶ ἐλθόντων

πρὸς τὸν ὄχλον

προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος
γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων
15 Κύριε, ἐλέησόν

μου τὸν υἱόν,

ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς
ἔχει¹,

πολλάκις γὰρ

πίπτει εἰς τὸ πῦρ
καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ·
16 καὶ προσήνεγκα αὐτὸν
τοῖς μαθηταῖς σου,

καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν
αὐτὸν θεραπεῦσαι.
17 Ἰησοῦς δὲ¹ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν

Ἵ ὦ γενεὰ ἄπιστος
καὶ διεστραμμένη,

MARK 9:14-29

Καὶ ἐλθόντες

πρὸς τοὺς μαθητὰς
εἶδαν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοῦς
καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας
πρὸς αὐτοὺς. 15 καὶ εὐθὺς
πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτὸν
ἐξεθαμβήθησαν, καὶ προσ-
τρέχοντες ἡσπάζοντο αὐτόν.
16 καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτοὺς;
17 καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰς
ἐκ τοῦ ὄχλου
Διδάσκαλε, ἤνεγκα

τὸν υἱόν μου πρὸς σέ,

ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·

18 καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν κατα-
λάβῃ
ῥήσσει αὐτόν,
καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς
ὀδόντας καὶ ξηραίνεται·

[Cf v 22 below]

καὶ εἶπα
τοῖς μαθηταῖς σου
ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν,
καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

19 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς
λέγει
Ἵ ὦ γενεὰ ἄπιστος,

LUKE 9:37-43a

Ἐγένετο δὲ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ
κατελθόντων αὐτῶν
ἀπὸ τοῦ ὄρους
συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς.

38 καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ
ὄχλου ἐβόησεν λέγων
Διδάσκαλε, δέομαί σου ἐπι-
βλέψαι
ἐπὶ τὸν υἱόν μου,
ὅτι μονογενὴς μοί ἐστιν,
39 καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει
αὐτόν,
καὶ ἐξέφνης κράζει, καὶ

σπαράσσει αὐτόν
μετὰ ἄφροῦ

καὶ μόλις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ
συντρίβον αὐτόν·

40 καὶ ἐδεήθη
τῶν μαθητῶν σου
ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό,
καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

41 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
Ἵ ὦ γενεὰ ἄπιστος
καὶ διεστραμμένη,

MATT 17

ἕως τότε μεθ' ὑμῶν ἔσομαι;
ἕως τότε ἀνέξομαι ὑμῶν;
φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

[Cf v 15b above]

18 καὶ ἐπετίμησεν
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,

καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ
δαιμόνιον·

MARK 9

ἕως τότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι;
ἕως τότε ἀνέξομαι ὑμῶν;
φέρετε αὐτὸν πρὸς με.

20 καὶ ἡνεγκαν αὐτὸν πρὸς
αὐτόν.

καὶ ἰδὼν αὐτόν

τὸ πνεῦμα

εὐθὺς συνεσπάραξεν αὐτόν,

καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο

ἀφρίζων. 21 καὶ ἐπηρώτη-

σεν τὸν πατέρα αὐτοῦ Πόσος

χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν

αὐτῷ;

22 ὁ δὲ εἶπεν Ἐκ παιδιόθεν·

καὶ πολλάκις

καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν ἔβαλεν

καὶ εἰς ὕδατα

ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν·

ἀλλ' εἴ τι δύνη, βοήθησον ἡμῖν

σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.

23 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ

ἽΤό· Εἰ δύνη, πάντα δυνατὰ

τῷ πιστεύοντι. 24 εὐθὺς

κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου

ἔλεγεν Πιστεύω· βοήθει

μου τῇ ἀπιστίᾳ.

25 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι

ἐπισυντρέχει ὄχλος

ἐπετίμησεν

τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ

λέγων αὐτῷ Τὸ ἄλαλον καὶ

κωφὸν πνεῦμα, ἐγὼ ἐπιτάσσω

σοι, ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι

εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.

26 καὶ κράξας ἐξῆλθεν·

καὶ ἐγένετο ὥσει νεκρὸς ὥστε

τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέ-

θανεν.

27 ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς

χειρὸς αὐτοῦ

LUKE 9

ἕως τότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς
καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν;
προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

42 ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ
ἔρρηξεν αὐτόν τὸ δαιμόνιον
καὶ συνεσπάραξεν·

ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς
τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,

MATT 17

καὶ ἑθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

19 Τότε προσελθόντες

οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ
κατ' ἰδίαν εἶπαν
Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἡδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό;

20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς
Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν·
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,
εῖρετε τῷ ὄρει τούτῳ
Μετάβα ἔνθεν
ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

MARK 9

ἡγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη.

28 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ
εἰς οἶκον
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν
"Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἡδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό;

29 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ
δύναται ἐξελθεῖν εἰ μὴ ἐν προσ-
ευχῇ.

LUKE 9

καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα

καὶ ἀπέδωκεν αὐτόν τῷ πατρὶ
αὐτοῦ.
43 ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες
ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ.

[LUKE 17:6]

^a εἶπεν δὲ ὁ κύριος

Εἰ ἔχετε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,
ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ]
Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύητι
ἐν τῇ θαλάσσῃ·
καὶ ἀπήκουσεν ἂν ὑμῖν. (§131).

Mt 21:21

^a ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Ἄμην λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
καὶ μὴ διακριθῆτε,
οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε,
ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἰπητε
Ἄρθητι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,

γενήσεται· (§147)

Mk 11:22, 23

^a καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς
Ἔχετε πίστιν θεοῦ·
23 ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ
Ἄρθητι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται,
ἔσται αὐτῷ. (§147)

Mt 17:21 ^a*BΘ 33. 2 it syr sin cur sah cop al pauc om; ^b (ἐκβάλλεται) ODLWX al pler add τοῦτο δὲ
τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ (cf Mk 9:29)

90. JESUS AGAIN FORETELLS HIS DEATH

MATT 17:22, 23

Συστρεφομένων δὲ αὐτῶν
ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ

εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς

Ἄλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδοσθαι
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων,
23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν,
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἐγερθῆσεται¹.

καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

MARK 9:30-32

Κάκειθον ἐξελθόντες
ἐπορεύοντο¹ διὰ τῆς Γαλι-
λαίας,
καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνοῖ²

31 ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μα-
θητὰς αὐτοῦ
καὶ ἔλεγεν [αὐτοῖς] ὅτι

Ἄ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδοται
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων,
καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν,
καὶ ἀποκτανθεὶς
μετὰ τρεῖς ἡμέρας
ἀναστήσεται.

32 οἱ δὲ ἡγνούν το τὸ ῥῆμα,

καὶ ἐφοβοῦντο αὐτόν ἐπερω-
τῆσαι.

LUKE 9:43b-45

Πάντων δὲ θαυμαζόντων
ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει

εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
44 Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὧτα
ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους,
ἃ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
μέλλει παραδίδοσθαι
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

45 οἱ δὲ ἡγνούν το τὸ ῥῆμα
τούτο,
καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ'
αὐτῶν ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτό,
καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτόν
περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

91. THE TEMPLE TAX

MATT 17:24-27

^b Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναούμ προσήλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ
Πέτρῳ καὶ εἶπαν Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; 25 λέγει Ναί. καὶ
ἐλθόντα¹ εἰς τὴν οἰκίαν προέφθασεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς λέγων Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ
βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων² λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ

^a Cf Mt 16:21 (§87); 20:18 (§139)

^a Cf Mk 8:31 (§87); 10:33, 34 (§139)

^b Cf Mk 9:33a (§92)

^a Cf Lk 9:22 (§87); 17:25 (§133); 18:31-33 (§139)

WH mg: Mt 17:23 ἀναστήσεται 25 εἰσελθόντα | τίνος Mk 9:30 παρεπορεύοντο

Mt 17:23 ἐγερθῆσεται with NCDΘ al pler; B min etc ἀναστήσεται Mk 9:31 μετὰ τρεῖς ἡμέρας with
N BCDIΔ it cop etc; ANXΘ it pauc vg syr sin pesh al pler τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

MATT 17

τῶν ἀλλοτριῶν; 26 εἰπόντος δὲ Ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν, ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί; 27 ἵνα δὲ μὴ Ἰσκανδαλισωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκείνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἑμοῦ καὶ σοῦ.

CHAPTER XV. DISCOURSE ON HUMILITY, §§92-98

92. WHO IS GREATEST?

MATT 18:1-5

(Cf Matt 17:24a (§91))

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσ-
ῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ

λέγοντες

Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

[MATT 23:11]

ὁ δὲ μείζων ὑμῶν

ἔσται

ὑμῶν διάκονος. (§156)

2 καὶ προσκαλεσάμενος

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

3 καὶ

εἶπεν

MARK 9:33-37

Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναούμ.
Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος

ἐπηρώτα αὐτοὺς Τί ἐν τῇ ὁδῷ
διελογίζεσθε; 34 οἱ δὲ ἐσιώ-
πων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ
διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ

τίς μείζων.

35 καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς
δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς

Ἄν τις θέλει πρῶτος εἶναι

ἔσται πάντων ἔσχατος

καὶ πάντων διάκονος.

36 καὶ λαβὼν

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ

εἶπεν αὐτοῖς

LUKE 9:46-48

Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς
ἐν αὐτοῖς,
τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

47 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰεὶδώς τὸν
διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν

[Cf v 48c below]

ἐπιλαβόμενος

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτοῦ,

48 καὶ

εἶπεν αὐτοῖς

Mt 20:26, 27

α οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν μέγας
γενέσθαι

ἔσται ὑμῶν διάκονος,

27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν εἶναι

πρῶτος

ἔσται ὑμῶν δούλος. (§140)

Mk 10:43, 44

α οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν·

ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν

ὑμῖν,

ἔσται ὑμῶν διάκονος,

44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι

πρῶτος,

ἔσται πάντων δούλος. (§140)

Lk 22:26

α ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,

ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν

γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος,

καὶ ὁ ἡγούμενος

ὡς ὁ διακωνῶν. (§173)

MATT 18

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γένησθε
ὡς τὰ παῖδια,
οὐ μὴ εἰσέλθῃτε
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
4 ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν
ὡς τὸ παῖδιον τοῦτο,
οὗτός ἐστιν ὁ μείζων
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.
5 Ἄκαὶ ὁς ἐὰν
δέξῃται ἐν παιδίῳ τοιοῦτο
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται·

[MARK 10:15]

ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὁς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παῖδιον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν. (§136)

MARK 9

37 Ἄὁς ἂν [ἐν]
τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται·
καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέξηται,
οὐκ ἐμὲ δέχεται
ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.
[Cf v 35 above]

[LUKE 18:17]

ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὁς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παῖδιον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν. (§136)

LUKE 9

Ἄὁς ἂν
δέξῃται τοῦτο τὸ παῖδιον
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται,
καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέξηται
δέχεται
τὸν ἀποστείλαντά με·
ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν
ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν
μέγας.

93. THE MAN CASTING OUT DEMONS

MARK 9:38-41

Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης
Διδάσκαλε,
εἶδαμέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου
ἐκβάλλοντα δαιμόνια,
καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν,
ὅτι οὐκ ἠκολούθει ἡμῖν.
39 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
Μὴ κωλύετε αὐτόν,
οὐδεὶς γὰρ ἔστιν ὁς ποιήσει

LUKE 9:49, 50

Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰωάννης εἶπεν
Ἐπιστάτα,
εἶδαμέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου
ἐκβάλλοντα δαιμόνια,
καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν
ὅτι οὐκ ἠκολούθει μεθ' ἡμῶν.
50 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν Ἰησοῦς
Μὴ κωλύετε,

Mt 10:40

Ἄὁ δεχόμενος ὑμᾶς
ἐμὲ δέχεται,

καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος
δέχεται
τὸν ἀποστείλαντά με. (§75)

Lk 10:16

Ἄὁ ἀκούων ὑμῶν
ἐμοῦ ἀκούει,
καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς
ἐμὲ ἀθετεῖ·
ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν
ἀθετεῖ
τὸν ἀποστείλαντά με. (§101)

Mk 9:37 δέχεται with NBL 5 it etc; δέξηται ACDWXΘ 5 it vg al pler
ἀκολουθεῖ ACL syr sin etc

38 ἠκολούθει with NBWΔΘ;

	MARK 9	LUKE 9
	δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολο- γῆσαί με· 40 ὁδὸς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. 41 Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.	ὁδὸς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.
[MATT 10:42] καὶ ὃς ἂν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. (§75)		

94. ON OFFENSES

MATT 18:6-10 [Cf v 7b below]	MARK 9:42-50	[LUKE 17:1b, 2]
ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. 7 Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γὰρ ἔλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.	Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων, καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περὶκεῖται μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.	Ἀρένδεκτόν ἐστιν τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἔλθεῖν, πλὴν οὐαὶ δι' οὗ ἔρχεται· 2 λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ λίθος μυλικὸς περὶκεῖται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ τῶν μικρῶν τούτων ἓνα. (§131) [Cf Luke 17:1b above]

Mt 12:30a	Lk 11:23a
α ὃ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, (§50)	α ὃ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, (§106)

Mk 9:42 πιστευόντων with NA 4 it cop etc; ABLWΘ it vg syr sin pesh sah etc add εἰς ἐμέ: CD 1 it πιστὶν ἐχόντων

MATT 18

8 ^aΕἰ δὲ
 ἡ χεὶρ σου
 ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ
 σοῦ·
 καλὸν σοὶ ἐστιν
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν
 ἢ χωλόν,
 ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας
 ἔχοντα
 βληθῆναι
 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.
 [Cf v 8 above]

3 ^bκαὶ εἰ ὁ ὀφθαλμὸς σου
 σκανδαλίζει σε,
 ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ·
 καλὸν σοὶ ἐστιν μονόφθαλμον
 εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν

MARK 9

43 ^aΚαὶ ἐὰν ἴσκανδαλίῃ¹ σε
 ἡ χεὶρ σου,
 [Cf v 45 below]
 ἀπόκοψον αὐτήν·
 καλὸν ἐστὶν σε
 κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
 ἢ τὰς δύο χεῖρας
 ἔχοντα
 ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,
 εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.
 45 καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδα-
 λίζῃ σε,
 ἀπόκοψον αὐτόν·
 καλὸν ἐστὶν σε
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν
 ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν.
 47 ^bκαὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου
 σκανδαλίῃ σε,
 ἐκβαλε αὐτόν·
 καλὸν σέ ἐστιν μονόφθαλμον
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς ^τ γέενναν,

Mt 5:30

^a καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδα-
 λίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόλῃται ἐν τῶν μελῶν σου
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
 εἰς γέενναν ἀπέλθῃ. (§37)

Mt 5:29

^b εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς
 σκανδαλίζει σε,
 ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόλῃται
 ἐν τῶν μελῶν σου
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
 βληθῇ εἰς γέενναν· (§37)

WH mg: Mk 9:43 σκανδαλίῃ 47 τὴν

Mk 9:43 σκανδαλίῃ with **NBLA** etc.; σκανδαλίῃ **ACD** al pler; -λίῃ **E^xΘ** etc 44, 46 ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν
 οὐ τέλειται καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννεται om with **NBLA** syr sin cop etc 47 γέενναν with **BL** 28.; τὴν γέ. **NACD^WX^ΔΘ**
 al pler

MATT 18

τοῦ πυρός.

[MATT 5:13b]

ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀλισθῆσεται; (§35)

MARK 9

48 ὅπου ¹“ὁ σκώληξ αὐτῶν
οὐ τελευτᾷ
καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.”
49 πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθῆσεται.
50 Καλὸν τὸ ἅλας·
ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἀναλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;
ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλα, καὶ
εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

[LUKE 14:34]

Καλὸν οὖν τὸ ἅλας·
ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀρτυθῆσεται; (§124)

10 Ὅρατε μὴ καταφρονή-
σητε ἐνδὲς τῶν μικρῶν τούτων,
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι
αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς¹ διὰ παν-
τός βλέπουσι τὸ πρόσωπον
τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρα-
νοῖς.

95. THE NINETY AND NINE

MATT 18:12-14

τί ὑμῖν δοκεῖ;
ἐὰν γένηται τινη ἀνθρώπῳ
ἐκατὸν πρόβατα
καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν,
οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη
καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώ-
μενον;

13 καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν
αὐτό,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον
ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα
τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

[LUKE 15:4-7]

Τίς ἀνθρώπος ἐξ ὑμῶν ἔχων
ἐκατὸν πρόβατα
καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν
οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός

ὥς εὕρη αὐτό;
ὣ καὶ εὐρών

ἐπιτίθῃσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ
χαίρων,
[Cf v 7 below]

¹ Isa 66:24

WH mg: Mt 18:10 [ἐν τῷ οὐρανῷ]

Mt 18:11. NBL*Q*1.*13. 33. 2 it syr sin sah cop al pauc om; DEWXΘ^b it vg syr cur pesh al pler
add ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός (cf Lk 19:10)

MATT 18

14 οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου¹
τοῦ ἐν οὐρανοῖς

[Cf v 13 above]

ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν
τούτων.

[LUKE 15]

6 καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συναλεῖ
τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας,
λέγων αὐτοῖς Συνχάρητέ μοι
ὅτι εὑρον τὸ πρόβατόν μου τὸ
ἀπολωλός.

7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ

ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται
ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι
ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις
οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν μετα-
νοίας. (§125)

96. CONCERNING RECONCILIATION

MATT 18:15-17

Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελ-
φός σου,
ὑπάγε ἐλεγξον αὐτὸν
μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου.
ἐὰν σου ἀκούσῃ,
ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.
16 ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παρά-
λαβε ἑμετά σοῦ ἔτι ἓνα ἢ
δύο¹, ἵνα¹ ἐπὶ στόματος δύο
μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν
ῥῆμα.” 17 ἐὰν δὲ παρα-
κούσῃ αὐτῶν, εἰπὼν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας
παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡς περὶ ὁ
ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης.

[LUKE 17:3]

προσέχετε ἑαυτοῖς.
ἐὰν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου

ἐπιτίμησον αὐτῷ,

καὶ ἐὰν μετανοήσῃ
ἄφες αὐτῷ. (§131)

¹ Deut 19:15

WH mg: Mt 18:14 τοῦ πατρὸς ὑμῶν

16 ἔτι ἓνα ἢ δύο μετὰ σοῦ

97. BINDING AND LOOSING

MATT 18:18-20

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ
καὶ ἅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς
γῆς

ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.
19 Πάλιν [ἀμὴν] λέγω ὑμῖν
ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ
ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντός
πράγματος οὐ ἐὰν αἰτήσωνται,
γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ
πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
20 οὐ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς
συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα,
ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

98. ON FORGIVENESS

MATT 18:21-35

Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος
εἶπεν [αὐτῷ]
Κύριε, ποσάκις
ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου

καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπ-
τάκις;

22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις

ἀλλὰ ἕως ἐβδομηκοντάκις ἐπτά.

[LUKE 17:4]

καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας
ἁμαρτήσῃ εἰς σέ
καὶ ἐπτάκις ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ
λέγων Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ. (§131)

Mt 16:19b

^a καὶ ὁ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
(§86)

ΜΑΤΤ 18

23 Διὰ τοῦτο ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ· 24 ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν προσήχθη εἰς αὐτῷ ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος παραθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀποδοθῆναι. 26 πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ λέγων Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. 27 σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου [ἐκείνου] ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνιον ἀφῆκεν αὐτῷ. 28 ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εἶρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὃς ὥφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτόν ἐπνιγεν λέγων Ἀπόδος εἰ τι ὀφείλεις. 29 πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτόν λέγων Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. 30 ὁ δὲ οὐκ ἠθέλεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτόν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδοῦναι τὸ ὀφειλόμενον. 31 ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γινόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἐαυτῶν πάντα τὰ γινόμενα. 32 τότε προσκαλεσάμενος αὐτόν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· 33 οὐκ ἔδει καὶ

MATT 18

σέ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου,
ὡς καγὼ σέ ἠλέησα ; 34 καὶ
ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέ-
δωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς
ἕως [οὗ] ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλό-
μενον.

35 Ὡς καὶ ὁ πατήρ μου
ὁ οὐράνιος
ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφήτε
ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

[MARK 11:25]

καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,

ἀφίετε εἴ τι ἔχετε
κατὰ τινος,

ἵνα καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
ἀφή ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
(§147)

Mt 6:15

^a ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε
τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν
ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
(§38)

PART IV FROM GALILEE TO JERUSALEM

CHAPTER I. SENDING MESSENGERS BEFORE HIS FACE, §§ 99-103

99. THE DEPARTURE FROM GALILEE

MATT 19:1, 2

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν
ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
μετῆρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια
τῆς Ἰουδαίας
πέραν τοῦ Ἰορδάνου.
2 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ
ὄχλοι πολλοί,
καὶ ἐθεράπευσεν
αὐτοὺς ἐκεῖ.

MARK 10:1

Καὶ ἐκείθεν ἀναστὰς
ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια
τῆς Ἰουδαίας
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
καὶ συνεπορεύονται πάλιν
ὄχλοι πρὸς αὐτόν,
καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν
αὐτούς.

LUKE 9:51-56

Ἐγένετο δὲ

ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέ-
ρας τῆς ἀναλήμψεως αὐτοῦ καὶ
αὐτὸς τὸ πρόσωπον ἐστήρισεν
τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσα-
λήμ, 52 καὶ ἀπέστειλεν ἀγ-
γέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ.
Καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς
κώμην Σαμαρειτῶν, ὡς ἐτοι-
μάσαι αὐτῷ· 53 καὶ οὐκ ἐδέ-
ξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς
Ἱερουσαλήμ. 54 ἰδόντες
δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰάκωβος καὶ
Ἰωάννης εἶπαν Κύριε, θέ-
λεις εἰπωμεν ¹“πῦρ κατα-
βῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ
ἀναλῶσαι” αὐτούς; 55
στραφεῖς δὲ ἐπετίμησεν
αὐτοῖς. 56 καὶ ἐπορεύθησαν
εἰς ἑτέραν κώμην.

¹ II Kings 1:10

100. ANSWERS TO THREE DISCIPLES

[MATTHEW 8:19-22]

Καί

προσελθὼν εἰς γραμματεὺς

εἶπεν αὐτῷ

Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι

ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.

20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει

ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

21 Ἄλλος δὲ τῶν μαθητῶν

εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθεῖν

καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ

Ἀκολούθει μοι,

καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς. (§66)

LUKE 9:57-62

Καί

πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ

εἶπέν τις πρὸς αὐτόν

Ἀκολουθήσω σοι

ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.

58 καὶ εἶπεν αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει

ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον

Ἀκολούθει μοι.

ὁ δὲ εἶπεν

Ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθόντι

θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 εἶπεν δὲ αὐτῷ

Ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς,

σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

61 εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος

Ἀκολουθήσω σοι, κύριε

πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι

ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν

οἶκόν μου. 62 εἶπεν δὲ

[πρὸς αὐτόν] ὁ Ἰησοῦς Οὐ

δεῖς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ'

ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ

ὀπίσω εὐθετός ἐστιν τῇ βασι-

λείᾳ τοῦ θεοῦ.

WH mg: Lk 9:59 Κύριε, ἐπίτρεψόν

Lk 9:59 Ἐπίτρεψόν with BDV etc; κύριε, ἐπίτρεψόν NAOLWXAΘ al pler

101. MISSION OF THE SEVENTY

[Cf Matt 10:1 (§70)]

[MATT 9:37, 38]

τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
 'Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
 οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι·
 38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
 τοῦ θερισμοῦ
 ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας
 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. (§70)

[MATT 10:7-16a]

πορευόμενοι δὲ

κηρύσσετε
 λέγοντες ὅτι
 "Ἡγγικεν ἡ βασιλεία
 τῶν οὐρανῶν.
 8 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε,
 νεκροὺς ἐγείρετε,
 λεπροὺς καθαρίζετε,
 δαιμόνια ἐκβάλλετε·
 δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.
 [Cf v 16 below]

9 Μὴ κτήσῃθε

[Cf Mark 6:7 and parallels (§70)]

[MARK 6:8-11]

καὶ παρήγγειλεν
 αὐτοῖς ἵνα
 μὴδὲν αἰρωσιν

εἰς ὁδὸν
 εἰ μὴ ῥάβδον μόνον,
 μὴ ἄρτον,

LUKE 10:1-16

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ
 κύριος ἑτέροισ ἐβδομήκοντα
 [δύο] καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνά
 δύο [δύο] πρὸ προσώπου
 αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ
 τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσ-
 θαι.

2 ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
 'Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
 οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι·
 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
 τοῦ θερισμοῦ
 ὅπως ἐργάτας ἐκβάλῃ
 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

[LUKE 9:2-4]

3 ὑπάγετε· καὶ ἀπέστειλεν
 αὐτοὺς
 κηρύσσειν

[Cf v 11 below]

τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ
 καὶ ἰᾶσθαι,

ἰδοὺ ἀποστέλλω
 ὑμᾶς ὡς ἄρνas
 ἐν μέσῳ λύκων.

3 καὶ εἶπεν
 πρὸς αὐτοὺς
 4 μὴ βαστά- Μηδὲν αἰρετε
 ζετε
 βαλλάντιον,

εἰς τὴν ὁδόν,
 μήτε ῥάβδον

[MATT 10]

χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον
μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας
ὑμῶν,
10 μὴ πήραν εἰς ὀδὸν
μηδὲ δύο
χιτῶνας
μηδὲ ὑποδήματα

μηδὲ ῥάβδον·
ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης
τῆς τροφῆς αὐτοῦ.

11 εἰς ἣν δ' ἂν
πόλιν ἢ κώμην
εἰσέλθῃτε,

ἐξετάσατε
τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν·
κακεῖ μείνατε
ἕως ἂν ἐξέλθῃτε.

12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν
ἀσπάσασθε αὐτήν·

13 καὶ ἐὰν μὲν ᾗ ἡ οἰκία ἄξια,
ἐλθάτω
ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν·
ἐὰν δὲ μὴ ᾗ ἄξια,
ἡ εἰρήνη ὑμῶν
ἔφ' ὅπως ἐπιστραφήτω.

[Cf v 10 above]

[MARK 6]

μὴ πήραν,

μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,

9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια,
καὶ ἡμῶν ἐνδύσασθαι δύο
χιτῶνας.

10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
"Ὅπου ἐὰν

εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν,

ἐκεῖ μένετε
ἕως ἂν ἐξέλθῃτε ἐκεῖθεν.

LUKE 10

μὴ πήραν,

μὴ ὑποδήματα,

[Cf v 7 below]

καὶ μηδένα
κατὰ τὴν ὁδὸν
ἀσπάσασθε.

5 εἰς ἣν δ' ἂν 4 καὶ εἰς ἣν ἂν

εἰσέλθῃτε οἰ- οἰκίαν εἰσέλθῃτε,
κίαν
πρῶτον λέγετε

ἐκεῖ μένετε
καὶ ἐκεῖθεν
ἐξέρχεσθε. (§71)

Εἰρήνην τῷ οἴκῳ τούτῳ.

6 καὶ ἐὰν ἐκεῖ ᾗ υἱὸς εἰρήνης,
ἐπαναπαήσεται
ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν·
εἰ δὲ μήγε,

ἐφ' ὅπως ἀνακάμψει.
7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἴκῳ μένετε,
ἔσθοντες καὶ πίνοντες
τὰ παρ' αὐτῶν,
ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης
τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

[LUKE 9]

μήτε πήραν
μήτε ἄρτον
μήτε ἀργύριον,

μήτε δύο
χιτῶνας ἔχειν.

[MATT 10] [Cf v 11 and parallels above]	[MARK 6]	LUKE 10
[Cf v 8 above]		μή μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. 8 καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρ- χησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν, 9 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς "Ἦγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 11]
[Cf v 7 above]		[LUKE 9:5]
14 καὶ ὁς ἂν	11 καὶ ὁς ἂν	10 εἰς ἣν δ' ἂν καὶ ὅσοι ἂν
μὴ δέξεται	τόπος	πόλιν εἰσέλ- θητε
ὁμᾶς μὴδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας	μὴ δέξεται	καὶ μὴ δέχων- μὴ δέχωνται ται ὁμᾶς, ὁμᾶς,
ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης	ὁμᾶς μὴδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν	ἐξελθόντες ἐξερχόμενοι εἰς τὰς πλα- τείας
ἐκτινάξατε τὸν κοριορτὸν	ἐκτινάξατε τὸν χοῦν	αὐτῆς ἀπὸ τῆς πόλεως εἴπατε ἐκείνης
τῶν ποδῶν ὑμῶν.	τὸν ὑποκάτω	11 Καὶ τὸν τὸν κοριορτὸν κοριορτὸν τὸν κολληθέν- ἀπὸ τα
[Cf Matt 10:18 and parallels (§72)]	τῶν ποδῶν ὑμῶν	ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ἀποτινάσσετε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς. (§71)
	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (§71)	ὁμῶν πλὴν τοῦτο γινώσκετε ὅτι ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

[MATT 10]

15 ^aἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον ἔσται
γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

16 Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· (§71)

[MATT 11:21-24]

Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἐγένοντο αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ μετενόησαν.

22 πλὴν λέγω ὑμῖν,
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ ὑμῖν.

23 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῇς;
ἕως ᾧδου καταβῇς·"

ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν σοί,
ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 πλὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι γῇ Σοδόμων
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ σοί. (§47)

LUKE 10

12 ^aλέγω ὑμῖν

ὅτι Σοδόμοις
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
ἀνεκτότερον ἔσται
ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.
[Cf v 3 above]

13 Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδά·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν.

14 πλὴν
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν τῇ κρίσει
ἢ ὑμῖν.

15 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῇς;
ἕως τοῦ ᾧδου 'καταβῇς'.
[Cf v 13 and parallel above]

[Cf v 12 and parallel above]

^a Cf Mt 11:24 (§47), at foot of column

¹ Isa 14:13, 15

WH mg: Lk 10:15 καταβιβασθήσῃ

Lk 10:15 τοῦ ᾧδου with BL min pauc; SACDRWXΘ al pler om τοῦ

[MATT 10:40]

α^ο δεχόμενος ὑμᾶς
ἐμὲ δέχεται,
καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται
τὸν ἀποστείλαντά με. (§75)

LUKE 10

16 α^ο ἰδοὺ ἀκούων ὑμῶν
ἐμοῦ ἀκούει,
καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ·
ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ
τὸν ἀποστείλαντά με.

102. THE RETURN OF THE SEVENTY

[MARK 16:18]

[[καὶ ἐν ταῖς χερσίν] ὅφεις
ἀροῦσιν

κἂν θανάσιμόν τι πλῶσιν
οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ,
ἐπὶ ἁρρώστους
χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς
ἐξουσιν.]] (§185)

LUKE 10:17-24

Ἰπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομή-
κοντα [δύο] μετὰ χαρᾶς λέ-
γοντες Κύριε, καὶ τὰ δαι-
μόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν
τῷ ὀνόματί σου. 18 εἶπεν
δὲ αὐτοῖς Ἐθεώρουν τὸν
Σατανᾶν ὥς ἀστραπὴν ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ¹ περόντα.
19 ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν
ἐξουσίαν
τοῦ ¹⁴πατεῖν ἐπάνω ὄφεων”
καὶ σκορπίων,
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ
ἐχθροῦ,
καὶ οὐδὲν ὑμᾶς
οὐ μὴ ἁδικήσῃ.

20 πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε
ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσ-
σεται, χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνό-
ματα ὑμῶν ἐν γέγραπται ἐν
τοῖς οὐρανοῖς.

Mt 18:5

α^ο καὶ ὁς ἐὰν δέξηται ἐν παιδίῳ
τοιούτῳ
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται. (§92)

Mk 9:37

α^ο Ὅς ἂν [ἐν] τῶν τοιούτων παιδίῳ
δέξηται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται·
καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέχηται,
οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ
τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)

Lk 9:48b

α^ο Ὅς ἂν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται,
καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέξηται
δέχεται
τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)

¹ Ps 91(90):13

[MATT 11:25-27]

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς

εἶπεν Ἐξομολογοῦμαι σοι,
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἔκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
26 ναί, ὁ πατήρ,
ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο
ἐμπροσθέν σου.
27 Ὁ πάντα μοι παρεδόθη
ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ,
οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει
εἰ μὴ ὁ υἱός
καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο-
καλύψαι. (§47)

[MATT 13:16, 17]

ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
ὅτι βλέπουσιν,
καὶ τὰ ᾧτα [ὑμῶν] ὅτι ἀκούουσιν.
17 ἁμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφήται καὶ δίκαιοι
ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν. (§53)

LUKE 10

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἡγαλλιάσατο τῷ πνεύματι τῷ
ἀγίῳ
καὶ εἶπεν Ἐξομολογοῦμαι σοι,
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
ναί, ὁ πατήρ,
ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο
ἐμπροσθέν σου.
22 Ὁ πάντα μοι παρεδόθη
ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστιν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ,
καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ
εἰ μὴ ὁ υἱός
καὶ ὃ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο-
καλύψαι.
23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς
μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν
Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.
24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφήται καὶ βασιλεῖς
ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν.

103. THE GOOD SAMARITAN

LUKE 10:25-37

Καὶ ἰδοὺ ὁ νομικὸς τις ἀνέ-
στη ἐκπειράζων αὐτὸν λέγων
Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν

Mt 28:18b

^a Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς (§185)

^b Cf Mt 22:35a (§154)

[MATTHEW 22:37-40]
 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ
 1“Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου
 ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου
 καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου
 καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου”
 38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή.
 39 δευτέρα ὁμοία αὕτῃ
 2“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.”
 40 ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται. (§154)

[MARK 12:29-31]
 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι
 Πρώτη ἐστὶν
 3“Ἄκουε, Ἰσραήλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος¹ ἐστὶν,
 30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου
 ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου
 καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου
 καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου
 καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.”
 31 δευτέρα αὕτη
 2“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.”
 μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν. (§154)

LUKE 10
 αἰώνιον κληρονομήσω; 26 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;
 27 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
 1“Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου¹
 ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου
 καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου
 καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου
 καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,”
 καὶ 2“τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.”
 28 εἶπεν δὲ αὐτῷ Ὁρθῶς ἀπεκρίθης· 4“τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήση.” 29 Ὁ δὲ θέλων δικαιῶσαι ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Καὶ τίς ἐστὶν μου πλησίον; 30 ὑπολαβὼν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱερειχῶ καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανή. 31 κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν [ἐν] τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρήλθεν· 32 ὁμοίως δὲ καὶ Λευεΐτης κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν

¹ Deut 6:5² Lev 19:18³ Deut 6:4 f⁴ Lev 18:5

LUKE 10

καὶ ἰδὼν ἀντιπαρήλθεν. 33 Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν ἐσπλαγχνίσθη, 34 καὶ προσελθὼν κατέδωκεν τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. 35 καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν ἑξήκοντα δηνάρια ἔδωκεν¹ τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσης ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. 36 τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγενῆσθαι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστές; 37 ὁ δὲ εἶπεν Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς Πορεύου καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως.

CHAPTER II. SINGLENES OF PURPOSE AND BELIEVING PRAYER,
§§ 104, 105

104. VISIT TO MARTHA AND MARY

LUKE 10:38-42

Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινα· γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν ἑῖς τὴν οἰκίαν¹. 39 καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαριάμ, [ἡ] καὶ παρακαθισθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. 40 ἡ δὲ Μάρθα περισπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου μόνη με κατέλειπεν διακονεῖν; εἰπὼν οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. 41 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος Μάρθα Μάρθα, ἡμεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ περὶ πολλὰ, ὀλίγων δὲ ἐστὶν χρεῖα ἢ ἑνός· 42 Μαριάμ γάρ¹ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς.

WH mg: Lk 10:35 ἔδωκεν δύο δηνάρια

38 [εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς]

41 θορυβάζῃ Μαριάμ

105. CONCERNING PRAYER

[MATT 6:9-13]

Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς

Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,

10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου,

γενηθήτω τὸ θέλημά σου,

ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δός ἡμῖν σήμερον·

12 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,

ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν

τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς

εἰς πειρασμόν,

ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ

πονηροῦ. (§38)

[Cf Mark 14:36 and parallels
(§174)]

[Cf Mark 14:38 and parallels
(§174)]

LUKE 11:1-13

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· Κύριε, διδάξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

2 εἶπεν δὲ αὐτοῖς

Ὅταν προσεχῇσθε, λέγετε

Πάτερ,

ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·

ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·

4 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν,

καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίουμεν

παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν·

καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς

εἰς πειρασμόν.

5 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς

Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον καὶ

πορεύσεται πρὸς αὐτόν μεσο-

νυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ· Φίλε,

χρήσόν μοι τρεῖς ἄρτους,

6 ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο

ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ

οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ·

7 ἀκέκλεινος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς

Lk 11:2 Πάτερ with **NB** vg syr sin etc; L add ἡμῶν; ACDW^XΘ 9 it syr cur pesh al pler add ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς — ἡ βασιλεία σου with BL vg syr cur etc; **NACD**W^XΘ it pesh al pler add γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς 3 δίδου: δός **ND** etc — τὸ καθ' ἡμέραν: σήμερον D min it etc 4 τὰς ἀμαρτίας: τὰ ὀφειλήματα D 131. 3 it etc — καὶ γὰρ: ὡς καὶ **ND** 6 it syr cur — αὐτοὶ: ἡμεῖς D 4 it syr cur — πειρασμόν (without add) with **NBL** min vg syr sin etc; ACDRW^XΘ it cop syr cur pesh al pler add ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ

[MATT 7:7-11]

Αιτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν

λαμβάνει

καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει

καὶ τῷ κρούοντι 'ἀνοιγήσεται'.

9 ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον—

μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ;

10 ἢ καὶ ἰχθύν αἰτήσῃ—

μὴ ὄφιν

ἐπιδώσῃ αὐτῷ;

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες

οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι

τοῖς τέκνοις ὑμῶν,

πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν

ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς

δώσει ἀγαθὰ

τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (§41)

LUKE 11

εἶπη Μὴ μοι κόπους πάρ-
εχε· ἥδη ἡ θύρα κέκλεισται,
καὶ τὰ παῖδια μου μετ' ἐμοῦ
εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι
ἀναστὰς δοῦναί σοι. 8 λέγω
ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ
ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον
αὐτοῦ, διὰ γε τὴν ἀναιδίαν
αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ
ὅσων χρήζει.

9 Κἀγὼ ὑμῖν λέγω,
αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν

λαμβάνει,

καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει,

καὶ τῷ κρούοντι 'ἀνοιγήσεται'.

11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν 'τόν πατέρα

αἰτήσῃ' ὁ υἱὸς τ' ἰχθύν,

μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν

αὐτῷ ἐπιδώσῃ;

12 ἢ καὶ αἰτήσῃ ὦν,

ἐπιδώσῃ αὐτῷ σκορπίον·

13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχ-
οντες

οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι

τοῖς τέκνοις ὑμῶν,

πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ

[ὁ] ἐξ οὐρανοῦ

δώσει πνεῦμα ἅγιον

τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

WH mg: Lk 11:10 ἀνοίγεται

11 αἰτήσῃ τὸν πατέρα | ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ; ἢ [καὶ]

Lk 11:11 υἱὸς (without add) with B 3 it syr sin sah etc; al pler add ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ; ἢ καὶ
12 ἐπιδώσῃ with BL sah; μὴ ἐπιδώσῃ NACRW(-ση) XΘ al pler 13 πνεῦμα ἅγιον: L vg etc πνεῦμα ἀγαθόν;
ἀγαθὸν δόμα D 5 it Or; δόματα ἀγαθὰ Θ; ἀγαθὰ syr sin

CHAPTER III. REPROOF OF THE PHARISEES AND LAWYERS, §§ 106-110

106. ON CASTING OUT DEMONS BY BEELZEBUB (LUKE)

[MATT 12:22-24]	[MATT 9:32-34]	LUKE 11:14-28
Τότε	Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων ἰδοὺ	Καί
ἤ προσήνεγκαν αὐτῷ	προσήνεγκαν αὐτῷ	ἣν ἐκβάλλων δαιμόνιον κωφόν·
δαιμονιζόμενον τυφλὸν καὶ κωφόν ¹ καὶ	κωφόν δαιμονιζόμενον· 33 καὶ	ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ἐθεράπευσεν αὐτόν,	ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν	ἐλάλησεν ὁ κωφός.
ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν.	ὁ κωφός.	Καὶ ἐθαύμασαν
23 Καὶ ἐξίσταν- το πάντες	καὶ ἐθαύμασαν	οἱ ὄχλοι·
οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον	οἱ ὄχλοι λέγοντες	15 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν
Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς	Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ	εἶπαν
Δανιὲδ;	Ἰσραήλ.	Ἐν Βεεζεβοὺλ
24 οἱ δὲ Φαρισαῖοι	34 [οἱ δὲ Φαρισαῖοι	
ἀκούσαντες εἶπον	ἔλεγον	
Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεεζεβοὺλ	Ἐν	
	καὶ ὅτι ἐν	
	[MARK 3:22-27, 30]	
	καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεεζεβοὺλ ἔχει,	

[MATT 12]	[MATT 9]	[MARK 3]	LUKE 11
ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. (§50)	τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.] (§68)	τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.	τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια·
[MATT 12:38]			
Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεί- ον ἰδεῖν. (§50)			16 ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐξήτουν παρ' αὐτοῦ.
[MATT 12:25-30]		23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς	17 αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς
Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς		ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν; 24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη· 25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη στήναι· 26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη	Πᾶσα βασιλεία ἢ ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ¹ ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. 18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς
Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται. 26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;		ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στήναι ἀλλὰ τέλος ἔχει. [Cf v 30 below]	ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεεζεβοῦλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοῦλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλ- λουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ἢ ὑμῶν κριταὶ ¹ ἔσονται. 20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ
27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοῦλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;			
διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. 28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ			

[MATTH 12]

ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

29 ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ

καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι,
ἐὰν μὴ πρῶτον δῇσῃ τὸν ἰσχυρόν;

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

30 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει. (§50)

[MATTH 12:43-45]

“Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπανσιν,
καὶ οὐχ εὐρίσκει.

44 τότε λέγει
Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω
ὅθεν ἐξῆλθον·
καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει
σχολάζοντα

[καὶ] σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.

45 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ
ἐπτά ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ·
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα

[MARK 3]

27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς
τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν

τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι
ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρόν δῇσῃ,

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

[Cf Mark 9:40 and parallel
(§93)]

30 ὅτι ἔλεγον
Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. (§50)

LUKE 11

[ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισ-
μένος φυλάσῃ

τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,
ἐν εἰρήρῃ ἐστίν
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·

22 ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ
ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν,
τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει
ἐφ' ἣ ἐπεποιθεῖ,
καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ
διαδίδωσιν.

23 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει.

[Cf v 18 above]

24 Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπανσιν,
καὶ μὴ εὐρίσκει
[τότε]¹ λέγει

Ἵποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον·

25 καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει
[σχολάζοντα,]

σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.

26 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει
ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ ἐπτά,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα

[MATT 12]

τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.
Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ πονηρᾷ. (§50)

[Of Matt 12:50 (§51)]

LUKE 11

τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.

27 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν
αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις
φωνὴν γυνή ἐκ τοῦ ὄχλου
εἶπεν αὐτῷ Μακαρία ἡ
κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ
μαστοὶ οὗς ἔθλασας· 28 αὐ-
τὸς δὲ εἶπεν
Μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυ-
λάσσοντες.

[Of Mark 3:35 (§51)]

107. THE SIGN OF JONAH

[MATT 12:39-42]

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
Ἄγεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς
σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ
τοῦ προφήτου.
40 ὥσπερ γὰρ
1 ἦν Ἰωνᾶς
ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,¹
οὕτως ἔσται
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Mt 16:4a

Ἄγεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς
σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. (§84)

LUKE 11:29-32

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισομέ-
νων
ἤρξατο λέγειν
Ἄγεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς
σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.
30 καθὼς γὰρ ἐγένετο [ὁ]
Ἰωνᾶς
τοῖς Νινευεῖταις σημεῖον,
οὕτως ἔσται
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

Mk 8:12b

Τί ἡ γενεὰ αὕτη
ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, οὐ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.
(§84)

¹ Jonah 1:17(2:1)

[MATT 12]

[Cf v 42 below]

41 ἄνδρες Νινευεῖται
ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινούσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν
εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ,
καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωνᾶ ὧδε.
42 βασίλισσα νότου
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ
τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ αὐτήν·
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,
καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ὧδε.
(§50)

LUKE 11

31 βασίλισσα νότου
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῶν ἀνδρῶν
τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ αὐτούς·
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων
τῆς γῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶ-
νος,
καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ὧδε.
32 ἄνδρες Νινευεῖται
ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινούσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν
εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ,
καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωνᾶ ὧδε.
[Cf v 31 above]

108. THE INNER LIGHT

[MATT 5:15]

^a οὐδὲ καλοῦσιν λύχνον

καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.
(§35)

LUKE 11:33-36

^a Οὐδεὶς λύχνον ἄψας
εἰς κρύπτην τίθησιν
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι
τὸ φῶς βλέπωσιν.

Mk 4:21b

^a Μῆτι ἔρχεται ὁ λύχνος
ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ
ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην,
οὐχ ἵνα ἱερίῃ τὴν λυχνίαν τεθῇ;
(§55)

Lk 8:16

^a Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας
καλύπτει αὐτὸν σκεύει
ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν,
ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ
φῶς. (§55)

[MATT 6:22, 23]

Ο λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός.
ἐὰν οὖν ἡ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς,
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν ἔσται·

23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονη-
ρὸς ᾖ,
ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτινὸν ἔσται.
εἰ οὖν τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν,
τὸ σκότος πόσον. (§39)

LUKE 11

34 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός σου.
ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾖ,
καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἐστίν·
ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ,

καὶ τὸ σῶμά σου σκοτινὸν.
35 Ἰσκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν.

36 εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον
φωτινὸν, μὴ ἔχον ἴμερος τι¹
σκοτινὸν, ἔσται φωτινὸν ὅλον
ὡς ὅταν ὁ λύχνος τ¹ τῇ ἀστρα-
πῇ φωτίζη σε.¹

109. THE REBUKE OF THE PHARISEES

[Cf Matt 23:25 f below]

[MATT 23:23-27]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,

LUKE 11:37-44

Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι ἐρωτᾷ
αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀρι-
στήσῃ παρ' αὐτῷ· εἰσελθὼν
δὲ ἀνέπεσεν. 38 ὁ δὲ Φαρι-
σαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ
πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ
ἀρίστου.

39 εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς
αὐτόν

Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι
τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ
τοῦ πίνακος καθαρίζετε,
τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.

40 ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ
ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;

41 πλὴν τὰ ἐνόντα
δότε ἐλεημοσύνην,
καὶ ἰδοὺ πάντα
καθαρὰ ὑμῖν ἐστίν.

42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν
τοῖς Φαρισαίοις,

[MATTHEW 23]

ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμνον,

καὶ ἀφήκατε

τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου,

τὴν κρίσιν

καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·

ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι

κάκεῖνα μὴ ἀφείναι.

24 ὁδῆγοὶ τυφλοὶ, διυλίζοντες τὸν
κώωπα τὴν δὲ κάμηλον κατα-
πίνοντες.

25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς

καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,

ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ

ποτηρίου καὶ τῆς παροιψίδος,

ἔσωθεν δὲ γέμουσιν

ἐξ ἄρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.

26 Φαρισαῖε τυφλέ,

καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ

ποτηρίου [καὶ τῆς παροιψίδος],

ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ

καθαρόν.

LUKE 11

ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν λάχα-
νον,

καὶ παρέρχεσθε

τὴν κρίσιν

καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·

ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι

κάκεῖνα μὴ παρείναι.

[Cf v 39 f above]

43 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρι-
σαίοις

ὅτι ἀγαπᾶτε

τὴν πρωτοκαθεδρίαν

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ τοὺς ἄσπασμους

ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

Mt 23:6, 7a

^a φιλοῦσι δὲ

τὴν πρωτοκλισίαν

ἐν τοῖς δέλτοις

καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ τοὺς ἄσπασμους

ἐν ταῖς ἀγοραῖς (§156)

Mk 12:38b, 39

^a Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων
τῶν θελόντων

ἐν στολαῖς περιπατεῖν

καὶ ἄσπασμους

ἐν ταῖς ἀγοραῖς

39 καὶ πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ πρωτοκλισίας

ἐν τοῖς δέλτοις, (§156)

Lk 20:46

^a Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων
τῶν θελόντων

περιπατεῖν ἐν στολαῖς

καὶ φιλοῦντων ἄσπασμους

ἐν ταῖς ἀγοραῖς

καὶ πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ πρωτοκλισίας

ἐν τοῖς δέλτοις, (§156)

[MATT 23]

27 Οὐαί ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι ἴπαρομοιάζετέ
τάφοις κεκοιναμένοις,
οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται
ώραῖοι
ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὁστέων νεκρῶν
καὶ πάσης ἀκαθαρσίας· (§157)

LUKE 11

44 οὐαί ὑμῖν,

ὅτι ἐστὲ ὡς
τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα,
καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπα-
τοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν.

110. THE REBUKE OF THE SCRIBES

[MATT 23:4]

δεσμεύουσιν δὲ
φορτία βαρέα ὧ
καὶ ἐπιτιθέασιν
ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων,

αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν

οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά. (§156)

[MATT 23:29-31]

Οὐαί ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
τῶν προφητῶν
καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν δικαίων,
30 καὶ λέγετε Εἰ ἡμεθα ἐν
ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν,
οὐκ ἂν ἡμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν·
31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς

LUKE 11:45-54

Ἀποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν
λέγει αὐτῷ Διδάσκαλε,
ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρί-
ζεις.
46 ὁ δὲ εἶπεν
Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί,

ὅτι φορτίζετε
τοὺς ἀνθρώπους
φορτία δυσβάστακτα,
καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων
ὑμῶν
οὐ προσψάυετε τοῖς φορτίοις.

47 οὐαί ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν

ἀπέκτειναν αὐτοὺς.
48 ἄρα μάρτυρές ἐστε

[MATT 23]

ὅτι υἱοὶ ἐστέ
τῶν φονευσάντων
τοὺς προφῆτας. (§157)

[MATT 23:34-36]

διὰ τοῦτο

Ἰδοὺ! ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς προφῆτας
καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς·
ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε
καὶ σταυρώσετε,
καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε
ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν
καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·
35 ὅπως ἔλθῃ
ἐφ' ὑμᾶς
πᾶν αἷμα δίκαιον
ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος "Αβελ τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
υἱοῦ Βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε
μεταξὺ τοῦ ναοῦ
καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἥξει ἅπαντα
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. (§157)

[MATT 23:14]

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κλείετε
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν. (§157)

LUKE 11

καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων ὑμῶν,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν
αὐτοὺς
ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε.

49 διὰ τοῦτο
καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν
Ἀποστελῶ
εἰς αὐτοὺς προφῆτας
καὶ ἀποστόλους,
καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν

καὶ διώξουσιν,
50 ἵνα ἐκζητηθῇ

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
τὸ ἑκκεχυμένον¹
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
51 ἀπὸ αἵματος "Αβελ
ἕως αἵματος Ζαχαρίου

τοῦ ἀπολομένου
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου
καὶ τοῦ οἴκου·
ναί, λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

52 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,

ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα
τῆς γνώσεως·

αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους
ἐκωλύσατε.

WH mg: Lk 11:50 ἐκχυνόμενον

Lk 11:50 ἐκκεχυμένον with B 33. 69. syr sin; ἐκχυνόμενον NACDLWΘ (-ωνο-) etc

LUKE 11

53 Κάκειθεν ἐξεληόντος αὐτοῦ ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλείωνων, 54 ἐνεδρεύοντες αὐτὸν θηρεύσαι τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

CHAPTER IV. CONCERNING TRUSTFULNESS, FIDELITY, AND WATCHFULNESS, §§111-116

111. CONCERNING FEARING AND TRUSTING GOD

[MATT 16:6]

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

^a Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. (§84)

[MATT 10:26b-33]

^b οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον

ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

[MARK 8:15]

καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων

^a Ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. (§84)

LUKE 12:1-12

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον ^a Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων.

2 ^b Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Mt 16:11b

^a προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. (§84)

Mk 4:22

^b οὐ γὰρ ἐστὶν¹ κρυπτὸν ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερὸν. (§55)

Lk 8:17

^b οὐ γὰρ ἐστὶν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. (§55)

[MATT 10]

27 ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἴπατε
ἐν τῷ φωτί·
καὶ ὁ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε,

κηρύξατε
ἐπὶ τῶν δωματίων.

28 καὶ
μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα

τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων
ἀποκτείνειν·

φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν

δυναμένον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γέεννῃ.

29 οὐχὶ δύο στρουθία
ἀσσαρίου πωλεῖται;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν
ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

30 ὁ ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς
πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν.

31 μὴ οὖν φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε ὑμεῖς.

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

LUKE 12

3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ
εἴπατε
ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὁ πρὸς τὸ οὐς ἐλαλήσεται
ἐν τοῖς ταμείοις
κηρυχθήσεται
ἐπὶ τῶν δωματίων.
4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,

μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ
σῶμα
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν τι ποιῆσαι.
5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φο-
βηθῆτε·
φοβήθητε τὸν
μετὰ τὸ ἀποκτείνειν
ἔχοντα ἐξουσίαν

ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·
ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβή-
θητε.

6 οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 ἅλλα καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
πᾶσαι ἡριθμῶνται·
μὴ φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε.

8 Λέγω δὲ ὑμῖν,
πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

Lk 21:18

^a καὶ θριξὲς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόληται. (§161)

[MATT 10]

ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
33 ὅστις ἰδὲ ἀρνήσεται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (§73)

[MATT 12:31, 32]

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία
ἀφεθήσεται
τῷ τοῖς ἀνθρώποις,

ἢ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία
οὐκ ἀφεθήσεται.
32 καὶ ὁς ἐὰν εἴπῃ λόγον
κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
ὁς δ' ἂν εἴπῃ
κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,
οὐκ ἀφεθήσεται· αὐτῷ
οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι
οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. (§50)

[MATT 10:19, 20]

ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς,

[MARK 3:28, 29]

Ἄμην λέγω ὑμῖν
ὅτι πάντα
ἀφεθήσεται
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων,
τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασ-
φημῖαι ὅσα ἐὰν βλασφημήσωσιν·

[Cf v 28 above]

29 ὁς δ' ἂν βλασφημήσῃ
εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
οὐκ ἔχει ἄφεσιν
εἰς τὸν αἰῶνα,

ἀλλὰ ἔνοχος ἐστὶν αἰωνίου ἁμαρ-
τήματος. (§50)

[MARK 13:11]

καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς
παραδιδόντες,

LUKE 12

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ·
9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

[Cf v 10 below]

10 Καὶ πᾶς ὁς ἐρεῖ λόγον
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
βλασφημήσαντι
οὐκ ἀφεθήσεται.

11 Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς
ἐπὶ τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,

Mk 8:38

α ὁς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνηθήσεται αὐτὸν
ὅταν ἔλθῃ
ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων. (§87)

Lk 9:26

α ὁς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους,
τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνηθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ
ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. (§87)

[MATT 10]	[MARK 13]	LUKE 12
^aμη μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε· 20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. (§72)	^aμη προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε, οὐ γὰρ ἐστέ ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. (§161)	^aμη μεριμνήσητε πῶς [ἢ τί] ἀπολογήσῃσθε ἢ τί εἴπητε· 12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

112. THE RICH FOOL

LUKE 12:13-21

Εἶπεν δὲ τις ἐκ τοῦ ὄχλου αὐτῷ Διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. 14 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ "Ἀνθρώπε, τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; 15 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς "Ὅρατε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἢ ζῶῃ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ. 16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων "Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρῃσεν ἡ χώρα. 17 καὶ διελογίζετο ἐν αὐτῷ λέγων Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρποὺς μου; 18 καὶ εἶπεν Τούτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συναῶμαι ἐκεῖ πάντα τὸν σῖτον καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, 19 καὶ ἔρῳ τῇ ψυχῇ μου Ψυχῇ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ [κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε], εὐφραίνου. 20 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός "Ἀφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου αἰτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; 21 [Οὕτως ὁ θησαυρίζων αὐτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.]

113. CONCERNING GOD'S CARE

[MATT 6:25-33]

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν

LUKE 12:22-34

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
[αὐτοῦ]
Διὰ τοῦτο [λέγω ὑμῖν],
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ

Lk 21: 14, 15

^a θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν
μὴ προμελετᾶν
ἀπολογηθῆναι,
15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα
καὶ σοφίαν ἣ οὐ δυνήσονται ἀντι-
στήναι ἢ ἀντειπεῖν [ἅπαντες] οἱ
ἀντικείμενοι ὑμῖν. (§161)

WH mg: Lk 12:22 ὑμῖν λέγω

Lk 12:11 πῶς ἢ τί with Σ ABLRWXO al pler; πῶς D 157. it syr cur posh etc; τί syr sin

[MATT 6]

τί φάγητε [ἢ τί πίνητε],
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν
τί ἐνδύσθησθε·
οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείον ἐστι
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;
26 ἐμβλέψατε
εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν

οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας,
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
τρέφει αὐτά·
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε
αὐτῶν;
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται προσθεῖναι
ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
πῆχυν ἓνα;

28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμ-
νᾶτε;
καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
πῶς αὐξάνουσιν·
οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·
29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσσιν,
ὁ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι;
31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες
Τί φάγωμεν; ἢ Τί πίωμεν;
ἢ Τί περιβαλώμεθα;

LUKE 12

τί φάγητε,
μηδὲ τῷ σώματι [ὑμῶν]
τί ἐνδύσθησθε.
23 ἢ γὰρ ψυχὴ πλείον ἐστιν
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.
24 κατανοήσατε
τοὺς κόρακας
ὅτι 'οὐ σπείρουσιν οὐδὲ' θερί-
ζουσιν,
οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον
οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς
τρέφει αὐτούς·
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε
τῶν πετεινῶν.
25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται
'ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
προσθεῖναι' πῆχυν;
26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον
δύνασθε,
τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

27 κατανοήσατε τὰ κρίνα
πῶς αὐξάνει·
οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·
λέγω δὲ ὑμῖν,
οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον
ὄντα σήμερον καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιάζει,
πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι.
29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε
τί φάγητε καὶ τί πίνητε,
καὶ μὴ μετεωρίζεσθε,

WH mg: Lk 12:24 οὐτε σπείρουσιν οὐτε 25 προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ

Lk 12:23 γὰρ with NBDLXΘ 3 it etc; AQW 7 it vg al pler om 28 ἀμφιάζει with B; -εἶε DL;
ἀμφιένυσσιν AQW XΘ al pler

[MATT 6]

32 ^aπάντα γὰρ ταῦτα
τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν·

οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.

33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν
καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται
ὑμῖν. (§39)

[MATT 6:19-21]

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς
ἐπὶ τῆς γῆς,
ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν
καὶ κλέπτουσιν·

20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν
θησαυροὺς
ἐν οὐρανῷ, ὅπου
οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν
οὐδὲ κλέπτουσιν·

21 ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς
σου,
ἐκεῖ ἔσται [καὶ] ἡ καρδιά σου.
(§39)

LUKE 12

30 ^aταῦτα γὰρ πάντα
τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπι-
ζητοῦσιν,
ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν
ὅτι χρῆζετε τούτων·
31 πλὴν ζητεῖτε
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

καὶ ταῦτα προστεθήσεται
ὑμῖν.

32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμ-
νιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ
ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασι-
λείαν.

33 Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα
ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην·

ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια
μὴ παλαιούμενα,

θησαυρὸν ἀνέκλειπτον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίξει

οὐδὲ σῆς διαφθείρει·

34 ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς
ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.

114. CONCERNING WATCHFULNESS

[Cf Matt 25:3 ff (§166)]

LUKE 12:35-40

"Ἐστῶσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες
περιεζωσμένοι καὶ οἱ λύχνοι

Mt 6:8

^a μὴ οὖν ὁμοιωθῇτε αὐτοῖς,
οἶδεν γὰρ [ὁ θεὸς] ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὡν χρεῖαν ἔχετε
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. (§38)

[MATT 24:43, 44]

ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε ὅτι
εἰ ἦδαι ὁ οἰκοδεσπότης
ποία φυλακὴ ὁ κλέπτης ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἂν εἴλασεν
διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.
44 διὰ τοῦτο
καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι,
ὅτι ἡ οὐ δοκέετε ὥρα
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
(§164)

[MATT 24:45-51]

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς
δοῦλος καὶ φρόνιμος
ὃν κατέστησεν ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ
τοῦ δοῦναι αὐτοῖς

LUKE 12

καίόμενοι, 36 καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι
ἀνθρώποις προσδεχομένοι τὸν
κύριον ἑαυτῶν πότε ἀναλύσῃ
ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος
καὶ κρούσαντος εὐθὺς ἀνοί-
ξωσιν αὐτῷ. 37 μακάριοι οἱ
δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ
κύριος εὐρήσῃ γρηγοροῦντας·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περι-
ζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς
καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐ-
τοῖς. 38 ἂν ἐν τῇ δευτέρᾳ
ἂν ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ
καὶ εὖρῃ οὕτως, μακάριοι
εἰσιν ἐκεῖνοι.

39 τοῦτο δὲ γινώσκετε ὅτι
εἰ ἦδαι ὁ οἰκοδεσπότης
ποία ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἂν ἀφήκεν
διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

40 καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι,
ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκέετε
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

115. THE FAITHFUL STEWARD

LUKE 12:41-48

Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Κύριε, πρὸς
ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην
λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας;
42 καὶ εἶπεν ὁ κύριος
Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς
οἰκονόμος, ὁ φρόνιμος,
ὃν καταστήσῃ ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ
τοῦ διδόναι

WH mg: Lk 12:39 οὐκ ἂν

Lk 12:39 ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ with ABLWXΔΘ it vg pesh al pler; N*D 2 it syr cur etc om — οὐκ with
BLW etc; NADXXΔΘ al pler οὐκ ἂν

[MATT 24]

τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;
 46 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκείνος
 ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὐρήσκει οὕτως ποιοῦντα.
 47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
 48 ἔὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος
 ἐκείνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει μου ὁ κύριος,
 49 καὶ ἄρξηται τύπτειν
 τοὺς συνδούλους αὐτοῦ,
 ἐσθίει δὲ καὶ πίνει
 μετὰ τῶν μεθυόντων,
 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
 51 καὶ διχοτομήσει αὐτὸν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσεται.
 ἅ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
 βρυγμὸς τῶν δδόντων. (§165)

LUKE 12

ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον;
 43 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκείνος,
 ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὐρήσκει ποιοῦντα οὕτως.
 44 ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
 45 ἔὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος
 ἐκείνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι,
 καὶ ἄρξηται τύπτειν
 τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,
 ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
 καὶ μεθύσκεσθαι,
 46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
 καὶ διχοτομήσει αὐτὸν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ἀπίστων θήσεται.

47 ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς
 τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ
 καὶ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας
 πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσε-
 ται πολλάς. 48 ὁ δὲ μὴ
 γνοὺς ποιήσας δὲ ἄξια πλη-
 γῶν δαρήσεται ὀλίγας. παν-
 τί δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητη-
 θήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ
 παρέθεντο πολὺ, περισσώτερον
 αἰτήσουσιν αὐτόν.

116. CONCERNING FIRE AND DIVISION

LUKE 12:49-53

Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν
 γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἥδη
 ἀνήφθη;

^a Cf §45, p. 71

	[MARK 10:38b]	LUKE 12
	^aδύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; (§140)	50 ^aβάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗτου τελεσθῆναι. 51 δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρε- γενόμεν δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἡ διαμερισμὸν. 52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισ- μένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν, 53 διαμερισθήσονται πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ ¹“υἱὸς ἐπὶ πατρί,” μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα καὶ “θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα,” πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ “νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.”
[MATT 10:34-36] Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην· ἀλλὰ μάχαιραν. 35 ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον ¹“κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς,” 36 καὶ “ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.” (§74)		

CHAPTER V. WARNINGS TO THE JEWISH NATION, §§117, 118

117. INTERPRETING THE TIMES

[MATT 16:2, 3]		LUKE 12:54-59
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς [“Ὁψίας γενομένης		“Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις “Ὅταν ἴδῃτε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν,

Mk 10:39b

^a Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πῖεσθε
καὶ τὸ βάπτισμα
ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι
βαπτισθήσεσθε, (§140)

¹ Mic 7:6

[MATT 16]

λέγετε
Εὐδία,
πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός·

3 καὶ πρῶτῃ
Σήμερον χειμῶν,
πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός.

τὸ μὲν πρόσωπον
τοῦ οὐρανοῦ
γινώσκετε διακρίνειν,
τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν
οὐ δύνασθε.]] (§84)

[MATT 5:25, 26]

ἴσθι εὐνοῶν
τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ
ἕως ὅτου εἰ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ δόξῃ,

μὴ ποτὲ σε παραδῶ
ὁ ἀντίδικός τῷ κριτῇ,
καὶ ὁ κριτὴς
τῷ ὑπηρέτῃ,

καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ·
26 ἀμὴν λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράν-
την. (§37)

LUKE 12

εὐθέως λέγετε ὅτι
"Ὁμβρός ἔρχεται,

καὶ γίνεται οὕτως·
55 καὶ ὅταν νότον πνέοντα,
λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται,

καὶ γίνεται.
56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον
τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ
οἴδατε δοκιμάζειν,
τὸν 'καιρὸν δέ' τοῦτον
πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν;
57 Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ
κρίνετε τὸ δίκαιον;

58 ὥς γὰρ ὑπάγεις μετὰ
τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα,
ἐν τῇ δόξῃ
δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι
[ἀπ'] αὐτοῦ,
μὴ ποτε κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει
τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ σε
βαλεῖ εἰς φυλακὴν.
59 λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν
ἀποδῷς.

118. THE GALILEANS SLAIN BY PILATE

LUKE 13:1-9

Παρήσαν δὲ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν
τὸ αἷμα Πειλᾶτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. 2 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Δοκεῖτε
ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα
πεπόνθασιν; 3 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐάν μὴ μετανοήτε πάντες ὁμοίως ἀπολείσθε. 4 ἡ
ἐκεῖνοι οἱ δέκα ὁκτῶ ἐφ' οὓς ἔπεσαν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, δοκεῖτε

LUKE 13

ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ; 5 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήσῃτε^α πάντες ὥσαυτως ἀπολείσθε.

6 Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν. Συκὴν εἶχεν τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐκ εὗρεν. 7 εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· Ἴδου τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐκ εὕρισκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖς; 8 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια· 9 κἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰς τὸ μέλλον— εἰ δὲ μήγε, ἐκκόψεις αὐτήν.

CHAPTER VI. TEACHINGS BY THE WAY, §§ 119-124

119. THE WOMAN HEALED ON A SABBATH

LUKE 13:10-17

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν. 11 καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα ὀκτώ, καὶ ἦν συνκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακλίνει εἰς τὸ παντελές. 12 ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ Γύναι, ἀπόλε-
λυσαι τῆς ἀσθενείας σου, 13 καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. 14 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἑθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ ὅτι Ἐξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν αὐταῖς οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. 15 ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν Ἰποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λυεῖ τὸν βόυν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἁπάγων¹ ποτίζει; 16 ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραάμ οὖσαν, ἣν ἔδωκεν ὁ Σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτώ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; 17 Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

120. THE PARABLES OF THE MUSTARD SEED AND THE LEAVEN

[MATT 13:31-33]

[MARK 4:30-32]

LUKE 13:18-21

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· 32 ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων,

Καὶ ἔλεγεν Πῶς ὁμοιωσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν; 31 ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὢν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς—

Ἐλεγεν οὖν Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιωσω αὐτήν; 19 ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,

^a Cf Lk 14:5 (§123)

[MATT 13]	[MARK 4]	LUKE 13
ὅταν δὲ αὐξηθῇ μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν 1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ” καὶ “κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” (§58) 33 “Ἄλλην παραβολὴν [ἐλάλησεν αὐτοῖς]. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον. (§59)	32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μείζον πάντων τῶν λαχάνων καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι 2“ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.” (§58)	καὶ ἠῤῥησεν καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον, καὶ 1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” 20 Καὶ πάλιν εἶπεν Τίτι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; 21 ὁμοία ἐστὶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐκρύψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον.

121. THE QUESTION WHETHER FEW ARE SAVED

[MATT 7:13, 14]

Εἰσελθατε
διὰ τῆς στενῆς πύλης·
ὅτι πλατεία ἔστι καὶ εὐρύχωρος ἡ
ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν,
καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσέρχόμενοι
δι’ αὐτῆς·
14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμ-
μένη ἡ ὁδὸς
ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν,
καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες
αὐτήν. (§43)

LUKE 13:22-30

Καὶ διεπορεύετο κατὰ πό-
λεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ
πορεύειν ποιούμενος εἰς Ἱερο-
σόλυμα. 23 Εἶπεν δὲ τις
αὐτῷ Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ
σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς
αὐτοῦς
24 Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν
διὰ τῆς στενῆς θύρας,

ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητή-
σουσιν εἰσελθεῖν

καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν,

1 Dan 4:12, 21 Chald 2 Dan 4:12, 21 Chald; Ezek 17:23

Lk 13:21 ἐκρύψεν with BL min etc; ἐνέκρυψεν NADWX min etc

[MATTHEW 25:11b, 12]

Κύριε κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν·

12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

(§166)

[MATTHEW 7:22, 23]

πολλοὶ ἐροῦσιν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ
 ἡμέρᾳ Κύριε κύριε, οὐ ¹“τῷ σῷ
 ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν,” καὶ τῷ
 σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,
 καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς
 ἐποιήσαμεν;

23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι
 Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς·

2“ἀποχωρεῖτε ἀπ’ ἐμοῦ

οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.”
 (§43)

[MATTHEW 8:11, 12]

λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι

πολλοὶ ³“ἀπὸ ἀνατολῶν

καὶ δυσμῶν” ἔξουσιν

καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ

Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ

Ἰακώβ

ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·

12 ^aοἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας

ἐκβληθήσονται

εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·

ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς

καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§45)

LUKE 13

25 ἀφ’ οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκο-
 δεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν
 θύραν, καὶ ἄρξῃσθε ἔξω ἐστά-
 ναι καὶ κρούειν τὴν θύραν
 λέγοντες

Κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν

καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν

Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

26 τότε ἄρξασθε¹ λέγειν
 Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ
 ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις
 ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν

Οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ·

2“ἀπόστητε ἀπ’ ἐμοῦ,
 πάντες ἐργάται ἀδικίας.”

28 ^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,

[Cf v 29 below]

ὅταν ἴδωσθε¹

Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ

Ἰακώβ

καὶ πάντας τοὺς προφῆτας

ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,

ὡς δὲ

ἐκβαλλομένων

ἔξω.

[Cf v 28 above]

^a Cf §45, pp. 70, 71¹ Jer 27:15(34:12); 14:14² Ps 6:8³ Mal 1:11; Isa 59:19

WH mg: Lk 13:26 ἄρξασθε

28 ὄψεσθε

Lk 13:27 λέγων with B 070.; λέγω al pler.; ἀμην λέγω syr sin cur; om N it vg sah cop pesh etc — οἶδα with BLR etc; ὡς add NAWXΔΘ 7 it vg syr sin etc

[Cf Matt 8:11 above] [MATT 19:30] ^aΠολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)	[MARK 10:31] ^aπολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)	LUKE 13 29 καὶ ἥξουσιν ¹⁴ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν” καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 30 ^aκαὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.
--	---	--

122. REPLY TO THE WARNING AGAINST HEROD

[MATT 23:37-39] Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ, ἢ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,— ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνιγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὅν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ		LUKE 13:31-35 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσῆλθάν τινες Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ “Ἐξέλθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτείνειν. 32 καὶ εἶπει αὐτοῖς Πορευθέντες εἰπατὶ τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ Ἴδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. 33 πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἕξω Ἱερουσαλὴμ. 34 Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ, ἢ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,— ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξει τὰ τέκνα σου ὅν τρόπον ὄρνις τὴν ἐαυτῆς
---	--	--

Mt 20:16

^a Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. (§138)

¹ Mal 1:11; Isa 59:19

[MATT 23]

νοσσία [αὐτῆς] ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠβελήσατε;

38 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος
ὑμῶν”^τ.

39 λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ’ ἄρτι
ἕως ἂν εἴπητε

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.” (§158)

LUKE 13

νοσσίαν ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠβελήσατε.

35 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν ὁ
οἶκος ὑμῶν.”

λέγω [δὲ] ὑμῖν,
οὐ μὴ ἴδητέ με
ἕως εἴπητε

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.”

123. DISCOURSE AT THE TABLE OF A CHIEF PHARISEE

LUKE 14:1-24

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν
αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν
ἀρχόντων [τῶν] Φαρισαίων
σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον καὶ
αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι
αὐτόν. 2 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός
τις ἦν ὑδρωπικός ἐμπροσθεν
αὐτοῦ.

3 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ
Φαρισαίους

[MATT 12:10b, 11]

^aκαὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες
Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν
θεραπεύειν;

ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

[MARK 3:4]

^aκαὶ λέγει αὐτοῖς
“Ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν
ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι,
ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι;

οἱ δὲ ἐσιώπων. (§32)

^aλέγων
“Ἐξεστὶν τῷ σαββάτῳ
θεραπεύσθαι ἢ οὐ;

οἱ δὲ ἡσύχασαν.

4 καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο
αὐτόν καὶ ἀπέλυσεν.

Lk 6:9

^aεἶπεν δὲ [ὁ] Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς
Ἐπερωτῶ ὑμᾶς,
εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ
ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι,
ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι; (§32)

¹ Jer 22:5; 12:7 ² Ps 118(117):26

Lk 13:35 ἕως with BLR 79. pesh; ἕως ἂν $\aleph$ MWXΘ etc

[MATT 12]

11 ^aὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
 Τίς [ἔσται] ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς
 ἔξει πρόβατον ἓν,
 καὶ ἂν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάβ-
 βασιν εἰς βόθυνον,
 οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;
 (§32)

[MATT 23:12]

^bὍστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται,
 καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἑνὸν ὑψω-
 θήσεται. (§156)

LUKE 14

5 ^aκαὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν
 Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς

εἰς φρέαρ πεσεῖται,

καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει
 αὐτόν

ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

6 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκρι-
 θῆναι πρὸς ταῦτα.

7 Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κε-
 κλημένους παραβολὴν, ἐπέχων
 πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξε-
 λέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς

8 Ὅταν κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς
 γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν
 πρωτοκλισίαν, μή ποτε ἐντι-
 μότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ'
 αὐτοῦ, 9 καὶ ἔλθῶν ὁ σέ καὶ
 αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι Δὸς
 τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ
 μετὰ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τό-
 πον κατέχειν. 10 ἀλλ' ὅταν
 κληθῇς πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς
 τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν
 ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε ἐρεῖ σοι
 Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον·
 τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον
 πάντων τῶν συνανακειμένων
 σοι.

11 ^bὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται
 καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψω-
 θήσεται.

^a Cf Lk 13:15 (§119)

Lk 18:14b

^b ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται,

ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
 (§134)

Lk 14:5 υἱὸς with ABWΔΘ min 3 it sah pesh etc; ὄνος ⲬLX 5 it vg cop etc; πρόβατον D — υἱὸς ἢ βοῦς;
 syr in βοῦς ἢ ὄνος; syr cur υἱὸς ἢ βοῦς ἢ ὄνος

LUKE 14

12 Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότεν αὐτόν· Ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φάσκει τοὺς φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφοὺς σου μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους, μὴ ποτε καὶ αὐτοὶ ἀντικαλέσωσιν σε καὶ γένηται ἀνταπόδομά σοι. 13 ἀλλ' ὅταν δοχὴν ποιῇς, κάλει πτωχοὺς, ἀναπείρους, χωλοὺς, τυφλοὺς· 14 καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι, ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

15 Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος ὅστις φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 16 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθρωπος τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς, 17 καὶ ἀπέστειλεν τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· Ἔρχεσθε! ὅτι ἤδη ἐτοιμὰ ἔστιν! 18 καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἀγρὸν ἡγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελλῶν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. 19 καὶ ἕτερος εἶπεν· Ζεύγη βοῶν ἡγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. 20 καὶ ἕτερος εἶπεν· Γυναικὰ ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. 21 καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἀπήγγ-

[Cf Mt 22:1-10 (§151)]

LUKE 14

γειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ "Ἐξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπείρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. 22 καὶ εἶπεν ὁ δούλος Κύριε, γέγονεν ὃ ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. 23 καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δούλον "Ἐξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ μου ὁ οἶκος. 24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκεῖνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου.

124. DISCOURSE ON COUNTING THE COST

LUKE 14:25-35

Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς 26 Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ καὶ τὴν μητέρα

καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής. 27 ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.

[MATT 10:37, 38]

Ὁ φιλῶν πατέρα
ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.
καὶ ὁ φιλῶν
υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ

οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.
38 ^aκαὶ ὁς οὐ λαμβάνει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. (§74)

Mt 16:24b

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἕλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

Mk 8:34b

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἕλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

Lk 9:23b

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἁρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἡμέραν, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

LUKE 14

28 τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων
 πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶ-
 τον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπά-
 νην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν;
 29 ἵνα μὴ ποτε θέντος αὐτοῦ
 θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος
 ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦν-
 τες ἄρξωνται αὐτῷ ἐμπαίξιν
 30 λέγοντες ὅτι Οὗτος ὁ
 ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν
 καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.
 31 ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος
 ἐτέρῳ βασιλεῖ συνβαλεῖν εἰς
 πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον
 βουλευσεται εἰ δυνατός ἐστιν
 ἐν δέκα χιλιάσιν ὑπαντῆσαι
 τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων
 ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; 32 εἰ
 δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω
 ὄντος πρεσβείαν ἀποστείλας
 ἐρωτᾷ ἰπρὸς¹ εἰρήνην. 33
 οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ
 ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς ἑαυ-
 τοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται
 εἶναί μου μαθητὴς.

[MARK 9:50a]

Καλὸν τὸ ἄλας·

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας ἄναλον γένηται,
 ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; (§94)

[MATT 5:13b]

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
 ἐν τίνι ἀλισθήσεται;
 εἰς οὐδὲν

ἰσχύει ἔτι
 εἰ μὴ βληθὲν ἔξω
 καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
 (§35)

34 Καλὸν οὖν τὸ ἄλας·

ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
 ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;
 35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς
 κοπρίαν
 εὐθετόν ἐστιν·
 ἔξω βάλλουσιν αὐτό.

^a Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούει· ἀκούετω.

^a Cf §47, p. 74

CHAPTER VII. PARABLES OF GRACE, §§125-127

125. THE LOST SHEEP

[MATTHEW 18:12-14]

τί ὑμῖν δοκεῖ;
 ἐὰν γένηται τινι ἀνθρώπῳ
 ἑκατὸν πρόβατα
 καὶ πλανηθῇ ἐν ἐξ αὐτῶν,
 οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνενήκοντα
 ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη
 καὶ πορευθεὶς ζητεῖ
 τὸ πλανώμενον;
 13 καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό,
 ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ
 μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα
 ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14 οὕτως
 οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ
 πατρὸς μου¹
 τοῦ ἐν οὐρανοῖς

[Cf v 13 above]

ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν
 τούτων. (§95)

LUKE 15:1-7

*Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγίζοντες
 πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρ-
 τωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. 2 καὶ
 διεγόγγυζον οἱ τε Φαρισαῖοι
 καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες
 ὅτι Οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσ-
 δέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.
 3 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν
 παραβολὴν ταύτην λέγων

4 Τίς ἀνθρώπος ἐξ ὑμῶν
 ἔχων ἑκατὸν πρόβατα
 καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν
 οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα
 ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
 καὶ πορεύεται ἐπὶ
 τὸ ἀπολωλός ἕως εὕρῃ αὐτό;
 5 καὶ εὐρών

ἐπιτίθουσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
 αὐτοῦ χαίρων,
 [Cf v 7 below]

6 καὶ ἔλθων εἰς τὸν οἶκον
 συνακαλεῖ τοὺς φίλους καὶ
 τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς
 Συνηχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὸ
 πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.
 7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως
 χαρὰ

ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται
 ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι
 ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις
 οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
 μετανοίας.

126. THE LOST COIN

LUKE 15:8-10

“Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῦ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως οὗ εὑρῇ; 9 καὶ εὐροῦσα συνακαλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας λέγουσα· Συνχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. 10 οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

127. THE LOST SON

LUKE 15:11-32

Εἶπεν δὲ “Ἀνθρωπὸς τις εἶχεν δύο υἱούς. 12 καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας· ὁ δὲ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. 13 καὶ μετ’ οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἴπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. 14 δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. 15 καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους· 16 καὶ ἐπεθύμει χορτασθῆναι ἐκ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. 17 εἰς ἑαυτὸν δὲ ἔλθων ἔφη· Πόσοι μισθιοὶ τοῦ πατρός μου περισσεύονται ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ὠδε ἀπόλλυμαι· 18 ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἔρῳ αὐτῷ· Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, 19 οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. 20 Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἔσπλαγχνίσθη καὶ ὁραμὸν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 21 εἶπεν δὲ ὁ υἱός· Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου [ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου]. 22 εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ταχὺ ἐξενέγκατε στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, 23 καὶ φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, θύσατε καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, 24 ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἠνέστη, ἦν ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. 25 ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἡγγίσεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν, 26 καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παιδῶν ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη ταῦτα· 27 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι· Ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατὴρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτόν ἀπέλαβεν. 28 ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ· Ἴδού τοσαῦτα ἔγη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντόλην σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· 30 ὅτε δὲ ὁ υἱὸς σου οὗτος ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ τῶν πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν σιτευτὸν μόσχον. 31 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ’ ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν· 32 εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἔζησεν, καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη.

CHAPTER VIII. WARNINGS AGAINST UNFAITHFULNESS, UNMERCIFULNESS,
AND AVARICE, §§128-131

128. THE UNJUST STEWARD

LUKE 16:1-13

"Ἐλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς "Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 2 καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου, οὐ γὰρ δύνη ἔτι οἰκονομεῖν. 3 εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος Τί ποιήσω ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἔπαυτεν αἰσχύνομαι. 4 ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας δέξωνται με εἰς τοὺς οἴκους ἑαυτῶν. 5 καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἑκαστον τῶν χρεοφιλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; 6 ὁ δὲ εἶπεν Ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας ἰταχέως γράψον πεντήκοντα. 7 ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπεν Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν Ἑκατὸν κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. 8 καὶ ἐπήρσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας ὅτι φρονίμως ἐποίησεν ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι

[MATT 6:24]

Οὐδείς δύναται
 δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
 ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει,
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
 ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται
 καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει·
 οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
 καὶ μαμωνᾷ. (§39)

[MATT 11:13]

πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ
 νόμος
 ἕως Ἰωάνου ἐπροφήτευσαν (§47)

LUKE 16

ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς
 εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν
 εἰσὶν. 9 Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω,
 ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ
 τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα
 ὅταν ἐκλίπη δέξωνται ὑμᾶς
 εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. 10
 ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν
 πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν
 ἐλαχίστῳ ἀδικὸς καὶ ἐν πολ-
 λῷ ἀδικὸς ἐστίν. 11 εἰ οὖν
 ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ
 οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς
 ὑμῖν πιστεύσει; 12 καὶ εἰ ἐν
 τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένε-
 σθε, τὸ ἡμέτερον τίς δώσει
 ὑμῖν;

13 Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται
 δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
 ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
 ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται
 καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.
 οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
 καὶ μαμωνᾷ.

129. CONCERNING THE LAW AND THE KINGDOM

LUKE 16:14-18

Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα οἱ
 Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρ-
 χοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐ-
 τόν. 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
 Ὁμοῖς ἐστὶ οἱ δικαιοῦντες
 ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώ-
 πων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς
 καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν
 ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα
 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

16 Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται
 μέχρι Ἰωάνου·

[MATT 11:12]

ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν
 Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι
 ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
 βιάζεται,
 καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν.
 (§47)

[MATT 5:18]

ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
 ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ,
 ἰῶτα ἓν ἢ μία κερέα
 οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου
 ἕως [ἂν] πάντα γένηται. (§36)

[MATT 5:32]

Ἄ, Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι
 πᾶς ὁ ἀπολύων
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
 παρεκτὸς λόγου πορνείας
 ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι
 [, καὶ ὁς ἐὰν ἀπολελυμένην
 γαμήσῃ
 μοιχᾶται]. (§37)

LUKE 16

ἀπὸ τότε

ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
 εὐαγγελίζεται
 καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

17 Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν
 τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
 παρελθεῖν
 ἢ τοῦ νόμου ἓ μίαν κερέαν¹
 πεσεῖν.

18 Ὁ πᾶς ὁ ἀπολύων
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ γαμῶν ἑτέραν
 μοιχεύει,
 καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς
 γαμῶν
 μοιχεύει.

130. THE RICH MAN AND LAZARUS

LUKE 16:19-31

Ἄνθρωπος δὲ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος
 καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. 20 πτωχὸς δὲ τις ὀνόματι Λάζαρος ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα
 αὐτοῦ ἐλκωμένος 21 καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης

Mt 19:9

Ἄ, λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
 ὁς ἂν ἀπολύσῃ
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
 μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
 καὶ γαμήσῃ ἄλλην
 μοιχᾶται.¹ (§135)

Mk 10:11, 12

Ἄ καὶ λέγει αὐτοῖς
 Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
 καὶ γαμήσῃ ἄλλην
 μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν,
 12 καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα
 τὸν ἄνδρα αὐτῆς
 γαμήσῃ ἄλλον
 μοιχᾶται. (§135)

ΛΥΚΕ 16

τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. 22 ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. 23 καὶ ἐν τῷ ᾧ ἔπαρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. 24 καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. 25 εἶπεν δὲ Ἀβραάμ Τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι. 26 καὶ ἐν πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. 27 εἶπεν δὲ Ἐρωτῶ σε οὖν, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου, 28 ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. 29 λέγει δὲ Ἀβραάμ Ἐχουσι Μωυσῆα καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. 30 ὁ δὲ εἶπεν Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτοὺς μετανοήσουσιν. 31 εἶπεν δὲ αὐτῷ Εἰ Μωυσῆος καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

131. CONCERNING FORGIVENESS AND FAITH

[MATT 18:7]

Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν
σκανδάλων·
ἀνάγκη γὰρ
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ
δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. (§94)

[MATT 18:6]

ὅς δ' ἂν σκανδαλίσῃ
ἓνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,
συμφέρει αὐτῷ
ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικός
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ καταποντισθῇ
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.
(§94)

[MATT 18:15]

Ἐάν τις ἀμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός
σου,

LUKE 17:1-10

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μα-
θητάς αὐτοῦ

Ἀνένδεκτόν ἐστιν
τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν,
πλὴν οὐαὶ
δι' οὗ ἔρχεται·

[MARK 9:42]

Καὶ ὅς ἂν σκανδαλίσῃ
ἓνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων,
καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον
εἰ περικείται μύλος ὀνικός
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ βέβληται
εἰς τὴν θάλασσαν. (§94)

2 λυσιτελεῖ αὐτῷ
εἰ λίθος μυλικὸς περικείται
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ ἔρριπται
εἰς τὴν θάλασσαν
ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ
τῶν μικρῶν τούτων ἓνα.
3 προσέχετε ἑαυτοῖς.
ἐάν τις ἀμάρτη ὁ ἀδελφός σου

[MATT 18]

ὑπαγε ἔλεγον αὐτόν
μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου.
ἐὰν σου ἀκούσῃ,
ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· (§96)

[MATT 18:21, 22]

Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν
[αὐτῷ]
Κύριε, ποσάκις
ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου
καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις;
22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις

ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά.
(§98)

[MATT 21:21]

ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς

Ἄμην λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν

καὶ μὴ διακριθῆτε,

οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε,
ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τοῦτω εἰπητε

Ἄρθῃτι καὶ βλήθῃτι
εἰς τὴν θάλασσαν,

γενήσεται· (§147)

[MARK 11:22, 23]

καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει
αὐτοῖς

Ἔχετε πίστιν θεοῦ·

23 Ἄμην λέγω ὑμῖν

ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τοῦτω

Ἄρθῃτι καὶ βλήθῃτι
εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται,
ἔσται αὐτῷ. (§147)

LUKE 17

ἐπιτίμησον αὐτῷ,

καὶ ἐὰν μετανόησῃ
ἄφες αὐτῷ·

4 καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας
ἁμαρτήσῃ εἰς σέ

καὶ ἐπτάκις
ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ λέγων
Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ.

5 Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι
τῷ κυρίῳ Πρόσθετε ἡμῖν πίστιν.

6 εἶπεν δὲ ὁ κύριος

Ἄξιόν ἐστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,

ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ
[ταύτῃ]

Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι
ἐν τῇ θαλάσσῃ·

καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

Mt 17:20b

Ἄμην γὰρ λέγω ὑμῖν,

ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,
εἰρεῖτε τῷ ὄρει τοῦτω
Μετάβα ἔνθεν

ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. (§89)

LUKE 17

7 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ Εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε, 8 ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ Ἑτοίμασον τὶ δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακονεῖ μοι ἕως φάγω καὶ πῖω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; 9 μὴ ἔχει χάριν τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα; 10 οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δοῦλοι ἀχρεεῖοί ἐσμεν, ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν.

CHAPTER IX. CONCERNING THANKFULNESS, WATCHFULNESS, AND HUMILITY, §§132-134

132. THE TEN LEPERS

LUKE 17:11-19

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ αὐτοὺς διήρχετο διὰ μέσον Σαμαρίας καὶ Γαλιλαίας. 12 Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην ἠπάντησαν¹ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἠνέστησαν¹ πόρρωθεν, 13 καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν λέγοντες Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. 14 καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες ἰ¹ ἐπιδείξατέ¹ ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν.” καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. 15 εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, 16 καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης. 17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐχ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ [δὲ] ἐννέα ποῦ; 18 οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς οὗτος; 19 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

133. THE COMING OF THE KINGDOM

LUKE 17:20—18:8

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀπεκρίθη

¹ Lev 13:49

WH mg: Lk 17:12 ὑπῆντησαν | ἔστησαν

LUKE 17

αὐτοῖς καὶ εἶπεν Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, 21 οὐδὲ ἐροῦσιν Ἰδοὺ ὧδε ἢ Ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν.

22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν καὶ οὐκ ὅψεσθε.

23 καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν Ἰδοὺ ἔκει· ἢ¹ Ἰδοὺ ὧδε·

μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε.

24 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὅτι

25 ^aπρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν

πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι

[MATT 24:23, 26, 27]

Τότε ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ

Ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός

ἢ Ὡς,

μὴ πιστεύσητε· . . .

26 ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν

Ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν,

μὴ ἐξέλθῃτε·

Ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις,

μὴ πιστεύσητε·

27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή

ἐξέρχεται

ἀπὸ ἀνατολῶν

καὶ φαίνεται ὥς δυσμῶν,

οὕτως ἔσται ἡ παρουσία

τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· (§162)

[MATT 16:21]

^aΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο

Ἰησοῦς Χριστὸς

δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

ὅτι δεῖ αὐτὸν

εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν

καὶ πολλὰ παθεῖν

[MARK 13:21]

Καὶ τότε ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ

Ἰδε ὧδε ὁ χριστός

ἢ Ἰδε ἐκεῖ,

μὴ πιστεύετε· (§162)

[MARK 8:31]

^aΚαὶ ἤρξατο

διδάσκειν αὐτοὺς

ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου

πολλὰ παθεῖν

καὶ ἀποδοκιμασθῆναι

^a Cf Mt 17:22, 23 (§90); 20:18 (§139)

^a Cf Mk 9:31 (§90); 10:33, 34 (§139)

Lk 9:22a

^a εἰπὼν ὅτι
Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
πολλὰ παθεῖν
καὶ ἀποδοκιμασθῆναι

[MATT 16]

ἂπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
ἀρχιερέων καὶ γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. (§87)

[MATT 24:37-39]

ὥσπερ γὰρ
αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·
38 ὡς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις
[ἐκείναις] ταῖς πρὸ τοῦ
κατακλυσμοῦ
τρῶγοντες καὶ πίνοντες,
γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες,
ἄχρι ἧς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν
Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”
39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν
ἕως ἥλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἤρεν ἅπαντας,

οὕτως ἔσται
ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. (§164)

[MARK 8]

ἂπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν
ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·
(§87)

LUKE 17

ἂπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

26 καὶ καθὼς ἐγένετο
ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,
οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

27 ἦσθιον, ἔπινον,
ἐγάμουν, ἐγαμίζοντο,
ἄχρι ἧς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν
Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”

καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἀπώλεσεν ¹“πάντας”.
28 ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν
ταῖς ἡμέραις Λῶτ· ἦσθιον,
ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν,
ἐφύτευον, ψυκοδόμουν· 29 ἡ
δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Λῶτ ἀπὸ
Σοδόμων, ²“ἔβρεξεν πῦρ καὶ
θεῖον ἀπ’ οὐρανοῦ” καὶ ἀπώλε-
σεν ¹“πάντας”.

30 κατὰ τὰ αὐτὰ ἔσται
ἡ ἡμέρα
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἀποκαλύπτεται.

Lk 9:22b

^a ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
ἀρχιερέων καὶ γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. (§87)
Cf Lk 9:44 (§90); 18:31-33
(§139)

¹ Gen 7:7 ² Gen 19:24

[MATT 24:17, 18]	[MARK 13:15, 16]	LUKE 17
α^ο ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. (§162)	α^ο τ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω μηδὲ εἰσελθάτω τι ἄραι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. (§162)	31 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ α^{ος} ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ¹“ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.” 32 μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λῶτ.
[MATT 10:39] β^ο εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἑμοῦ εὐρήσει αὐτήν. (§74) [MATT 24:40, 41] τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἰς παραλαμβάνεται καὶ εἰς ἀφίεται· 41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. (§164)		33 β^{ος} ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι ἀπολέσει αὐτήν, ὅς δ’ ἂν ἀπολέσει ζωογονήσει αὐτήν. 34 λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης [μῖας] ὁ εἰς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται· 35 ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἡ μία παραλημφθήσεται ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται. 37 καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν

^a Cf Lk 21:21 (§162)

Mt 16:25

β^{ος} γὰρ ἐὰν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὅς δ’ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν ἑμοῦ
εὐρήσει αὐτήν. (§87)

Mk 8:35

β^{ος} γὰρ ἐὰν θέλῃ
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν¹ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὅς δ’ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν [ἑμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου
σώσει αὐτήν. (§87)

Lk 9:24

β^{ος} γὰρ ἂν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι,
ἀπολέσει αὐτήν·
ὅς δ’ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν ἑμοῦ,
οὗτος σώσει αὐτήν. (§87)

¹ Gen 19:26

Lk 17:33 ἀπολέσει² with ~~Σ~~ALR etc; ἀπολέση BDEWΘ etc; ALWΔ al pler add αὐτήν 34 ὁ εἰς ~~Ν~~BΘ min cop; al pler om ὁ 35 ἡ μία with BDRΘ min; ALWX al pler om ἡ

[MATT 24:28]

ἵπου ἐὰν ᾗ τὸ πτώμα, ἐκεῖ
 συναχθήσονται οἱ ἄετοί. (§162)

LUKE 17-18

αὐτῷ Ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν
 αὐτοῖς

Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ
 καὶ οἱ ἄετοί ἐπισυναχθήσονται.

1 Ἐλεγεν δὲ παραβολὴν
 αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε
 προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ
 ἐγκακεῖν, 2 λέγων Κριτῆς
 τις ἦν ἐν τινὶ πόλει τὸν θεὸν
 μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον
 μὴ ἐντρέπόμενος. 3 χήρα δὲ
 ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ ἤρ-
 χετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα
 Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδί-
 κου μου. 4 καὶ οὐκ ἤθελεν
 ἐπὶ χρόνον, μετὰ ταῦτα δὲ
 εἶπεν ἐν ἑαυτῷ Εἰ καὶ τὸν
 θεὸν οὐ φοβοῦμαι οὐδὲ ἄν-
 θρωπον ἐντρέπομαι, 5 διὰ γε
 τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν
 χήραν ταύτην ἐκδικήσω αὐτήν,
 ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη
 ὑπωπιάξῃ με. 6 Εἶπεν δὲ
 ὁ κύριος Ἀκούσατε τί ὁ
 κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει·
 7 ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν
 ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ
 τῶν βοώντων αὐτῷ ἡμέρας
 καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ
 ἐπ' αὐτοῖς; 8 λέγω ὑμῖν ὅτι
 ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν
 ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὕρησει
 τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

134. THE PHARISEE AND THE PUBLICAN

LUKE 18:9-14

Εἶπεν δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς
 πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰ-
 σὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας

LUKE 18

τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην. 10 Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν προσεύξασθαι, ὁ εἰς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. 11 ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν¹ προσήνυχετο Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὥσπερ¹ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. 12 νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατεύω πάντα ὅσα κτῶμαι. 13 ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στήθος ἑαυτοῦ λέγων Ὁ θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. 14 λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεικακωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρ' ἐκείνων· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

CHAPTER X. TEACHINGS BEYOND JORDAN, §§135-141

135. CONCERNING DIVORCE

MATT 19:3-12

Καὶ προσῆλθαν αὐτῷ Φαρι-
σαῖοι
πειράζοντες αὐτὸν
καὶ λέγοντες

MARK 10:2-12

Καὶ [προσελθόντες Φαρισαῖοι]

ἐπηρώτων αὐτὸν

Mt 23:12

^a Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται,
καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§156)

Lk 14:11

^a ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§123)

MATT 19

Εἰ ἔξεστιν
ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
[Cf vv 7, 8 below]

Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι
ὁ κτίσας ἀπ' ἀρχῆς
1¹ "ἄρσεν καὶ θῆλυ
ἐποίησεν αὐτοὺς"

5 καὶ εἶπεν
2² "Ἔνεκα τούτου καταλείψει
ἄνθρωπος
τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα

καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ
αὐτοῦ,
καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα
μίαν;"

6 ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο
ἀλλὰ σὰρξ μία·

8 οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν
ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

7 λέγουσιν αὐτῷ
Τί οὖν Μωυσῆς ἐνετείλατο
3³ "δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου
καὶ ἀπολῦσαι τ;"

8 λέγει αὐτοῖς ὅτι Μωυσῆς
πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν

MARK 10

εἰ ἔξεστιν
ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι,

πειράζοντες αὐτόν.
3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωυσῆς;
4 οἱ δὲ εἶπαν
Ἐπέτρεψεν Μωυσῆς
3³ "βιβλίον ἀποστασίου γράφαι
καὶ ἀπολῦσαι."

5 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν
ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν
ταύτην·

6 ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως
1¹ "ἄρσεν καὶ θῆλυ
ἐποίησεν [αὐτοὺς]."

7 2² ἔνεκεν τούτου καταλείψει
ἄνθρωπος
τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν
μητέρα,

8 καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα
μίαν·"

ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο
ἀλλὰ μία σὰρξ·

9 ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν
ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

[Cf vv 3-5 above]

¹ Gen 1:27 ² Gen 2:24 ³ Deut 24:1(3)

WH mg. Mt 19:7 αὐτὴν

Mk 10:7 ACDLNWXΔΘ (ACLNΔ etc τῇ γυναικὶ) it vg cod sah al pler add καὶ προσκολληθήσεται πρὸς
γυναῖκα αὐτοῦ: NB l min go om

MATT 19

ἐπέτρεψεν ὑμῖν
ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν,
ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν
οὕτως.

9 ἄ λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι

ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ
μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
καὶ γαμῆσῃ ἄλλην
μοιχᾶται.¹

10 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί
Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ
ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός,
οὐ συμφέρει γαμῆσαι. 11 ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐ πάντες
χωροῦσι τὸν λόγον, ἀλλ' οἷς
δέδοται. 12 εἰσὶν γὰρ εὐνοῦ-
χοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς
ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσὶν
εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν
ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν
εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν

MARK 10

10 Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν
οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου
ἐπηρώτων αὐτόν.

11 καὶ λέγει αὐτοῖς

“Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ

καὶ γαμῆσῃ ἄλλην
μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν,
12 καὶ ἐὰν αὕτῃ ἀπολύσασα
τὸν ἄνδρα αὐτῆς
γαμῆσῃ ἄλλον μοιχᾶται.

[LUKE 16:18]

ἁ Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ

καὶ γαμῶν ἑτέραν
μοιχεύει,
καὶ ὁ ἀπολελυμένην
ἀπὸ ἀνδρὸς
γαμῶν μοιχεύει. (§129)

Mt 5:32

ἃ Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι
πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ
παρεκτὸς λόγου πορνείας
ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι,
καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμῆσῃ μοιχᾶται]. (§37)

WH mg: Mt 19:9 λέγω δὲ ὑμῖν, ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι,
καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται.

Mt 19:9 ὅτι with NCLWΔ al pler; BDZ 7 it om — μὴ ἐπὶ πορνείᾳ with NCDWZ al pler; BD 1. 33.
it syr sin cur sah cop etc παρεκτὸς λόγου πορνείας — καὶ γαμῆσῃ ἄλλην with NCDW (om kai) Z al pler; BNΣ* cop
etc om — μοιχᾶται with NDWZ al pler; ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι BC*NΣ* cop etc — μοιχᾶται (without addition)
with NDL min 9 it syr sin cur sah etc; BCINWZ al pler add καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας (γαμῶν C*INWΔ
etc) μοιχᾶται

MATT 19

ἐαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος
χωρεῖν χωρεῖτω.

136. BLESSING LITTLE CHILDREN

MATT 19:13-15

Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ
παιδιά,
ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς
καὶ προσεύξηται.
οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
14 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν ὅτι
Ἄφετε τὰ παιδιά
καὶ μὴ κωλύετε αὐτά
ἵνα ἐλθεῖν πρὸς με,

τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

[MATT 18:3]

καὶ εἶπεν Ὁμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅταν μὴ στραφῇτε καὶ γένησθε

ὡς τὰ παιδιά,
οὐ μὴ εἰσέλθῃτε
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
(§92)

15 καὶ
ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς
ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

MARK 10:13-16

Καὶ προσέφερον αὐτῷ
παιδιά
ἵνα αὐτῶν ἅψηται.
οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
14 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς
Ἄφετε τὰ παιδιά

ἔρχεσθαι πρὸς με,
μὴ κωλύετε αὐτά,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.

16 καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ
κατευλόγει
τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά.

LUKE 18:15-17

Προσέφερον δὲ αὐτῷ
καὶ τὰ βρέφη
ἵνα αὐτῶν ἅπηται.
ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
ἐπετίμων αὐτοῖς.
16 ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσεκαλέσατο [αὐτὰ] λέγων
Ἄφετε τὰ παιδιά

ἔρχεσθαι πρὸς με
καὶ μὴ κωλύετε αὐτά,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

17 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.

137. THE RICH YOUNG MAN

MATT 19:16-30

Καὶ
δοὺ εἰς προσελθὼν αὐτῷ

MARK 10:17-31

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ
εἰς ὁδὸν
προσῃδραμὼν εἰς

LUKE 18:18-30

Καὶ

WH mg: Mt 19:14 αὐτοῖς

Mt 19:14 εἶπεν (without addition) with BΘ al pler; NCDLMW vg syr cur pesh etc add αὐτοῖς
Mk 10:13 ἐπετίμησαν with NBCLD cop etc; ADNWXΘ al pler ἐπετίμων

MATT 19

εἶπεν

Διδάσκαλε, τί ἐγαθὸν ποιήσω
ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον;17 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ
Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ;
εἰς ἐστὶν ὁ ἀγαθός·εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν
εἰσελθεῖν,ἴτηρει¹ τὰς ἐντολάς.18 Ἰλέγει αὐτῷ Πόλας;¹ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη¹Τὸ ¹“Οὐ φονεύσεις,

Οὐ μοιχεύσεις,

Οὐ κλέψεις,

Οὐ ψευδομαρτυρήσεις,

19 ³Τίμα τὸν πατέρα καὶ
τὴν μητέρα,”καὶ ⁴“Ἀγαπήσεις τὸν πλη-
σίον σου ὡς σεαυτὸν.”

20 λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος

Ἰταῦτα πάντα¹ ἐφύλαξα·

τί ἔτι ὑστερῶ;

21 ἔφη¹ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

MARK 10

καὶ γονυπετήσας αὐτὸν
ἐπηρώτα αὐτὸνΔιδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω
ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονο-
μήσω;18 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
Τί με λέγεις ἀγαθόν;
οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός.

19 τὰς ἐντολάς οἶδας

¹“Μὴ φονεύσης,

Μὴ μοιχεύσης,

Μὴ κλέψης,

Μὴ ψευδομαρτυρήσης,”

Μὴ ἀποστερήσης,

³“Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ
τὴν μητέρα.”

20 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ

Διδάσκαλε,

ταῦτα πάντα ἐφύλαξάμην

ἐκ νεότητός μου.

21 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας

αὐτῷ ἡγάπησεν αὐτὸν

καὶ εἶπεν αὐτῷ

LUKE 18

ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων
λέγωνΔιδέσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας
ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;19 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Τί με λέγεις ἀγαθόν;
οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς [ὁ] θεός.

20 τὰς ἐντολάς οἶδας

²“Μὴ μοιχεύσης,

Μὴ φονεύσης,

Μὴ κλέψης,

Μὴ ψευδομαρτυρήσης,”

³“Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ
τὴν μητέρα.”

21 ὁ δὲ εἶπεν

Ταῦτα πάντα ἐφύλαξα

ἐκ νεότητος.

22 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ^a Cf Mt 22:39 (§154)^a Cf Mk 12:31 (§154)^a Cf Lk 10:27 (§103)¹ Ex 20:13-16; Deut 5:17-20
Lev 19:18² Ex 20:12-16; Deut 5:16-20³ Ex 20:12; Deut 5:16

WH mg: Mt 19:17 τήρησον

18 Πόλας; φησίν. | εἶπεν

20 Πάντα ταῦτα

21 λέγει

Mt 19:16 Διδάσκαλε with **NBDL** 3 it etc; CDWΘ al pler add ἀγαθέ — σχῶ with BDΘ Or; C(?)WΔ al pler ἔχω; **NL** min cop syr sin cur etc κληρονομήσω 17 Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ with **NBD** (τοῦ om) LΘ it vg syr sin cur etc; Τί με λέγεις ἀγαθόν CWA (λέγεις om) 2 it pesh sah al pler — εἰς ἐστὶν ὁ ἀγαθός with **NBD** (ὁ om) LΘ it syr sin cur (ὁ θεός add); οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός CWA 5 it pesh al pler 20 ἐφύλαξα with **NBDLΘ** etc; ἐφύλαξάμην CW al pler; CD (μον om) W it sah cop al pler add ἐκ νεότητός μου Mk 10:19 μὴ ἀποστερήσης with **NACDLXΘ** etc; BKWA min syr sin arm etc om

MATT 19

Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι,
ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπά-
ρχοντα καὶ δός [τοῖς] πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν οὐρανοῖς,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.
22 ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος
τόν λόγον [τοῦτον]
ἀπῆλθεν λυπούμενος,
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.
23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος
δυσκόλως

εἰσελεύσεται
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν·

24 πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν,¹
εὐκοπώτερόν ἐστιν
κάμηλον διὰ τῆς ῥάφιδος
ῥαφίδος εἰσελθεῖν
ἢ πλοῦσιον¹ εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ.
25 ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ
ἐξεπλήσσοντο σφόδρα
λέγοντες
Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;
26 ἐμβλέψας δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

MARK 10

Ἐν σε ὑστερεῖ·
ὑπάγε ὅσα ἔχεις πώλησον
καὶ δός [τοῖς] πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν οὐρανῷ,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.
22 ὁ δὲ στυγνάσας
ἐπὶ τῷ λόγῳ
ἀπῆλθεν λυπούμενος,
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.
23 Καὶ περιβεβῆσθαι
ὁ Ἰησοῦς λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Πῶς δυσκόλως
οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες

εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
εἰσελεύσονται.
24 οἱ δὲ μαθηταὶ ἔθαμβοῦντο
ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ
Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέ-
γει αὐτοῖς Τέκνα, πῶς δυσ-
κόλον ἐστὶν εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν·

25 εὐκοπώτερόν ἐστιν
κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς¹
ραφίδος διελθεῖν
ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.
26 οἱ δὲ
περισσῶς ἐξεπλήσσοντο
λέγοντες πρὸς αὐτόν
Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;
27 ἐμβλέψας αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς λέγει

LUKE 18

Ἐτι ἐν σοι λείπει·
πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον
καὶ διάδος πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.
23 ὁ δὲ ἀκούσας
ταῦτα
περίλυπος ἐγενήθη,
ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.
24 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν
[ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν

Πῶς δυσκόλως
οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες

εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
εἰσπορεύονται·

25 εὐκοπώτερον γὰρ ἐστὶν
κάμηλον διὰ τῆς ῥάφιδος
βελόνης εἰσελθεῖν
ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 εἶπαν δὲ οἱ ἀκούσαντες
Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 ὁ δὲ εἶπεν

WH mg: Mt 19:24 ὑμῖν ὅτι | τρυπήματος | διελθεῖν ἢ πλοῦσιον εἰσελθεῖν

Mk 10:25 τῆς τρυμαλιᾶς τῆς

Mt 19:24 τῆς ῥάφιδος with ¹B Or: DLWZX al pler τρυπήματος; CKΘΣ etc τρυμαλιᾶς — εἰσελθεῖν with
NCLWA sah cop syr sin pesh al pler; BDΧΘ it vg syr cur pesh etc — πλοῦσιον (without addition) with
NLZ syr cur etc; BDΘ it vg sah cop pesh etc add εἰσελθεῖν; OWXΣ al pler add εἰσελθ. after θεοῦ
Mk 10:25 διελθεῖν with BO it vg etc; ¹AWXΔΘ syr sin etc εἰσελθεῖν Lk 18:25 τῆς ῥάφιδος with ¹BD
49.; LRΘ 157. etc τρυπήματος; τρυμαλιᾶς ¹AWXΔ al pler — εἰσελθεῖν with ¹NBLRWX cop pesh al pler; ADΘ
it vg syr sin cur etc διελθεῖν

MATT 19

Παρά ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνα-
τον ἐστίν,

1“παρά” δὲ “θεῷ πάντα
δυνατά.”

27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ

Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα
καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι·

τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; 28 ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολου-
θήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγε-
σίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης
αὐτοῦ,

καθήσθε καὶ Ἵ�μεῖς¹
ἐπὶ δώδεκα θρόνους
κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς
τοῦ Ἰσραήλ.

29 καὶ πᾶς ὅστις ἀφήκεν
οἰκίαν

ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς
ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέκνα
ἢ ἀγροὺς¹
ἔνεκεν τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος,

πολλαπλασίονα λήμψεται

MARK 10

Παρά ἀνθρώποις ἀδύνατον

ἀλλ’ οὐ παρά θεῷ,
1“πάντα” γὰρ “δυνατά πα-
ρά [τῷ] θεῷ.”

28 Ἦρξατο λέγειν ὁ Πέ-
τρος αὐτῷ

Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα
καὶ ἠκολουθήκαμέν σοι.

29 ἔφη ὁ Ἰησοῦς

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐδεὶς ἔστιν ὃς ἀφήκεν
οἰκίαν

ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς
ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ τέκνα
ἢ ἀγροὺς
ἔνεκεν ἐμοῦ

καὶ [ἐνεκεν] τοῦ εὐαγγελίου,
30 ἐὰν μὴ λάβῃ
ἑκατονταπλασίονα
νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ
οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελ-
φάς καὶ ἡγερέας¹ καὶ τέκνα
καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν,

LUKE 18

Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις

δυνατά παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν.

28 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος

Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια
ἠκολουθήσαμέν σοι.

[LUKE 22:30b]

καὶ ἡ καθήσθε¹

ἐπὶ θρόνων

τὰς δώδεκα φυλὰς κρίνοντες
τοῦ Ἰσραήλ. (§173)

29 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐδεὶς ἔστιν ὃς ἀφήκεν
οἰκίαν

ἢ γυναῖκα ἢ ἀδελφούς
ἢ γονεῖς ἢ τέκνα

εἵνεκεν

τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,

30 ὃς οὐχὶ μὴ ἡ λάβῃ¹

πολλαπλασίονα

ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ

¹ Gen 18:14; Job 42:2; Zech 8:6 LXX

WH mg: Mt 19:28 αὐτοὶ 29 ἀδελφούς ἢ . . . ἀγροὺς ἢ οἰκίας Mk 10:30 μητέρα Lk 18:30 ἀπολάβῃ

Mt 19:29 μητέρα without addition with BD 7 it syr sin Or; NCW XΘ 7 it syr cur sah al pler add ἢ
γυναῖκα — πολλαπλασίονα with BL sah Or etc; ἑκατονταπλασίονα NCDWΘ it vg syr sin cur pesh al pler
Mk 10:27 τῷ; BΘ 124. om 28 ἠκολουθήκαμεν with BCDW; NAG ἡγάμεν 29 ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ: N om

MATT 19

καὶ
ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

30 Ἐπολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι
ἔσχατοι
καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.

MARK 10

καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ
ζωὴν αἰώνιον.

31 Ἐπολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι
ἔσχατοι
καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι.

LUKE 18

καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ
ζωὴν αἰώνιον.

[LUKE 13:30]

Ἐκαὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι
οἱ ἔσονται πρῶτοι,
καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται
ἔσχατοι. (§121)

138. THE VINEYARD AND THE HUSBANDMEN

MATT 20:1-16

Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βα-
σιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ
οἰκοδεσπότῃ ὅστις ἐξῆλθεν ἄμα
πρῶτὴ μισθώσασθαι ἐργάτας
εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ·
2 συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν
ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέ-
ραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν
ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 καὶ ἐξελ-
θὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν
ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ
ἀργούς· 4 καὶ ἐκείνοις εἶπεν
Ἵπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν
ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον
δώσω ὑμῖν· οἱ δὲ ἀπήλθον.
5 πάλιν [δὲ] ἐξελθὼν περὶ ἑκ-
την καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν
ὡσαύτως. 6 περὶ δὲ τὴν ἑνδε-
κάτην ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους
ἐστῶτας, καὶ λέγει αὐτοῖς
Τί ὠδε ἐστήκατε ὅλην τὴν
ἡμέραν ἀργοί; 7 λέγουσιν
αὐτῷ Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισ-
θώσατο· λέγει αὐτοῖς Ἵπά-
γετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπε-
λῶνα. 8 ὁψίς δὲ γενομένης

Mt 20:16

Ἐ οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι
πρῶτοι
καὶ οἱ πρῶτοι
ἔσχατοι. (§138)

MATT 20

λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος
τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ Κάλεσον
τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος[†] τὸν
μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν
ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.
9 ἔλθόντες δὲ οἱ περὶ τὴν
ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνὰ
δηνάριον. 10 καὶ ἔλθόντες οἱ
πρώτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον
λήμψονται· καὶ ἔλαβον [τὸ]
ἀνὰ δηνάριον καὶ αὐτοί.
11 λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον
κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου 12 λέ-
γοντες Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν
ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους[†] αὐ-
τοὺς ἡμῖν[†] ἐποίησας τοῖς βασ-
τάσαι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας
καὶ τὸν καύσωνα. 13 ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς ἐνὶ αὐτῶν εἶπεν[†]
Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ
δηνάριον συνεφώνησάς μοι;
14 ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπάγε·
θέλω[†] [δὲ][†] τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ
δοῦναι ὡς καὶ σοί· 15 οὐκ
ἔξεστίν μοι ὃ θέλω ποιῆσαι
ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός
σου πονηρὸς ἐστιν ὅτι ἐγὼ
ἀγαθὸς εἰμι;

16 Ὡς οὖτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι
πρώτοι
καὶ οἱ πρώτοι ἔσχατοι.

[LUKE 13:30]

^a καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται
πρώτοι,
καὶ εἰσὶν πρώτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.
(§121)

139. PREDICTION OF THE CRUCIFIXION

MATT 20:17-19

Ἰμέλλον δὲ ἀναβαίνειν
Ἰησοῦς[†] εἰς Ἱεροσόλυμα

MARK 10:32-34

Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀνα-
βαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα,

LUKE 18:31-34

Mt 19:30

^a Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρώτοι ἔσχατοι
καὶ ἔσχατοι πρώτοι. (§137)

Mk 10:31

^a πολλοὶ δὲ ἔσονται πρώτοι ἔσχατοι
καὶ οἱ ἔσχατοι πρώτοι. (§137)

WH mg. Mt 20:8 αὐτοῖς

12 ἡμῖν αὐτοῖς

13 εἶπεν ἐνὶ αὐτῶν

14 [ἐγώ]

17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς

MATT 20	MARK 10	LUKE 18
παρέλαβεν τοὺς δώδεκα [μαθητὰς] κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς 18 Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, α καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦ- σιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρинуσιν αὐτὸν [θανάτῳ], 19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται¹.	καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἑθαμβοῦντο, οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν 33 ὅτι Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, α καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦ- σιν καὶ τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ κατακρинуσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν 34 καὶ ἐμπαῖξουσιν αὐτῷ καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἀποκτενοῦσιν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται.	Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπεν πρὸς αὐτούς Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προ- φητῶν α τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. 32 παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἐμπαυχθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται, 33 καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. 34 Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

140. THE AMBITION OF JAMES AND JOHN

MATT 20:20-28	MARK 10:35-45
Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ	Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ
α Cf Mt 16:21 (§87); 17:22, 23 (§90)	α Cf Mk 8:31 (§87); 9:31 (§90)

WH mg: Mt 20:19 ἀναστήσεται

Mt 20:17 μαθητὰς with BCONWX al pler; ¹DLZΘ syr sin cur cop etc om 18 θανάτῳ with CDNWZΘ
al pler; ² eis θάνατον: B eth om 19 ἐγερθήσεται with NC*LNZ etc; BDWXAΘ al pler ἀναστήσεται
Mk 10:34 μετὰ τρεῖς ἡμέρας with NBCDLΔ it cop etc; ANWXΘ vg syr sin pesh al pler τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

MATT 20

τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου
μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς
προσκυνούσα
καὶ αἰτοῦσά τι ἅπ' αὐτοῦ.

21 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ

Τί θέλεις;
Ἰλέγει αὐτῇ

Εἰπέ ἵνα

καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου
εἰς ἐκ δεξιῶν
καὶ εἰς ἐξ ἐωνύμων σου

ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

22 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν

Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε·
δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον
ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;

λέγουσιν αὐτῷ

Δυνάμεθα.

23 λέγει αὐτοῖς

Τὸ μὲν ποτήριόν μοι
πίεσθε,

τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου
καὶ ἐξ ἐωνύμων
οὐκ ἔστιν ἐμὸν τ δοῦναι,
ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται
ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου.

24 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα
ἠγανάκτησαν

περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.

25 ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλε-
σάμενος αὐτοὺς

MARK 10

Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης
οἱ [δύο] υἱοὶ Ζεβεδαίου

λέγοντες αὐτῷ

Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐάν
αἰτήσωμέν σε ποιήσης ἡμῖν.

36 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς

Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;

37 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ

Δὸς ἡμῖν ἵνα

εἰς σου ἐκ δεξιῶν

καὶ εἰς ἐξ ἀριστερῶν

καθίσωμεν

ἐν τῇ δόξῃ σου.

38 ὁ δὲ Ἰησοῦς

εἶπεν αὐτοῖς

Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε·
δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον
ὃ ἐγὼ πίνω,

ἢ τὸ βάπτισμα

ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισ-
θῆναι;

39 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ

Δυνάμεθα.

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω
πίεσθε

καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ
βαπτίζομαι βαπτισθῆσεσθε,

40 τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου
ἢ ἐξ ἐωνύμων

οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι,

ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.

41 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα

ἤρξαντο ἀγανακτεῖν

περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.

42 καὶ προσκαλεσάμενος αὐ-
τοὺς ὁ Ἰησοῦς

[LUKE 12:50a]

βάπτισμα δὲ

ἔχω βαπτισθῆναι, (§116)

[LUKE 12:50a]

βάπτισμα δὲ

ἔχω βαπτισθῆναι, (§116)

MATT 20	MARK 10	[LUKE 22:25-27]
εἶπεν· Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἔθνων κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. 26 οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἂν θέλῃ 'ἐν ὑμῖν μέγας' γενέσθαι ἔσται ὑμῶν διάκονος, 27 καὶ ὃς ἂν θέλῃ 'ἐν ὑμῖν εἶναι' πρῶτος ἔσται ὑμῶν δοῦλος· 28 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.	λέγει αὐτοῖς· Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἔθνων κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. 43 οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, 'ἔσται' ὑμῶν διάκονος, 44 καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος· 45 καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.	25 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οἱ βασιλεῖς τῶν ἔθνων κυριεύουσιν αὐτῶν 26 καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν ἐθεργέται καλοῦνται. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν· 27 τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσφ' ὑμῶν εἰμὶ ὡς ὁ διακονῶν. (§173)

141. BARTIMAEUS HEALED

MATT 20:29-34	[MATT 9:27-31]	MARK 10:46-52	LUKE 18:35-43
Καὶ ἐκπο- ρευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱερειχῶ ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς.	Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν ἱ αὐτῷ ὄχλος πολὺς.	Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερειχώ. Καὶ ἐκπο- ρευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱερειχώ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ	Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν αὐτὸν εἰς Ἱερειχώ α ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)
Mt 23:11	Mk 9:35b	Lk 9:48b	
α ὁ δὲ μείζων ὑμῶν	α Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι	α ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων	
ἔσται ὑμῶν διάκονος. (§156)	ἔσται πάντων ἑσχατος καὶ πάντων διάκονος. (§92)		

WH mg: Mt 20:26 μέγας ἐν ὑμῖν

27 εἶναι ὑμῶν

Mk 10:43 ἔστω

MATT 20 [MATT 9]	MARK 10	LUKE 18
30 καὶ ἰδοὺ		
δύο τυφλοὶ δύο τυφλοὶ καθήμενοι πα- ρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες	ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτίμαιος τυφλὸς προσαίτης ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν. 47 καὶ ἀκούσας	τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαι- τῶν. 36 ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου ἐπυνθάνετο τί τ' εἶη τοῦτο· 37 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. 38 καὶ ἐβόησεν λέγων
ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν κράζοντες λέγοντες καὶ λέγοντες Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, Ἐλέησον ἡμᾶς, ἡ υἱὸς Δαυεὶδ. ἡ υἱὲ Δαυεὶδ.	ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνὸς ἐστίν¹ ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν Τιὲ Δαυεὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.	Ἰησοῦ υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με. 39 καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιγήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραξεν
31 ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσω- σιν· οἱ δὲ μείζον ἔκραξαν [Οἱ v 27 and λέγοντες parallels above, Κύριε, and Matt 15:22 (§81)]	48 καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραξεν	ἵνα σιγήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραξεν
ἐλέησον ἡμᾶς, ἡ υἱὸς Δαυεὶδ. 32 καὶ στὰς [ὁ] Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς	Τιὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με. 49 καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Φωνήσατε αὐτόν.	Τιὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με. 40 σταθεὶς δὲ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν.
28 ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν	καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέ- γοντες αὐτῷ Θάρσει, ἔγει- ρε, φωνεῖ σε. 50 ὁ δὲ ἀπο- βαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ	

WH mg: Mt 20:30 υἱὲ 31 υἱὲ Mk 10:47 ἐστίν ὁ Ναζαρηνὸς Lk 18:36 αὖ

Mt 20:30 Κῆριε with BLZ 3 it vg sah cop etc; after ἡμᾶς CWXΣ 3 it pesh al pler; NDΘ min 6 it syr
cur etc om 30, 31 υἱὲ with BWZΔΘ (in 31) al pler; υἱὲ NCDLΘ (in 30) Σ etc Lk 18:40 Ἰησοῦς
with BD; om A 63.; ὁ Ἰησ. NLRWXΔΘ al pler

MATT 20	[MATT 9]	MARK 10	LUKE 18
	προσῆλθαν αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Πιστεύετε ὅτι ἰδύναμαι ποιήσω ὑμῖν; 33 λέγουσιν αὐτῷ Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. 34 σπλαγχ- νισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν καὶ ἠκολούθη- σαν αὐτῷ. Καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων Ὁρᾶτε μη- δεὶς γινωσκέτω 31 οἱ δὲ ἐξελθόν- τες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκεῖνη. (§68)	ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 51 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ Ῥαββουνεὶ, ἵνα ἀναβλέψω. 52 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ´παγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ. 29 τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γεννηθήτω ὑμῖν. 30 καὶ ἠνεώχθησαν αὐ- τῶν οἱ ὀφθαλμοί.	ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν 41 Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπεν Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. 42 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ´νάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. 43 καὶ παραχοῆμα ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδοκεν αἰνῶν τῷ θεῷ.

CHAPTER XI. THE APPROACH TO JERUSALEM, §§142, 143

142. ZACCHAEUS THE PUBLICAN

LUKE 19:1-10

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερειχώ. 2 Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης ἰκαὶ αὐτὸς πλούσιος· 3 καὶ ἐξῆτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. 4 καὶ προδοαμῶν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι ἐκείνης ἡμέλλεν διέρχεσθαι. 5 καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν Ζακχαῖε, σπεύσας κατὰβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μείναι. 6 καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτόν χαίρων. 7 καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον λέγοντες ὅτι Παρὰ ἀμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλῦσαι. 8 σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον Ἰδοὺ τὰ ἡμισία μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, [τοῖς] πτωχοῖς δίδωμι, καὶ εἰ τυρὸς τι ἐσυκοφάντησα ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. 9 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν [ὁ] Ἰησοῦς ὅτι Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ [ἐστιν]. 10 ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἵνα “ζητήσῃ” καὶ σῶσαι “τὸ ἀπολωλὸς.”

143. PARABLE OF THE MINAE

LUKE 19:11-28

[MATT 25:14]

“Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος
ἀποδημῶν

ἐκάλεισεν τοὺς ἰδίους δούλους

καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς

τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, (§167)

[MARK 13:34]

ὡς ἄνθρωπος
ἀπόδημος ἀφείλε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

καὶ δούς τοῖς δούλοις
αὐτοῦτὴν ἐξουσίαν, ἐκάστη τὸ ἔργον
αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
ἵνα γρηγορή. (§164)

Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα
προσθεὶς εἶπεν παραβολὴν
διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι Ἱερουσα-
λὴμ αὐτόν καὶ δοκεῖν αὐτοῖς
ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀνα-
φαίνεσθαι· 12 εἶπεν οὖν

Ἀνθρωπὸς τις εὐγενὴς
ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν
λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ
ὑποστρέψαι.

13 καλέσας δὲ δέκα δούλους
ἑαυτοῦἔδωκεν αὐτοῖς
δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς

¹ Ezek 34:16

WH mg: Lk 19:2 καὶ ἦν

[MATT 25:19-29]

μετὰ δὲ πολλὸν χρόνον ἔρχεται
ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων

καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 καὶ προσελθὼν

ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν
προσῆνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα
λέγων

Κύριε,

πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας·

ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα.

21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ

Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,

ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,

ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου.

22 προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα

εἶπεν

Κύριε, δύο τάλαντά

μοι παρέδωκας·

ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα.

23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ

Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,

ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,

ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου.

LUKE 19

ἰαυτοὺς πραγματεύεσθαι ἔν
ῶ ἔρχομαι.

14 Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμί-
σουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν
πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέ-
γοντες Οὐ θέλομεν τοῦτον
βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελ-
θεῖν αὐτόν

λαβόντα τὴν βασιλείαν
καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς
δούλους τούτους οἷς δεδῶκε τὸ
ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τί διε-
πραγματεύσαντο.

16 παρεγένετο δὲ
ὁ πρῶτος

λέγων

Κύριε,

ἡ μνᾶ σου

δέκα προσηργάσατο μνᾶς.

17 καὶ εἶπεν αὐτῷ

Ἐὖγε, ἀγαθὲ δοῦλε,

ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου,

ἵσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα
πόλεων.

18 καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος

λέγων

Ἡ μνᾶ σου, κύριε,

ἐποίησεν πέντε μνᾶς.

19 εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ

Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε
πόλεων.

[MATT 25]

24 προσελθών δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν
τάλαντον εὐληφώς

εἶπεν

Κύριε,

[Of v 25 below]

ἐγνων σε

ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,

θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας

καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25 καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα

τὸ τάλαντόν σου

ἐν τῇ γῇ·

ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ

εἶπεν αὐτῷ

Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ,

ἤδεις ὅτι

θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα

καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα;

27 ἔδει σε οὖν βαλεῖν

τὰ ἀργύριά μου

τοῖς τραπεζέταις,

καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν

τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ

τὸ τάλαντον

καὶ δότε

τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

LUKE 19

20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν

λέγων

Κύριε,

ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου ἣν εἶχον

ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·

21 ἐφοβούμην γάρ σε

ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ,

αἵρεις ὁ οὐκ ἔθηκας

καὶ θερίζεις ὁ οὐκ ἔσπειρας.

[Of v 20 above]

22 λέγει αὐτῷ

Ἐκ τοῦ στόματός σου κρίνω σε,

πονηρὲ δοῦλε·

ἤδεις ὅτι

ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι,

αἵρων ὁ οὐκ ἔθηκα

καὶ θερίζων ὁ οὐκ ἔσπειρα;

23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς μου

τὸ ἀργύριον

ἐπὶ τράπεζαν;

κάγῳ ἐλθὼν

σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα.

24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν

Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ

τὴν μνᾶν

καὶ δότε

τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι·—

25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε,

ἔχει δέκα μνᾶς·—

26 λέγω ὑμῖν ὅτι

[MATT 25]		LUKE 19
29 ^ατῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§167)	[Cf Mark 10:32 (§139)]	^απαντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται. 27 Πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγά- γετε ὧδε καὶ κατασφάξατε αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου. 28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα.
Mt 13:12	Mk 4:25	Lk 8:18b
^α ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§53)	^α ὅς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὅς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)	^α ὅς ἂν γὰρ ἔχη, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὅς ἂν μὴ ἔχη, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

PART V

LAST DAYS IN JERUSALEM

CHAPTER I. THE AUTHORITY OF JESUS ASSERTED AND DENIED IN JERUSALEM, §§144-148

144. THE TRIUMPHAL ENTRY

MATT 21:1-11

Καὶ ὅτε ἤγγισαν
εἰς Ἱεροσόλυμα
καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ
εἰς τὸ Ὄρος τῶν
Ἐλαιῶν,
τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν
δύο μαθητὰς
2 λέγων αὐτοῖς
Πορεύεσθε
εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι
ὑμῶν,
καὶ εὐθὺς

εὐρήσετε ὄνον
δεδεμένην καὶ πῶλον μετ'
αὐτῆς·

λύσαντες ἁγάγετέ μοι.
3 καὶ ἂν τις ὑμῖν εἴπη
τι, ἐρεῖτε ὅτι
Ὁ κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει·
εὐθὺς δὲ ἀποστέλει αὐτούς.

4 Τοῦτο δὲ γέγονεν ἵνα πλη-
ρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προ-
φήτου λέγοντος

MARK 11:1-11

Κ-ὶ ὅτε ἐγγίζουσιν
εἰς Ἱεροσόλυμα
ἑῖς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν
πρὸς τὸ Ὄρος τῶν
Ἐλαιῶν,
ἀποστέλλει
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῖ
2 καὶ λέγει αὐτοῖς
Ἑπάγετε
εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι
ὑμῶν,
καὶ εὐθὺς
εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν
εὐρήσετε
πῶλον δεδεμένον

ἐφ' ὃν οὐδεὶς οὐπὼ ἀνθρώπων
ἐκάθισεν·
λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε.
3 καὶ ἂν τις ὑμῖν εἴπη
τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε
Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει·
καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει
πάλιν ὧδε.

LUKE 19:29-44

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν
εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν
πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον
Ἐλαιῶν,
ἀπέστειλεν
δύο τῶν μαθητῶν
30 λέγων
Ἑπάγετε
εἰς τὴν κατέναντι κώμην,

ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι
εὐρήσετε
πῶλον δεδεμένον,

ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων
ἐκάθισεν,
καὶ λύσαντες αὐτὸν ἁγάγετε.
31 καὶ ἂν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ
Διὰ τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε ὅτι
Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει.

WH mg: Mt 21:2 ἀγερé Mk 11:1 καὶ εἰς | τὸ 3 ἀποστέλλει πάλιν αὐτὸν

Mk 11:1 εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν with BLWXΔ al pler; A praef καὶ: NCΘ arm eth εἰς Βηθφ. κ εἰς Βηθαν.: D it vg Or καὶ εἰς Βηθανίαν

ΜΑΤΤ 21	MARK 11	LUKE 19
5 ¹“Εἰπατε τῇ θυγατρὶ Σιών ²Ἰδὸν ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι πραῦς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ ἐπὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.” 6 Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες	4 καὶ ἀπῆλθον καὶ εὗρον	32 ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.
καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς	πῶλον δεδεμένον πρὸς θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφοδίου, καὶ λῶουσιν αὐτόν. 5 καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς Τί ποιεῖτε λύνοντες τὸν πῶλον; 6 οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφήκαν αὐτούς.	33 λύνοντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς Τί λύετε τὸν πῶλον; 34 οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει.
ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, 7 καὶ ἐπέθηκαν ἐπ’ αὐτῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν.	7 καὶ φέρουσιν τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ’ αὐτόν.	35 καὶ ἤγαγον αὐτόν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιδίψαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν· 36 πορευομένου δὲ αὐτοῦ
8 ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἔστρώννουν ἐν τῇ ὁδῷ.	8 καὶ πολλοὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας κόψαντες ἐκ τῶν ἁγρῶν.	ὑπεστρώννουν τὰ ἱμάτια ἑαυ- τῶν ἐν τῇ ὁδῷ. 37 ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τὴν καταβάσει τοῦ Ὁρους τῶν Ἑλαιῶν

¹ Isa 62:11 ² Zech 9:9

WH mg: Mk 11:7 ἑαυτῶν

Mk 11:8 κόψαντες (C sah ἔκοπτον) ἐκ τ. ἁγρῶν with **BCOLWA** sah; **ADNX** it vg **Θ** al pler ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἔστρώννουν εἰς (om D) τὴν ὁδόν (ἐν τῇ ὁδῷ **Θ**)

MATT 21

9 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες
αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες

ἔκραζον λέγοντες

¹“Ὡσαννά” τῷ υἱῷ Δαυεὶδ·

“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος

ἐν ὀνόματι Κυρίου·

“Ὡσαννά” ἐν τοῖς υἱίστοις.

MARK 11

9 καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ
ἀκολουθοῦντες

ἔκραζον

¹“Ὡσαννά·

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος

ἐν ὀνόματι Κυρίου·”

10 Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη
βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν
Δαυεὶδ·

“Ὡσαννά” ἐν τοῖς υἱίστοις.

[Cf Mark 13:2 and parallels
 (§160)]

LUKE 19

ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν
μαθητῶν

χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ
μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον
δυνάμεων,

38 λέγοντες

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος,”

ὁ¹ βασιλεὺς,

“ἐν ὀνόματι Κυρίου·”

ἐν οὐρανῷ εἰρήνην

καὶ δόξα ἐν υἱίστοις.

39 Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων
ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς
αὐτόν Διδάσκαλε, ἐπιτί-
μησον τοῖς μαθηταῖς σου.

40 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν
Λέγω ὑμῖν,¹ ἐὰν οὗτοι σιωπή-
σουσιν, οἱ λίθοι κράξουσιν.

41 Καὶ ὡς ἡγγισεν, ἰδὼν
τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ’ αὐ-
τήν, 42 λέγων ὅτι Εἰ ἔγνων
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ σὺ
τὰ πρὸς εἰρήνην— νῦν δὲ ἐκρύ-
βη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. 43
ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ καὶ
ἴσθῃς ὅτι ἡμεῖς οἱ ἐχθροὶ
σου χάρακά σοι καὶ περι-
κυκλώσουσιν σε καὶ συνέξουσιν
σε πάντοθεν, 44 καὶ ³“ἐδα-
φιοῦσιν” σε καὶ “τὰ τέκνα
σου” ἐν σοί,

καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ
λίθον ἐν σοί, ἀνθ’ ὧν οὐκ
ἔγνων τὸν καιρὸν τῆς ἐπι-
σκοπῆς σου.

¹ Ps 118(117):25 f

² Ps 118(117):26

³ Ps 137(136):9

MATT 21

10 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ
εἰς Ἱεροσόλυμα
ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέ-
γουσα Τίς ἐστιν οὗτος;
11 οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον Οὐ-
τός ἐστιν ὁ προφήτης Ἰησοῦς
ὁ ἀπὸ Ναζαρέθ τῆς Γαλι-
λαίας. (+§146)

[Of Matt 21:17 (§146)]

MARK 11

11 Καὶ εἰσῆλθεν
εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ἱερόν·

[Of Luke 21:37 (§169)]

καὶ περιβλεψάμενος πάντα
[ὅψε ἡδὴ οὔσης τῆς ὥρας]
ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ
τῶν δώδεκα.

145. THE CURSING OF THE FIG TREE

[MATT 21:18, 19]

Πρωὶ δὲ ἔπιαναγαγὼν¹

εἰς τὴν πόλιν ἐπείνασεν.

19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν
ἐπὶ τῆς ὁδοῦ

ἦλθεν ἐπ' αὐτήν,

καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ

εἰ μὴ φύλλα μόνον,

καὶ λέγει αὐτῇ

Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ

καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα·

καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ.
(§147)

MARK 11:12-14

Καὶ τῇ ἑπαύριον ἐξελθόντων
αὐτῶν

ἀπὸ Βηθανίας ἐπείνασεν.

13 καὶ ἰδὼν συκὴν

ἀπὸ μακρόθεν

ἔχουσαν φύλλα

ἦλθεν εἰ ἄρα τι εὐρήσει ἐν αὐτῇ,

καὶ ἔλθων ἐπ' αὐτήν

οὐδὲν εὔρεν

εἰ μὴ φύλλα,

ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων.

14 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ

Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ

μηδεὶς καρπὸν φάγοι.

καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

[Of Mark 11:20 (§147)]

146. THE CLEANSING OF THE TEMPLE

MATT 21:12-17

Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς
εἰς τὸ ἱερόν,

MARK 11:15-19

Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσό-
λυμα.

Καὶ εἰσελθὼν

εἰς τὸ ἱερόν

LUKE 19:45-48

Καὶ εἰσελθὼν
εἰς τὸ ἱερόν

ΜΑΤΤ 21	MARK 11	LUKE 19
καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυ- βιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς, 13 καὶ λέγει αὐτοῖς Γέγραπται 1“Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευ- χῆς κληθήσεται,” ὕμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε 2“σπήλαιον ληστῶν.” 14 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυ- φλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. 15 Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κρίζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας 3“Ὡσαννά” τῷ υἱῷ Δαυεὶδ ἡγανάκτησαν 16 καὶ εἶπαν αὐτῷ Ἀκού- εις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι 4“Ἐκ	ῥῆατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυ- βιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς κατέστρεψεν 16 καὶ οὐκ ἦφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ, 17 καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν ὅτι 1“Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευ- χῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν;” ὕμεῖς δὲ πεποιήκατε αὐτὸν 2“σπήλαιον ληστῶν.” 18 καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπο- λέσωσιν·	ῥῆατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας, 46 λέγων αὐτοῖς Γέγραπται 1“Καὶ ἔσται ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς,” ὕμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε 2“σπήλαιον ληστῶν.” 47 Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ’ ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ,

1 Isa 56:7

2 Jer 7:11

3 Ps 118(117):25

4 Ps 8:2

WH mg: Mk 11:17 αὐτοῖς

Mk 11:17 ελεγεν with B 28. 2 it arm syr sin; al add αὐτοῖς

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον·”	ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν,	48 καὶ οὐχ ἡῤῥισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέμετο αὐτοῦ ἀκούων.
[MATT 22:33] Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσαντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. (§153)	πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.	[LUKE 21:37] Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἓν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος
17 Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ὑλίσθη ἐκεῖ. (+§145)	19 Καὶ ὅταν ὀψὲ ἐγένετο, [ἐξεπορεύοντο] ἔξω τῆς πόλεως. [Of Mark 11:11b (§144)]	ἠύλιζέτο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν. (§169)

147. THE LESSON OF THE WITHERED FIG TREE

MATT 21:18-22	MARK 11:20-25
Πρῶτὶ δὲ ἑπαναγαγὼν ¹ εἰς τὴν πόλιν ἐπέειπεν. 19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ’ αὐτήν, καὶ οὐδὲν εἶρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα·	[Of Mark 11:12-14 (§145)] Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτὶ εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. 21 καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ Ῥαββεί, ἴδε ἡ συκὴ ἣν κατηράσω ἐξήρανται.
καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ. 20 καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκὴ;	

ΜΑΤΤ 21

21 ^αἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Ἄμην λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
καὶ μὴ διακριθῆτε,

οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε,
ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε
Ἄρθητι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,

γενήσεται·

22 ^βκαὶ πάντα ὅσα ἂν
αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ
πιστεύοντες
λήμψεσθε.

[ΜΑΤΤ 6:14, 15]

Ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις
τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
ἀφήσει καὶ ὑμῖν
ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος·

ΜΑΡΚ 11

22 ^ακαὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
λέγει αὐτοῖς

23 Ἔχετε πίστιν θεοῦ·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ
Ἄρθητι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ μὴ διακριθῇ
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ
γίνεται,
ἔσται αὐτῷ.

24 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
^βπάντα ὅσα
προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε,
πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε,
καὶ ἔσται ὑμῖν.

25 καὶ ὅταν στήκετε προσευ-
χόμενοι,

ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος,

ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς

[ΛΟΥΚ 17:6]

^αεἶπεν δὲ ὁ κύριος

Εἰ ἔχετε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,

ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ]
Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι
ἐν τῇ θαλάσῃ·

καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. (§131)

Mt 17:20

^α ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς
Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν·
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,
ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ
Μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. (§89)

^β Cf Mt 7:7 (§41); 18:19 (§97)

^β Cf Lk 11:9 (§105)

[MATT 6]

15 ^aἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε
τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει
τὰ παραπτώματα ὑμῶν. (§38)

^aἀφῆ ὑμῖν
τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

148. JESUS' AUTHORITY CHALLENGED

MATT 21:23-27

Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ

εἰς τὸ ἱερὸν

προσῆλθαν ^bαὐτῷ διδάσκοντι
οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ
λέγοντες

Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;
καὶ τίς σοι ἔδωκεν
τὴν ἐξουσίαν ταύτην;

24 ἀποκριθεὶς [δὲ] ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Ἐρωτήσω ὑμᾶς ἀγῶ
λόγον ἕνα,
ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι
καγὼ ὑμῖν ἔρω

ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ·

25 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου
πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ

MARK 11:27-33

Καὶ ἔρχονται πάλιν
εἰς Ἱεροσόλυμα.

Καὶ ἐν τῷ ἱερῷ
περιπατοῦντος αὐτοῦ
ἔρχονται πρὸς αὐτὸν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι
28 καὶ ἔλεγον
αὐτῷ

Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;
ἢ τίς σοι ἔδωκεν
τὴν ἐξουσίαν ταύτην
ἵνα ταῦτα ποιῇς;

29 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Ἐπερωτήσω ὑμᾶς
ἕνα λόγον,
καὶ ἀποκρίθητέ μοι,
καὶ ἔρω ὑμῖν
ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ·

30 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου
ἐξ οὐρανοῦ ἦν

LUKE 20:1-8

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν
ἡμερῶν

^bδιδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν
ἐν τῷ ἱερῷ
καὶ εὐαγγελιζομένου
ἐπέστησαν

οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
σὺν τοῖς πρεσβυτέροις,
2 καὶ εἶπαν λέγοντες
πρὸς αὐτόν Εἰπὸν ἡμῖν
ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς,
ἢ τίς ἐστὶν ὁ δοὺς σοι
τὴν ἐξουσίαν ταύτην.

3 ἀποκριθεὶς δὲ
εἶπεν πρὸς αὐτούς
Ἐρωτήσω ὑμᾶς ἀγῶ
λόγον,
καὶ εἰπατέ μοι

4 Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου
ἐξ οὐρανοῦ ἦν

Mt 18:35

^a Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου
ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφήτε
ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (§98)

^b Cf Mk 12:35 (§155); 14:49 ^b Cf Lk 21:37 (§169)
(§175)

Mk 11:26 ^bBLSWA 3 it syr cop om; ei de hmeis ouk aphete, oudē o patēr hēmōn o en tois (om CD etc) ohranois aphēsei (hēmōn add D it vg etc) τὰ παραπτώματα ὑμῶν add ACDXΘ it vg pesh arm al pler (from Mt 6:15)

MATT 21	MARK 11	LUKE 20
ἡ ἐξ ἀνθρώπων;	ἡ ἐξ ἀνθρώπων;	ἡ ἐξ ἀνθρώπων;
οἱ δὲ διελογίζοντο 'ἐν' ἑαυτοῖς λέγοντες 'Εὰν εἴπωμεν 'Εξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 26 ἐὰν δὲ εἴπωμεν 'Εξ ἀνθρώπων, φοβοῦμεθα τὸν ὄχλον, πάντες γὰρ ὡς προφήτην ἔχουσιν τὸν 'Ιωάννην'	ἀποκρίθητέ μοι. 31 καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες 'Εὰν εἴπωμεν 'Εξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ Διὰ τί [οὖν] οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 32 ἀλλὰ εἴπωμεν 'Εξ ἀνθρώπων; - ἐφοβοῦντο τὸν ὄχλον, ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν 'Ιωάννην ὄντως ὅτι προφήτης ἦν. 33 καὶ ἀποκριθέντες τῷ 'Ιησοῦ λέγουσιν Οὐκ οἶδαμεν. καὶ ὁ 'Ιησοῦς λέγει αὐτοῖς Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.	5 οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι 'Εὰν εἴπωμεν 'Εξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ Διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 6 ἐὰν δὲ εἴπωμεν 'Εξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἀπασκαταλιθάσει ἡμᾶς, πεπεισμένος γὰρ ἐστὶν 'Ιωάννην προφήτην εἶναι. 7 καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. 8 καὶ ὁ 'Ιησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

CHAPTER II. PARABLES OF WARNING TO THE JEWISH LEADERS, §§149-151

149. THE TWO SONS

MATT 21:28-32

Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο.[†] τ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν Τέκνον, ὑπάγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι.[†] 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 'Εγώ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπήλθεν. 30 προσελθὼν δὲ τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως· ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Οὐ θέλω· ὕστερον μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν. 31 τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρός; 'Λέγουσιν 'Ο ὕστερος.[†] λέγει αὐτοῖς ὁ 'Ιησοῦς 'Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 32 ἦλθεν γὰρ 'Ιωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

150. THE UNFAITHFUL HUSBANDMEN

MATT 21:33-46

"Ἀλλην παραβολὴν ἀκούσατε.

MARK 12:1-12

Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς
ἐν παραβολαῖς λαλεῖν

LUKE 20:9-19

"Ἡρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν
λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην

WH mg: Mt 21:25 παρ' 28 δύο τέκνα | καὶ | ἀμπελῶνι μου 31 †...†

Mk 11:31 οὖν with NBD* vg sah etc; AC* LWXΔ it cop syr sin etc om 32 ὄχλον with NBNΣ 33. etc; ADLWXΔΘ al pler λαόν

MATT 21

"Ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης
ὅστις ¹"ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα
καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν
καὶ ὥρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν
καὶ ὠκοδόμησεν πύργον,"
καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς,
καὶ ἀπεδήμησεν.

34 ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς
τῶν καρπῶν,
ἀπέστειλεν
τοὺς δούλους αὐτοῦ
πρὸς τοὺς γεωργοὺς

λαβεῖν
τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

35 καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ
τοὺς δούλους αὐτοῦ
ὃν μὲν ἔδειραν,
ὃν δὲ ἀπέκτειναν,
ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.
36 πάλιν ἀπέστειλεν

ἄλλους δούλους
πλείονας τῶν πρώτων,
καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

37 ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν
πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ

MARK 12

¹"Ἀμπελῶνα" ἄνθρωπος
"ἐφύτευσεν,
καὶ περιέθηκεν φραγμὸν
καὶ ὥρυξεν ὑπολήνιον
καὶ ὠκοδόμησεν πύργον,"
καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς,
καὶ ἀπεδήμησεν.

2 καὶ ἀπέστειλεν

πρὸς τοὺς γεωργοὺς
τῷ καιρῷ δοῦλον,
ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ
ἀπὸ τῶν καρπῶν
τοῦ ἀμπελῶνος.
3 καὶ λαβόντες
αὐτὸν
ἔδειραν

καὶ ἀπέστειλαν κενόν.
4 καὶ πάλιν ἀπέστειλεν
πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον·
κάκεινον
ἐκεφαλῶσαν καὶ ἡτίμασαν.

5 καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν·

κάκεινον ἀπέκτειναν,

καὶ πολλοὺς ἄλλους,

οὓς μὲν δέροντες
οὓς δὲ ἀποκτενύντες.

6 ἔτι ἓνα εἶχεν,
υἱὸν ἀγαπητόν·
ἀπέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον
πρὸς αὐτοὺς

LUKE 20

"Ἄνθρωπος
²"ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα,"

καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς,
καὶ ἀπεδήμησεν
χρόνους ἱκανοὺς.
10 καὶ καιρῷ

ἀπέστειλεν

πρὸς τοὺς γεωργοὺς
δοῦλον,
ἵνα
ἀπὸ τοῦ καρποῦ
τοῦ ἀμπελῶνος δώσουσιν αὐτῷ·
οἱ δὲ γεωργοὶ ἐξαπέστειλαν
αὐτὸν
δείραντες κενόν.

11 καὶ προσέθετο
ἕτερον πέμψαι δοῦλον·
οἱ δὲ κάκεινον
δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες
ἐξαπέστειλαν κενόν.
12 καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι·
οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες
ἐξέβαλον.

13 εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ
ἀμπελῶνος

Τί ποιήσω; πέμψω
τὸν υἱὸν μου τὸν ἀγαπητόν·

¹ Isa 5:1 f

² Isa 5:1

MATT 21

λέγων
Ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου.
38 οἱ δὲ γεωργοὶ
ιδόντες τὸν υἱὸν

εἶπον ἐν ἑαυτοῖς

Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος·
δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν
καὶ σχωμεν τὴν κληρονομίαν
αὐτοῦ·

39 καὶ λαβόντες αὐτὸν

ἐξέβαλον
ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος
καὶ ἀπέκτειναν.
40 ὅταν οὖν ἔλθῃ

ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;
τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς
ἐκείνοις;
41 λέγουσιν αὐτῷ

Κακὸς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς,

καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται
ἄλλοις γεωργοῖς,
οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς
καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

42 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Οὐδέποτε
ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς
14 Ἰθὺν ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ
οἰκοδομοῦντες
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν
γωνίας·
παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,

MARK 12

λέγων ὅτι
Ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου.
7 ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ

πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι

Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος·
δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν,
καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.

8 καὶ λαβόντες
ἀπέκτειναν αὐτόν,
καὶ ἐξέβαλον αὐτόν
ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

9 τί ποιήσει
ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;

ἐλεύσεται
καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς,
καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα
ἄλλοις.

10 Οὐδὲ
τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε
14 Ἰθὺν ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ
οἰκοδομοῦντες,
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν
γωνίας·
11 παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,

LUKE 20

ἴσως τοῦτον ἐντραπήσονται.

14 ιδόντες δὲ αὐτὸν
οἱ γεωργοὶ
διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους
λέγοντες
Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος·
ἀποκτείνωμεν αὐτόν,
ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρο-
νομία·

15 καὶ ἐκβαλόντες αὐτόν
ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος
ἀπέκτειναν.

τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς
ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;

16 ἐλεύσεται
καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς
τούτους,
καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα
ἄλλοις.

ἀκούσαντες δὲ εἶπαν Μὴ
γένοιτο.
17 ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν
Τί οὖν
ἔστιν τὸ γεγραμμένον τοῦτο
24 Ἰθὺν ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ
οἰκοδομοῦντες,
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν
γωνίας·”

¹ Ps 118(117):22 f

² Ps 118(117):22

MATT 21

καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὁφθαλμοῖς ἡμῶν;''
43 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἄρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

44 [Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.]

45 [Καὶ ἀκούσαντες] οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἐγνώσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει·
46 καὶ ζητοῦντες αὐτόν

κρατῆσαι

ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφῆτην αὐτὸν εἶχον.

MARK 12

καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὁφθαλμοῖς ἡμῶν;''

12 Καὶ ἐξήτουν αὐτόν

κρατῆσαι,

καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον,

ἐγνώσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν.
καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.

LUKE 20

18 πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.

19 Καὶ ἐξήτησαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἄρχιερεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν,

ἐγνώσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.

151. THE MARRIAGE FEAST

MATT 22:1-14

ἌΚαὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων 2 Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 3 καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ

^a Cf Lk 14:16 ff (§12).

WH mg: Mt 21:43 ὑμῖν, 45 Ἀκούσαντες δὲ

Mt 21:44 Καὶ . . . αὐτόν with **NBCWXΘ** (om καὶ) **Σ** 6 it vg syr cur pesh cop arm eth al pler (cf Lk 20:18); D 33. 5 it syr sin Or om Lk 20:19 οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἄρχιερεῖς (Φαρισαῖοι O) with **ABCLWΘ** cop arm eth etc; οἱ ἄρχιερ. καὶ οἱ γραμ. **NDR** it vg syr sin cur pesh etc

ΜΑΤΤ 22

καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν. 4 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων Ἐῖπατε τοῖς κεκλημένοις Ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τέθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. 5 οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπήλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· 6 οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὑβρίσαν καὶ ἀπέκτειναν. 7 ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. 8 τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ Ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι· 9 πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὑρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. 10 καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοὶ εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας οὓς εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ νυμφῶν ἀνακειμένων. 11 εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου· 12 καὶ λέγει αὐτῷ Ἐταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφίμωθη. 13 τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν τοῖς διακόνοις Δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας

MATT 22

ἔκβαλετε αὐτὸν
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
14 πολλοὶ γὰρ εἰσιν κλητοὶ
ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

CHAPTER III. DEBATE WITH THE JEWISH RULERS, §§152-155

152. PAYING TRIBUTE TO CAESAR

MATT 22:15-22

Τότε πορευθέντες
[Cf v 16 below]
οἱ Φαρισαῖοι
[Cf v 16 below]
συμβούλιον ἔλαβον
ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν
ἐν λόγῳ.

16 καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ
τοὺς μαθητὰς αὐτῶν
μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν

λέγοντας
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ
καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις,
καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων·
[Cf v 16 above]

MARK 12:13-17

Καὶ
ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτὸν
τινας τῶν Φαρισαίων
καὶ τῶν Ἑρωδιανῶν

ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν
λόγῳ.

[Cf v 13 above]

14 καὶ ἐλθόντες
λέγουσιν αὐτῷ
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ

καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·

LUKE 20:20-26

Καὶ παρατηρήσαντες
ἀπέστειλαν
ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους
ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι,

ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ
λόγῳ,
ὥστε παραδοῦναι αὐτὸν τῇ
ἀρχῇ
καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.

21 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν
λέγοντες
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ὀρθῶς λέγεις
καὶ
διδάσκεις

καὶ οὐ λαμβάνεις
πρόσωπον,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·

^a Cf Mt 8:12 (§45, pp 70, 71)

Lk 13:28

^a Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ὁ ψησθῇ Ἄβραάμ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς
προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ
ὡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
17 εἰπὸν οὖν ἡμῖν τί σοι δοκεῖ· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ;	ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; 15 δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς Τί με πειράζετε; φέρειτέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω. 16 οἱ δὲ ἤνεγκαν.	22 ἔξεστιν ἡμᾶς Καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὐ; 23 κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτοὺς 24 Δεῖξατέ μοι δηνάριον·
18 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; 19 ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. 20 καὶ λέγει αὐτοῖς τ' Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῇ καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν Καίσαρος. 21 τότε λέγει αὐτοῖς Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.	καὶ λέγει αὐτοῖς Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῇ καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Καίσαρος. 17 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.	τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; οἱ δὲ εἶπαν Καίσαρος. 25 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Τοῖνυν ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. 26 καὶ οὐκ ἔσχυσαν ἐπιλα- βέσθαι τοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.
22 καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.	καὶ ἐξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.	

153. THE QUESTION ABOUT THE RESURRECTION

MATT 22:23-33	MARK 12:18-27	LUKE 20:27-38
Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν	Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν	Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ λέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, 28 ἐπηρώτησαν αὐτόν

WH mg: Mt 22:20 ὁ Ἰησοῦς

Lk 20:27 ἐπηρώτων

Mt 22:20 αὐτοῖς with NBWXΔΣ al pler; ὁ Ἰησοῦς add DLZΘ it vg syr cur pesh cop etc
 Mk 12:14, 15 syr sin om ἢ οὐ; δῶμεν — D 6 it om δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; 17 εἶπεν with BD; NACLWXΔΘ al pler
 add αὐτοῖς Lk 20:23 αὐτοῖς with NBL etc; ACDWΘ al pler add τί με πειράζετε (ὑποκριταί C)

MATT 22

24 λέγοντες
Διδάσκαλε,
Μωυσῆς εἶπεν
1“Ἐάν τις ἀποθάνῃ
μὴ ἔχων τέκνα,
ἐπιγαμβρεύσει
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
καὶ ἀναστήσει σπέρμα
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.”
ἦσαν δὲ παρ’ ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελ-
φοί·

25 καὶ ὁ πρῶτος γήμας
ἐτελεύτησεν,
καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφήκεν
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ
αὐτοῦ·

26 ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος

καὶ ὁ τρίτος,
ἕως τῶν ἑπτὰ·

27 ὕστερον δὲ πάντων
ἀπέθανεν ἡ γυνή.

28 ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν
τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή;
πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.

29 ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Πλανᾶσθε
μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς
μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ·

MARK 12

λέγοντες
19 Διδάσκαλε,
Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι
1“Ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀπο-
θάνῃ”
καὶ καταλίπῃ γυναῖκα
“καὶ μὴ ἀφῇ τέκνον,”
ἵνα “λάβῃ
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
τὴν γυναῖκα
καὶ ἐξααστήσῃ σπέρμα
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.”
20 ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν·

καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα,
καὶ ἀποθνήσκων
οὐκ ἀφήκεν σπέρμα·

21 καὶ ὁ δεύτερος
ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν
μὴ καταλιπὼν σπέρμα,
καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως·
καὶ οἱ ἑπτὰ
οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα·

22 ἔσχατον πάντων
καὶ ἡ γυνή ἀπέθανεν.

23 ἐν τῇ ἀναστάσει
τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή;
οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν
γυναῖκα.

24 ἔφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς

Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε
μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς
μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;

LUKE 20

λέγοντες
Διδάσκαλε,
Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν,
1“Ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀπο-
θάνῃ”
ἔχων γυναῖκα,
“καὶ οὗτος ἄτεκνος ᾖ,”
ἵνα “λάβῃ
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
τὴν γυναῖκα
καὶ ἐξααστήσῃ σπέρμα
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.”
29 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν·

καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα
ἀπέθανεν
ἄτεκνος·

30 καὶ ὁ δεύτερος

καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν,
31 ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ
οὐ κατέλιπον τέκνα
καὶ ἀπέθανον·

32 ὕστερον
καὶ ἡ γυνή ἀπέθανεν.
33 ἡ γυνή οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει
τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή;
οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν
γυναῖκα.

34 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου
γαμοῦσιν καὶ γαμίσκονται,

35 οἱ δὲ καταξιοθέντε
τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχε·

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
30 ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσίν·	25 ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀνα- στῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ¹ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·	καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἑγαμίζονται ¹ . 36 οὐδὲ γὰρ ἀποθανεῖν ἐτι δύνανται, ἰσάγγελοι γὰρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν θεοῦ τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. 37 ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ καὶ Μωυσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει ¹ “Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ;” 38 θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.
31 περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ρηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος 32 ἰ“Ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;” οὐκ ἔστιν [ὁ] θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.	26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωυσέως ἐπὶ τοῦ βάτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων ἰ“Ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ;” 27 οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πολὺν πλανᾷσθε. [MARK 11:18b] πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδασκῇ αὐτοῦ. (§146)	
33 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσαντο ἐπὶ τῇ διδασκῇ αὐτοῦ.		

154. THE QUESTION ABOUT THE GREAT COMMANDMENT

MATT 22:34-40	MARK 12:28-31	LUKE 20:39, 40
Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.	Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητοῦντων,	ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων

¹ Ex 3:6

WH mg: Mk 12:25 οἱ ἄγγελοι οἱ 27 ὁ 1 k 20:35 γαμίζονται

Mt 22:32 ὁ θεός¹ with BLD sah cop syr sin etc; NDW min pauc etc θεός; EΓΘΣ arm al pler ὁ θεός θεός Mk 12:26 θεός Ἰσαὰκ καὶ θεός with BDW Or; NACLXΔΘ al pler ὁ θεός Ἰσ. καὶ ὁ θεός 27 θεός with BDLWA etc; NACE etc ὁ θεός: Θ ὁ θεός θεός

MATT 22

35 καὶ ἐπηρώτησεν
εἰς ἐξ αὐτῶν νομικὸς
πειράζων αὐτόν
36 Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ
μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

37 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ

1“ Ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν θεόν σου
ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.”

38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ
πρώτη ἐντολή.

39 δευτέρα ὁμοία αὐτῇ¹

^{a2}“ Ἀγαπήσεις
τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

40 Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν
ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμα-
ται καὶ οἱ προφῆται.

MARK 12

εἰδὼς ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη
αὐτοῖς,
ἐπηρώτησεν αὐτόν

Ποία ἐστὶν ἐντολὴ
πρώτη πάντων;

29 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι
Πρώτη ἐστὶν ³“ Ἀκουε, Ἰσ-
ραήλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν
κύριος¹ εἰς ἐστίν,

30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν θεόν σου
ἐξ ὅλης^τ καρδίας σου
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.”

31 δευτέρα αὕτη

^{a2}“ Ἀγαπήσεις
τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”
μείζων τούτων
ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.

32 Ἐἶπεν¹ αὐτῷ ὁ γραμ-
ματεὺς

Καλῶς, διδάσκαλε,
ἐπ’ ἀληθείας εἶπες
ὅτι ⁴“ εἰς ἐστὶν ⁵καὶ οὐκ ἔστιν
ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.”

33 καὶ τὸ ¹“ ἀγαπᾷν αὐτόν

[LUKE 10:27]

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

1“ Ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν θεόν σου¹
ἐξ ὅλης^τ καρδίας σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύι σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,”

καὶ

^{a2}“ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”
(§103)

LUKE 20

εἶπαν

Διδάσκαλε, καλῶς
εἶπας·

^a Cf Mt 5:43 (§37); 19:19b
(§137)

Mt 7:12b

^b οὗτος γὰρ ἐστίν

ὁ νόμος

καὶ οἱ προφῆται. (§42)

¹ Deut 6:5

² Lev 19:18

³ Deut 6:4 f (two texts of LXX)

⁴ Deut 6:4

⁵ Deut 4:35

WH mg: Mt 22:39 ὁμοίως | αὐτῇ

Mk 12:29 ἡμῶν, Κύριος

30 τῆς

32 Καὶ εἶπεν

Lk 10:27 θεόν | τῇς

	MARK 12	LUKE 20
	ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος” καὶ τὸ ²“ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν” περισσότερόν ἐστιν πάντων ³“τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυ- σιῶν.” 34 καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπε- κρίθη εἶπεν αὐτῷ Οὐ μακρὰν [εἰ] ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.	
[MATT 22:46]		
καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον, οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ’ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι. (§155)	Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.	40 οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

155. JESUS' QUESTION ABOUT THE SON OF DAVID

MATT 22:41-46	MARK 12:35-37	LUKE 20:41-44
Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρι- σαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς 42 λέγων Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱὸς ἐστίν; λέγουσιν αὐτῷ Τοῦ Δαυεὶδ. 43 λέγει αὐτοῖς Πῶς οὖν Δαυεὶδ ἐν πνεύματι καλεῖ αὐτὸν κύριον¹ λέγων 44 ¹“Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου;” 45 εἰ οὖν Δαυεὶδ	Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ χριστὸς υἱὸς Δαυεὶδ ἐστίν; 36 αὐτὸς Δαυεὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ¹“Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Ἰκάθου¹ ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου.” 37 αὐτὸς Δαυεὶδ	Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν εἶναι Δαυεὶδ υἱόν; 42 αὐτὸς γὰρ Δαυεὶδ λέγει ἐν Βιβλῳ Ψαλμῶν ¹“Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου 43 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου” 44 Δαυεὶδ οὖν

¹ Ps 110(109):1 ² Lev 19:18 ³ I Sam 15:22

WH mg: Mt 22:43 κύριον αὐτὸν Mk 12:33 τῆς 36 Κάθισον

Mk 12:36 ὑποκάτω with BD^g W 28. sah cop; ὑποπόδιον **NALXΔθ** al pler

MATT 22

καλεῖ αὐτὸν κύριον,
πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;
46 καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκρι-
θῆναι αὐτῷ λόγον,

οὐδὲ ἐτόλμησέν τις
ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας
ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

MARK 12

λέγει αὐτὸν κύριον,
καὶ πόθεν αὐτοῦ ἐστὶν υἱὸς;

[MARK 12:34b]

Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα

αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. (§154)
Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν
αὐτοῦ ἡδέως.

LUKE 20

αὐτὸν κύριον καλεῖ,
καὶ πῶς αὐτοῦ υἱὸς ἐστίν;

[LUKE 20:40]

οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων

ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. (§154)

CHAPTER IV. DENUNCIATION OF THE SCRIBES AND PHARISEES, §§156-159

156. OSTENTATION

MATT 23:1-12

Τότε [ὁ] Ἰησοῦς
ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων
2 Ἐπὶ τῆς Μωυσέως καθέδ-
ρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ Φαρισαῖοι. 3 πάντα
οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν
ποιήσατε καὶ τηρεῖτε, κατὰ
δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε,
λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν.

4 δεσμεύουσιν δὲ
φορτία βαρέα^τ
καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
τῶν ἀνθρώπων,
αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν
οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά.
5 πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν
ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς
ἀνθρώποις· πλατύνουσι γὰρ
τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ
μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα,

MARK 12:38-40

Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ
ἔλεγεν

LUKE 20:45-47

Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ
λαοῦ
εἶπεν τοῖς μαθηταῖς

[LUKE 11:46]

ὁ δὲ εἶπεν
Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί,
ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους
φορτία δυσβάστακτα,

καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων ὑμῶν
οὐ προσψάβετε τοῖς φορτίοις. (§110)

WH mg: Mt 23:4 καὶ δυσβάστακτα

Mt 23:4 βαρέα (without addition) with Ⲭ (μεγάλα βαρέα) L 2 min 5 it syr sin cur pesh cop; BDWΔΘΣ
it vg sah al pler add καὶ δυσβάστακτα (D* ἀδυσβ.)

MATT 23

6 ^αφιλοῦσι δέ

τὴν πρωτοκλισίαν
ἐν τοῖς δείπνοις
καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς

7 καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς

καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων
Ῥαββεί.

8 ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε Ῥαββεί, εἰς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε· 9 καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος· 10 μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, ὅτι καθηγητὴς ὑμῶν ἐστὶν εἰς ὁ χριστός·

11 ^βδὲ δὲ
μείζων ὑμῶν
ἔσται
ὑμῶν διάκονος.

Mt 20:26, 27

^β οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ
ἔν ἐν ὑμῖν μέγας¹ γενέσθαι
ἔσται
ὑμῶν διάκονος,
27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
ἔν ἐν ὑμῖν εἶναι¹ πρῶτος
ἔσται ὑμῶν δοῦλος· (§140)

MARK 12

^αΒλέπετε ἀπὸ τῶν
γραμματέων
τῶν θελόντων
ἐν στολαῖς περιπατεῖν

καὶ ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς
39 καὶ πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ πρωτοκλισίας
ἐν τοῖς ¹δείπνοις,
[Cf v 39 above]

[Cf v 38 above]

[MARK 9:35b]

^β Ἐἴ τις θέλει
πρῶτος εἶναι
ἔσται πάντων ἔσχατος
καὶ πάντων διάκονος. (§92)

Mk 10:43, 44

^β οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ
μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
¹ ἔσται¹
ὑμῶν διάκονος,
44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,
ἔσται πάντων δοῦλος· (§140)

LUKE 20

46 ^αΠροσέχετε ἀπὸ τῶν
γραμματέων
τῶν θελόντων
περιπατεῖν ἐν στολαῖς
καὶ φιλοῦντων
ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς
καὶ πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ πρωτοκλισίας
ἐν τοῖς δείπνοις,
[Cf v 46a above]

[Cf v 46b above]

[LUKE 9:48b]

^β δὲ γὰρ
μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων
οὕτως ἐστὶν μέγας. (§92)

Lk 11:43

^α οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε
τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς. (§109)

Lk 22:26

^β ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
ἀλλ'
ὁ μείζων ἐν ὑμῖν
γινέσθω
ὥς ὁ νεώτερος,
καὶ ὁ ἡγούμενος
ὥς ὁ διακονῶν· (§173)

MATT 23

12 ^αὅστις δὲ
ὕψώσει ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν
ὕψωθήσεται.

MARK 12

40 οἱ κατέσθοντες τὰς οἰκίας
τῶν χρηρῶν
καὶ προφάσει
μακρὰ προσευχόμενοι.¹
οὗτοι λήμψονται
περισσότερον κρίμα.

[LUKE 14:11]

^αὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὕψωθήσεται. (§123)
LUKE 20
47 οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας
τῶν χρηρῶν
καὶ προφάσει
μακρὰ προσεύχονται·
οὗτοι λήμψονται
περισσότερον κρίμα.

157. VARIOUS SINS

MATT 23:14-36

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κλείετε
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν.

15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι
περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ
τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσή-
λυτον, καὶ ὅταν γένηται ποι-
εῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλό-
τερον ὑμῶν. 16 Οὐαὶ ὑμῖν,
ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες
Ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ ναφί,

[LUKE 11:52]

οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,

ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα
τῆς γνώσεως·

αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους
ἐκωλύσατε. (§110)

Lk 18:14b

^αὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται,
ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὕψωθήσεται. (§134)

WH mg: Mk 12:39, 40 δελνοῖς· οἱ . . . προσευχόμενοι,

Mt 23:13 **Σ**BDLZΘ syr sin etc om; min 4 it syr cur etc add after v 14 οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χρηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψετε περισσότερον
κρίμα (cf Mk 12:40; Lk 20:47); al pler add οὐαὶ δὲ ὑμῖν etc before v 14

MATT 23

οὐδέν ἐστιν, ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν
 τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ ὀφείλει·
 17 μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ
 μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ
 ναὸς ὁ ἀγιάσας τὸν χρυσόν;
 18 καὶ Ὅς ἂν ὁμόση ἐν
 τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν,
 ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ δώρῳ
 τῷ ἐπάνω αὐτοῦ ὀφείλει·
 19 τ τυφλοί, τί γὰρ μείζον,
 τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον
 τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; 20 ὁ
 οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ
 ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι
 τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· 21 καὶ
 ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ ὁμνύει ἐν
 αὐτῷ καὶ ἐν τῷ ἱεροῦ καὶ οὐρανῷ
 ὁμνύει ἐν τῷ
 θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ
 καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
 23 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
 καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
 ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύσμον
 καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον,
 καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα
 τοῦ νόμου,
 τὴν κρίσιν
 καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·
 ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
 κακέϊνα μὴ ἀφείναι
 24 ὁδηγοὶ τυφλοί, διυλίζοντες
 τὸν κώνωπα τὴν δὲ κάμηλον
 καταπίνοντες.

25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
 καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
 ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν
 τοῦ ποτηρίου
 καὶ τῆς παροψίδος,

[Of Luke 11:42 below]

[LUKE 11:39-44]

εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν
 Νῦν ὑμεῖς
 οἱ Φαρισαῖοι
 τὸ ἔξωθεν
 τοῦ ποτηρίου
 καὶ τοῦ πλινθοῦ καθαρίζετε,

^a Cf Mt 5:34 (§37)

MATT 23

ἔσωθεν δὲ γέμουσιν
ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκрасίας.
26 Φαρισαῖε τυφλέ,

καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς
τοῦ ποτηρίου [καὶ τῆς παροψί-
δος],

ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ
καθαρόν.

[Cf v 23 above]

27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι ἡ παρομοιάζετέ¹ τάφοις
κεκοσμιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν
μὲν φαίνονται ὥραιοι ἔσωθεν
δὲ γέμουσιν ὀστέων
νεκρῶν
καὶ πάσης ἀκαθαρσίας·

28 οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν
μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις
δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ἐστε μεστοὶ
ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

[LUKE 11]

τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.
40 ἄφρονες,
οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν
καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;
41 πλὴν τὰ ἐνόντα

δοτε ἐλεημοσύνην,
καὶ ἰδοὺ πάντα
καθαρά ὑμῖν ἐστί.ν.
42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν
τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν λάχανον,
καὶ παρέρχεσθε
τὴν κρίσιν
καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·
ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
κάκεῖνα μὴ παρῆναι.
43^a οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς.
44 οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα

τὰ ἄδηλα,
καὶ οἱ ἀνθρώποι οἱ περιπατοῦντες
ἐπάνω οὐκ οἶδασιν. (§109)

^a Cf Mt 23:6 (§156)

^a Cf Mk 12:38 (§156)

^a Cf Lk 20:46 (§156)

ΜΑΤΤ 23

29 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
τῶν προφητῶν
καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν δικαίων,
30 καὶ λέγετε· Εἰ ἡμεθα ἐν
ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων
ἡμῶν,
οὐκ ἂν ἡμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν·
31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς

ὅτι υἱοὶ ἐστε
τῶν φονευσάντων
τοὺς προφήτας.

32 καὶ ὑμεῖς [πληρώσατε] τὸ
μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.
33 ὅφεις γεννήματα ἐχιδνῶν,
πῶς φύγητε
ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γέεννης;

34 διὰ τοῦτο

[ἰδοὺ] ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς
προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ
γραμματεῖς·
ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε
καὶ σταυρώσατε,
καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσατε
ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν
καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς
πόλιν·
35 ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς

Mt 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης ὁργῆς; (§17)
Cf Mt 12:34 (§50)

[LUKE 11:47,48]

οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν

ἀπέκτειναν αὐτοὺς.
48 ἄρα μάρτυρές ἐστε
καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων ὑμῶν,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν
αὐτοὺς
ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε. (§110)

[LUKE 11:49-51]

διὰ τοῦτο
καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν
Ἄποστελῶ
εἰς αὐτοὺς
προφήτας καὶ ἀποστόλους,

50 καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν

καὶ διώξουσιν,

ἵνα ἐκζητηθῇ

Lk 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης ὁργῆς; (§17)

MATT 23

πᾶν αἷμα δίκαιον
ἐκχυννόμενον
ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος "Αβελ
τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
υἱοῦ Βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε μεταξύ
τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἥξει ἅπαντα
ἐπὶ τὴν γενεάν ταύτην.

[LUKE 11]

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
τὸ ἑκκεχυμένον¹

ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
51 ἀπὸ αἵματος "Αβελ

ἕως αἵματος Ζαχαρίου

τοῦ ἀπολομένου μεταξύ
τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου
ναί, λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. (§110)

158. LAMENT OVER JERUSALEM

MATT 23:37-39

Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ,
ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,—
ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυναγαγεῖν
τὰ τέκνα σου,
ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει
τὰ νοσσία [αὐτῆς]
ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
38 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν
ὁ οἶκος ὑμῶν”^τ.
39 λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ με ἴδῃτε ἀπ’ ἄρτι
ἕως ἂν εἴπητε
²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.”

[LUKE 13:34, 35]

Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ,
ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,—
ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυνάξαι
τὰ τέκνα σου
ὃν τρόπον ὄρνις
τὴν ἑαυτῆς νοσσίαν
ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε.
35 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν
ὁ οἶκος ὑμῶν.”
λέγω [δὲ] ὑμῖν,
οὐ μὴ ἴδῃτέ με
ἕως εἴπητε
²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.” (§122)

¹ Jer 22:5; 12:7 ² Ps 118(117):26

WH mg: Mt 23:36 πάντα ταῦτα 38 ἔρημος Lk 11:50 ἐκχυννόμενον

Mt 23:35 υἱοῦ Βαρ.: om N* 2 min Eus

159. THE WIDOW'S MITE

MARK 12:41-44	LUKE 21:1-4
Καὶ καθίσας ἱκατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλὰ· 42 καὶ ἔλθοῦσα μία χήρα πτωχή ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὅ ἐστιν κοδράντης. 43 καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχή πλείον πάντων ἔβαλεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζο- φυλάκιον· 44 πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.	Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δῶρα αὐτῶν πλουσίων. 2 εἶδεν δὲ τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ λεπτὰ δύο, 3 καὶ εἶπεν Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχή πλείον πάντων ἔβαλεν· 4 πάντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς πάντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

CHAPTER V. DISCOURSE ON THE LAST THINGS, §§160-169

160. PREDICTION OF THE DESTRUCTION OF THE TEMPLE

MATT 24:1, 2	MARK 13:1, 2	LUKE 21:5, 6
Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ·	Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ λέγει αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.	Καὶ τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται,

MATT 24

2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
Οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα;

ἀμὴν λέγω ὑμῖν,

οὐ μὴ ἀφελῇ
ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον
ὅς οὐ καταλυθήσεται.

MARK 13

2 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας
οἰκοδομὰς;

οὐ μὴ ἀφελῇ
ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον
ὅς οὐ μὴ καταλυθῇ.

LUKE 21

6 εἶπεν
Ταῦτα ἂ θεωρεῖτε,

ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς
οὐκ ἀφεθήσεται
λίθος ἐπὶ λίθῳ ὧδε
ὅς οὐ καταλυθήσεται.

161. THE GREAT TRIBULATION

MATT 24:3-14

Καθημένου δὲ αὐτοῦ
ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἑλαιῶν

προσῆλθον αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ

κατ' ἰδίαν λέγοντες
Εἰπὸν ἡμῖν

πότε ταῦτα ἔσται,
καὶ τί τὸ σημεῖον
τῆς σῆς παρουσίας

καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος.

4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Βλέπετε

μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ·
5 πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες Ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός,

καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

6 μελλήσετε δὲ ἀκοῦεν
πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων·
ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε·

MARK 13:3-13

Καὶ καθημένου αὐτοῦ
εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἑλαιῶν
κατέναντι τοῦ ἱεροῦ
ἐπηρώτα αὐτὸν κατ' ἰδίαν
Πέτρος καὶ Ἰάκωβος
καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας

4 Εἰπὸν ἡμῖν
πότε ταῦτα ἔσται,
καὶ τί τὸ σημεῖον

ὅταν μέλλῃ
ταῦτα συντελεῖσθαι πάντα.

5 ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς
Βλέπετε

μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ·
6 πολλοὶ ἐλεύσονται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι,

καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

7 ὅταν δὲ ἰακούσητε¹
πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων,
μὴ θροεῖσθε·

LUKE 21:7-19

ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν

λέγοντες Διδάσκαλε,

πότε οὖν ταῦτα ἔσται,
καὶ τί τὸ σημεῖον

ὅταν μέλλῃ
ταῦτα γίνεσθαι;

8 ὁ δὲ
εἶπεν
Βλέπετε

μὴ πλανηθῇτε·
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες Ἐγὼ εἰμι
καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικεν·

μὴ πορευθῇτε ὀπίσω αὐτῶν.

9 ὅταν δὲ ἀκούσητε
πολέμους καὶ ἀκαταστασίας,
μὴ πτοηθῇτε·

^a Cf Lk 19:44 (§144)

WH mg: Mk 13:7 ἀκοήτε

Mk 13:2 οὐ μὴ καταλυθῇ with ABDXΔ al pler; N*LΘ etc οὐ καταλυθήσεται: οὐ μὴ ἀφελῇ οὐδὲ διαλυθήσεται W

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
1“δεῖ” γὰρ “γενέσθαι,” ἀλλ’ οὐπω ἐστὶν τὸ τέλος. 7 ² “ἐγερθήσεται” γὰρ “ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους”	1“δεῖ” γενέσθαι,” ἀλλ’ οὐπω τὸ τέλος. 8 ² “ἐγερθήσεται” γὰρ “ἔθνος ἐπ’ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, ἔσονται λιμοί”	1“δεῖ” γὰρ ταῦτα “γενέσθαι” πρῶτον, ἀλλ’ οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. 10 Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς ² “Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπ’ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” 11 σεισμοὶ τε μεγάλοι καὶ κατὰ τόπους ῥοιμοὶ καὶ λιμοὶ ¹ ἔσονται, φύβηθρά τε καὶ ῥᾶπ’ οὐρανοῦ σημεῖα μεγάλα ¹ ἔσται. 12 πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ’ ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν,
8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὥδι- νων. [MATT 10:17–21] προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώ- πων”	ἀρχὴ ὥδινων ταῦτα. 9 βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοῦς”	
9 τότε παρα- δώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἐνεκεν ἑμοῦ	παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἐνεκεν ἑμοῦ	παραδιδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός μου” 13 ἀποθήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.
[Cf v 14 below] εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 10 καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη	

¹ Dan 2:28² Isa 19:2

MATT 24

[MATT 10]

19 ὅταν δὲ παραδώσιν ὑμᾶς,

μὴ μεριμνήσητε
 πῶς ἢ τί λαλήσητε·
 δοθήσεται γὰρ ὑμῖν

ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
 τί λαλήσητε·

20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες
 ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν
 τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

21 παραδώσει δὲ ἀδελφὸς
 ἀδελφὸν εἰς θάνατον
 καὶ πατὴρ τέκνον,

καὶ ἑπαναστήσονται¹ τέκνα
 ἐπὶ γονεῖς
 καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. (§72)
^bκαὶ ἔσεσθε μισούμενοι
 ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν
 διὰ τὸ ὄνομά μου.

MARK 13

πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι
 τὸ εὐαγγέλιον.

11 ὁ καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς
 παραδιδόντες,

μὴ προμεριμνᾶτε
 τί λαλήσητε,
 ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν

ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
 τοῦτο λαλεῖτε,

οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες
 ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

12 καὶ παραδώσει ἀδελφὸς
 ἀδελφὸν εἰς θάνατον
 καὶ πατὴρ τέκνον,

καὶ ἑπαναστήσονται τέκνα
 ἐπὶ γονεῖς¹
 καὶ θανατώσουσιν αὐτούς·
 13 ὁ καὶ ἔσεσθε μισούμενοι
 ὑπὸ πάντων
 διὰ τὸ ὄνομά μου.

LUKE 21

14 ἠθέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις
 ὑμῶν
 μὴ προμελετᾶν
 ἀπολογηθῆναι,
 15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα
 καὶ σοφίαν

ἥ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ
 ἀντειπεῖν ἅπαντες¹ οἱ ἀντικεί-
 μενοι ὑμῖν.

16 παραδοθήσεσθε δὲ
 καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν
 καὶ συγγενῶν καὶ φίλων,

καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν,
 17 ὁ καὶ ἔσεσθε μισούμενοι
 ὑπὸ πάντων
 διὰ τὸ ὄνομά μου.

Lk 12:11, 12

^a Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ
 τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ
 τὰς ἐξουσίας,
 μὴ μεριμνήσητε
 πῶς [ἢ τί] ἀπολογήσασθε
 ἢ τί εἴπητε
 12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
 διδάξει ὑμᾶς
 ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
 ὃ δεῖ εἰπεῖν. (§111)

Mt 10:22a

^b καὶ ἔσεσθε μισούμενοι
 ὑπὸ πάντων
 διὰ τὸ ὄνομά μου· (§72)

¹ Mic 7:6

MATT 24

10 καὶ τότε ¹“σκανδαλισθή-
 σονται πολλοί” καὶ ἀλλήλους
 παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν
 ἀλλήλους· 11 καὶ πολλοὶ
 ψευδοπροφήται ἐγερθήσονται
 καὶ πλανήσουσιν πολλούς·
 12 καὶ διὰ τὸ πλεθυνθήναι
 τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ
 ἀγάπη τῶν πολλῶν.
 13 ²ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος
 οὗτος σωθήσεται.
 14 καὶ κηρυχθήσεται
 τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασι-
 λείας
 ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ
 εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθ-
 νεσιν,
 καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος.

MARK 13

[Of vv 12, 13 above]

[Of Mark 13:22 (§162)]

²ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος
 οὗτος σωθήσεται.
 [Of v 10 above]

LUKE 21

18 ^aκαὶ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς
 ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

19 ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν
 κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

162. THE ABOMINATION OF DESOLATION

MATT 24:15-28

“Ὅταν οὖν ἴδῃτε
²“τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώ-
 σεως”
 τὸ ρηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προ-
 φήτου
 ἑστὸς “ἐν τόπῳ ἁγίῳ,”
 ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω,

MARK 13:14-23

“Ὅταν δὲ ἴδῃτε
²“τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώ-
 σεως”

ἑστηκότα ὅπου οὐ δεῖ,
 ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω,

LUKE 21:20-24

“Ὅταν δὲ ἴδῃτε
 κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων

Ἱερουσαλὴμ,
 τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ
 ἐρήμωσις αὐτῆς.

Mt 10:30

^a ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς
 κεφαλῆς
 πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν. (§73)

Mt 10:22b

^b ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος
 οὗτος σωθήσεται. (§72)

Lk 12:7a

^a ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς
 ὑμῶν
 πᾶσαι ἡριθμῶνται. (§111)

¹ Dan 11:41 LXX² Dan 9:17; 12:11

MATT 24

16 ^ατότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν ^{εἰς}¹ τὰ ὄρη,
17 ὃ ἐπὶ τοῦ δώματος
μὴ καταβάτω
ἄραι
τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
18 καὶ ὃ ἐν τῷ ἀγρῷ
μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω
ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

19 οὐαὶ δὲ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
20 προσεύχεσθε δὲ
ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν
χειμῶνος μηδὲ σαββάτῳ.
21 ἔσται γὰρ
τότε ²“θλίψις” μεγάλη

“οἷα οὐ γέγονεν
ἀπ’ ἀρχῆς κόσμου

ἕως τοῦ νῦν”.

οὐδ’ οὐ μὴ γένηται.

22 καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν

αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι,

οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ·

διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς

MARK 13

^ατότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
15 ὃ ^τ ἐπὶ τοῦ δώματος
μὴ καταβάτω
μηδὲ εἰσελθάτω τι ἄραι
ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
16 καὶ ὃ εἰς τὸν ἀγρὸν
μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω
ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

17 οὐαὶ δὲ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
18 προσεύχεσθε δὲ
ἵνα μὴ γένηται
χειμῶνος·
19 ἔσονται γὰρ
αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι ²“θλίψις

οἷα οὐ γέγονεν τοιαύτη
ἀπ’ ἀρχῆς κτίσεως”

ἣν ἔκτισεν ὁ θεὸς

“ἕως τοῦ νῦν”

καὶ οὐ μὴ γένηται.

20 καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν

Κύριος τὰς ἡμέρας,

οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ.

ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς

οὓς ἐξελέξατο

LUKE 21

21 ^ατότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς
ἐκχωρείτωσαν,

καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις
μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν,

22 ὅτι ¹“ἡμέραι ἐκδικήσεως”
αὐταὶ εἰσιν τοῦ πλησθῆναι
πάντα τὰ γεγραμμένα.

23 οὐαὶ

ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις

καὶ ταῖς θηλαζούσαις

ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις·

ἔσται γὰρ

ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς
καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ,

Lk 17:31

^α ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
ὅς ἐσται ἐπὶ τοῦ δώματος
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ,
μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά,
καὶ ὃ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως
μὴ “ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.”
(§133)

¹ Hos 9:7

² Dan 12:1

MATT 24

κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι
ἐκεῖναι.

23 Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
Ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός ἢ Ὡδε,
μὴ πιστεύσητε·

24 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδό-
χριστοὶ
καὶ ²“ψευδοπροφήται,”
καὶ “δώσουσιν σημεῖα” με-
γάλα “καὶ τέρατα”
ὥστε ἴπλανᾶσθαι¹
εἰ δυνατόν καὶ τοὺς ἐκλεκτούς·

25 ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν.

26 ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν
Ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν,
μὴ ἐξέλθητε·
Ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις,
μὴ πιστεύσητε·

27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή
ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν
καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

28 ὅπου ἐὰν ᾖ τὸ πτώμα,
ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

MARK 13

ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.

21 Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
“Ἴδε ὧδε ὁ χριστός” Ἴδε ἐκεῖ,
μὴ πιστεύετε·

22 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδό-
χριστοὶ
καὶ ²“ψευδοπροφήται”
καὶ “δώσουσιν σημεῖα
καὶ τέρατα”

πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν
εἰ δυνατόν τοὺς ἐκλεκτούς·
23 ὑμεῖς δὲ βλέπετε·
προεῖρηκα ὑμῖν πάντα.

LUKE 21

24 καὶ πεσοῦνται στόματι
μαχαίρης καὶ αἰχμαλωτισ-
θήσονται εἰς τὰ ἔθνη πάντα,
καὶ ¹“Ἱερουσαλὴμ” ἔσται
“πατομένη ὑπὸ ἐθνῶν,” ἄχρι
οὗ πληρωθῶσιν [καὶ ἔσονται]
καιροὶ ἐθνῶν.

[LUKE 17:23]

καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν
Ἰδοὺ ἔκει¹ ἢ Ἰδοὺ ὧδε·
μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε. (§133)

[LUKE 17:23, 24]

καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν
Ἰδοὺ ἔκει¹ ἢ Ἰδοὺ ὧδε·
μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε.

24 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή
ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρα-
νὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει,
οὕτως ἔσται
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου¹. (§133)

[LUKE 17:37b]

“Ὅπου τὸ σῶμα,
ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοὶ ἐπισυναχθήσονται.
(§133)

¹ Zech 12:3 LXX; Isa 63:18; Ps 79(78):1; Dan 8:13

² Deut 13:1

WH mg: Mt 24:24 πλανῆσαι

Mt 24:23 πιστεύσητε with **NDLWZ** al pler; B* 1 min πιστέβετε
with **NLUW** vg syr sin etc; B sah add καί: ADXΔθ it etc add ἢ

Mk 13:21 χριστός (without addition,

163. CONCERNING THE COMING OF THE SON OF MAN

MATT 24:29-31

Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν
τῶν ἡμερῶν ἐκείνων

1“ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς,”

2“καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,

καὶ αἱ δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.”

30 καὶ τότε φανήσεται τὸ
σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου
ἐν οὐρανῷ, καὶ τότε 3“κόψον-
ται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς”
καὶ ὄψονται

4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν
τοῦ οὐρανοῦ”

μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολ-
λῆς·

31 καὶ ἀποστελεῖ
τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ

5“μετὰ σάλπιγγος[†] μεγάλης,”
καὶ 6“ἐπισυνάξουσιν,”

τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ

“ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ’ ἄκρων οὐρανῶν
ἕως [τῶν] ἄκρων αὐτῶν.”

MARK 13:24-27

Ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
ραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην

1“ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς,”

25 2“καὶ οἱ ἀστέρες ἔσονται
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες,

καὶ αἱ δυνάμεις
αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
σαλευθήσονται.”

26 καὶ τότε ὄψονται

4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις”

μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ
δόξης·

27 καὶ τότε ἀποστελεῖ
τοὺς ἀγγέλους

καὶ 6“ἐπισυνάξει,”

τοὺς ἐκλεκτοὺς [αὐτοῦ]

“ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ’ ἄκρου” γῆς
“ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.”

LUKE 21:25-28

καὶ ἔσονται σημεῖα
ἐν ἡλίῳ
καὶ σελήνῃ

καὶ ἄστροις,

καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ

7“ἐθνῶν” ἐν ἀπορίᾳ “ἡχοῦς
θαλάσσης” καὶ “σάλου,”

26 ἀποψυχόντων ἀνθρώπων
ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν

ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ,
2“αἱ” γὰρ “δυνάμεις

τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.”

27 καὶ τότε ὄψονται

4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ”

μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολ-
λῆς.

28 Ἀρχομένων δὲ τούτων
γίνεσθαι ἀνακύψατε καὶ ἐπά-
ρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι
ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

¹ Isa 13:10 ² Isa 34:4 ³ Zech 12:2 ⁴ Dan 7:13 ⁵ Isa 27:13 ⁶ Zech 2:6; Deut 30:4 ⁷ Ps 65(64):7

WH mg: Mt 24:31 φωνῆς

164. THE HOUR THAT NO ONE KNOWETH

MATT 24:32-44

Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς

μάθετε τὴν παραβολὴν·
ὅταν ᾗδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς
γένηται ἀπαλὸς
καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ,

γινώσκετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος·
33 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν

ἐπὶ θύραις.
34 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
ἕως [ἀν]
πάντα ταῦτα γένηται.
35 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσεται,
οἱ δὲ λόγοι μου
οὐ μὴ παρέλθωσιν.
36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν
οὐδὲ ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος.
37 ὥσπερ γὰρ
αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·
38 ὡς γὰρ ἦσαν
ἐν ταῖς ἡμέραις [ἐκείναις]
ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ
τρώγοντες καὶ πίνοντες,
γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες,

MARK 13:28-37

Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς

μάθετε τὴν παραβολὴν·
ὅταν ᾗδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς
ἀπαλὸς γένηται
καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα,

γινώσκετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·
29 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν

ἐπὶ θύραις.
30 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
μέχρις οὗ
ταῦτα πάντα γένηται.
31 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσονται,
οἱ δὲ λόγοι μου
οὐ ἂν παρέλθουνται.
32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
ἡ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ
οὐδὲ ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατὴρ.

LUKE 21:29-33

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς
Ἰδετε τὴν συκὴν
καὶ πάντα τὰ δένδρα·

30 ὅταν προβάλωσιν ἡδῃ,

βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν
γινώσκετε
ὅτι ἡδῇ ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·
31 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

32 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
ἕως [ἀν]
πάντα γένηται.
33 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσονται,
οἱ δὲ λόγοι μου
οὐ μὴ παρέλθουνται.

[LUKE 17:26, 27]

καὶ καθὼς ἐγένετο
ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,
οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

27 ἥσθιον, ἔπινον,
ἐγάμουν, ἐγαμίζοντο,

WH mg: Mk 13:31 μὴ 32 ἄγγελος

Mk 13:31 αὐ with BD*; NA² LW⁹ al pler οὐ μὴ — παρελεύσονται² with NBL etc; ACDWXΘ al pler
παρέλθωσιν Lk 21:30 βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν: om D it syr sin cur eth

MATT 24

ἄχρι ἧς ἡμέρας
1¹ "εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κι-
βωτόν,"

39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν
ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἦρεν ἅπαντας,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

40 τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ
ἀγρῷ,

εἷς παραλαμβάνεται
καὶ εἷς ἀφίεται·

41 δύο ἀλήθουσai
ἐν τῷ μύλῳ,
μία παραλαμβάνεται
καὶ μία ἀφίεται.

[Cf v 42 below]

[MATT 25:14]

"Ὡςπερ γὰρ ἄνθρωπος
ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους
καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα
αὐτοῦ, (§167)

42 ἁγρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἴδατε ποία ἡμέρα
ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

MARK 13

33 ὁρᾶτε ἐγρυπνεῖτε,
οὐκ οἴδατε γὰρ πότε
ὁ καιρὸς [ἐστίν].

34 ὡς ἄνθρωπος
ἀποδημὸς ἀφείλ την οἰκίαν
αὐτοῦ

καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ
τήν ἐξουσίαν, ἐκάστω τὸ ἔργον
αὐτοῦ,

καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
ἵνα γρηγορή.

35 ἁγρηγορεῖτε οὖν,
οὐκ οἴδατε γὰρ πότε
ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται,

[LUKE 17]

ἄχρι ἧς ἡμέρας
1¹ "εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,"

καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἀπώλεσεν 'πάντας'. (§133)

[LUKE 17:34, 35]

λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ
ἔσονται δύο ἐπὶ κλινῆς [μίας],

ὁ εἷς παραλημφθήσεται
καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται·
35 ἔσονται δύο ἀλήθουσai
ἐπὶ τὸ αὐτό,
ἡ μία παραλημφθήσεται
ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται. (§133)

[LUKE 19:12, 13]

εἶπεν οὖν
"Ἀνθρωπὸς τις εὐγενὴς
ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν
λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑπο-
στρέψαι.

13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς

καὶ εἶπεν πρὸς 'αὐτοὺς πραγ-
ματεῖσθαι' ἐν ᾧ ἔρχομαι. (§143)

Mt 25:13

ἁγρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν
οὐδὲ τὴν ὥραν. (§166)

¹ Gen 7:7

MATT 24

43 ἐκείνο δὲ γινώσκετε
ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδοσπότης
ποιὰ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχε-
ται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἂν εἴασεν
διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.
44 διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς
γίνεσθε ἔτοιμοι,
ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

MARK 13

ἡ ὁψὲ ἢ μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτο-
ροφωνίας ἢ πρωί, 36 μὴ
ἐλθὼν ἐξέφνης εὕρη ὑμᾶς κα-
θεύδοντας· 37 ὁ δὲ ὑμῖν λέγω
πᾶσιν λέγω, γρηγορεῖτε.

[LUKE 12:39, 40]

τοῦτο δὲ γινώσκετε
ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδοσπότης
ποιὰ ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκεν
διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.
40 καὶ ὑμεῖς
γίνεσθε ἔτοιμοι,
ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται
(§114)

165. CONCERNING FAITHFULNESS

MATT 24:45-51

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δούλος
καὶ φρόνιμος
ὃν κατέστησεν ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ
τοῦ δοῦναι αὐτοῖς
τὴν τροφήν ἐν καιρῷ;
46 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
εὕρησει οὕτως ποιοῦντα·
47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
αὐτοῦ
καταστήσει αὐτόν.
48 ἐὰν δὲ εἴπῃ
ὁ κακὸς δούλος ἐκεῖνος
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
Χρονίζει μου ὁ κύριος,
49 καὶ ἄρξῃται τύπτειν
τοὺς συνδούλους αὐτοῦ,

LUKE 21:34-36

[LUKE 12:42-46]

καὶ εἶπεν ὁ κύριος
Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος,
ὁ φρόνιμος,
ὃν καταστήσει ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ
τοῦ διδόναι
ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον;
43 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος,
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
εὕρησει ποιοῦντα οὕτως·
44 ἀλληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
καταστήσει αὐτόν.
45 ἐὰν δὲ εἴπῃ
ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι,
καὶ ἄρξῃται τύπτειν
τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,

MATT 24

ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ
μετὰ τῶν μεθύνοντων,
50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου

ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
51 ^ακαὶ διχοτομήσει αὐτὸν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει·

^βἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[LUKE 12]

ἐσθιεν τε καὶ πίνειν
καὶ μεθύσκεσθαι,
46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου

ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
^ακαὶ διχοτομήσει αὐτὸν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. (§115)

[LUKE 13:28a]

^βΕκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§121)

LUKE 21

Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μή
ποτε βαρηθῶσιν αἱ καρδίαι
ὑμῶν ἐν κρεπάλῃ καὶ μέθῃ
καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ
ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς ἐφνίδιος ἡ
ἡμέρα ἐκείνη ὥς “παγίς”.
35 ἐπεισελεύσεται γὰρ ¹“ἐπὶ”
πάντας “τοὺς καθημένους ἐπὶ”
πρόσωπον πάσης “τῆς γῆς”.
36 ἀγρυπνεῖτε δὲ ἐν παντὶ
καιρῷ δεόμενοι ἵνα κατισ-
χύσητε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα
τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ
σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου.

166. PARABLE OF THE TEN VIRGINS

MATT 25:1-13

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασι-
λεῖα τῶν οὐρανῶν δέκα παρ-
θένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς
λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς
ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου. 2
πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν
μωραὶ καὶ πέντε φρόνιμοι·

^α Cf Mt 8:12a (§45), p. 70

^β Cf Mt 8:12b (§45), p. 71

¹ Isa 24:17

MATT 25

3 αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι
τὰς λαμπάδας [αὐτῶν] οὐκ
ἔλαβον μεθ' ἐαυτῶν ἔλαιον·
4 αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον
ἐν τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν
λαμπάδων ἐαυτῶν. 5 χρονί-
ζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύστα-
ξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.
6 μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ
γένεον· Ἴδου ὁ νυμφίος,
ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν.
7 τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ
παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσ-
μησαν τὰς λαμπάδας ἐαυτῶν.
8 αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις
εἶπαν· Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ
ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες
ἡμῶν σβέννυνται. 9 ἀπεκρί-
θησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι·
Μήποτε 'οὐ μὴ' ἀρκέσῃ ἡμῖν
καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον
πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ
ἀγοράσατε ἐαυταῖς. 10
ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγορά-
σαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ
ἔτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ
εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη
ἡ θύρα. 11 ὕστερον δὲ ἔρχον-
ται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι
λέγουσαι·
Κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν·
12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·
'Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐκ οἶδα ὑμᾶς.
13 Ὁ γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν
οὐδὲ τὴν ὥραν.

[MARK 13:33]

^aβλέπετε ἀγρυπνεῖτε,
οὐκ οἶδατε γὰρ πότε
ὁ καιρὸς [ἔστιν]. (§164)

[Of Luke 12:35, 36 (§114)]

[LUKE 13:25b]

λέγοντες
Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν·
καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν
Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. (§121)

Mt 24:42

^a γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἶδατε ποῖα ἡμέρα
ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. (§164)

Mk 13:35a

^a γρηγορεῖτε οὖν,
οὐκ οἶδατε γὰρ πότε
ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, (§164)

167. PARABLE OF THE TALENTS

MATT 25:14-30

"Ὡςπερ γὰρ ἄνθρωπος
ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους
καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ,

15 καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε
τάλαντα ᾧ δὲ δύο ᾧ δὲ ἓν,
ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύνα-
μιν, καὶ ἀπεδήμησεν. 16 εὐ-
θέως πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε
τάλαντα λαβὼν ἠργάσατο
ἐν αὐτοῖς καὶ ἐκέρδησεν ἄλλα
πέντε. 17 ὡσαύτως ὁ τὰ
δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. 18 ὁ
δὲ τὸ ἓν λαβὼν ἀπελθὼν
ᾠρυξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν τὸ
ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

19 μετὰ δὲ πολὺν χρόνον
ἔρχεται
ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων
καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε
τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν

[MARK 13:34]

ὡς ἄνθρωπος
ἀποδημὸς ἀφῆλς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
καὶ δὸς τοῖς δούλοις αὐτοῦ
τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον
αὐτοῦ,

καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
ἵνα γρηγορή. (§164)

[LUKE 19:12-27]

εἶπεν οὖν Ἄνθρωπός τις εὐγενὴς
ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν
λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑπο-
στρέψαι.

13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς
δέκα μνᾶς

καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς πραγματεῖ-
σασθαι¹ ἐν ᾧ ἔρχομαι.

[Cf v 20 below]

14 Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν
αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν
ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες Οὐ θέλο-
μεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 Καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ ἐπανελθεῖν
αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν
καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς
δούλους τούτους οἷς δέδωκε τὸ
ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τί διεπραγ-
ματεύσαντο.

16 παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος

MATT 25

ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων
Κύριε, πέντε τάλαντά μοι
παρέδωκας·

ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα
ἐκέρδησα.

21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
κυρίου σου.

22 προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο
τάλαντα

εἶπεν
Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέ-
δωκας·

ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρ-
δησα.

23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστός¹,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
κυρίου σου.

24 προσελθὼν δὲ
καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφώς
εἶπεν Κύριε,

ἔγνων σε
ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,

θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας
καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισας·

25 καὶ φοβηθεὶς ἀπ' λθὼν
ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν
τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

[LUKE 19]

λέγων
Κύριε, ἡ μὲν σου

δέκα προσηργάσατο μνᾶς.

17 καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ἐὖγε¹, ἀγαθὲ δοῦλε,
ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου,
ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα
πόλιν.

18 καὶ ἦλθεν ὁ δεῦτερος

λέγων
Ἡ μὲν σου, κύριε,

ἐποίησεν πέντε μνᾶς.

19 εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ
[Cf v 17 above]

Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε πόλιν.

20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν

λέγων Κύριε,
ἰδοὺ ἡ μὲν σου ἦν εἰχον
ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·
21 ἐφοβούμενη γάρ σε
ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ,
αἶρεις ὃ οὐκ ἔθηκας
καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

[Cf v 20 above]

ΜΑΤΤ 25

26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος
αὐτοῦ
εἶπεν αὐτῷ

Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ,
ἤδεις ὅτι

θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα
καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισα;
27 ἔδει σε οὖν βαλεῖν
τὰ ἀργύριά μου τοῖς τραπε-
ζείταις,
καὶ ἐλθὼν ἐγὼ
ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν
τόκῳ.

28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ
τὸ τάλαντον καὶ δότε
τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

29 ἂν γὰρ ἔχοντι παντὶ
δοθήσεται
καὶ περισσευθήσεται·
τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
30 καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον

[MARK 4:25]

ἂν γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ·

καὶ ὃς οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

[LUKE 19]

22 λέγει αὐτῷ
Ἐκ τοῦ στόματός σου κρίνω σε.
πονηρὲ δοῦλε·
ἤδεις ὅτι
ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι,
αἶρων δ' οὐκ ἔθηκα
καὶ θερίζων δ' οὐκ ἔσπειρα;

23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας
μου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τράπεζαν;

κάγω ἐλθὼν
σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα.

24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν
Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ
τὴν μνᾶν καὶ δότε
τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι· —
25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε, ἔχει
δέκα μνᾶς· —

26 λέγω ὑμῖν
ὅτι ἂν παντὶ τῷ ἔχοντι
δοθήσεται,

ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται.

27 Πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου τοὺτους
τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι
ἐπ' αὐτοὺς

Mt 13:12

ἂν ὅστις γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ
καὶ περισσευθήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§53)

ḃ Cf Mt 8:12a (§45), p. 70

Lk 8:18b

ἂν ὅς ἂν γὰρ ἔχη,
δοθήσεται αὐτῷ,
καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχη,
καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

MATT 25

ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ
ἐξώτερον·

^aἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[Cf v 30a above]

[LUKE 19]

ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε
αὐτοὺς ἐμπροσθέν μου. (§143)

[LUKE 13:28]

^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ὁ ὕψιστος Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὕμᾱς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

168. CONCERNING THE JUDGMENT OF THE SON OF MAN

MATT 25:31-46

“Ὅταν δὲ ¹“ἔλθῃ” ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ “πάντες οἱ ἄγγελοι μετ’ αὐτοῦ,” τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, 32 καὶ συναχθήσονται ἐμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ’ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, 33 καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. 34 τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· 35 ἐπέινασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, 36 γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθην καὶ ἐπεσκέφασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθατε πρὸς με. 37 τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες Κύριε, πότε σε εἶδαμεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; 38 πότε δὲ σε εἶδαμεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; 39 πότε δὲ σε εἶδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σε; 40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. 41 τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων Πορεύεσθε ἀπ’ ἐμοῦ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· 42 ἐπέινασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, [καὶ] ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, 43 ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέφασθέ με. 44 τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονησάμεν σοι; 45 τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. 46 καὶ ἀπελεύσονται ²“οὗτοι εἰς” κόλασιν “αἰώνιον, οἱ δὲ” δίκαιοι “εἰς ζωὴν αἰώνιον.”

^a Cf Mt 8:12b (§45), p. 71

¹ Zech 14:5

² Dan 12:2

169. JESUS LODGES ON THE MOUNT OF OLIVES

[MATT 21:17]

[Cf Matt 21:23 and parallels (§148)]

^aΚαὶ καταλιπὼν αὐτοὺς
ἐξῆλθεν
ἐξω τῆς πόλεως
εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ.
(§146)

[MARK 11:19]

^aΚαὶ ὅταν ὀψέ ἐγένετο,
ἔξεπορεύοντο¹
ἐξω τῆς πόλεως. (§146)

LUKE 21:37, 38

^aἮν δὲ τὰς ἡμέρας
ἔν τῳ ἱερῷ διδάσκων¹,
τὰς δὲ νύκτας
ἐξερχόμενος

ἠύλιζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλοῦ-
μενον Ἑλαιῶν·

38 καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθριζεν
πρὸς αὐτὸν ἐν τῳ ἱερῷ ἀκούειν
αὐτοῦ.

CHAPTER VI. JESUS' LAST INTERVIEWS WITH HIS DISCIPLES, §§170-173

170. CONSPIRACY OF THE CHIEF PRIESTS

MATT 26:1-5

^bΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ὅτε ἐτέ-
λεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς
λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ
2 Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας
τὸ πάσχα γίνεται,

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα-
δίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

3 Τότε συνήχθησαν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ-
βύτεροι τοῦ λαοῦ
εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως
τοῦ λεγομένου Καϊάφα,

MARK 14:1, 2

ἮΝ ΔΕ ΤΟ ΠΑΣΧΑ
καὶ τὰ ἄζυμα

μετὰ δύο ἡμέρας.

Καὶ ἐξήτουν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς

LUKE 22:1, 2

ἮΓΓΙΖΕΝ δὲ
ἡ ἑορτὴ τῶν ἁζύμων
ἢ λεγομένη Πάσχα.

2 Καὶ ἐξήτουν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς

Mk 11:11

^aΚαὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα
εἰς τὸ ἱερόν·
καὶ περιβλεψάμενος πάντα
ἰδὲ ἤδη οὕσης τῆς ὥρας¹
ἐξῆλθεν
εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. (§144)

^b Cf Mt 7:28 (§44); 11:1 (§76); 13:53 (§65); 19:1 (§99)

WH mg: Lk 21:37 διδάσκων ἐν τῳ ἱερῷ

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
4 καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλω κρατή- σωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν· 5 ἔλεγον δέ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.	πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαν- τες ἀποκτείνωσιν, 2 ἔλεγον γάρ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μὴ ποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.	τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

171. THE ANOINTING OF JESUS (MATT-MARK)

MATT 26:6-13	MARK 14:3-9	[LUKE 7:36-38]
Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ	Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ	Ἦρώτα δὲ τις αὐτὸν τῶν Φαρι- σαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου [Of Luke 7:40 (§48)] κατεκλίθη.
ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,	ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ κατακειμένου αὐτοῦ	37 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλὸς, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατακεῖται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνή	ἦλθεν γυνή	κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου
ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου	ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου	38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, τοῖς δάκ- ρυσιν ἥρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασεν,
βαρυτίμου	πιστικῆς Ἰπολυτελοῦς· ¹ συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον	καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. (§48)
καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.	κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.	
8 ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἡγανάκτησαν λέγοντες Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῇ;	4 ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῇ τοῦ μύρου γέγονεν;	
9 ἐδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι	5 ἡδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι	

WH mg: Mk 14:3 πολυτελοῦς,—

Mt 26:7 βαρυτίμου with B⁷Δ al pler; πολυτίμου **Σ**ADL^Θ 33. pesh etc
4 min 3 it syr sin (cf Mt 26:8)

Mk 14:4 τοῦ μύρου: om W

MATT 26

πολλοὺ
καὶ δοθῆναι πτωχοῖς.

10 γνούς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς

Τί κόπους παρέχετε τῇ γυ-
ναικί;

ἔργον γὰρ καλὸν
ἡργάσατο εἰς ἐμέ·

11 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς
ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,

ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·

12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ
μύρον τοῦτο

ἐπὶ τοῦ σώματός μου
πρὸς τὸ ἑνταφιάσαι με
ἐποίησεν.

13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅπου ἂν κηρυχθῇ
τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο
ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ,
λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν
αὕτη
εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

MARK 14

ἐπάνω ἱδναρίων τριακοσίων¹
καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς·
καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.

6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν

Ἄφετε αὐτήν·

τί αὐτῇ κόπους παρέχετε;

καλὸν ἔργον

ἡργάσατο ἐν ἐμοί·

7 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς
ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,

καὶ ὅταν θέλῃτε δύνασθε
αὐτοῖς [πάντοτε] εὖ ποιῆσαι,

ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·

8 ὁ ἔσχεν ἐποίησεν,
προέλαβεν μυρία

τὸ σῶμά μου

εἰς τὸν ἑνταφιασμόν.

9 ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν,

ὅπου ἂν κηρυχθῇ

τὸ εὐαγγέλιον

εἰς ὅλον τὸν κόσμον,

καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη λαλη-
θήσεται

εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

172. PLOT OF JUDAS AND THE RULERS

MATT 26:14-16

Τότε πορευθεὶς εἰς
τῶν δώδεκα,
ὁ λεγόμενος Ἰούδας
Ἰσκαριώτης,

πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπεν

MARK 14:10, 11

Καὶ Ἰούδας

Ἰσκαριώθ

ὁ εἰς

τῶν δώδεκα

ἀπῆλθεν

πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς

LUKE 22:3-6

Εἰσῆλθεν δὲ Σατανᾶς
εἰς Ἰούδαν
τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην,
ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ
τῶν δώδεκα·

4 καὶ ἀπελθὼν

συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
15 Τί θέλετέ μοι δοῦναι κάγώ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; 1 ¹ “οἱ δὲ ἔσθησαν” αὐτῷ “τριάκοντα ἀργύρια.”	ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς. 11 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.	καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτοῖς παραδῶ αὐτόν. 5 καὶ ἐχάρησαν καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. 6 καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐξήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς.
16 καὶ ἀπὸ τότε ἐξήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῶ.	καὶ ἐξήτει πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ.	

173. THE LAST SUPPER

MATT 26:17-35	MARK 14:12-31	LUKE 22:7-38
Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἁγύμων προσηλθόν	Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἁγύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθουν, [Cf v 13 below]	Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἁγύμων, ἣ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα. 8 καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπών Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα ἵνα φάγωμεν. 9 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες	λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ	Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν;
Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;	Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; 13 καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ	[Cf v 8 above]
18 ὁ δὲ εἶπεν Ἵπάγετε εἰς τὴν πόλιν	καὶ λέγει αὐτοῖς Ἵπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων. 14 ἀκολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἔαν εἰσέλθῃ	10 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἴδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων. ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύ- εται.
πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ Ἵ διδάσκαλος λέγει Ἵ Ο καὶρός μου ἐγγύς ἐστιν	εἶπατε τῷ οἰκοδεσπότη ὅτι Ἵ διδάσκαλος λέγει Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμά μου	11 καὶ ἑρεῖτε τῷ οἰκοδεσ- πότη τῆς οἰκίας [†] Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα

[†] Zech 11:12

WH mg: Lk 22:11 λέγοντες

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
πρὸς σέ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου. 19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 20 Ὁψίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα [μαθητῶν]. [Cf v 27 below] 21 καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. 22 καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἰς ἕκαστος Μήτι ἐγὼ εἰμι, κύριε; 23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τὴν χείρα	ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 15 καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον ἔτοιμον καὶ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε ἡμῖν. 16 καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 17 Καὶ ὁψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. [Cf v 23 below] 18 καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με 1^α ὁ ἐσθίων¹ μετ' ἐμοῦ.” 19 ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς κατὰ εἰς Μήτι ἐγὼ; 20 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Εἰς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ	ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγ· 12 κάκεινος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον ἐκεῖ ἐτοιμάσατε. 13 ἀπελθόντες δὲ εὔρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. 14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν καὶ οἱ ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. 15 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν 16 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ φάγω αὐτὸ ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 17 καὶ δεξιόμενος ποτήριον εὐχαρισ- τήσας εἶπεν Δάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτοὺς· [Cf v 21 below] [Cf v 23 below]

1 Ps 41(40):9

WH mg: Mk 14:18 τῶν ἐσθιόντων

Mt 26:20 μαθητῶν with ALMWΘ it vg cop etc; om BD syr sin sah al pler

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
ἐν τῷ τρυβλίῳ οὗτός με παραδώσει· 24 ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος. 25 ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδίδους αὐτὸν εἶπεν Μήτι ἐγὼ εἰμι, ῥα βεβαί; λέγει αὐτῷ Σὺ εἶπας. 26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ δούς τοῖς μαθηταῖς εἶπεν Λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 27 καὶ λαβὼν ποτήριον [καὶ] εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, 28 τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ "τὸ αἷμά" μου "τῆς δια- θήκης", τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· 29 λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πῶς ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινόν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.	εἰς τὸ [ἐν] τρυβλίον· 21 ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος. 22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν Λάβετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 23 καὶ λαβὼν ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. 24 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τοῦτό ἐστιν ἡ "τὸ αἷμά" μου "τῆς δια- θήκης", τὸ ἐκχυννόμενον ὑπὲρ πολλῶν· 25 ἐμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πῶς ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινόν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.	[Cf v 22 below] [Cf v 19 below] [Cf vv 17 above, and 20 below] 18 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ πῶς ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως οὗ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.

† Ex 24:8; Zech 9:11

Mt 26:28 τῆς διαθήκης with **NBLZ** 2 min; ACDW it vg cop al pler τῆς καινῆς διαθ.; διαθήκη καινὴ syr sin
Mk 14:24 διαθήκης with **NBCDLW** 6 cop; ACDW 6 it vg syr sin pesh al pler καινῆς διαθ. Lk 22:18 ὑμῖν
(without addition) with **BCDL** eth etc; **NAWX** 6 al pler add εἰ.

MATT 26

[Cf v 26 above]

[Cf vv 27, 28 above]

[Cf v 21 above]

[Cf v 24 above]

[Cf v 22 above]

[MATT 20:25-28]

ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσκαλεσάμενος αὐτοὺς

εἶπεν Οἴδατε ὅτι
οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν
κατακυριεύουσιν αὐτῶν
καὶ οἱ μεγάλοι
κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

MARK 14

[Cf v 22 above]

[Cf vv 23, 24 above]

[Cf v 18 above]

[Cf v 21 above]

[Cf v 19 above]

[MARK 10:42-45]

καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς
ὁ Ἰησοῦς
λέγει αὐτοῖς Οἴδατε ὅτι
οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν
κατακυριεύουσιν αὐτῶν
καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν
κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

LUKE 22

19 καὶ λαβὼν ἄρτον
εὐχαριστήσας ἔκλασεν
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων
Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου
[[τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον·
τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν
ἀνάμνησιν.
20 ^aκαὶ τὸ ποτήριον ὡσαύτως
μετὰ τὸ δειπνήσαι,
λέγων
Τοῦτο τὸ ποτήριον
ἡ καινὴ ¹“διαθήκη” ἐν “τῷ
αἵματί” μου,
τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον]].
21 πλὴν ἰδοὺ
ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με
μετ’ ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης·
22 ὅτι ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου
κατὰ τὸ ὠρισμένον πορεύεται.
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνῳ
δι’ οὗ
παραδίδοται.
23 καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο
συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς
τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν
ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.
24 ^bἘγένετο δὲ καὶ φιλο-
νεικία ἐν αὐτοῖς,
τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι
μείζων.
25 ὁ δὲ

εἶπεν αὐτοῖς
Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν
κυριεύουσιν αὐτῶν
καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν
εὐεργέται καλοῦνται.

^b Cf Mt 18:1 (§92)^b Cf Mk 9:34 (§92)^a Cf v 17 above
^b Cf Lk 9:46 (§92)¹ Ex 24:8; Zech 9:11

Lk 22:19, 20 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν . . . ἐκχυννόμενον (διδόμενον Θ): D 6 it om

[MATT 20]

26 οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν
 ἄλλ' ὅς ἂν θέλῃ
 ἔν ὑμῖν μέγας γενέσθαι
 ἔσται ὑμῶν διάκονος,
 27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
 ἔν ὑμῖν εἶναι πρῶτος
 ἔσται ὑμῶν δοῦλος·

23 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι
 ἀλλὰ διακονῆσαι
 καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 λύτρον ἀντὶ πολλῶν. (§140)

[MATT 19:28]

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
 Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι
 ὑμεῖς
 οἱ ἀκολουθήσαντές μοι

ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ,
 ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,
 καθήσεσθε καὶ ὑμεῖς
 ἐπὶ δώδεκα θρόνους
 κρίνοντας τὰς δώδεκα φυλὰς
 τοῦ Ἰσραήλ. (§137)

MATT 26

30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον
 εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

[MARK 10]

43 οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν
 ἄλλ' ὅς ἂν θέλῃ
 μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
 ἔσται ὑμῶν διάκονος,
 44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
 ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,
 ἔσται πάντων δοῦλος·

45 καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι
 ἀλλὰ διακονῆσαι
 καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 λύτρον ἀντὶ πολλῶν. (§140)

MARK 14

26 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον
 εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

LUKE 22

26 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
 ἄλλ'
 ὁ μείζων ἐν ὑμῖν
 γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος,
 καὶ
 ὁ ἡγούμενος
 ὡς ὁ διακονῶν·
 27 τίς γὰρ μείζων,
 ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν;
 οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;
 ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμὶ
 ὡς ὁ διακονῶν.

28 Ὑμεῖς δὲ ἐστε
 οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ
 ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου·
 29 ἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, κα-
 θὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου·
 βασιλείαν, 30 ἵνα ἔσθῃτε καὶ
 πίνῃτε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου,
 ἐν τῇ βασιλείᾳ μου,

καὶ καθήσθε
 ἐπὶ θρόνων
 τὰς δώδεκα φυλὰς κρίνοντας
 τοῦ Ἰσραήλ.

Mt 23:11

ἃ ὁ δὲ μείζων ὑμῶν

ἔσται
 ὑμῶν διάκονος. (§156)

Mk 9:35b

ἃ Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι

ἔσται πάντων ἔσχατος,
 καὶ πάντων διάκονος. (§92)

Lk 9:48c

ἃ ὁ γὰρ μικρότερος
 ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων
 οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)

WH mg: Lk 22:29 μου, 30 καθήσεσθε

Lk 22:30 καθήσθε with B*ΓΔ; καθήσεσθε ~~καὶ~~ LQWΘ etc; καθήσθε D

MATT 26

31 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθή-
σεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ
ταύτῃ,
γέγραπται γάρ
¹“Πατάξω τὸν ποιμένα,
καὶ διασκορπισθήσονται
τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς.”
32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν.

33 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ
Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται
ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε
σκανδαλισθήσομαι.

[Cf v 35 below]

34 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι
ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι
τρίς ἀπαρνήσῃ με.
35 λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος
Κὰν δέξῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν,
οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ
εἶπαν.

MARK 14

27 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι
Πάντες σκανδαλισθήσεσθε,
ὅτι γέγραπται
¹“Πατάξω τὸν ποιμένα,
καὶ τὰ πρόβατα
διασκορπισθήσονται.”
28 ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν.

29 ὁ δὲ Πέτρος
ἔφη αὐτῷ
Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισ-
θήσονται, ἀλλ’ οὐκ ἐγώ.

[Cf v 31 below]

30 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι
σὺ σήμερον ταύτῃ τῇ νυκτὶ
πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι
τρίς με ἀπαρνήσῃ.
31 ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει
Ἐὰν δέξῃ με συναποθανεῖν σοι,
οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
ὥσαύτως [δὲ] καὶ πάντες
ἔλεγον.

LUKE 22

31 Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ
Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ
σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον·
32 ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ
ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου·
καὶ σὺ ποτε ἐπιστρέψας στήρι-
σον τοὺς ἀδελφούς σου.

33 ὁ δὲ
εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, μετὰ σοῦ
ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν
καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34 ὁ δὲ εἶπεν
Λέγω σοι, Πέτρε,

οὐ φωνήσῃ σήμερον ἀλέκτωρ
ἕως τρίς με ἀπαρνήσῃ εἰδέναι.

[Cf v 33 above]

35 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὅτε
ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαν-
τίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημά-

LUKE 22

των, μή τινος ὑστερήσατε;
οἱ δὲ εἶπαν Οὐθενός.
36 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἄλλα
νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω,
ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ
ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον
αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαι-
ραν. 37 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ
τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό¹ "Καὶ
μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη," καὶ
γὰρ τὸ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.
38 οἱ δὲ εἶπαν Κύριε, ἰδοὺ
μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς Ἰκανόν ἐστιν.

CHAPTER VII. THE SUFFERING AND DEATH OF JESUS, §§174-180

174. THE AGONY IN GETHSEMANE

MATT 26:36-46

Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ
Ἰησοῦς
εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθη-
μανεῖ,

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς
Καθίσατε αὐτοῦ
ἕως [οὔ] ἀπελθῶν ἐκεῖ
προσεύξωμαι.

[Cf v 41 below]

37 καὶ παραλαβὼν
τὸν Πέτρον
καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου

ἤρξατο λυπεῖσθαι
καὶ ἀδημονεῖν.

MARK 14:32-42

Καὶ ἔρχονται

εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθ-
σημανεῖ,

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
Καθίσατε ὧδε
ἕως
προσεύξωμαι.

[Cf v 38 below]

33 καὶ παραλαμβάνει
τὸν Πέτρον
καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν¹
Ἰωάννην μετ' αὐτοῦ,
καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι
καὶ ἀδημονεῖν,

LUKE 22:39-46

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη

κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος
τῶν Ἐλαιῶν
ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ [καὶ] οἱ
μαθηταί.

40 γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου
εἶπεν αὐτοῖς

Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν
εἰς πειρασμόν. [Cf v 46 below]

¹ Isa 53:12

WH mg: Mk 14:33 Ἰάκωβον καὶ

MATT 26

38 τότε λέγει αὐτοῖς
 1“Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ
 μου” ἕως θανάτου·
 μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε
 μετ’ ἐμοῦ.

39 καὶ ἡ προελθὼν
 μικρὸν
 ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ
 προσευχόμενος

καὶ λέγων Πάτερ μου,

εἰ δυνατόν ἐστιν,
 παρελθάτω
 ἀπ’ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο·
 πλην οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω
 ἀλλ’ ὡς σύ.

40 καὶ ἔρχεται
 πρὸς τοὺς μαθητὰς
 καὶ εὗρίσκει αὐτοὺς καθεύδον-
 τας,

καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ

Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε
 μίαν ὥραν γρηγορῆσαι
 μετ’ ἐμοῦ;

MARK 14

34 καὶ λέγει αὐτοῖς
 1“Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ
 μου” ἕως θανάτου·
 μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε.

35 καὶ ἡ προελθὼν
 μικρὸν
 ἔπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς,
 καὶ προσήνεχετο ἵνα
 εἰ δυνατόν ἐστιν
 παρέλθῃ ἀπ’ αὐτοῦ ἡ ὥρα,
 36 καὶ ἔλεγεν Ἀββὰ ὁ πατήρ,
 πάντα δυνατὰ σοι·

παρένεγκε
 τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ’ ἐμοῦ·
 ἀλλ’ οὐ τί ἐγὼ θέλω
 ἀλλὰ τί σύ.

37 καὶ ἔρχεται
 καὶ εὗρίσκει αὐτοὺς καθεύδον-
 τας,

καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ
 Σίμων, καθεύδεις;
 οὐκ ἴσχυσας
 μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;

LUKE 22

41 καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη
 ἀπ’ αὐτῶν ὥσει λίθου βολῆν,
 καὶ θεῖς τὰ γόνατα
 προσήνεχετο

42 λέγων Πάτερ,

εἰ βούλει
 παρένεγκε
 τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ’ ἐμοῦ·
 πλην μὴ τὸ θέλημά μου
 ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.

43 [[ὥφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος
 ἰαπο τοῦ] οὐρανοῦ ἐνισχύων
 αὐτόν. 44 καὶ γενόμενος ἐν
 ἀγωνίᾳ ἔκτενέστερον προσή-
 नेχετο· [καὶ ἐγένετο] ὁ ἰδρὼς
 αὐτοῦ ὥσει θρόμβοι αἵματος
 καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.]]
 45 καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς
 προσευχῆς

ἐλθὼν
 πρὸς τοὺς μαθητὰς
 εὗρεν κοιμωμένους αὐτοὺς

ἀπὸ τῆς λύπης,
 46 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
 Τί καθεύδετε;

1 Ps 42(41):5

WH mg: Mt 26:39 προσελθὼν

Mk 14:35 προσελθὼν

Lk 22:43 ἀπ’

44 ἐγένετο δὲ

Mt 26:39 Πάτερ μου with **N**ABCDWΘ al pler; LΔΣ etc om μου Mk 14:35 ἐπιπτεν with **N**BL;
 ἔπεσεν ACDNWXΔΘ al pler Lk 22:43, 44 ὥφθη . . . γῆν substantially with **N***DLQXΘ it syr cur
 pesh al pler; **N***ABRTW 4 Fer syr sin etc om

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
41 ἀγρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. 42 πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο [λέγων] Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο παρέλθειν ἐὰν μὴ αὐτὸ πῶ, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. 43 καὶ ἔλθων πάλιν εὔρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. 44 καὶ ἀφείς αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν πάλιν. 45 τότε¹ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ τ² ἡγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. 46 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἡγγικεν ὁ παραδιδούς με.	38 ἀγρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἔλθῃτε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. 39 καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο [τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν]. 40 καὶ πάλιν ἔλθων εὔρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ. 41 καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε [τὸ] λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. 42 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἡγγικεν.	^a ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν. ^a καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. (§105) Cf Lk 22:40b above

Mt 6:13a

^a καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν, (§38)

Lk 11:4b

^a καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν. (§105)
Cf Lk 22:40b above

WH mg: Mt 26:44, 45 εἰπὼν. πάλιν τότε 45 γὰρ

Mt 26:45 λοιπὸν with BCLW etc; ~~NA~~ΔΘ al pler τὸ λοιπ². Mk 14:38 εἰσενέγκῃς with ~~N~~*B 346, it syr
sin; εἰσέλθῃτε ACDLNWXΔΘ 3 it vg al pler 41 τὸ λοιπὸν with ~~NB~~ΝΔΘ al pler; λοιπὸν ACDLWX it etc;
om syr sin cop

175. THE BETRAYAL AND ARREST

MATT 26:47-56

Καί

ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἰδοὺ

Ἰούδας
εἰς τῶν δώδεκα ἦλθεν
καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολλὺς
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων
ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων

καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.
48 ὁ δὲ παραδιδούς αὐτὸν
ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων
"Ὅν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν"
κρατήσατε αὐτόν.

49 καὶ εὐθὺς προσελθὼν
τῷ Ἰησοῦ
εἶπεν Χαῖρε, ῥα β β εἰ.
καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

50 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
Ἐταῖρε, ἐφ' ὃ πάρεи.

τότε προσελθόντες ἐπέβαλον
τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν
καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

51 καὶ ἰδοὺ εἰς τῶν μετὰ Ἰησοῦ
ἐκτείνας τὴν χεῖρα
ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐ-
τοῦ καὶ πατάξας
τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως
ἀφείλεν
αὐτοῦ τὸ ὠτίον.
52 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

MARK 14:43-52

Καὶ εὐθὺς

ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος

παραγίνεται [ὁ] Ἰούδας
εἰς τῶν δώδεκα
καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων
παρὰ τῶν ἀρχιερέων
καὶ τῶν γραμματέων
καὶ τῶν πρεσβυτέρων.

44 δεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς
αὐτόν σύσσημον αὐτοῖς λέγων
"Ὅν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν"
κρατήσατε αὐτόν
καὶ ἀπάγετε ἀσφαλῶς.

45 καὶ ἐλθὼν εὐθὺς προσελθὼν
αὐτῷ
λέγει ῥα β β εἰ,
καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

46 οἱ δὲ ἐπέβαλον
τὰς χεῖρας αὐτῷ
καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

47 εἰς δὲ [τις] τῶν παρεστη-
κότων

σπασάμενος τὴν μάχαιραν
ἔπαισεν
τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως
καὶ ἀφείλεν
αὐτοῦ τὸ ὠτάριον.

LUKE 22:47-53

"Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἰδοὺ ὄχλος,
καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας
εἰς τῶν δώδεκα
προήρχετο αὐτούς,

καὶ ἤγγισεν
τῷ Ἰησοῦ

φιλήσαι αὐτόν.
48 Ἰησοῦς δὲ εἶπεν αὐτῷ

Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου παραδίδως;

49 ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτόν
τὸ ἐσόμενον εἶπαν Κύριε,
εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ;
50 καὶ ἐπάταξεν εἰς τις ἐξ
αὐτῶν

τοῦ ἀρχιερέως τὸν δοῦλον
καὶ ἀφείλεν
τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ δεξιόν.

51 ἀποκριθεὶς δὲ [ὁ] Ἰησοῦς
εἶπεν

Mk 14:43 ὁ Ἰούδας with AB; NCDLWXΔΘ al pler om δ — τῶν πρεσβυτέρων with BCDLXΘ al pler;
 N*AUW min om τῶν 47 εἰς δὲ τις with BCXΔΘ al pler; NALM etc om τις: D καὶ τις: W καὶ εἰς τις

MATT 26

Ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μάχαιρᾷ ἀπολοῦνται· 53 ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείω δώδεκα λεγιῶνας ἀγγέλων; 54 πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;

55 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;
καθ' ἡμέραν

ἐν τῷ ἱερῷ ἔκαθεζόμην διδάσκων
καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

56 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα ^απληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ ^τ
πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

MARK 14

48 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;
49 καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων
καὶ οὐκ ἔκρατήσατέ¹ με·

ἀλλ' ἵνα ^απληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

50 καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες.
51 Καὶ νεανίσκος τις συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτόν, 52 ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν.

LUKE 22

Ἐὰντε ἕως τούτου· καὶ ἀψάμενος τοῦ ὠτίου ἵασατο αὐτόν.

52 εἶπεν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτόν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;

53 καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν.
ἐν τῷ ἱερῷ

οὐκ ἐξετείνετε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ·
ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

^α Cf Mt 8:17 (§24)

176. TRIAL BEFORE THE JEWISH AUTHORITIES

MATT 26:57-75

Οἱ δὲ κρατήσαντες
τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον
πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα,
ὅπου οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι

συνήχθησαν.
58 ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει αὐτῷ [ἀπὸ] μακρόθεν

ἕως τῆς αὐλῆς
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
ιδεῖν τὸ τέλος.

59 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν
ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ
Ἰησοῦ
ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν,
60 καὶ οὐχ εὖρον
πολλῶν προσελθόντων
ψευδομαρτύρων.

ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο
εἶπαν

61 Οὗτος ἔφη
Δύναμαι καταλῖσαι τὸν ναὸν
τοῦ θεοῦ

MARK 14:53-72

Καὶ
ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν
πρὸς τὸν ἀρχιερέα,
καὶ συνέρχονται ἑ πάντες
οἱ ἀρχιερεῖς

καὶ οἱ πρεσβύτεροι
καὶ οἱ γραμματεῖς.

54 καὶ ὁ Πέτρος
ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν
αὐτῷ

ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ ἦν συνεκδήμιος
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ
φῶς.

55 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν
κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν

εἰς τὸ θανατώσαι αὐτόν,
καὶ οὐχ ἠύρισκον·

56 πολλοὶ γὰρ
ἔψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ,
καὶ ἵσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ
ἦσαν. [Cf v 59 below]

57 καὶ τινες ἀναστάντες
ἔψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ
λέγοντες ὅτι

58 Ἡμεῖς ἠκούσαμεν
αὐτοῦ λέγοντος ὅτι
Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν
τοῦτον

LUKE 22:54-71

Συλλαβόντες δὲ
αὐτὸν ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως·
[Cf v 66 below]

ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει μακρόθεν.

55 περιαψάντων δὲ πύρ
ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς

καὶ συνεκαθισάντων
ἐκάθητο ὁ Πέτρος
μέσος αὐτῶν.
[Cf v 56 below]

WH mg: Mk 14:53 αὐτῷ

Lk 22:54 καὶ εἰσήγαγον with NABLRX al pler; καὶ συνήγαγον W; DFΘ min it vg syr sin cur pesh et com

MATT 26	MARK 14	
καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομησai.	τὸν χειροποιήτον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποιήτον οἰκοδομήσω·	
62 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Οὐδὲν ἀποκρίνη; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;	59 καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. [Cf v 56b] 60 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; [τί] οὗτοί σου καταμαρτυροῦ- σιν;	
63 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.	61 ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ	
καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.	Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; 62 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἐγὼ εἰμι, καὶ ἵνα ὁφείσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνά- μεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.”	[Cf vv 67, 70 below]
64 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Σὺ εἶπας. ¹ πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ’ ἄρτι ὄψεσθε ἵνα τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά- μεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.”	62 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἐγὼ εἰμι, καὶ ἵνα ὁφείσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνά- μεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.”	[Cf v 69 below]
65 τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύ- ρων; Ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασ- φημίαν·	63 ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρῆξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύ- ρων; 64 ἠκούσατε τῆς βλασ- φημίας; τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου.	[Cf v 71 below]
66 τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν Ἐνοχος θανάτου ἐστίν.		

¹ Dan 7:13; Ps 110(109):1 ff

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
67 Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ	65 Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ	[Of vv 63, 64 below]
καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, 68 οἱ δὲ ἐράπισαν λέγοντες Προφήτευσον ἡμῖν, χριστέ, τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε;	καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ κολαφίζειν αὐτόν καὶ λέγειν αὐτῷ Προφήτευσον, καὶ οἱ ὑπηρέται ραπίσμασιν αὐτόν ἔλαβον. 66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου κάτω ἐν τῇ αὐλῇ ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, 67 καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον	56 ἰδοῦσα δὲ αὐτόν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπει 57 Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν·
69 Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἐξῶ ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσήλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη	θερμαινόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα τοῦ Ἰησοῦ· 68 ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων Οὔτε οἶδα οὔτε ἔπίσταμαι σὺ τί λέγεις, ¹ καὶ ἐξῆλθεν ἐξω εἰς τὸ προαύ- λιον. 69 καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτόν ἤρξατο πάλιν λέγειν ¹ τοῖς παρεστῶσιν ὅτι Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν.	ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων Οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι
70 ὁ δὲ ἠρνήσατο ἐμπροσθεν πάντων λέγων Οὐκ οἶδα τί λέγεις. 71 ἐξελλθόντα δὲ εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτόν ἄλλῃ	58 καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτόν ἔφη Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ·	58 καὶ μετὰ βραχὺ
καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ Οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου· 72 καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὄρκου ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. 73 μετὰ μικρὸν δὲ προσελ- θόντες οἱ ἐστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ	70 ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ	ὁ δὲ Πέτρος ἔφη "Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. 59 καὶ διαστάσης ὥσει ὥρας μιᾶς ἄλλος τις διωσχυρίζετο λέγων

MATT 26

Ἀληθῶς καὶ σὺ
ἐξ αὐτῶν εἶ,
καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δηλόν
σε ποιεῖ·

74 τότε ἤρξατο καταθεματίζειν
καὶ ὁμνῆναι ὅτι
Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.

καὶ εὐθὺς

ἀλέκτωρ ἐφώνησεν·

75 καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος
τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ
εἰρηκότος ὅτι
Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι

τρίς ἀπαρνήσῃ με,
καὶ ἐξελθὼν ἔξω
ἔκλαυσεν πικρῶς.

[Cf v 67 above]

[Cf v 68 above]

[Cf v 57 above]

[Cf v 63 above]

MARK 14

Ἀληθῶς
ἐξ αὐτῶν εἶ,
καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ·

71 ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν
καὶ ὁμνῆναι ὅτι
Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον
ὃν λέγετε.

72 καὶ εὐθὺς
ἐκ δευτέρου
ἀλέκτωρ ἐφώνησεν·

καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος
τὸ ῥήμα
ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι
Πρὶν ἀλέκτορα δις φωνῆσαι

τρίς με ἀπαρνήσῃ,
καὶ ἐπιβαλὼν
ἔκλαιεν.

[Cf v 65 above]

[Cf v 53 above]

[Cf v 61 above]

LUKE 22

Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος
μετ' αὐτοῦ ἦν,
καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν·

60 εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος

Ἀνθρώπε, οὐκ οἶδα
ὃ λέγεις.

καὶ παραχρῆμα
ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ
ἐφώνησεν ἀλέκτωρ.

61 καὶ στραφεὶς ὁ κύριος
ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ,

καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος
τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου
ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι
Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι σή-
μερον

ἀπαρνήσῃ με τρίς.
62 [καὶ ἐξελθὼν ἔξω
ἔκλαυσεν πικρῶς.]

63 Καὶ οἱ ἄνδρες
οἱ συνέχοντες αὐτὸν
ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες,
64 καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν
ἐπηρώτων λέγοντες
Προφῆτευσον,

τίς ἐστιν ὁ παῖσας σε;
65 καὶ ἕτερα πολλὰ βλασ-
φημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

66 Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα,
συνήχθη τὸ πρεσβυτέρειον τοῦ
λαοῦ,
ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς,
καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ
συνέδριον αὐτῶν, λέγοντες
67 Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός,
εἰπὸν ἡμῖν.

εἶπεν δὲ αὐτοῖς
Ἐὰν ὑμῖν εἴπω οὐ μὴ πιστεύ-
σητε· 68 εἰ δὲ ἐρωτήσω

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
[Cf v 64 above]	[Cf v 62b above]	οὐ μὴ ἀποκριθῇτε. 69 ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται 14 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά- μεως τοῦ θεοῦ. ¹
[Cf vv 63, 64a above]	[Cf vv 61, 62a above]	70 εἶπαν δὲ πάντες Σὺ οὖν εἰ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη Ἔμεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι. ¹
[Cf v 65 above]	[Cf v 63 above]	71 οἱ δὲ εἶπαν Τί ἔτι ἔχομεν μαρτυρίας χρεῖαν;
	[Cf v 64 above]	αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

177. THE TRIAL BEFORE PILATE

MATT 27:1-31	MARK 15:1-20	LUKE 23:1-25
Πρωίᾳ δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ	Καὶ εὐθὺς πρωὶ συμβούλιον ποιήσαντες ¹ οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον	Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλη- θος αὐτῶν
κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὥστε θανατῶσαι αὐτόν· 2 καὶ δήσαντες αὐτόν ἀπή- γαγον καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.	δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπή- νεγκαν καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ.	ἤγαγον αὐτόν ἐπὶ τὸν Πειλάτον.
3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ ᾿παραδοὺς ¹ αὐτόν ὅτι κατε- κρίθη μεταμεληθεὶς ἔστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις 4 λέγων Ἠμάρτον παρα- δοὺς αἷμα ᾿δίκαιον ¹ . οἱ δὲ εἶπαν Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ		

¹ Dan 7:13; Ps 110(109):1 ff

WH mg: Mt 27:3 παραδιδούς | ἀθῶν

Mk 15:1 ἐτοιμάσαντες

Lk 22:70 εἰμι;

MATT 27

ὄψη. 5 καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγατο. 6 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν· 7 συμβούλιον δὲ λαβόντες ἡγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν Ἀγρὸν τοῦ Κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. 8 διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος Ἀγρὸς Αἵματος ἕως τῆς σήμερον. 9 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος ¹“Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, 10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι Κύριος.” 11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος·

καὶ ἐπρωτότησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν

λέγων

Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη ὅτι

Σὺ λέγεις.¹

12 καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν

MARK 15

2 καὶ ἐπρωτότησεν αὐτὸν ὁ Πειλάτος

Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει

Σὺ λέγεις.¹

3 καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ

LUKE 23

2 ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες Τοῦτον εὗραμεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι διδόναι καὶ λέγοντα αὐτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.

3 ὁ δὲ Πειλάτος

ἠρώτησεν αὐτὸν

λέγων

Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη

Σὺ λέγεις.¹

¹ Zech 11:13

MATT 27

ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων
καὶ πρεσβυτέρων
οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

13 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πει-
λάτος

Οὐκ ἀκούεις

πόσα σου καταμαρτυροῦσιν;

14 καὶ

οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ

πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα,

ὥστε θαυμάζειν

τὸν ἡγεμόνα λίαν.

MARK 15

οἱ ἀρχιερεῖς πολλά.

4 ὁ δὲ Πειλάτος πάλιν ἐπη-
ρώτα αὐτὸν [λέγων]

Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν;

Ἰδε πόσα σου κατηγοροῦσιν.

5 ὁ δὲ Ἰησοῦς

οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη,

ὥστε θαυμάζειν

τὸν Πειλάτον.

LUKE 23

4 ὁ δὲ Πειλάτος εἶπεν πρὸς
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχ-
λους Οὐδὲν εὐρίσκω αἰτιον
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. 5 οἱ
δὲ ἐπίσχυον λέγοντες ὅτι
Ἄνασείει τὸν λαὸν διδάσκων
καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, καὶ
ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
ἕως ὧδε. 6 Πειλάτος δὲ
ἀκούσας ἐπηρώτησεν εἰ [ὁ]
ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν,
7 καὶ ἐπιγινούς ὅτι ἐκ τῆς
ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστὶν ἀνέ-
πεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην,
ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύ-
μοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.
8 Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν
Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν, ἦν γὰρ
ἐξ ἱκανῶν χρόνων θέλων ἰδεῖν
αὐτὸν διὰ τὸ ἀκούειν περὶ
αὐτοῦ, καὶ ἡλιπίζεν τι σημεῖον
ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.
9 ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις
ικανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρί-
νατο αὐτῷ. 10 ἰστήκεισαν δὲ
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.
11 ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ
Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύ-
μασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας

MATT 27

MARK 15

LUKE 23

15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν
είωθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν
ἓνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ᾔθε-
λον.
16 εἶχον δὲ τότε δέσμιον
ἐπίσημον
λεγόμενον Βαραββᾶν.

17 συνηγμένων οὖν αὐτῶν
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος

Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν,

6 Κατὰ δὲ ἑορτὴν
ἀπέλυνεν
αὐτοῖς ἓνα δέσμιον ὃν παρη-
τοῦντο.

7 ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς
μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδε-
μένος οὔτινες ἐν τῇ στάσει
φόνον πεποιήκεισαν. 8 καὶ
ἀναβὰς ὁ ὄχλος ἤρξατο
αἰτεῖσθαι καθὼς ἐποίει αὐ-
τοῖς.

9 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἀπεκρίθη
αὐτοῖς λέγων
Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν

περιβαλὼν ἐσθήτα λαμπρὰν
ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πειλάτῳ.
12 Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὃ τε
Ἡρώδης καὶ ὁ Πειλᾶτος ἐν
αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων·
προϋπάρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ
ὄντες πρὸς αὐτοὺς.

13 Πειλᾶτος δὲ συνκαλε-
σάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ
τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν
14 εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Προσ-
ητέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον
τοῦτον ὥς ἀποστρέφοντα τὸν
λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον
ὑμῶν ἀνακρίνας οὐθὲν εὑρον
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἵτιον
ᾧ κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ.
15 ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης, ἀνέ-
πεμψεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς·
καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου
ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ·
16 παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπο-
λύσω.

[Cf vv 18, 19, 25 below]

Lk 23:17 ABKLTΠ 1 it sah etc om; ND (after v 19 with syr sin cur eth) WXΘ (tr to κατὰ ἑορτὴν ἀπολύειν αὐτοῖς ἓνα) 9 it vg etc add ἀνάγκη δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἓνα; cf Mt 27:15; Mk 15:6

MATT 27

[τὸν] Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν
τὸν λεγόμενον Χριστόν;
18 ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον
παρέδωκαν αὐτόν.

19 Καθημένον δὲ αὐτοῦ ἐπὶ
τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς
αὐτόν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα
Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ,
πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον
κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

20 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι
ἔπεισαν τοὺς ὄχλους

ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν

τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

[Cf v 16 above]

21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν
εἶπεν αὐτοῖς

Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο
ἀπολύσω ὑμῖν;

οἱ δὲ εἶπαν Τὸν Βαραββᾶν.

22 λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος

Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν

τὸν λεγόμενον Χριστόν;

λέγουσιν πάντες

Σταυρωθήτω.

23 ὁ δὲ ἔφη

Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;

οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέ-
γοντες

Σταυρωθήτω.

24 ἰδὼν δὲ ὁ Πειλᾶτος ὅτι

MARK 15

τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;
10 ἐγίνωσκεν γὰρ ἔτι διὰ
φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτόν
[οἱ ἀρχιερεῖς].

11 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς

ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον

ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν

ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

[Cf v 7 above]

12 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἀπο-
κριθεὶς ἔλεγεν αὐτοῖς

Τί οὖν ποιήσω [δν] λέγετε
τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;

13 οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν

Σταύρωσον αὐτόν.

14 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἔλεγεν

αὐτοῖς

Τί γὰρ ἐποίησεν κακόν;

οἱ δὲ περισσῶς ἔκραξαν

Σταύρωσον αὐτόν.

LUKE 23

18 ἀνέκραγον δὲ πανπληθεὶ
λέγοντες Αἰρε τοῦτον,
ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραβ-
βᾶν·

19 ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ
γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ
φόνον βληθεὶς ἐν τῇ φυλακῇ.
20 πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶτος
προσεφώνησεν αὐτοῖς,
θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν.

21 οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες
Σταύρου σταύρου αὐτόν.

22 ὁ δὲ τρίτον εἶπεν

πρὸς αὐτούς

Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος;
οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὑρον
ἐν αὐτῷ·

παιδεύσας οὖν αὐτόν ἀπολύσω.

23 οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς
μεγάλαις αἰτούμενοι
αὐτόν ἵνα σταυρωθῇ·

MATT 27

οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον
θόρυβος γίνεται λαβὼν ὕδωρ
ἀπενήγατο τὰς χεῖρας ἱκατέ-
ναντι¹ τοῦ ὄχλου λέγων
Ἐθῶς εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τ'
τούτου· ὑμεῖς ὅψεσθε. 25 καὶ
ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν
Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ
ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

26 τότε

ἀπέλυσεν αὐτοῖς
τὸν Βαραββᾶν,

τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας
παρέδωκεν

ἵνα σταυρωθῇ.

27 Τότε οἱ στρατιῶται
τοῦ ἡγεμόνος
παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν
εἰς τὸ
πραιτώριον
συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν
ὄλην τὴν σπείραν.
28 καὶ ἑκδύσαντες¹ αὐτὸν
χλαμύδα κοκκίνην
περιέθηκαν αὐτῷ,
29 καὶ πλέξαντες
στέφανον ἐξ ἀκανθῶν
ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
αὐτοῦ
καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ,
καὶ γονυπετήσαντες
ἐμπροσθεν αὐτοῦ

MARK 15

15 ὁ δὲ Πειλάτος

βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν
ποιῆσαι
ἀπέλυσεν αὐτοῖς
τὸν Βαραββᾶν, [Cf v 7 above]

καὶ παρέδωκεν
τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας
ἵνα σταυρωθῇ.

16 Οἱ δὲ στρατιῶται

ἀπήγαγον αὐτὸν
ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν
πραιτώριον,
καὶ συνκαλοῦσιν
ὄλην τὴν σπείραν.
17 καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν
πορφύραν
καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ
πλέξαντες
ἀκάνθινον στέφανον·

18 καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι
αὐτόν

LUKE 23

καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν.
24 καὶ Πειλάτος ἐπέκρινεν
γενέσθαι τὸ αἷτημα αὐτῶν·

25 ἀπέλυσεν δὲ
τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον
βεβλημένον εἰς φυλακὴν ὃν
ἤτοῦντο,
τὸν δὲ Ἰησοῦν
παρέδωκεν

τῷ θελήματι αὐτῶν.

WH mg: Mt 27:24 ἀπέναντι | τοῦ δικαίου 28 ἐνδύσαντες

Mt 27:28 ἐκδύσαντες with **Σ***ALNWΘ it sah cop al pler; ἐνδύσαντες BD 157. 5 it
φραγελλώσας: D 1 it sah τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν

Mk 15:15 καὶ . . .

MATTHEW 27	MARK 15	
ἐνέπαιξαν αὐτῷ λέγοντες Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰου- δαίων, 30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.	Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰου- δαίων· 19 καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλὰ μῶ καὶ ἐνέπτυν αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. 20 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν·	

178. THE CRUCIFIXION OF JESUS

MATTHEW 27:32-56	MARK 15:21-41	LUKE 23:26-49
Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.	καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.	Καὶ ὡς ἠγγάγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνα τινὰ Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὅπισθεν τοῦ Ἰησοῦ. 27 Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν αἱ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. 28 στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτάς Ἰησοῦς εἶπεν Θυ- γατέρες Ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαί- ετε ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτάς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, 29 ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν Μακά- ριαι αἱ στεῖραι καὶ αἱ κοιλίαι αἱ οὐκ ἐγέννησαν καὶ μαστοὶ

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
[Cf v 38 below]	[Cf v 27 below]	οὐκ ἔθρεψαν. 30 τότε ἄρ- ξονται ³ “λέγειν τοῖς ὄρεσιν Πέσατε ἐφ’ ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς Καλύψατε ἡμᾶς” 31 ὅτι εἰ ἐν τ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται; 32 Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι κακοῦργοι δύο σὺν αὐτῷ ἀναι- ρεθῆναι.
33 Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἐστὶν Κρανίου Τόπος λεγόμενος, 34 ¹ “ἔδωκαν” αὐτῷ “πιεῖν οἶνον” μετὰ “χολῆς” μεμιγ- μένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν. 35 σταυρώσαντες δὲ αὐτόν [Cf v 38 below]	22 καὶ φέρουσιν αὐτόν ἐπὶ τὸν Γολγοθᾶν τόπον, ὃ ἐστὶν Ἰμεθερμηνεύμενος ¹ Κρανίου Τόπος. 23 καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ἔσμυρνισμένον οἶνον, ὃς δὲ οὐκ ἔλαβεν. 24 καὶ σταυροῦσιν αὐτόν [Cf v 27 below]	33 Καὶ ὅτε ἦλθαν ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν καὶ τοὺς κακοῦργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. 34 [[ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν.]] ² “διαμεριζόμενοι” δὲ “τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐβαλον κλῆρον.”
² “διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια” αὐτοῦ “ἱβάλλοντες ¹ κλῆρον,” 36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτόν ἐκεῖ. [Cf v 41 below] [Cf v 42 below]	καὶ ² “διαμερίζονται τὰ ἱμάτια” αὐτοῦ, “βάλλοντες κλῆρον ἐπ’ αὐτὰ” τίς τί ἄρῃ. 25 ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. [Cf v 31 below] [Cf v 32 below]	35 καὶ ἰστήκει ὁ λαὸς ⁴ “θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον” δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες λέγοντες “Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἐκλεκτός.

¹ Ps 69(68):21 ² Ps 22(21):18 ³ Hos 10:8 ⁴ Ps 22(21):7

WH mg: Mt 27:35 βαλόντες Mk 15:22 μεθερμηνεύμενον Lk 23:31 τῷ

Lk 23:34 ὁ δὲ Ἰησ. . . . ποιοῦσιν with N^aA (om Πάτερ) CLX 5 it vg syr cur pesh al pler; BD*W^e
2 min 3 it syr sin sah cop etc om

MATT 27

[Of v 48 below]

[Of v 40 below]

37 καὶ ἐπέθηκαν
ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
τὴν αἰτίαν αὐτοῦ
γεγραμμένην

ΟΤΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ
Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ-
ΔΑΙΩΝ.

38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐ-
τῷ δύο λησταί,
εἷς ἐκ δεξιῶν
καὶ εἷς ἐξ ἐωνύμων.

39 Οἱ δὲ παραπορευόμενοι
ἐβλασφήμουν αὐτὸν
1“κινῶντες τὰς κεφαλὰς
αὐτῶν”

40 καὶ λέγοντες
‘Ὁ καταλύων τὸν ναὸν
καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδο-
μῶν,
σῶσον σεαυτὸν·

εἰ υἱὸς τοῦ θεοῦ,
κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.
41 ὁμοίως [καὶ] οἱ ἀρχιερεῖς
ἐμπαίζοντες
μετὰ τῶν γραμματέων
καὶ πρεσβυτέρων
ἔλεγον

42 “Ἄλλους ἔσωσεν,
ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·

βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστίν,

MARK 15

[Of v 36 below]

[Of v 30 below]

26 καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφή
τῆς αἰτίας αὐτοῦ
ἐπιγεγραμμένη

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ-
ΔΑΙΩΝ.

27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν
δύο ληστάς,
ἓνα ἐκ δεξιῶν
καὶ ἓνα ἐξ ἐωνύμων αὐτοῦ.

29 Καὶ οἱ παραπορευόμενοι
ἐβλασφήμουν αὐτὸν
1“κινῶντες τὰς κεφαλὰς”
αὐτῶν

καὶ λέγοντες Οὐὰ
ὁ καταλύων τὸν ναὸν
καὶ οἰκοδομῶν [ἐν] τρισὶν
ἡμέραις,
30 σῶσον σεαυτὸν

καταβάς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.
31 ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους
μετὰ τῶν γραμματέων

ἔλεγον
“Ἄλλους ἔσωσεν,
ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·

32 ὁ χριστὸς
ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ

LUKE 23

36 ἐνέπαιξαν δὲ αὐτῷ καὶ
οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι,
2“ἕξος” προσφέροντες αὐτῷ
37 καὶ λέγοντες Εἰ σὺ εἶ
ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων,
σῶσον σεαυτὸν.
38 ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφή
ἐπ’ αὐτῷ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ-
ΔΑΙΩΝ ΟΤΤΟΣ.

[Of vv 32, 33b above]

[Of v 37 above]

[Of v 35 above]

[Of v 35 above]

[Of v 37 above and parallels]

1 Ps 22(21):7; 109(108):25

2 Ps 69(68):21

WH mg: Mt 27:40 θεοῦ εἰ

Mk 15:28 **N**ABC*DX 1 it syr sin sah etc om; ELΔΘ 5 it vg cop pesh etc add καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή
ἡ λέγουσα: Καὶ μετὰ ἡμέρας ἐλογίσθη (Isa 53:12, Lk 22:37) 29 καὶ οἰκοδ. with BDL 3 it sah cop pesh etc;
οἰκοδ. after ἡμέρας **N**ACXΔΘ al pler — ἐν τρισὶν with **N**BOLXA 3 it vg cop syr sin al pler; τρισὶν AD⁸⁰
2 it sah

MATT 27

καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ

καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτόν.

43 ¹“πέποιθεν ἐπὶ [τὸν θεόν],
ῥυσάσθω” νῦν “εἰ θέλει αὐ-
τόν.” εἶπεν γὰρ ὅτι Θεοῦ
εἰμὶ υἱός.

44 τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λησται
οἱ συνσταυρωθέντες

σὺν αὐτῷ

ὠνείδιζον αὐτόν.

45 Ἀπὸ δὲ ἑκτῆς ὥρας

σκότος ἐγένετο

ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν

ἕως ὥρας ἐνάτης.

46 περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν
ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ με-
γάλῃ λέγων

²“Ἐλωὶ ἐλωὶ λεμὰ σαβαχ-
θανεὶ;”

τοῦτ' ἔστιν

“Θεέ μου θεέ μου,

ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;”

MARK 15

καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ,

ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν.

καὶ οἱ συνσταυρωμένοι σὺν
αὐτῷ

ὠνείδιζον αὐτόν.

33 Καὶ γενομένης ὥρας ἑκτῆς

σκότος ἐγένετο

ἐφ' ὅλην τὴν γῆν

ἕως ὥρας ἐνάτης.

34 καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ

ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ με-
γάλῃ

²“Ἐλωὶ ἐλωὶ λαμὰ σαβαχ-
θανεὶ;”

ὃ ἔστιν μεθερμηνευόμενον

“Ὁ θεός μου [ὁ θεός μου],

εἰς τί ἐγκατέλιπες με;”

LUKE 23

39 Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων
κακούργων

ἐβλασφήμει αὐτόν

Οὐχὶ σὺ εἶ ὁ χριστός;

σώσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.

40 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος

ἐπιτιμῶν αὐτῷ ἔφη Οὐδὲ
φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν

τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; 41 καὶ
ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἅξια γὰρ

ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν·
οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἐπραξεν.

42 καὶ ἔλεγεν Ἰησοῦς,
μνησθητί μου ὅταν ἔλθῃς εἰς

τὴν βασιλείαν σου. 43 καὶ
εἶπεν αὐτῷ Ἀμήν σοι

λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ
ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

44 Καὶ ἦν ἡδὴ ὥσεὶ ὥρα ἑκτη
καὶ σκότος ἐγένετο

ἐφ' ὅλην τὴν γῆν

ἕως ὥρας ἐνάτης

45 τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος,

¹ Ps 22(21):8 ² Ps 22(21):1

WH mg: Mt 27:43 τῷ θεῷ Lk 23:42 ἐν τῇ βασιλείᾳ

Mt 27:45 ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν: om N* 248. 1 it Mk 15:34 ὁ θεός μου² om B

MATT 27

47 τινες δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκό-
των ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι
Ἥλειαν φωνεῖ οὗτος.

48 καὶ εὐθέως δραμῶν εἰς ἐξ
αὐτῶν

καὶ λαβὼν σπόγγον πλήσας τε
1“ὄξους”

καὶ περιθεὶς καλάμῳ
“ἐπότιζεν” αὐτόν.

49 οἱ δὲ λοιποὶ ἔειπαν¹

“Ἄφες ἴδωμεν
εἰ ἔρχεται Ἥλειας
σώσων αὐτόν.

[[ἄλλος δὲ λαβὼν λόγχην
ἐνυξεν αὐτοῦ τὴν πλευράν,
καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα.]]

[Cf v 51 below]

50 ὁ δὲ Ἰησοῦς
πάλιν κράζας φωνῇ μεγάλῃ

ἔφηκεν τὸ πνεῦμα.

51 Καὶ ἰδοὺ
τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ
ἐσχίσθη

[ἀπ’] ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο,
καὶ ἡ γῆ ἐσεισθη, καὶ αἱ
πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 καὶ
τὰ μνημεῖα ἀνέψυχθησαν καὶ
πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημέ-
νων ἁγίων ἠγέρθησαν, 53 καὶ
ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων
μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλ-
θον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ
ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.

MARK 15

35 καὶ τινες τῶν Ἰπαρεστη-
κότων¹ ἀκούσαντες ἔλεγον
“Ἴδε Ἥλειαν φωνεῖ.

36 δραμῶν δὲ τις

γεμίσας σπόγγον
1“ὄξους”

περιθεὶς καλάμῳ
“ἐπότιζεν” αὐτόν,
λέγων

“Ἄφετε ἴδωμεν
εἰ ἔρχεται Ἥλειας
καθελεῖν αὐτόν.

[Cf v 38 below]

37 ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἄφεις φωνῇ μεγάλῃ

ἐξέπνευσεν.

38 Καὶ
τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ
ἐσχίσθη
εἰς δύο ἀπ’ ἄνωθεν ἕως κάτω.

LUKE 23

[Cf v 36 above]

ἐσχίσθη δὲ
τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ
μέσον.

46 καὶ
φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
Πάτερ, 2“εἰς χεῖράς σου
παραιτίθεμαι τὸ πνεῦμά μου.”
τοῦτο δὲ εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

[Cf v 45b above]

¹ Ps 69(68):21 ² Ps 31(30):5

WH mg: Mt 27:49 ἔλεγον Mk 15:35 ἐστηκότων

Mt 27:49 ἄλλος . . . αἷμα (Jo. 19:34) with **NBOL** etc; ADΔΘ it vg syr sin pesh cop al pler om

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
54 Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ιδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες Ἄλληθώς θεοῦ υἱὸς¹ ἦν οὗτος. 55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ. 56 ἐν αἷς ἦν Ἡ Μαρία¹ ἡ Μαгдаληνή καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ¹ μήτηρ καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβε- δαίου. [Cf v 55 above]	39 Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν εἶπεν Ἄλληθώς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς θεοῦ ἦν. 40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, [Cf v 41 below] ἐν αἷς καὶ Μαριάμ ἡ Μαγ- δαληνή καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσήτος μήτηρ καὶ Σαλώμῃ, 41 αἱ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ δικήκουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συνανα- βᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.	47 Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατοντάρχης τὸ γινόμενον ἐδόξαζεν τὸν θεὸν λέγων Ὅντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. 48 καὶ πάντες οἱ συνπα- γενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεω- ρίαν ταύτην, θεωρήσαντες τὰ γινόμενα, τύπτοντες τὰ στήθη ὑπέστρεφον. 49 ¹“Ἰσθήκεισαν” δὲ πάντες “οἱ γνωστοὶ” αὐτῷ “ἀπὸ μακρόθεν,” καὶ ^τ γυναῖκες αἱ συνακολουθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὀρώσαι ταῦτα. [Cf v 49 above]

179. THE BURIAL OF JESUS

MATT 27:57-61	MARK 15:42-47	LUKE 23:50-56
Ὁψίας δὲ γενομένης [Cf v 62 below] ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος	Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευή, ὃ ἐστὶν προσάββατον, 43 ἐλθὼν Ἰωσήφ ^τ ἀπὸ Ἀριμαθαίας	[Cf v 54 below] Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ

¹ Ps 88(87):8; 38(37):11

WH mg: Mt 27:54 υἱὸς θεοῦ

56 Μαριάμ ἡ Ἰωσή

Mk 15:43 ὁ

Lk 23:49 αἱ

MATT 27

ἀπὸ Ἀριμαθαίας,

τοῦνομα Ἰωσήφ,
ὃς καὶ αὐτὸς

ἔμαθητεῖθ¹ τῷ Ἰησοῦ·
58 οὗτος προσελθὼν
τῷ Πειλάτῳ
ῥήτησατο
τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.
τότε ὁ Πειλάτος·

ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι.

59 καὶ
λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ
ἐνετύλιξεν αὐτὸ [ἐν] σινδόνι
καθαρῷ,
60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ
ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ
ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ,

καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν
τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν.
[Cf v 62 below]

61 Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαριάμ ἡ
Μαγδαληνὴ

MARK 15

εὐσχήμων βουλευτῆς,

[Cf v 43a above]

ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,

τολμήσας εἰσῆλθεν
πρὸς τὸν Πειλάτον
καὶ ῥήτησατο
τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.
44 ὁ δὲ Πειλάτος ἐθαύμασεν
εἰ ἤδη τέθηκεν, καὶ προσ-
καλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα
ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ ἤδη
ἀπέθανεν· 45 καὶ γνοὺς ἀπὸ
τοῦ κεντυρίωνος
ἔδωρήσατο τὸ πτώμα τῷ
Ἰωσήφ.

46 καὶ ἀγοράσας σινδὸνα
καθελὼν αὐτὸν
ἐνέλιξεν τῇ σινδόνι

καὶ ἔθηκεν αὐτὸν
ἐν μνήματι
ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας,

καὶ προσέκυλισεν λίθον
ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.
[Cf v 42 above]

47 Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδα-
ληνὴ

LUKE 23

βουλευτῆς ὑπάρχων,
ἀνὴρ ἄγαθός καὶ δίκαιος, —¹
51 οὗτος οὐκ ἦν συνκατατεθει-
μένος¹ τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει
αὐτῶν, —
ἀπὸ Ἀριμαθαίας
πόλεως τῶν Ἰουδαίων,
[Cf v 50 above]

ὃς προσεδέχετο
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,

52 οὗτος προσελθὼν
τῷ Πειλάτῳ
ῥήτησατο
τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ,

53 καὶ
καθελὼν
ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι,

καὶ ἔθηκεν αὐτὸν
ἐν μνήματι
λαξευτῷ
οὗ οὐκ ἦν οὐδεὶς οὕτω κείμενος.

54 Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς,
καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν.
55 Κατακολουθήσασαι δὲ
αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν
συνεληλυθυῖαι ἐκ τῆς Γαλι-
λαίας αὐτῷ,

MATT 27

καὶ ἡ ἄλλη Μαρία

καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

MARK 15

καὶ Μαρία ἡ Ἰωσῆτος
ἐθεώρουν
ποῦ τέθεται.

[MARK 16:1]

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου
[ἡ] Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ
Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου καὶ
Σαλώμῃἡγόρασαν ἀρώματα
ἵνα ἐλθούσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.
(§181)

LUKE 23

ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον
καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ,56 ὑποστρέψασαι δὲ
ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα.Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύ-
χασαν κατὰ τὴν ἐντολήν,

180. THE WATCH AT THE SEPULCHRE

MATT 27:62-66

Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
 Φαρισαῖοι πρὸς Πειλᾶτον 63 λέγοντες Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος
 εἶπεν ἐτι ζῶν Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι· 64 κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν
 τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μή ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ ἡ κλέψωσιν αὐτόν καὶ εἴπωσιν
 τῷ λαῷ Ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρῶν τῆς πρώτης.
 65 ἔφη ὁ αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος Ἐχετε κουστῶδιον ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.
 66 οἱ δὲ πορευθέντες ἡσφάλισαν τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς
 κουστῶδίας.

WH mg: Mt 27:64 αὐτοῦ

65 δὲ

PART VI

APPEARANCES IN JERUSALEM AND GALILEE

181. THE RESURRECTION MORNING

MATT 28:1-10

Ὅψέ δὲ σαββάτων,

τῇ ἐπιφωσκούσῃ
εἰς μίαν σαββάτων,

ἦλθεν
Ἡ Μαρία¹ ἡ Μαγδαληνὴ
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία

θεωρῆσαι τὸν τάφον.

2 καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. 3 ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιών. 4 ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί.

MARK 16:1-8 [[9-11]]

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου

[ἡ] Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ
καὶ Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου
καὶ Σαλώμῃ
ἠγόρασαν ἀρώματα
ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.
2 καὶ λίαν πρῶτ[ῃ]
[τῇ] μιᾷ τῶν σαββάτων

ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον
[Cf v 1 above]

Ἡ ἀνατείλλαντος¹ τοῦ ἡλίου.

[Cf v 1b above]

[Cf vv 4, 5 below]

3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς
Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον
ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;

LUKE 24:1-12

[LUKE 23:56a]

ὑποστρέψασαι δὲ
[Cf v 10 below]

ἠτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα.
(§179)

τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων
ὄρθρου βαθέως
ἐπὶ τὸ μνῆμα ἦλθαν

φέρουσαι ἃ ἠτοίμασαν ἀρώματα.

MATT 28	MARK 16	LUKE 24
[Cf v 2b above]	4 καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀνακεκύλισται ὁ λίθος, ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. 5 καὶ 'εἰσελθοῦσαι' εἰς τὸ μνημεῖον	2 εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου, 3 εἰσελθοῦσαι δὲ οὐχ εὗρον τὸ σῶμα [[τοῦ κυρίου Ἰησοῦ]]. 4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀπορεῖσ- θαι αὐτὰς περὶ τούτου καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθῇτι ἀστραπτούσῃ. 5 ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς τὴν γῆν εἶπαν πρὸς αὐτάς Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; 6 [[οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἠγέρθη.]] μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 7 λέ- γων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δεῖ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.
[Cf vv 2, 3 above]	εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιαῖς περιβεβλημένον στολὴν λευ- κὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.	
5 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναῖξιν Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε·	6 ὁ δὲ λέγει αὐταῖς Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε·	
6 οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν·		
δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο· 7 καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἰπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι Ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,	ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν· 7 ἀλλὰ ὑπάγετε εἰπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι	

WH mg: Mk 16:5 ἐλθοῦσαι

Lk 24:6 οὐκ . . . ἠγέρθη: om D 5 it

MATT 28

καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς
εἰς τὴν Γαλιλαίαν,
ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε·
ἰδοὺ ἔλπον' ὑμῖν.
8 καὶ ἀπελθοῦσαι ταχὺ
ἀπὸ τοῦ μνημείου
μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς με-
γάλης
ἔδραμον
ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ.

9 καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπήντησεν
αὐταῖς

λέγων Χαίρετε· αἱ δὲ προσ-
ελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ
τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν
αὐτῷ. 10 τότε λέγει αὐταῖς
ὁ Ἰησοῦς Μὴ φοβεῖσθε·

ὑπάγετε

ἀπαγγεῖλατε
τοῖς ἀδελφοῖς μου

ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν, κακεῖ με ὄψονται.
[Cf v 1 above]

MARK 16

Προάγει ὑμᾶς
εἰς τὴν Γαλιλαίαν·
ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε,
καθὼς εἶπεν ὑμῖν.
8 καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον
ἀπὸ τοῦ μνημείου,
εἶχεν γὰρ αὐτὰς τρόμος καὶ
ἔκστασις·

καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπαν,

ἐφοβοῦντο γάρ· * * * *

9 [Ἦ' Ἀναστὰς δὲ πρῶτῃ
σαββάτου
ἐφάνη πρῶτον
Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ,
παρ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαι-
μόνια.

10 ἐκείνη πορευθεῖσα

ἀπήγγειλεν
τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις

πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν·

[Cf v 7 above]

[Cf vv 1, 9 above]

LUKE 24

8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων
αὐτοῦ,
9 καὶ ὑποστρέψασαι
[ἀπὸ τοῦ μνημείου]
ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα
τοῖς ἑνδεκα
καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.

10 ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνῇ
Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία
ἡ Ἰακώβου· καὶ αἱ λοιπαὶ
σὺν αὐταῖς ἔλεγον πρὸς τοὺς
ἀποστόλους ταῦτα.

WH mg: Mt 28:7 † . . . †

Mk 16:9-20 with ACDWΘ it vg syr cur pesh al pler; NB 1 it syr sin etc om; L⁹ 099. 0112 have
both the Long and Short Conclusions, cf p. 316 Lk 24:9 ἀπο τοῦ μνημείου: om D 6 it arm.

MARK 16	LUKE 24
11 κακέϊνοι ἀκούσαντες ὅτι ἤ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς· ἠπίστησαν.]]	11 καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐ- τῶν ὥσει λήρος τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἠπίσταντο αὐταῖς. 12 [[Ὁ δὲ Πέτρος ἀνασ- τὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον· καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια μόνα· καὶ ἀπήλθεν πρὸς αὐτὸν θαυμάζων τὸ γε- γονός.]]

182. THE REPORT OF THE WATCH

MATT 28:11-15

Πορευομένων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγει-
λαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. 12 καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέ-
ρων συμβουλίῳν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις 13 λέγοντες
Εἴπατε ὅτι Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων·
14 καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμους
ποιήσομεν. 15 οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ ἰδι-
φημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον [ἡμέρας].

183. THE WALK TO EMMAUS

[[MARK 16:12, 13]]

LUKE 24:13-35

[[Μετὰ δὲ ταῦτα
δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν
ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ
πορευομένοις εἰς ἀγρόν·

Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ

ἦσαν πορευόμενοι εἰς κώμην
ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα
ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἥ ὄνομα
Ἑμμαούς, 14 καὶ αὐτοὶ ὡμί-
λουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάν-
των τῶν συμβεβηκότων τοῦ-
των. 15 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν
[καὶ] αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας
συνεπορεύετο αὐτοῖς, 16 οἱ

WH mg: Mt 28:14 ὑπὸ 15 τὰ ἐφημίσθη

Lk 24:12 Ὁ δὲ . . . γεγονός (Jo 20:6, 7, 10) with ~~AB~~ ~~BLWX~~ ~~Θ~~ al pler; om D 4 it 1 vg

LUKE 24

δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. 17 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Τίνας οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες; καὶ ἐστάθησαν σκυθρωποί. 18 ἀποκριθεὶς δὲ εἰς ὄνόματι Κλεόπας εἶπεν πρὸς αὐτόν Σὺ μόνος παρουμεῖς Ἱερουσαλὴμ καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; 19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ποῖα; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, 20 ὅπως τε παρέδωκαν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 21 ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. 22 ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριναὶ ἐπὶ τὸ μνημεῖον 23 καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ᾗλθαν λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτόν ζῆν. 24 καὶ ἀπήλθαν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὑρον οὕτως καθὼς αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτόν δὲ οὐκ εἶδον. 25 καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Ὡς ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ

	[[MARK 16]]	LUKE 24
		τοῦ πιστεῦν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· 26 οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; 27 καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωυσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερμήνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. 28 Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο πορρώτερον πορεύεσθαι. 29 καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἔστιν καὶ κέκλικεν ἡδὴ ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μένειν σὺν αὐτοῖς. 30 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπέδιδου αὐτοῖς· 31 αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. 32 καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὥς διῆνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; 33 Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἶρον ἡθροισμένους τοὺς ἑνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, 34 λέγοντας ὅτι ὁντως ἡγέρθη ὁ κύριος καὶ ὤφθη Σίμωνι. 35 καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὥς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.
	13 κακέλνοι ἀπελθόντες	
	ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς·	
	οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.]]	

184. THE APPEARANCE TO THE ELEVEN IN JERUSALEM, AND THE COMMISSION OF THE DISCIPLES (LUKE)

[[MARK 16:14]]

[[Ἵσπερον [δὲ] ἀνακειμένοις
αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκά ἐφανερώθη,καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν
αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν
ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν
ἐγγεγερμένον [ἐκ νεκρῶν] οὐκ
ἐπίστευσαν.]]

LUKE 24:36-49

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων
αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν
[[καὶ λέγει αὐτοῖς Εἰρήνη
ὑμῖν]]. 37 Ἰπποθνήτες δὲ
καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν
πνεῦμα θεωρεῖν.38 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
Τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διὰ
τί διαλογισμοὶ ἀναβαλόνουσιν
ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν;39 Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ
τοὺς πόδας μου ὅτι ἐγὼ εἰμι
αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ
ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σὰρκα καὶ
ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμέ θεω-
ρεῖτε ἔχοντα. 40 [[καὶ τοῦτο
εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας
καὶ τοὺς πόδας.]] 41 Ἔτι δὲ
ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς
χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων εἶπεν
αὐτοῖς Ἐχετε τι βρώσιμον
ἐνθάδε; 42 οἱ δὲ ἐπέδωκαν
αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος·
43 καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν
ἔφαγεν.44 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
Οὗτοι οἱ λόγοι μου οὓς ἐλά-
λησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὧν σὺν
ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι
πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ
νόμῳ Μωυσέως καὶ τοῖς προ-
φήταις καὶ Ψαλμοῖς περὶ
ἐμοῦ. 45 τότε διήνοιξεν αὐ-
τῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι
τὰς γραφάς. 46 καὶ εἶπεν
αὐτοῖς ὅτι οὕτως γέγραπται

LUKE 24

παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, 47 καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν ¹eis¹ ἄφεςιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, — ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ· 48 ὑμεῖς¹ μάρτυρες τούτων. 49 καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσηθε ἐξ ὕψους δυνάμιν.

185. THE APPEARANCE TO THE ELEVEN IN GALILEE, AND THE COMMISSION OF THE DISCIPLES (MATTHEW)

MATTHEW 28:16-20

Οἱ δὲ ἑνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 17 καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. 18 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων

^aἘδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς·

19 πορευθέντες οὖν

μαθητεύσατε

πάντα τὰ ἔθνη,

[βαπτίζοντες]¹ αὐτοὺς εἰς τὸ

[MARK 16:15-18]

[καὶ εἶπεν αὐτοῖς

Πορευθέντες

εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα

κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον

πάσῃ τῇ κτίσει.

[LUKE 10:22a]

^aΠάντα μοι παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, (§102)

Mt 11:27a

^a Πάντα μοι παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, (§47)

WH mg: Mt 28:19 βαπτίζαντες

Lk 24:47 καὶ | ἔθνη¹ ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ὑμεῖς

Mt 28:19 πορευθέντες οὖν with BWΔΘΠΣ 1. 33. it vg pesh etc; **SA** al pler om οὖν Mk 16:15 κάκεινοι ἀπελογούντε λέγοντες ὅτι ὁ αἰὼν οὗτος τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀπιστίας ὑπὸ τῶν σατανᾶν ἐστίν ὁ μὴ εἶναι τὰ ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀκάθαρτα τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ καταλαβέσθαι δύναμιν διὰ τοῦτο ἀποκάλυψον σου τὴν δικαιοσύνην ἥδη ἐκεῖνοι ἔλεγον τῷ χριστῷ καὶ ὁ χριστὸς ἐκείνοις προσέλεγεν ὅτι πεπληρωταὶ ὁ ὅρος τῶν ἐτῶν τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἀλλὰ ἐγγίζει ἄλλα δυνάμει καὶ ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἁμαρτησάντων παρεδόθην εἰς θάνατον ἵνα ἀποστρέψωσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ μηκέτι ἁμαρτήσωσιν ἵνα τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ πνευματικὴν καὶ ἀθάarton τῆς δικαιοσύνης δόξαν κληρονομήσωσιν ἀλλὰ **W** for καὶ εἶπεν αὐτοῖς: κάκεινοι . . . ἥδη **Hier**

MATT 28

ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ
καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
20 διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν
πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν
καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι
πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς
συντελείας τοῦ αἰῶνος.

[MARK 16]

16 ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισ-
θεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπισ-
τήσας κατακριθήσεται. 17
σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν
ἴακολουθήσει ταῦτα¹, ἐν τῷ
ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦ-
σιν, γλώσσαις λαλήσουσιν²,

18 [καὶ ἐν ταῖς χερσίν] ὄφεις
ἄροῦσιν

καὶ θανάσιμόν τι πίωσιν
οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ,
ἐπὶ ἄρρώστους χεῖρας ἐπι-
θήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.]]

[LUKE 10:19]

ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν
τοῦ³ “πατεῖν ἐπάνω ὄφων” καὶ
σκορπίων,
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ
ἐχθροῦ,
καὶ οὐδὲν
ὑμᾶς οὐ μὴ ἴαδικήσει¹. (§102)

186. THE ASCENSION

[MARK 16:19, 20]

[[Ὁ μὲν οὖν κύριος [Ἰησοῦς]
μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς

¹“ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανόν”

καὶ ²“ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ
θεοῦ.”

LUKE 24:50-53

Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἕως
πρὸς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας
τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν
αὐτούς.

51 καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς
διέστη ἀπ' αὐτῶν
[[καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρα-
νόν]].

¹ II K 2:11 ² Ps 110 (109):1 ³ Ps 91(90):13

WH mg: Mk 16:17 ταῦτα παρακολουθήσει | καιναῖς

Lk 24:51 καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν with ABCLWXΘ it vg pesh al pler; ⲚD 5 it syr sin om

[[MARK 16]]

20 ἐκεῖνοι δὲ ἐξεληθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργούντος καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. ^τ]]

ΑΛΛΩΣ

[[Πάντα δὲ τὰ παρηγγελμένα τοῖς περὶ τὸν Πέτρον συντόμως ἐξήγγειλαν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ ἄχρι δύσεως ἐξαπέστειλεν δι' αὐτῶν τὸ ἱερὸν καὶ ἄφθαρτον κήρυγμα τῆς αἰωνίου σωτηρίας.]]

LUKE 24

52 καὶ αὐτοὶ [[προσκυνήσαντες αὐτὸν]] ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, 53 καὶ ᾗσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ εὐλογοῦντες τὸν θεόν.

WH mg: Mk 16:20 Ἀμήν

Short Conclusion of Mk (Πάντα δὲ etc) read by L^v 099.0112 (which contain the Long Conclusion, 16:9-20, also) 274. mg 1 it syr har mg eth codd.

BS

924813

3560

Bible N.T. Gospels

A2B93

Harmonies Synoptic
Gospels in Greek.

JUL 25 '34

MAY 10 '37

SEP 19 '38

JAN 11 '34

MAY 3 '34

OCT 11 '34

AUG 9 '34

OCT 26 '36

JAN 15 '35

MAY 22 '35

JAN 23 '37

61

MAY 2 '37

FEB 16 '38

JUL 6

JUL 20 '38

C. C. L. L.

R. B. B.

M. H. P.

M. H. P.

M. H. P.

M. H. P.

D. K. K.

D. K. K.

N. K. K.

N. K. K.

N. K. K.

P. G. G.

P. G. G.

R. B. B.

R. B. B.

R. B. B.

R. B. B.

R. B. B.

MAY 16 '35

MAY 3 '38

JAN 20 '35

JUN 12 '34

MAY 7

JUL 25 '34

DEC 4 '34

JAN 28 '36

OCT 2 '36

JAN 23 '37

MAY 2 '37

FEB 16 '38

JUL 6

JUL 20 '38

135 Burton Goodspeed
3560 Harmony of the
A2B93 gospels in Greek
924813

~~135 Burton Goodspeed~~ Riddle

JUL 6 1943

JUL 20 1943 5675 I.H. Ave

DEC 20 1943

MAR 24 1944

APR 6 1944

MAY 20 1944

MAY 20 1944 Bethany Biblical Seminary, Newark

3435 Van Dusen St.

JUN 2 1944

JUL 27 1944

Ch. 10

BS3560

924813

A2B93

EMERY HALL LIBRARY

Bible. N.T. Gospels, Harmonies.
A harmony of the synoptic
gospels in Greek